

KARI PAAKKUNAINEN (TOIM.)

SUKUPOLVIPOLITIikka

Nuoret ja eduskuntavaalit 2007

OPETUSMINISTERIÖ

NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

NUORISOASIAIN NEUVOTTELUKUNTA

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 72
Nuorisoasiain neuvottelukunta, julkaisuja 36

Ulkoasun suunnittelu: Vesa Pesonen
Kannen kuva: Eeva Haartio
Taitto: Tanja Nisula

© Opetusministeriö, Nuorisotutkimusseura ja tekijät

ISBN: 978-952-485-297-5
ISBN: 978-952-485-298-2 (PDF)
ISSN: 1455-268X

Yliopistopaino Oy, Helsinki 2007

JOHDANTO: NUORET DEMOKRATIAA JA PUOLUEITA TÖNIMÄSSÄ

Nuorisotutkimusverkosto on ajan tasalla. Se lämmittelee Nuorisosaian neuvottelukunnan toivomuksesta talven 2007 eduskuntavaalien keskusteluilmapiiriä poliittisilla tutkimustiedoilla ja tulkinnoilla. Nuorisotutkimusverkosto keräsi syksyllä 2006 politiikkaa, valtaa ja vaaleja koskevan kyselyaineiston 18–30-vuotiaiden suomalaisten keskuudesta. Nuorten vastauksiin ja eurooppalaiseen vertailuun perustuvissa kirjoittajien tulkinnoissa pohditaan nuorten suhtautumista politiikkaan, heitä liikuttavia vaaliteemoja ja -tunnuksia sekä laajemmin nuorten osallistumisen ja poliittisen ajattelun virtauksia.

Vaikka tämän julkaisun artikkelit on kirjoitettu tiukassa aikataulussa, ne avaavat uusia empiirisiä analyysejä edustuksellisen demokration merkityksen, sukupolvipolitiikan, valtakäsitysten ja turvallisuuspolitiikan suuntiin. Myös Kanadan ja Ruotsin osallistumiskulttuurit ja -tiedot nousevat aineiston vertailupuiksi. Tarkastelemissa ei tuijoteta silmä sumeana keskiarvoja tai nuoren ”matti-ja-maija-meikäläisen” käyttäytymistapoja. Tutkijat keskustelevalt keskenään löytäen nuorten keskuudesta sangen erilaisia toimijoita, ajattelijoita ja sivustakatsojia. Yksi analyyssin päätulos onkin se, että osallistuminen vähän kaikissa muodoinaan keskittyy nuoren sukupolven keskuudessa monien pelitaitojen aktiiviselle vähemmistölle.

Nuorilla on epävarma ja kriittinen suhde

vaalidemokratiaan ja parlamentarismiin. Puoluevetoinen vaalien ehdokaskaarti ja nuorten arkielämä keskustelevalt heikosti keskenään. Demokration hahmottaminen on vaikeaa globaalien pakkojen ja talouden vallan varjossa. Silti monet nuorisoryhmät ovat valmiita erilaisiin yksilöllisiin ja konkreettisiin toimiin yhteiskunnassa, jopa puolueiden taustalla tai ehdokastukiryhmissä. Arkielämän sosiaaliset paineet, ristiriitainen suhde maailmanpolitiikkaan ja universaaleihin arvoihin sekä erityisesti sukupolvipolitiikan nousu aktivoivat nuorten vaalipolemiikkia.

Sukupolvipolitiikan ajankohtaisuus ei tarkoita vain opintotuki- ja pätkätyöteemojen nousua nuorten keskuudessa vaan myös tietoisuutta sukupolvien etujen ja valta-asemien vastakkaisuudesta. Enemmistö aineiston nuorista hahmottaa sukupolvien välisen valtakamppailun ja haluaa kajota suurten ikäluokkien etuihin. Aineiston perusteella tehdyn arvion mukaan noin 56 prosenttia nuorista aikookin äänestää (vuonna 1999 vaaleissa arvioitu äänestysaktiivisuus oli 53 %, ja 2003 vaaleissa 54 %). Vaalidemokratia ei kuitenkaan uskottavan kirkkaasti vastuullista poliittisen järjestelmän toimintaa. Se antaa aavistuksen poliittisesta vallasta, jota monien nuorten mukaan pitäisi seurata ja häiritä muutoinkin kuin äänestämällä.

Kari Paakkunaisen ja Sami Myllyniemen kyselyn tuloksia kartoittavan analyyssin mukaan nuorten vakiintuneiden kannatussuhteiden ja puoluelojaliteettien puuttuminen sekä epätietoisuus ja epäluulo demokration toimintaa kohtaan voivat olla myös poliittisesti aktivoivia. Muutos on mahdollinen. Äänestyskäyttäytymisen muutos voi olla nopeaa – kannatus saattaa muuttua puolueiden tai erityisesti niiden ehdokkaiden ja sisäisten fraktioiden välillä. Realistisempaan politiikkasuhteeseen viittaavat myös monet tiedot nuorten valtakäsityksistä. Poliittisten instituutioiden vallan taustalla piilee paitsi talouden ja politiikan sidokset, myös median valtaresurssit ja pelit. Valtaakaan ei enää vain moralisoida tai haluta purkaa sitä idealistisin termein, se on

myös omakohtaista voimaantumista ja itsekuria, jolla asioita voi saada liikkeelle.

Myllyniemen ja Paakkunaisen mukaan nuorten turvallisuuspoliittiset kannat eivät näytä radikaalisti poikkeavan koko kansan näkemyksistä. Vaikka Nato-optio halutaan pitää voimassa, ylivoimainen enemmistö nuorista torjuu ajatuksen mennä mukaan turvallisuusliittoon seuraavan vaalikauden aikana. Kansalliset uhat Venäjän suunnasta, Suomen laajat mahdollisuudet vaikuttaa osallistumiseen Naton interventioihin ja Naton universaalien rauhanturvaajaroolin vahvistuminen ovat jossiteltavia maailman kehityssuuntia, jotka toteutuessaan nostaisivat Nato-option kannatusta nuorten keskuudessa. Globaalit liikkeet, kansainvälisen valtarakenteen analyysi, kulttuurisodat, kansallisen armeijan ja yhteisöllisen puolustuksen kysymykset jakavat nuorten mielipiteitä. Uuden politiikan vastakohtaisuudet – yhtäältä suvaitsevaisuutta, universaaleja ja epämuodollisia pluralistisia lojaliteetteja suosivat, toisaalta uutta järjestystä, kansallista turvaa ja tiukkoja pakolaisnormeja etsivät nuoret – näkyvät myös globaalien aiheiden kohdalla. Rungas puolet aineiston nuorista pitää ilmastokysymystä ajankohdan tärkeimpänä poliittisena kysymyksenä.

Marja Peltola pohtii artikkelissaan nuorten ja vanhempien sukupolvien eroja poliittisessa osallistumisessa. Yhtäältä perinteiset ja toisaalta vähemmän konventionaaliset (epäviralliset, radikaalit ja yksilölliset) osallistumistavat eivät sulje pois toisiaan. Päinvastoin, poliittisesti aktiiviset nuoret yhdistelevät niitä omissa toimissaan. Vain hyvin pieni nuorten vähemmistö on kääntänyt selkensä äänestämislle ja omaksunut tilalle selvästi räväkempiä osallistumistapoja. Äänestäminen on siis säilyttänyt asemansa yleisimpänä poliittisena osallistumisen tapana. Koska poliittinen aktiivisuus näyttää kasautuvan, Peltola on kiinnostunut voimavaroista ja kompetensseista sen taustalla. Nuoret, joilla on hyvä itseymmärrys omista kyvyistään kansalaisina, osallistuvat yhteiskunnan toimintoihin suhteellisen aktiivisesti ja monipuolisin tavoin.

Osallistumisella on myös yhteys korkeampaan koulutukseen, korkeampaan ikään sekä järjestö- ja verkostoaktiiviteetteihin. Myös pehmeät, post-materialistiset asiat ja arvot ovat nousseet perinteisten poliittisten kysymysten rinnalle.

Pia Lundbomin ja Arto Lindholmin artikkelissa luetaan ja tulkitaan nuorten avovastauksia poliittisesta vallasta ja aktiivisuuden parantamisesta. Vastaukset jakautuvat neljään ryhmään: nykypoliitiikan pinnallistumiseen, suuren ja pienen politiikan vastakohtaisuuteen sekä poliittisen kouluttamisen ja politiikan raikastamisen vaatimuksiin. Kirjoittajien mukaan kriittisimmät tutkimukseen osallistuneet nuoret ovat varsinkin pettyneitä nuorten vaikutusmahdollisuuksiin ja poliittiseen sanahelinään. Äänestäminen vaikuttaa monien nuorten aikuisten mielestä näennäiseltä tavalta osallistua yhteiskunnalliseen päätöksentekoon. Kansanedustajien ei koeta pitävän ennen vaaleja antamia lupauksia. Vastaajien mukaan ihmisten oma arkea käsittelevät asiat hukkuvat ylivyöryvän talouspuheen alle. Osa vastaajista vaatii lisää koulutusta ja tietotaitoa vaikuttamismahdollisuuksiin liittyen. Näiden vastaajien mielestä politiikassa ei ole vikaa, vaan ongelma on nuorten heikko poliittinen ymmärrys. Lundbomin ja Lindholmin analyysi ei tarjoa viitteitä siitä, että nuorilla olisi pitkälle tulevaisuuteen ulottuvia poliittisia visioita. Vastanneiden nuorten poliittiset intohimot liittyivät opintorahan kaltaisiin kysymyksiin, jotka eivät sisällä mullistavia vaatimuksia. Nuoret etsivät yhteyttä nuoren arjen ja poliittisen edustuksen välille – omilla ja poliitikkojen toimilla pitäisi olla konkreettista merkitystä. Nuoret penäävät jonkinlaista tulosvastuuta asioiden ratkomiseen. Nuoret eivät esitä konkreettisia lääkkeitä demokratian uskottavuuskriisin hoitamiseksi. Analyysin perusteella näyttäisi – hiukan yllättäen – siltä, etteivät nuoret osaa sanoa, missä demokratia lopulta piileskelee.

Tapio Kuure pohtii, miksi ruotsalaisnuoret äänestävät suomalaisia nuoria huomattavasti aktiivisemmin. Viimeisissä eduskuntavaa-

leissa maiden välinen ero oli Ruotsin hyväksi 17 prosenttia, eli suomalaisten nuorten arvioitu äänestysprosentti oli 54 prosenttia vastaan ruotsalaisten 71 prosenttia. Aikaisemmissa vaaleissa viimeisten 30 vuoden aikana ero äänestysvilkkaudessa on vaihdellut 20 prosentin molemmin puolin. Selittävää tekijää Kuure hakee poliittisesta kulttuurista. Suomi muodostaa geopolittisesti erityisen poliittisen rajaseudun, jolle on ollut ominaista pyrkimys saavuttaa poliittinen konsensus vaikenemalla. Rajaseudun poliittinen pelitila on ollut ahdas. Ahtaassa tilassa käsitys politiikasta on muodostunut vastaavasti ahtaaksi. Poliitiikka on ymmärretty pikemminkin tehokkaan hallinnoinnin näkökulmasta kuin avoimena keskusteluna monimutkaisista yhteiskunnallisista kysymyksistä. Kuure haastaa uuden nuorisolain toimeenpanijat. Miten maamme seuraava hallitus rakentaa nuorisolain velvoittaman nuorisopoliittisen ohjelmansa siten, että ohjelma tukisi nuorten aktiivista kansalaisuutta sekä vaalikäyttäytymisen muodossa että vapaana kansalaistoimintana? Uusi nuorisolaki noudattelee EU:n nuorisopoliittisia linjauksia, joita Suomi on ollut jäsenvaltiona linjaamassa. Verrattuna vuoden 1996 nuorisotyölakiin, jossa sana nuorisopoliitiikka oli liian radikaali, uusi laki kuvastaa uutta poliittista tilaa, joka antaa mahdollisuuden tuoda ääntä vaikenemisen kulttuuriimme. Keskusteltaessa poliittisesta kulttuurista voisi ensi näkemältä tuntua rajoittuneelta keskittyä nuorten äänestyskäyttäytymiseen ja korostaa uutta nuorisolakia. Voi kuitenkin olla, että uuteen nuorisolakiin tiivistyy paljon 1990-luvun alun jälkeisen poliittisen kehityksemme historiaa.

Hanna Wass analysoi syitä yhtäältä ylipäänsä vaaliosallistumisen laskuun ja toisaalta erityisesti nuorten muita ikäryhmiä vähäisempään aktiivisuuteen. Kanadan vuoden 2000 vaalitutkimuksen malli ja aineisto inspiroivat Wassin tarkastelua. Tässä kyselyssä esille tulleet yleisen aktiivisuuden laskun syyt ovat pitkälti samoja kuin Kanadan koko väestön kattavassa tutkimuksessa: yhtäältä politiikan arvostus kansalais-

ten silmissä on heikentynyt, eikä vaaleja pidetä mielekkäänä vaikuttamiskanavana, toisaalta myös kansalaisten oma poliittinen sitoutuminen on vähentynyt. Lisäksi suomalaisnuoret syyttävät kehityksestä myös itseään eli näyttävät sisäistäneen varsin hyvin julkisuudessa paljon käydyin nuorten passiivisuuskeskustelun. Suomalaisnuoret ovat poliittisesti itsekriittisiä: siinä missä suomalaisnuoret katsovat ikäryhmänsä vähäisen aktiivisuuden johtuvan pitkälti heikosta poliittisen sitoutumisen määrästä pikemminkin kuin sukupuolvien välisiin suhteisiin liittyvistä tekijöistä, kanadalaiset pitävät olennaisena tekijänä nuorten integroimista yhteiskuntaan ja kritisoivat sitä, että nuoret eivät koe tulevansa edustetuiksi. Ratkaisuehdotuksissa suomalaisnuoret painottavat kanadalaisia vähemmän koulutuksen roolia. Sen sijaan he katsovat, että politiikassa pitäisi ottaa enemmän esiin nuoria koskevia asioita ja lisätä nuoria tai nuorten asioita ajavia ehdokkaita ja kansanedustajia. Ylipäänsä vastaukset ovat monikerroksisia: yhtäältä nuoret näyttävät sosiaalistuneen varsin stereotyyppiseen politiikkanäkemykseen, johon kuuluu muun muassa lupausten pettämisen retoriikka, toisaalta he kykenevät kokonaisvaltaiseen ja analyttiseen vaaliosallistumisen laskun taustatekijöiden puntarointiin.

Tommi Hoikkala ja Kari Paakkunainen ovat kirjoituksessaan kiinnostuneet pitkäaikaisesta nuorten poliittisen osallistumistavan yksilöllistymissuunnasta ja viime aikoina, myös tässä aineistossa, näyttävästä sukupuolvipoliittikan tihentymisestä. Sukupolvipoliittikan lämpeneminen näkyy yhtä lailla nuorten etu- ja päätöksykysymyksinä kuin sukupuolvien vastakkaisuutta ja sen kamppailullisuutta kirkastavina tuloksina. Onko nuorilla nyt klassinen *kairos*-tilanne, ainutlaatuinen tilaisuus oppia ja toimia yhteistyössä sukupolvikamppailun termein ja samalla tuoda politiikkaan uusia, dynaamisia itseorganisoitumisen muotoja? Keski-ikäinen parivaljakko maalaa empiirisesti esiin nuorten myönteisen poliittisen oppimisen mahdollisuuden. Suomalaisnuorten maailmankuva aukeaa

nykyisin yksilöllisesti: elämässä menestyminen ja siinä epäonnistuminen on paljolti yksilöstä itsestä kiinni. Yhteiskunta on yksilöllistynyt, mutta samalla yksilöllistävä – riskit kannetaan Suomessa viime kädessä itse ja yksin. Kaikilla ei ole yhdenvertaisia pääomia oppia valitsemaan ”oikein” ja kykyä ilmaista yksilöllistä ainutkertaisuuttaan elinaikaisen pärjäämisen foorumeilla. Nuoret sukupolvet jakautuvat portfolioiden ja osallistumiskulttuurien tasolla modernisaatiovoittajiin ja -häviäjiin. Tilanne ei kuitenkaan näytä johtavan poliittisen kansalaisuuden rapautumiseen. Kyselyyn vastanneet nuoret määrittelevät itsensä yksilöllisesti vastuullisiksi toimijoiksi poliittisessa järjestelmässä. Vastuu lähtee koulutuksen ja työn taidoista sekä valinnoista. Nuoren sukupolven yhteiset poliittiset projektit vaativat kuitenkin rohkeutta ja riskiä kaihtamatonta ryhtymistä. Samalla yksilöllisen pakkovalinnan sukupolven on rat-

kaistava ja rauhoitettava sukupolven sisäistä, kalvavaa kahtiajakoa.

Nuorisoasiain neuvottelukunnasta ovat tutkimusta ideoineet pääsihteerit Tarmo Manninen ja Tuomas Kurttila sekä useat työvaliokunnan jäsenet. Opetusministeriöstä tuli myös kokeneen inspiroivia terveisiä Olli Saarelan ja Kimmo Aaltosen äänellä. Suomalaisen vaalisurveyn ”Grand-old-man”, dosentti Sami Borg, jaksoi hienosti ja tarkasti kommentoida tätäkin tutkimusviritystä. Kaikille heille lämmin kiitos! Nuorisotutkimusverkoston monipuolisen inspiroiva Leena Suurpää, johdonmukaisesti kirjan viimeistellyt Tanja Nisula ja uurastava tutkimusavustaja Mikko Paakkunainen huolehtivat tekstin ja tulkintojen soljuvuudesta (Leena), vaikuttavasta taitosta (Tanja) sekä aineiston käytännön keräämisestä ja atk-käsittelystä (Mikko). Tiukka ja konkreettinen kiitos heillekin.

KARI PAAKKUNAINEN &
SAMI MYLLYNIEMI

TIHENTYVÄ SUKUPOLVIPOLITIikka JA AKTIIVISUUDEN KASAUTUMINEN

Nuorisotutkimusverkosto on pikaiseen tahtiin vastannut Nuorisoasiain neuvottelukunnan haasteeseen analysoida nuorten politiikka-aseteita ja arvoja sekä erityisesti ajatuksia ja odotuksia maaliskuun 2007 eduskuntavaaleihin liittyen. Tässä laajassa kirjoituksessa kuvataan yleiskatsausmaisesti nuorten perusaseteita ja arvoja politiikkaan, osallistumiseen ja vaalidemokratiaan. Esittely ja tulkinta perustuvat alkusyksyllä 2006 kerättyyn kyselyyn ja runsaaseen muuhun ajantasaiseen tutkimukseen.

Tässä kirjoituksessa käsitellään monia vuoden 2007 eduskuntavaalien kannalta relevantteja poliittisia teemoja ja tunnuksia. Tutkimuksen intressinä on ollut sekä julkisuuden että tutkimuksen yllyttämä teesi sukupolvipolitiikan paluusta (Hoikkala & Salasuo 2006). Kyse on sukupolven erityisistä tunnuksista ja yhteisestä poliittisesta tietoisuudesta sekä nuorten ja suurten ikäluokkien vastakkainasettelusta. Laajat nuorten sosiaalis-taloudellisten etujen tarkastelut tarkentuvat patkätyöläisyyden, sosiaali- ja tulojakopolitiikan sekä kuntauudistuksen tarkasteluihin. Nuorten asenteet näihin teemoihin ja niitä koskeviin linjaväitteisiin sisältävät myös ajankohtaista särmää ja voivat stimuloida vaalikeskustelua.

Artikkelin populaarisuus ja vaaliteema eivät jätä sitä pinnalliseksi ja pian kuoleentuvaksi mediatäkyksi. Vuosien 1999 ja 2003

(Nurmela 1999; Paakkunainen toim. 2003) eduskuntavaalitutkimukset antavat hyvän vertailuperustan tarkasteluille. Vertailukelpoiset, useissa tutkimuksissa toistetut kysymyssarjat lisäävät tarkastelun merkitystä. Samalla esimerkiksi konventionaalaisia poliittista kiinnostusta ja kansalaispätevyyttä koskevia analyyseja on tarkennettu.

Vaaliteemojen pohdinta laajenee edustuksellista demokratiaa ja parlamentarismia sekä hallituspolitiikkaa koskeviin analyyseihin, joita ei ennen nuorten keskuudessa ole systemaattisesti tehty. Miten nuoret ymmärtävät edustuksellisen demokratian toimivuuden ja kokonaisuuden globaalistuvassa ympäristössä, on keskeinen kysymys. Se taustoittaa nuorten vaalisuhdetta. Artikkelissa mietitään myös sitä, miksi nuorilla on edelleen yliollainen suhde vaaleihin, ja kuinka yhteiskunnallinen aktiiviteetti voi kanavoitua muilla tavoin, yksilöllisemmin. Kuluttaminen ja nettiin sijoittuvat politikointitavat – jotka meillä ovat aktiivisesti käytössä – saavat tekstissä erityishuomiota.

Demokratiapohdiskelua on nyt haluttu tarkentaa myös nuorten osallistumistapojen ja harkintojen suuntaan. Nuorten puoluesuhde on kiehtova: nuorilla on etäinen, mutta vaaliteemojen ja yksilöehdokkaiden kautta välillä jopa lämmin suhde puolueisiin. Myös järjestöosallistumisen analyysit tarkentavat edelleen nuorten toimijapaikkaa demokratiassa. Järjestöverkostojen lisäksi tutkimuksen asenneväitteet antavat mahdollisuuden pohtia uuden ja vanhan politiikan eroja – kuinka esimerkiksi suvaitsevaisuutta, yhteiskunnallista moniarvoisuutta ja ekologiaa koskevat kysymykset ovat ohittamassa vanhaa vasemmisto-oikeisto -vastakkaisuutta. Kautta linjan kirjoittajia innostaa kysymys siitä, ketkä nuorista osallistuvat. Keskittykö poliittinen pääoma harvoille ja samoille nuorille?

Suuri demokratiakysymys ja myös ongelma – joidenkin mukaan jopa kohtalonkysymys – kansallisesti ymmärretylle poliittiselle järjestelmälle on 2000-luvun alun globaalipolitiikka sekä sitä etsivät ja tukevat ulko- ja turvallisuuspoliittiset

ratkaisut. Nato-optioiden lisäksi artikkelissa mietitään nuorten ikäpolvien kannalta esimerkiksi EU-puheenjohtajakauden onnistumista, globaalia politiikkaa ja ilmaston lämpenemistä. Nämä kysymykset ja asennetiedot on pidettävä jatkossakin nuorisopolitiikan agendalla, muutoin kuihdutamme nuorten poliittisen mielikuvituksen menneeseen kansalliseen idylliin, ja eduskuntavaalien suosio laskee edelleen.

HAASTATTELUN OTOS

– ANALYYSIN RAJAT JA ESITTÄMINEN

Eduskuntavaalitutkimuksen perusjoukkona ovat 18–29-vuotiaat nuoret koko maassa. Aineistonkeruu tapahtui syys–lokakuussa 2006 kyselylomakkein, joita postitettiin 1000 kappaletta. Vastausten vähyden vuoksi turvauduttiin toiseen, niin sanottuun karhukyselyyn. Toiselle kierrokselle postitettiin 680 uusintakyselyä. Hyvät palkinnot – lahjakortit digituotteita myyviin liikkeisiin – motivoivat vastaajia. 15 nuorta jäi tavoittamatta (yhdeksässä tapauksessa syynä oli väärä osoite, kuudessa tapauksessa henkilö oli ulkomailla tai toisella paikkakunnalla opiskelemassa). Yhteensä 475 täytettyä lomaketta palautettiin, joten vastausprosentiksi saadaan noin 48 prosenttia (475/985). Postikyselyn palautusprosentina tätä voi pitää varsin hyvänä ottaen etenkin huomioon kohderyhmän sekä lomakkeen kysymysten ja aihepiirin haastavuuden.

Otos ja osoitteet tilattiin väestökisterikeskukselta, kyse oli yksinkertaisesta satunnaisotannasta. Lopullinen aineisto on kuitenkin hieman vinoutunut varsinkin sukupuolijakauman osalta. Vastaajista vain 42 prosenttia on poikia tai nuoria miehiä, kun koko ikäryhmässä osuudet ovat lähes tasan. Tytöt ovat siis vastanneet hieman poikia aktiivisemmin. Postikyselyissä on vaikea välttää vinoumaa johonkin suuntaan, osaa ihmisistä kun ei vastaaminen yksinkertaisesti motivoi tarpeeksi.

Tässä artikkelissa annetaan yleiskatsaus aineiston kaikista aihealueista, joita seuraavien artikkelien kirjoittajat syventävät omista aihe-

piireistään ja näkökulmistaan käsin. Yleiskatsauksessa tulokset esitetään varsin tiivistetysti, lähinnä vastausten jakaumia esittelevänä tilastografiikkana. Vaikka painopiste on graafisessa esityksessä, kuvioita avaavia tulkintoja ja muita viitteitä teorioihin ja muiden artikkeleiden tulkintoihin ei unohdeta.

”En osaa sanoa” -vastausten osuudet on jätetty mukaan kuvioihin. Tämä johtuu siitä, että niiden osuudet ovat joissain kohdin niin huomattavia, että tulkinta menisi muuten harhaan. ”En osaa sanoa” -vastausten osuudet kertovat paitsi siitä, mistä asioista vastaajilla on mielipide, myös asioiden tuttuudesta ja ymmärrettävyydestä. Itselle vaikeat tai hankalat asiat voidaan myös haluta torjua.

Tulokset esitetään enimmäkseen yksinkertaisina jakaumina, joissa muuttujat on järjestetty vastausten mukaiseen järjestykseen, esimerkiksi sen mukaan, kuinka moni on samaa mieltä esitetyn väitteen kanssa. Vaikka ”en osaa sanoa” -vastausten osuudet ovat mukana kuvioissa, niillä ei ole vaikutusta kuvioiden sisäiseen järjestykseen.

Monien kysymysten kohdalla tuloksia tarkastellaan myös erilaisten taustamuuttujien, kuten vastaajan sukupuolen tai puoluekannan, mukaan. Vastaajaryhmien välillä havaittujen erojen tilastollista merkitsevyyttä ei yleensä raportoida, mutta nyrkkisääntönä on se, että ainoastaan tilastollisesti merkitsevät erot mainitaan. Tilastollisella merkitsevyydellä tarkoitetaan yksinkertaisesti sanottuna todennäköisyyttä sille, että havaitut erot johtuisivat sattumasta.¹

Yksi käytetyistä tilastollisista menetelmistä on faktorianalyysi. Sen perusajatuksena on tiivistää informaatiota ja vähentää muuttujien määrää. Kunkin faktorin muodostaa joukko muuttujia, jotka korreloivat vahvasti keskenään, mutta vähän muiden muuttujien kanssa. Faktorianalyysi on paljon käytetty menetelmä juuri asennetutkimuksissa, joissa faktorien kuvaamat ulottuvuudet voi tulkita havaittujen asennemuuttujien joukon taustalla oleviksi ”piiloasennemuuttujiksi”. Varsinaista tulkinta-

apua analyysistä on vasta, jos faktoreiden sisältö onnistutaan tulkitsemaan mielekkäästi. Faktorit nimetään tulkitsemalla niihin sisältyviä väitteitä yhdistäviä tekijöitä, ja onnistuessaan asenneolutuvuuksien tunnistaminen voi lisätä ymmärrystä siitä asenneilmastosta, jossa ihmiset valintojaan tekevät. Käsillä olevassa teoksessa analyysia on vielä jatkettu tarkastelemalla eri vastaajaryhmien sijoittumista faktoreiden suhteen. Tätä varten on laskettu niin sanotut faktoripisteet, jotka lasketaan siten, että kaikkien vastaajien keskiarvo on aina nolla. Jos esimerkiksi tytöt saavat nollaa suuremman arvon, se tarkoittaa sitä, että he ovat keskimääräistä enemmän faktorin mittaamien asioiden kannalla. Faktoripisteitä ei sellaisinaan raportoida. Sen sijaan kerrotaan, minkä taustamuuttujien luokissa lataukset ovat selvästi keskimääräistä vahvempia tai heikompia. (Ks. esim. taulukko 1.)

Tätä tutkimusta voi tietyn varauksin pitää myös seurantatutkimuksena vuosien 1999 ja 2003 eduskuntavaalien jälkeen tehdyille haastattelututkimuksille. Aineistojen vertailtavuutta tosin rajoittaa se, että toisin kuin tässä lomakekyselyihin pohjautuvassa aineistossa, aiempien tutkimusten tiedonkeruu tehtiin puhelimitse. Tiedonkeruutapojen erilaisuus ja se, että aiemat tutkimukset toteutettiin vaalien jälkeen, vähentävät vertailutulosten luotettavuutta. Näyttää esimerkiksi siltä, että ”en osaa sanoa”-vastausten osuus on lomakekyselyssä suurempi kuin puhelinhaastattelussa, samoin kriittisten vastausten. Mahdollisesti taipumus antaa hyväksyttävä, yhteiskunnan oletusten mukainen vastaus on puhelinhaastattelussa vahvempi kuin lomakekyselyssä.

TAUSTAMUUTTUJIIEN ESITTELY

Taustamuuttujien mukaisia vertailuja tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että kaikki käytetyt taustamuuttujat on kysytty nuorilta itseltään, ja ne saattavat siksi joissain kohdin hyvinkin poiketa rekisteripohjaisten tietojen ”virallisista” luokituksista. Tyypillinen tällainen tapaus on kysymys vastaajan pääasiallisesta toiminnasta.

Esimerkiksi tässä aineistossa joka kolmas niistä nuorista, jotka sanovat olevansa pääasialliselta toiminnaltaan palkkatyössä, myös opiskelee samanaikaisesti. Tätä ei tarvitse pitää virhelähteenä, mutta on kuitenkin hyvä pitää mielessä tuloksia tulkittaessa.

Otoksen rajaaminen 18–29-vuotiaisiin perustuu osin aiempien tutkimusten ikärajoihin, mutta myös siihen, että vanhan nuorisolain mukaan nuoria olivat 15–29-vuotiaat suomalaiset. Uudessa maaliskuussa 2006 voimaan astuneessa nuorisolaissa nuori määritellään alle 29-vuotiaaksi, eli määritelmän yläkäräjä laski vuodella. Tätä muutosta ei kuitenkaan huomioitu otosta muodostettaessa, sillä haluttiin säilyttää vertailtavuus aiempiin tutkimuksiin. Myös otoksen alaikärajan peruste on käytännöllinen: koska kyse on vaalitutkimuksesta, mukaan on otettu vain äänioikeusikärajan saavuttaneet nuoret. Analyyseissa vastaajat on jaettu kolmeen ikäluokkaan: 18–21-, 22–25- ja 26–29-vuotiaisiin.

Vastaajilta kysyttiin kuntaa, jossa he asuivat vastausajankohtana, ja siltä pohjalta kunnat ryhmiteltiin vaalipiireittäin. Vaalipiirien mukaiset aluetiedot ryhmiteltiin edelleen kolmeksi aluemuuttujaksi, jotka noudattavat läänirajoja. Vastaajia on varsinkin Itä- ja Pohjois-Suomessa kuitenkin liian vähän, mistä syystä Lapin, Oulun ja Itä-Suomen läänit on yhdistetty. Alueluokittelet ovat siis seuraavat: 1) Etelä-Suomen lääni, 2) Länsi-Suomen lääni (myös Ahvenanmaan lääni), 3) Lapin, Oulun ja Itä-Suomen läänit.

Nuorten koulutustason vaikutuksia arvoihin ja asenteisiin on mahdollista tarkastella ottamalla huomioon vastaajan opiskelupaikka tai suoritettut tutkinnot. Tässä on päädytty tutkintojen mukaiseen tarkasteluun, mutta opiskelupaikan yhteydet ovat hyvin samantapaisia. Suoritettujen tutkintojen mukaisista analyyseista on poistettu kaikki opiskelijat. Näin on toimittu siksi, että tällä taustamuuttujalla halutaan mitata vastaajan koulutustasoa, eikä opiskelijoita, joiden koulutus on kesken, tästä syystä ole perusteltua ottaa mukaan analyysiin. Poikkeuksena tästä ovat ne

yliopisto-opiskelijat, jotka jo ovat suorittaneet yliopistotutkinnon, ja jotka siis voidaan tulkita jatko-opiskelijoiksi. Heidän jatko-opintonsa eivät vaikuta käytettyyn mittariin, sillä vaikka he valmistuisivat lisensiaatiksi tai tohtoriksi, ylin suoritettu tutkinto olisi edelleen yliopistotutkinto. Vastaavasti ylioppilastutkinnon suorittaneiden ja muiden vertailusta on poistettu lukiolaiset, sillä jos muuttujan halutaan mittaavan koulutustasoa, heitä ei voi luontevasti sijoittaa kumpaankaan ryhmään.

Tutkimuksessa selvitettiin nuorten osallistumista 15 eri järjestöön tai ryhmään. Tämän pohjalta on luotu uusi kolmeluokkainen taustamuuttuja sen mukaan, kuinka monen ryhmän toimintaan nuori osallistuu. Osallistuminen on varsin kasautuvaa, toisin sanoen suuri osa nuorista ei osallistu mihinkään, mutta pieni vähemmistö on mukana useammankin ryhmän toiminnassa. Luokat ovatkin varsin erikokoisia: 1) ei minkään ryhmän toimintaan osallistuvat (46 %), 2) yhden tai kahden ryhmän toimintaan osallistuvat (44 %) ja 3) kolmen tai useamman ryhmän toimintaan osallistuvat (10 %).

Kaikki kysytyt taustamuuttujat eivät ole käytössä. Osaksi syy on käytännöllinen: tilaa on rajallisesti, ja valintaa on siksi ollut pakko tehdä. Osa kiinnostavista taustamuuttujista on jouduttu jättämään pois analyyseista myös siksi, että niiden eri luokissa ei ole tarpeeksi vastaajia. Aineistossa oli esimerkiksi vain

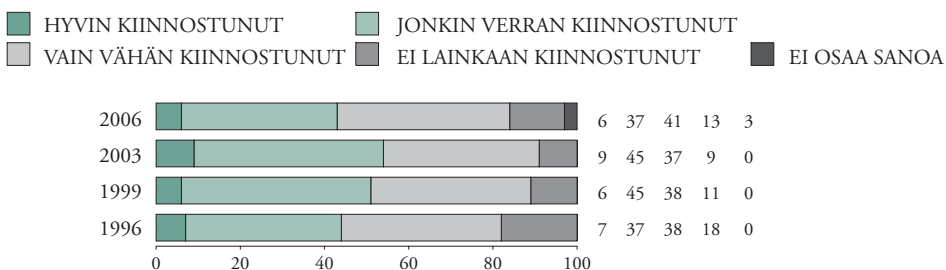
19 ruotsia äidinkielenään puhuvaa. Se on neljä prosenttia koko aineistosta, eli varsin lähellä ruotsinkielisten nuorten osuutta ikäryhmästä, joka on noin viisi prosenttia, mutta alle 500 henkilön otoksessa se on kuitenkin liian vähän tilastollisia johtopäätöksiä ajatellen. Toinen esimerkki on akateemiset pätkätyöläiset, joiden politiikka-asenteiden tarkastelu olisi aikalaiskeskustelun valossa varsin kiinnostavaa. Näihin luokitteluihin olisi kuitenkin otettava mukaan ainoastaan ne nuoret, jotka pitävät pääasiallisena toimintanaan palkkatyötä. Esimerkiksi opiskelijoiden määräaikaiset työsuhteet ovat eri asia kuin jo valmistuneiden nuorten pätkätyöt. Aineistossamme on kuitenkin vain 26 sellaista nuorta, jotka ovat suorittaneet korkeakoulututkinnon, ja ovat pääasiallisena toimintanaan määräaikaisessa työsuhteessa, eikä näin pienen joukon ajatuksista voi tehdä yleistyksiä.

Liitetaulukkoon 1 (s. 80) on koottu yhteenveto vastaajista taustamuuttujittain.

POLITIIKAN KIINNOSTAVUUS

Pelkkien vastausten jakaumien perusteella nuorten politiikasta kiinnostumisen analysointi muistuttaa puolillaan olevan lasin tulkitsemista – riippuu katsojasta, näkeekö sen olevan puoliksi tyhjä vai puoliksi täynnä. Vajaa puolet (43 %) vastanneista on ainakin jonkin verran kiinnostunut politiikasta. Reilu puolet (54 %) heistä puolestaan on vain vähän tai ei ollenkaan

Kuvio 1. KUINKA KIINNOSTUNUT OLET POLITIIKASTA. VERTAILU 1996–2006. (%)

kiinnostunut. Miten tätä sitten olisi tulkittava? Ovatko nuoret kiinnostuneita politiikasta vai eivät? Entä tarvitseeko heidän olla? Yhdysvaltalaisien politiikan tutkijoiden keskuudessa oli 1960-luvulla yleistä luoda ideaaleja sekä optimaalisesta että huolestuttavasta osallistumistasosta. Liikakin aktiivisuus saattoi järkyttää poliittisen järjestelmän tasapainoa kylmän sodan vastakkainasettelun maailmassa.

Nuoria ei varmasti ole mahdollista tarkastella yhtenä ”nuorten” joukkona, tuskin ainakaan sen paremmin perusteiden kuin on mahdollista puhua ”aikuisista” ja heidän mielipiteistään. On selvää, että 18–29-vuotiaiden ikäryhmässä on hyvin erilaisissa elämänvaiheissa olevia nuoria, joista toiset ovat kiinnostuneita politiikasta ja toiset eivät. Toinen, syvällisempi ongelma kysymyksessä politiikan kiinnostavuudesta on siinä, että se ei kerro mitään nuorten politiikalle antamista merkityksistä eikä myöskään käsitteen arvottamisesta tai sen toiminnallisuuteen liittyvistä puolista. Voinee kuitenkin olettaa, että eduskuntavaalitutkimuksen yhteydessä esitetty kysymys ”Kuinka kiinnostunut olet politiikasta?” ohjaa vastaajan ajatuksia perinteisen politiikkakäsityksen suuntaan. Se, että monet näyttävät vierastavan politiikkaa tässä merkityksessä ei tarkoita sitä, etteivätkö he voisi olla hyvinkin kiinnostuneita yhteiskunnallisista asioista ja monista vaikuttamisen muodoista.

Ongelmistaan huolimatta on kysymykselle politiikan kiinnostavuudesta perusteltu paikkansa. Se kertoo demokraattiseen yhteiskuntaan kiinnittymisestä, ja vertailut aiempiin tutkimuksiin tarjoavat mahdollisuuden kehityssuunnan seuraamiseen. Helpompaa kuin sanoa, onko nuorten kiinnostus ylipäätään suurta vai pientä, onkin tarkastella sitä, mihin suuntaan se on kehittyvässä. Aiemmissa tutkimuksissa kiinnostus politiikkaan on ollut tasaisessa kasvussa. Nyt kehitys näyttää kääntyneen, ja kiinnostus politiikkaa kohtaan vaikuttaa pudonneen kymmenen vuoden takaiselle tasolle. Tässä yhteydessä on kuitenkin syytä muistuttaa, että aiempien kyselyiden tiedonkeruu toteutettiin puhelinkyselyin,

ja vertailut postikyselylomakkeilla kerättyihin tietoihin ovat siis jonkin verran epävarmoja.

Trendin tarkastelun ohella toinen mahdollinen vertailukohta löytyy eri maiden välisestä vertailusta. Vuosina 2004–2005 toteutetussa tutkimuksessa kahdeksan maan (Iso-Britannia, Slovakia, Ranska, Viro, Suomi, Italia, Itävalta, Saksa – EUYOUYPART 2006)² nuorten poliittisista osallistumistavoista kysyttiin sama kysymys politiikan kiinnostavuudesta. Vertailussa Suomen nuoret sijoittuvat keskivaiheille. Kiinnostuneimpia politiikasta sanoivat olevansa saksalaiset nuoret (ainakin jonkin verran kiinnostuneita 51 %), vähiten kiinnostuneita brittiläiset nuoret (ainakin jonkin verran kiinnostuneita 29 %). (EUYOUYPART 2006, 40–55.) Myös EU15-vertailussa suomalaiset nuoret olivat kiinnostuksessa politiikkaa kohtaan eurooppalaista keskitasoa, joskin Pohjoismaiden vertailussa Suomi oli viimeinen (Martikainen & Fredriksson 2006, 32).

MISTÄ POLIITTINEN KIINNOSTUS KERTOON?

Kuviossa 2 esitetään kiinnostus politiikkaan joidenkin tärkeimpien taustamuuttujien mukaan. Nuoret miehet ovat naisia selvästi kiinnostuneempia politiikasta. Tämä on oikeastaan yllättävää, varsinkin kun kiinnostus on erittäin vahvasti yhteydessä koulutustasoon, joka on naisilla korkeampi. Koulutustason vakiointi vain lisää sukupuolten välisiä asenne-eroja. Esimerkiksi yliopistotutkimuksen suorittaneista miehistä noin neljännes on hyvin kiinnostunut politiikasta, naisista vain noin joka kymmenes. Vastaavasti ammatillisen perustutkimuksen suorittaneista naisista noin neljännes ei ole lainkaan kiinnostunut politiikasta, miehistä vain noin joka kymmenes. Myös muutamat muut eurooppalaisen vertailun ja tämän tutkimusraportin empiiriset tiedot viittaavat siihen, että nuorten naisten aktiivisuus Suomessa olisi laskemassa – muun muassa osallistumistapojen kirjo näyttäisi supistuvan miehiä pienemmäksi. Syytä miesten suuremmalle kiinnostuneisuudelle

politiikkaa kohtaan on kiinnostavaa mieltä myös siksi, että se ei jostain syystä näy äänestysaktiivisuudessa. Sukupuolten väliset erot voivat johtua erilaisista politiikkakäsityksistä. Myös se, että sanoo olevansa kiinnostunut, voi tarkoittaa pelkkää mielenkiintoa poliittisten asioiden seuraamiseen tai halua aktiivisesti vaikuttaa niihin. Näitä kysymyksiä käsitellään tarkemmin seuraavilla sivuilla.

Erittäin tärkeä politiikasta kiinnostuneisuuden selittäjä on siis vastaajan koulutustaso. Tarkemmin sanottuna, nimenomaan akateemisella koulutuksella näyttää olevan vaikutusta. Ero näkyy selvästi jo siinä, onko vastaaja ylioppilas vai ei, ja yliopistotutkinnon suorittaneet eroavat huomattavasti ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista. Kuviossa 2 esitetään ainoastaan suoritettujen tutkintojen mukaisia yhteyksiä, mutta tulokset ovat samankaltaiset opiskelupaikan mukaisissa tarkasteluissa – yliopisto-opiskelijoista 60 prosenttia on ainakin jonkin verran kiinnostuneita politiikasta, ammattikorkeakoulussa ja toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevista kummistakin vain 39 prosenttia. Koulutusmuuttuja on luonnollisesti sidoksissa vastaajan ikään, mutta sen yhteys politiikasta kiinnostumiseen säilyy, vaikka ikä vakioitaisiin. Myös nuorten ja nuorten aikuisten asuinpaikka on heijastunut sekä nuorten luottamuksessa poliittiseen kulttuuriin että kiinnostuksessa politiikkaan. Etelän ja kasvu-Suomen keskusten ulkopuolella asuvat nuoret näyttävät tässäkin aineistossa viime vuosien tapaan olevan muita turhautuneempia poliittiseen vaikuttamiseen ja ylipäänsä yhteiskunnallisia asioita ja niiden analyysia kohtaan (Paakkunainen & Myllyniemi 2004, 29–31).

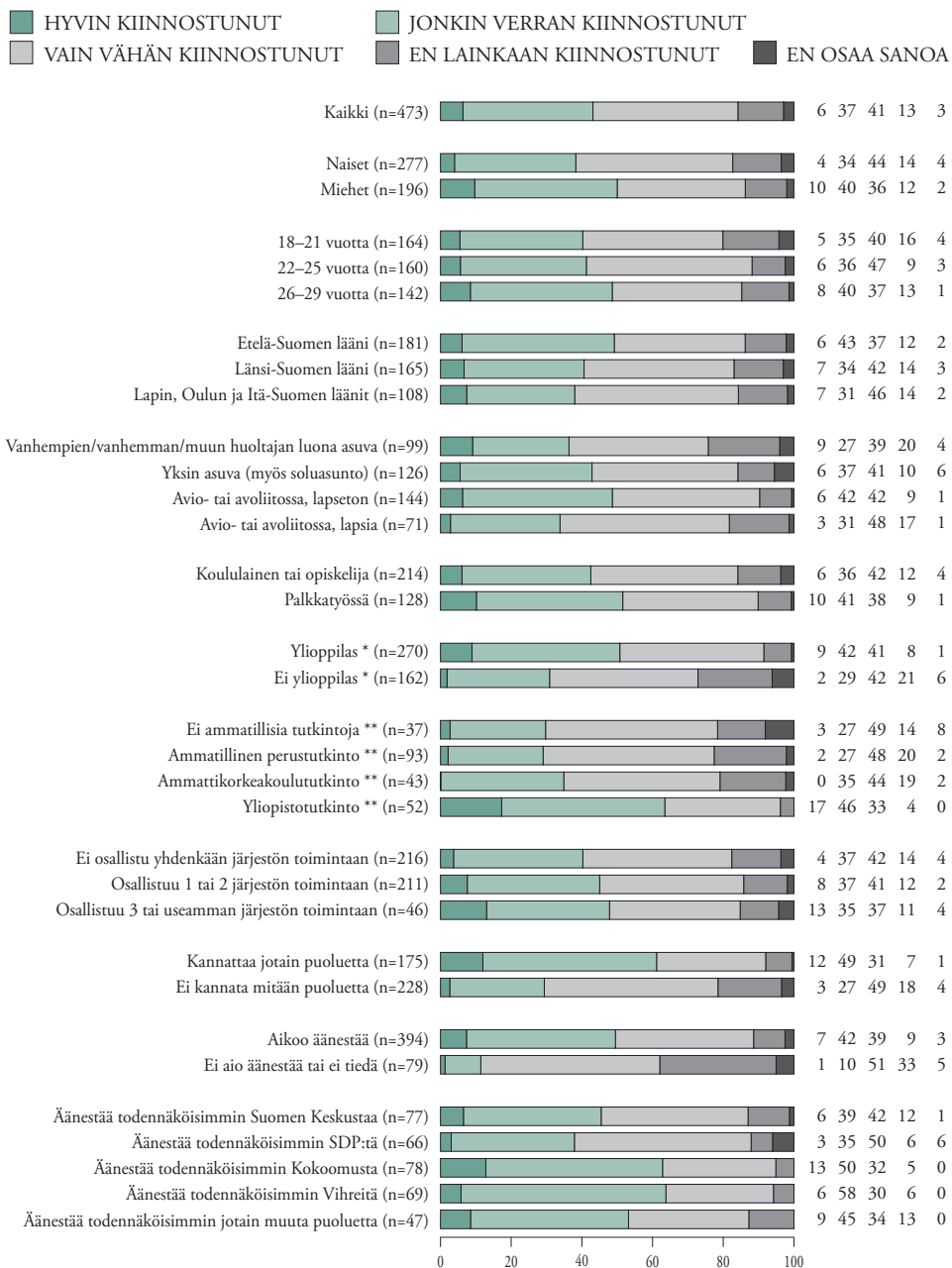
Kysymys politiikasta liittyy väistämättä yksilön ja yhteiskunnan välisiin suhteisiin. Yksilöt peilaavat ja oppivat asioita verkostoissa ja järjestöissä. Yksilö antaa ja ottaa näissä osallisuudessaan. Toinen näkökulma yhteiskuntaan kiinnittymiseen on järjestöosallistuminen, jota selvitettiin 15 eri järjestön kohdalla. Yhteys järjestöosallistumisen ja poliittisen kiinnostuksen

välillä on varsin selvä. Tämä ei ole suuri yllätys, mutta ei mikään itsestäänselvyyskään, järjestöjä kun on monenlaisia, joista jotkut varmasti politiikkaa kohtaan kriittisiäkin (ks. osallistumisesta lisää kuviot 21 sivulla 58 ja 29 sivulla 68).

Jotakin puoluetta kannattavat nuoret ovat muita kiinnostuneempia politiikasta. Tämä tuskin on yllättävää, ei myöskään se, että kiinnostus on vahvasti sidoksissa äänestysaikomuksen kanssa (luontevampi vaikutussuunta tosin on toisinpäin kuin kuviossa 2: politiikasta kiinnostuneet aikovat äänestää, vaikka toki myös äänestysaikomus voi lisätä kiinnostusta politiikkaa kohtaan). Mielenkiintoisempaa onkin ehkä tarkastella puoluekannatuksen mukaisia eroja. Poliitikasta kiinnostuneimpia sanovat olevansa Kokoomusta ja Vihreitä kannattavat nuoret, Keskustan ja varsinkin SDP:n kannattajat ovat selvästi vähemmän kiinnostuneita. Yksi syy Kokoomuksen ja varsinkin Vihreiden kannattajien poliittiseen vireyteen voi olla tässä raportissa esiin nouseva seikka: näiden puolueiden potentiaaliset kannattajat löytävät paikkansa niin sanotulla uuden politiikan ulottuvuudella (yhtäältä sosiaalivihreiden arvojen, postnationalismin, suvaitsevaisuuden, vasemmosto-libertarististen asenteiden ja toisaalta uuden järjestyksen, liberaalin talouden ja uus-konservatiivisuuden arvojen välisen jännitteen kuvaamalla arvojanalla). Nuorten kesken on siis olemassa tuoreita asenne- ja arvoulottuvuuksia, joilla on yhteys reaali puolueiden edustamiin arvoihin – ainakin nuorten ikäryhmien suunnasta tarkasteltuna. (Uuden politiikan ulottuvuuksista ks. Peltolan artikkeli tässä kirjassa sekä Hellsten 2003, 62–85.)

Kysymys politiikan kiinnostavuudesta on selvästi moniulotteisempi kuin vaikkapa kysymys suhteesta edustukselliseen demokratiaan. ”Politiikkaa” ei kysymyksessä määritellä, joten se voi tarkoittaa monia asioita, myös muita kuin konventionaalisia yhteiskunnallisia vaikuttamisen muotoja. Tällaisia voivat olla konsumerismi (ajatus vaikuttamisesta kulutusvalintojen kautta), internetin mahdollistama interaktiivisuus,

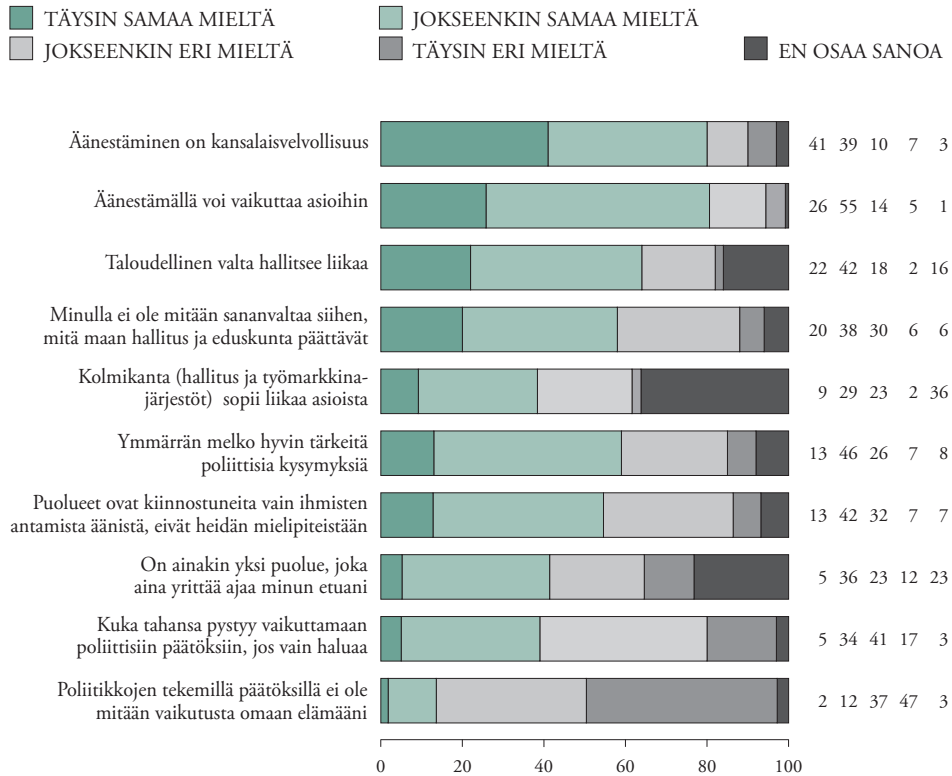
Kuvio 2. KUINKA KIINNOSTUNUT OLET POLITIIKASTA? (%)

* Vain ei-lukiolaiset

** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

Kuvio 3. SUHTAUTUMINEN POLITIIKKAAN JA
VAIKUTUSMAHDOLLISUUKSIIN LIITTYVIIN VÄITTEISIIN. (%)

uusnationalistiset mielenilmaukset arkisissa tilanteissa tai osallistuminen laittomiin globaalikriittisiin aktioihin. Tosin näyttää siltä, että yhteydet politiikasta kiinnostuneisuuden ja erilaisten konventionaalisten yhteiskunnassa vaikuttamisen muotojen kanssa ovat hyvin selvät. Poliitikasta kiinnostuneemmat nuoret aikovat äänestää todennäköisemmin (ks. kuvio 21, s. 58), kannattavat puolueita enemmän (ks. kuvio 23, s. 61) ja ovat puolueuskollisempia (ks. kuvio 24, s. 63) kuin politiikasta vähemmän kiinnostuneet. Poliitiikan käsitteen voi siis tulkita yhdistyvän kyselyyn vastanneiden nuorten mielessä vahvasti edustuksellisessa demokra-

tiassa toimimiseen, mutta poliittisesti kiinnostuneet ovat aktiivisia paitsi perinteisillä, myös uusilla, yksilöllisemmällä ja epävirallisemmilla toimintafoorumeilla. (Beck & Beck-Gernsheim 2002; vrt. Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkeli tässä kirjassa.)

NUORTEN POLITIIKKA- JA EDUSTUSAJATUSTEN EPÄLUULOISUUS

Poliittikkakäsitteen sisällöstä ei ole yksimielisyyttä, eikä voi tai tarvitse ollakaan. Vaikka tässä tutkimuksessa ei ole tarkoitus syventyä siihen, mitä politiikka on, voimme kuitenkin yrittää

hahmottaa kuvaa nuorten politiikkakäsityksistä kysymällä heidän mielipiteitään politiikkaa, valtaa ja vaikutusmahdollisuuksia koskeviin aihepiireihin. Aiemmin asiaa tutkittaessa on havaittu, että suomalaisilla nuorilla on ainakin päällisin puolin myönteinen käsitys politiikasta. Edellisten eduskuntavaalien yhteydessä vuonna 2003 tehdyssä tutkimuksessa noin neljä nuorta viidestä oli sitä mieltä, että ”politiikka on tärkeää keskustelua yhteiskunnallisista asioista” ja että ”politiikka on yritystä ratkoa kansainvälisiä ja globaaleja ongelmia”. Lähes yhtä moni näki politiikan välttämättömänä tapana hoitaa yhteisiä asioita. Poliitiikan katsottiin toimivan paitsi edustuksellisten mekanismien, myös erilaisten liikkeiden, ryhmien ja globaalien verkostojen kautta. Huomattavasti harvinaisempaa oli nähdä henkilökohtaiset elämänratkaisut poliittisina, vain joka kymmenes oli tätä mieltä. (Ks. Paakunainen 2003, 151–168.)

Kuviosta 3 voi päätellä ainakin sen, että valtaosa nuorista pitää politiikkaa tärkeänä. Kolme viidestä vastaajasta katsoo äänestämisen olevan kansalaisvelvollisuus. On kuitenkin vaikeaa tietää, kuinka pitkälle nuori vastaaja itse on sisäistänyt moraalikoodiin velvollisuudesta – kuinka paljon arvio vain vastaa yleistä ajatusta yhteiskunnassa vallitsevasta politiikka-asenteesta. Yhtä moni uskoo, että äänestämällä voi vaikuttaa. Vain pienen vähemmistön (14 %) mielestä poliitikkojen tekemillä päätöksillä ei ole mitään vaikutusta omaan elämään, ja lähes puolet on tästä täysin eri mieltä.

Kuviosta voi toisaalta lukea myös nuorten vahvan epäilyksen omia edustuksellisen demokratian kautta toteutuvia vaikutusmahdollisuuksia kohtaan. Myös avovastauksissa nuoret nostavat aktiivisesti esiin omat konkreettiset kokemukset ja vaatimukset vaikuttamistilanteista ja odotukset poliitikoille konkreettisesti toteutuvista teoista esimerkiksi opintotuen suhteen. Valta ja asioiden tärkeysjärjestyksen luojat useimmiten katoavat jonnekin nuorten vaikutuspiiristä. Enemmistö uskoo, ettei heillä ole mitään sananvaltaa siihen, mitä hallitus ja

eduskunta päättävät, ja vastaavasti selvä enemmistö on epäileväisiä sitä kohtaan, että kuka tahansa pystyy halutessaan vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin. Yli puolet on myös sitä mieltä, että puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, ja useampi kuin joka kolmas ei usko yhdenkään puolueen yrittävän ajaa heidän etuaan. Poliitiikka ja edustuksellinen demokratia näyttävät siis paitsi tärkeänä, monille myös jokseenkin luoksepääsemättömänä alueena.

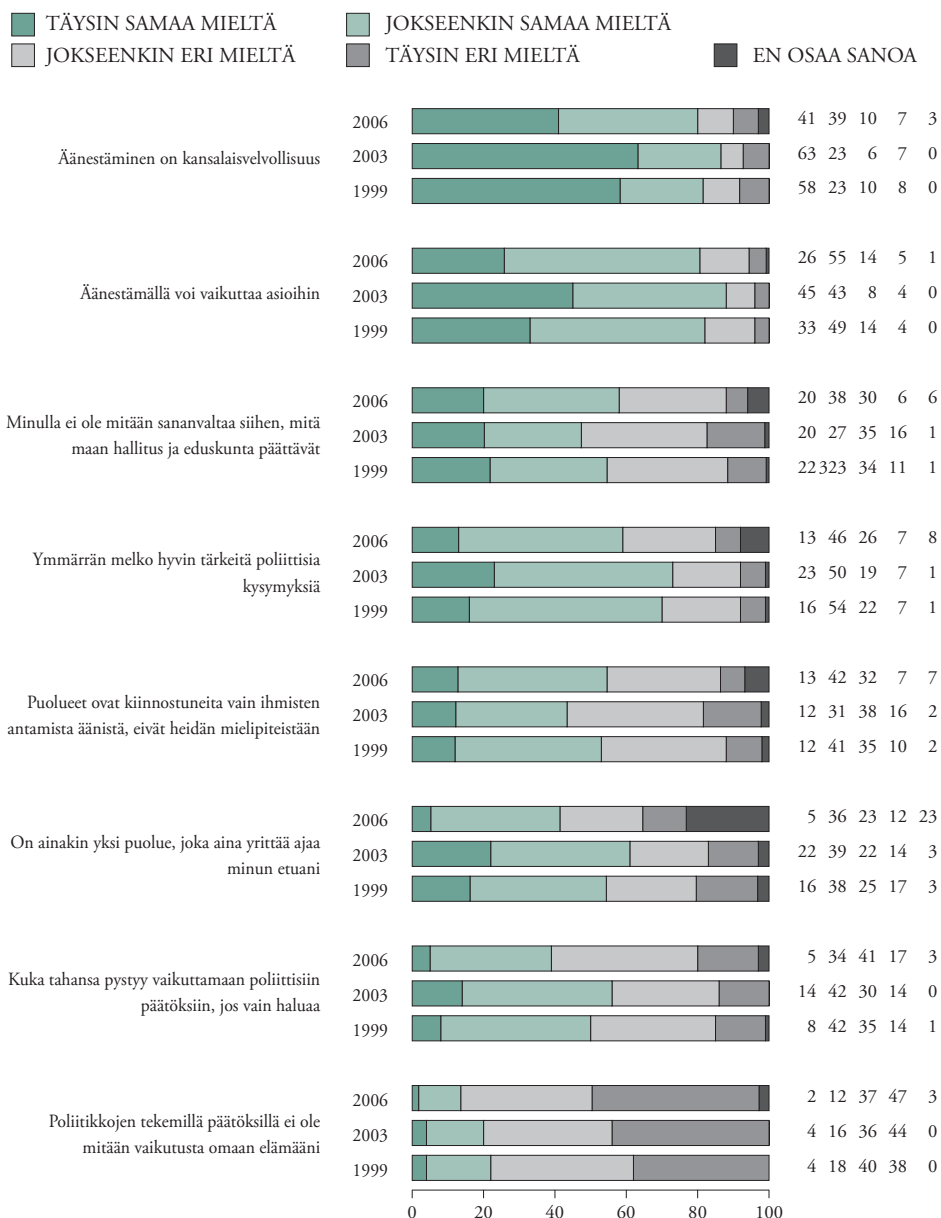
Avovastauksissa nuoret nostavat esiin monia edustuksellista demokratiaa ohentavia ja tukkivia seikkoja. Poliitikot eivät ole teois- saan vastuullisia, ja konkreettinen palaute jää puuttumaan. He tulevat vaaleissa iholle, hyvin lähelle, ja lupaavat paljon asioita. Lupaukset kuitenkin usein petetään, jolloin luottamus horjuu. Toisaalla nuoret hahmottavat vaalit vain häivähdyksenä todellisesta vallasta, jota päättäjät käyttävät yhdessä taloudellisen vallan kanssa. Tällöin äänestäjien ja kansalaisten odotukset unohtuvat, ja muut etupelit korostuvat.

Nuorten turhautuminen muodolliseen vaikuttamiseen ei välttämättä kanavoitu vaihtoehtoisten vaikutuskanavien etsimiseksi. Ne, jotka eivät usko puolueiden ajavan heidän etuaan tai että äänestämällä voi vaikuttaa, eivät osallistu muita enempää esimerkiksi järjestöjen toimintaan tai katso poliittisten arvojen vaikuttavan ostopäätöksiinsä. Kyselyaineiston mukaan tilanne on pikemminkin päinvastainen: osallistuminen on luonteeltaan kasautuvaa, eivätkä erilaiset vaikuttamisen muodot ole toisilleen vaihtoehtoisia vaan pikemminkin päällekkäisiä. Yhteen toimintamuotoon osallistuminen lisää todennäköisyyttä sille, että on aktiivinen muuallakin.

Vertailemalla nuorten naisten ja miesten käsityksiä politiikasta ja vaikutusmahdollisuuksista saadaan lisävalaistusta edellä käsiteltyyn kysymykseen siitä, miksei miesten suurempi kiinnostus politiikkaa kohtaan näy suurempana äänestysintona. Naiset ovat nimittäin tilastollisesti merkittävästi mieliä useammin sitä mieltä,

Kuvio 4. NUORTEN SUHTAUTUMINEN POLITIIKKAAN JA VAIKUTUS-
MAHDOLLISUUKSIIN LIITTYVIIN VÄITTEISIIN. VUOSINA
1999, 2003 JA 2006 TEHTYJEN KYSELYJEN VERTAILU. (%)

että äänestämisen on kansalaisvelvollisuus ja että äänestämällä voi vaikuttaa. Miehillä tyypillisempiä asenteita näyttäisivät olevan usko siihen, että puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten äänistä, ja ettei itsellä ole mitään vaikutusta hallituksen ja eduskunnan päätöksiin (erot eivät tosin ole merkitseviä). Toisaalta miehet uskovat selvästi naisia enemmän ymmärtävänsä tärkeitä poliittisia kysymyksiä (naisista 50 %, miehistä 71 % on tätä mieltä). Usko kykyyn ymmärtää politiikkaa ja epäluulo omiin vaikutusmahdollisuuksiin eivät luonnollisestikaan ole millään tapaa ristiriidassa keskenään. Joskus tieto ja filosofis-eettiset pohdinnat lisäävät skeptistä ja poliittista varauksellisuutta.

Kuvioon 4 on koottu politiikkaa koskevia väittämiä, joita on kysytty nuorilta myös vuosien 1999 ja 2003 eduskuntavaalitutkimuksissa. Tulosten vertailu paljastaa yllättävän suuria muutoksia ottaen huomioon sen, että kyselyiden välillä on vain kaksi neljän vuoden vaalikautta. Käsitteet näyttävät muuttuneen kautta linjan kielteisemmiksi edustuksellista demokratiaa ja puoluepolitiikkaa kohtaan.

Entistä harvempi uskoo, että äänestämällä voi vaikuttaa asioihin, että kuka tahansa voi vaikuttaa poliittisiin päätöksiin tai että itsellä on sananvaltaa siihen, mitä hallitus ja eduskunta päättävät. Poliittikan vaikutukset omaan elämään nähdään kuitenkin entistä selvemmin; yhä harvempi on sitä mieltä, ettei poliitikkojen päätöksillä ole vaikutusta omaan elämään. Näiden lukujen valossa jonkinlainen voimattomuuden ja kyvyttömyyden tunne suhteessa muodolliseen poliittiseen järjestelmään näyttää siis ainakin lyhyellä tähtäimellä vallanneen alaa. Poliitiikka on nuorista tärkeää, mutta se tapahtuu jossain muualla, omien vaikutusmahdollisuuksien ulkopuolella.³

Myös myöhemmin tässä julkaisussa pohditavat seikat (mm. Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkeli tässä kirjassa), kuten vahva yksilöllinen näkökulma politiikkaan, sukupuolipolitiikan tihentyminen ja edustuksellisen demokratian ja parlamentarismien kova kritiikki, osoittavat

vahvoja puolia nuorten politiikkakokemuksesta ja ison järjestelmän toimimattomuudesta heidän kokemuksissaan. Rikkonaisen poliittisen järjestelmän ja sen vastuusuhteiden tiedollinen (kognitiivinen) tavoittaminen ja hallinta saattaa olla entistä vaikeampaa (kysymys ymmärtämisen vähentymisestä). Poliitiikka ilmiönä ja toimina ei aina yhdisty kuvaan rationaalisesta toiminnasta tai rationaalisesta isosta etujen ja arvojen valinnan ja edustamisen systeemistä. Systeemiä ajatellaan hyvin eri tavoin: lähiajan fiilikset ja edut voivat joskus olla etualalla, joskus isot visiot vievät nuorekin mieltä. Joskus politiikka saattaa tiivistyä toimijoiden omakoh- taiseen kokemukseen omien ja läheisten ryhmä- etujen ajajien vähäisyydestä, vallan ja yhteyksien puutteesta – mikä voi virittää toimijaa uuteen aktiivisuuteen tai muutoksen hakemiseen, esimerkiksi sukupolvipolitiikan suunnassa.

Vaikka nuorten usko politiikkaan ja omiin vaikutusmahdollisuuksiin olisikin heikkene- mässä, sen ei saa antaa hämärtää verrattain myönteistä kokonaiskuvaa. Tilannetta, jossa neljä vastaajaa viidestä pitää äänestämistä kansalaisvelvollisuutena ja uskoo, että äänestämällä voi vaikuttaa asioihin, ei voi pitää demokratian kannalta kovin huonona. Kuten kuviosta 3 nähdään, lähes kaksi vastaajaa kolmesta on lisäksi sitä mieltä, että taloudellinen valta hallitsee liikaa. Taloudellisen vallan voi tässä yhteydessä tulkita poliittisen vallan vastapooliksi, ja juuri tässä mielessä selvä enemmistö nuorista suhtautuu talouden ylivaltaan kriittisesti (ks. myös kuvio 9) siitä, kenellä nuoret uskovat olevan valtaa).

Vaikka nuorilla on vaikeuksia jäsentää sitä, mitä kolmikanta (hallitus ja työmarkkinajärjes- töt tulopolitiikan osapuolina) politiikassa merkitsee, aktiivisesti vastanneista enemmistö suhtautuu myös siihen kriittisesti. Tulopoliittisilla sopimuksilla saattaa olla myönteisiä vaikutuksia pienen maan talouden vakauttamiseen ja 1970–1980-luvuilla jopa talonjaon tasaisuuteen, mutta politiikassa sillä on edustuksellista demokra- tiaa ”tukkottava” merkityksensä. Kolmikanta

on tekemässä politiikasta isojen korporaatioiden peliä, mihin eivät kaikki tiukan perustuslailliset eivätkä nuorten osallistumismallien mukaiset periaatteet sovi. Tulopolitiikan arvostelijat usein huomauttavat, että isojen sosiaalipoliittisten asioiden sopiminen hallituksen ja eduskunnan ulkopuolella on vähintäänkin perustuslain hengen vastaista. Nuoret ovat usein aktiivisten täysipäiväisten työmarkkinoiden ulkopuolella – tulopolitiikan maksujen kohteina pikemmin kuin sen maksajina ja tekijöinä (esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen jäsenenä). Poliitikassa on siis kyse myös ikäryhmien ja sukupolvien välisestä toiminta- ja valtasuhteesta. Kolmikan tulopolitiikka historioineen ja saavutettuine etuineen voi olla nuorelle kummajainen, ei työntekijäjärjestöjen arvokas instituutio.

Toinen tuore tutkimus, nuorisobarometri 2006, kertoo nuorten *luottamuksen* suhteessa poliittisten instituutioiden, kuten puolueiden, kunnanvaltuustojen ja eduskunnan, toimintaan kasvaneen kymmenessä vuodessa, mutta vähentyneen suhteessa suuryritysten toimintaan (Myllyniemi 2006, 50). Myös aukinaisen ja institutionaalisen politiikan (*polity*) puolustus voi olla nousemassa – ainakin suhteessa talouteen ja kolmikantaan. Tiedonkeruutavan

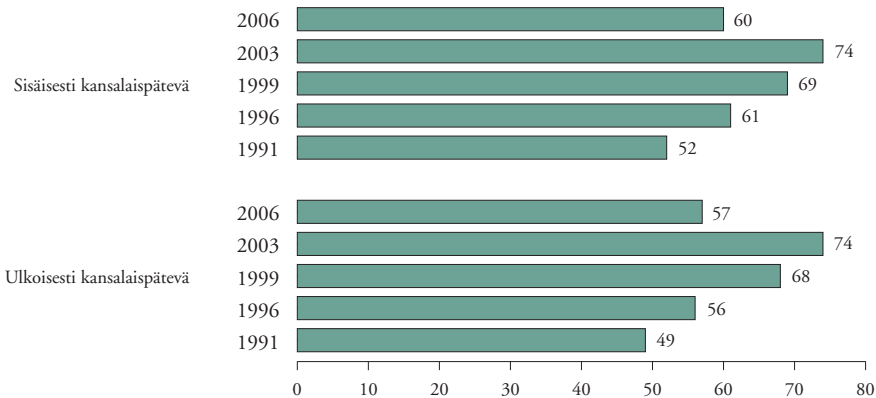
vaikutusta vastauksiin on jo edellä pohdittu, ja on ilmeistä, että kysymyksenasettelun merkitys sille, minkälaisia vastauksia saadaan, on ensiarvoisen tärkeää.

SISÄINEN JA ULKOINEN KANSALAIKPÄTEVYYS

Politiikka-asenteita tarkastelemalla saadaan tietoa myös nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisestä ja kansalaispätevydestä. Kansalaispätevyden käsitteellä viitataan nimenomaan subjektiiviseen poliittiseen kompetenssiin eli yksilöiden omiin käsityksiin kyvyistään, millä ei välttämättä ole juurikaan tekemistä tosiasiallisen poliittisten ilmiöiden ja yhteistyön hallinnan kanssa. Myös nuoria tukevat yhteisöt ja organisaatiot helposti peittyvät tarkastelussa. Lisäksi kansalaispätevyteen liittyy ongelmallinen ajatus politiikan arvo- ja etusidonnaisen, epäsymmetrisen ja ristiriitaisen ilmiön pätevästä hallinnasta. Kansalaispätevyyttä on mitattu vuodesta 1991 lähtien samoilla mittareilla, ja näin on pyritty seuraamaan nuorten itsearvioiden kehitystä ajan mukana. (Nurmela & Pehkonen 2003, 19–21.)

Käsite on jaettu sisäiseen ja ulkoiseen kansalaispätevyteen. Ensin mainitulla tarkoitetaan

Kuvio 5. SISÄINEN JA ULKOINEN KANSALAIKPÄTEVYYS 1991–2006. (%)

sitä, kuinka hyvin kansalaiset katsovat ymmärtävänsä politiikkaa, ja kuinka paljon vaikutusvaltaa he arvelevat itsellään olevan suhteessa poliittiseen järjestelmään. Kansalaispätevyyden sisäistä ulottuvuutta mitataan tässä yhteydessä seuraavilla kysymyksillä:

- Ymmärrän melko hyvin poliittisia kysymyksiä.
- Minulla ei ole mitään sananvaltaa siihen, mitä maan hallitus ja eduskunta päättävät.

Ulkoisella kansalaispätevyydellä puolestaan mitataan käsityksiä siitä, löytyykö yhteiskunnasta poliittista ryhmää, johon itse voi luottaa. Tätä mitataan niin ikään kahdella kysymyksellä:

- On ainakin yksi puolue, joka yrittää ajaa minun etuani.
- Puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, ei heidän mielipiteistään.

Kansalaispätevyyden mittarit on muodostettu yhdistämällä mainitut osatekijät, jolloin saadaan selville sisäisesti ja ulkoisesti kansalaispätevien nuorten osuudet.⁴ Kuviosta 5 nähdään, että pitkään jatkunut myönteinen kehitys on ainakin tämän mittarin mukaan kääntynyt laskuun. Yhden vaalikauden aikana sekä sisäisen että ulkoisen kansalaispätevyyden tunne on pudonnut osapuilleen kymmenen vuoden takaiselle tasolle. Poliittista voimattomuutta ja poliittisia kysymyksiä ymmärtämättömien joukko on kasvanut, samoin puolueisiin ja edustukselliseen demokratiaan kyynisesti suhtautuvien osuus. Jo aiemmin mainittu tutkimusmetodiin liittyvä varaus on syytä nostaa tässäkin esille. Aiemmat tutkimukset toteutettiin puhelinhaastatteluin, nyt kyselylomakkein, minkä vuoksi vertailutietoihin on syytä suhtautua varauksellisesti.

Jos ne nuoret, jotka eivät koe olevansa kansalaispäteviä, eivät tunne voivansa vaikuttaa asioihin muodollisten poliittisten vaikutuskanavien kautta, onko heillä sitten muita toimintatapoja? Tämän kyselyn varsinaisena tarkoituksena ei ole selvittää eri osallistumistyyppisiä, ja siltä osin kysymys jää osittain avoimeksi. Jotain voidaan kui-

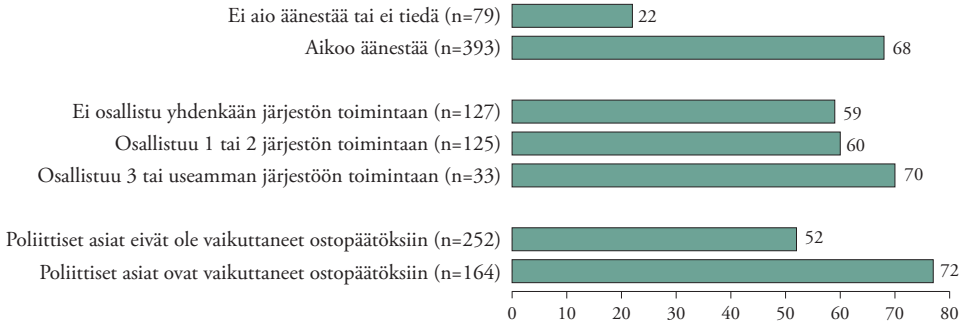
tenkin päätellä vertaamalla kansalaispätevyyttä tuntevien ja muiden osallistumista erilaisiin yhteiskunnassa toimimisen muotoihin.

Erilaisista aktiivisuuden muodoista on rakennettu taustamuuttujia kuvioihin 6a ja 6b. Nähdään, että yhteiskunnallisen osallistuminen on kasautuvaa. Usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin poliittisen systeemin sisällä on yhteydessä muihin aktiivisuuden muotoihin. Se, että äänestää aikovat tuntevat enemmän sekä sisäistä että ulkoista kansalaispätevyyttä, on oikeastaan itsestään selvää. Aktiivisemman järjestöosallistumisen ja ostopäätöksillä vaikuttamisen kohdalla sen sijaan voisi hyvin ajatella olevan myös päinvastaista yhteyttä. Kansalaispätevyyshän mittaa nimenomaan suhdetta edustukselliseen poliittiseen järjestelmään, ja uskon puutteen muodolliseen vaikuttamiseen voisi kuvitella kannustavan nuoria etsimään vaikuttamisen tapoja sen ulkopuolelta. Näin ei kuitenkaan ole, vaan kansalaispätevyyttä tuntevat ovat aktiivisempia muillakin kentillä. Erilaiset vaikuttamistavat eivät näytä olevan vaihtoehtoisia vaan pikemminkin kasautuvat samoille aktivisteille, ja monin tavoin aktiiviset nuoret myös näkevät puolueet ja poliittisen järjestelmän päteville kansalaisille avoimina. (Lisää aiheesta Peltolan artikkelissa tässä kirjassa.)

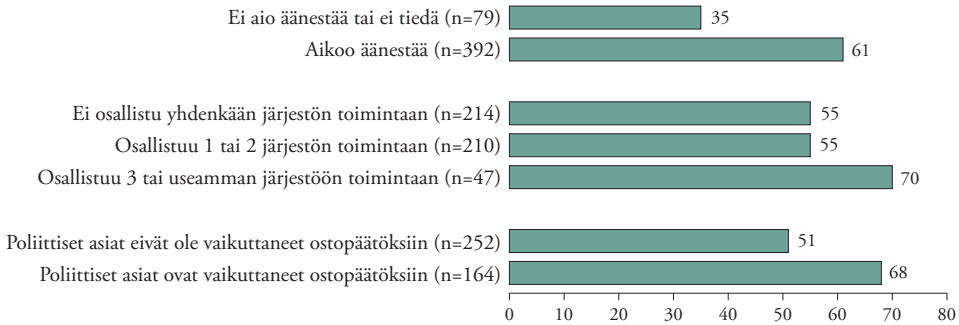
INTERNETIN KÄYTTÖ EETTISTEN JA POLIITTISTEN VIESTIEN VÄLITTÄMISESSÄ KORKEALLA

Edellä käsiteltiin politiikkaa muodollisten valankäytön tapojen näkökulmasta. Niiden lisäksi yhteiskunnassa avautuu monia muitakin osallistumisen muotoja. Kokonaiskuvan tarkentamiseksi onkin hyvä huomata, että vaikka suomalaisnuoret eivät ole erityisen puolueintoisia nuoria, ovat kuitenkin monet – kollektiivisetkin – poliittisen ilmaisun muodot mahdollisia. Vaikka suomalainen mielenosoituskulttuuri ei eurooppalaisessa vertailussa olekaan kovin elävää (11 % ollut mukana laillisissa mielenosoituksissa, kahdeksan maan keskiarvo 18 %), ovat suomalaiset nuoret EUYOUNGPART-tutkimuksen

Kuvio 6a. SISÄINEN KANSALAIKPÄTEVYYS JOIDENKIN YHTEISKUNNALLISEN AKTIIVISUUDEN MUOTOJEN LUOKISSA. (%)

Kuvio 6b. ULKOINEN KANSALAIKPÄTEVYYS JOIDENKIN YHTEISKUNNALLISEN AKTIIVISUUDEN MUOTOJEN LUOKISSA. (%)

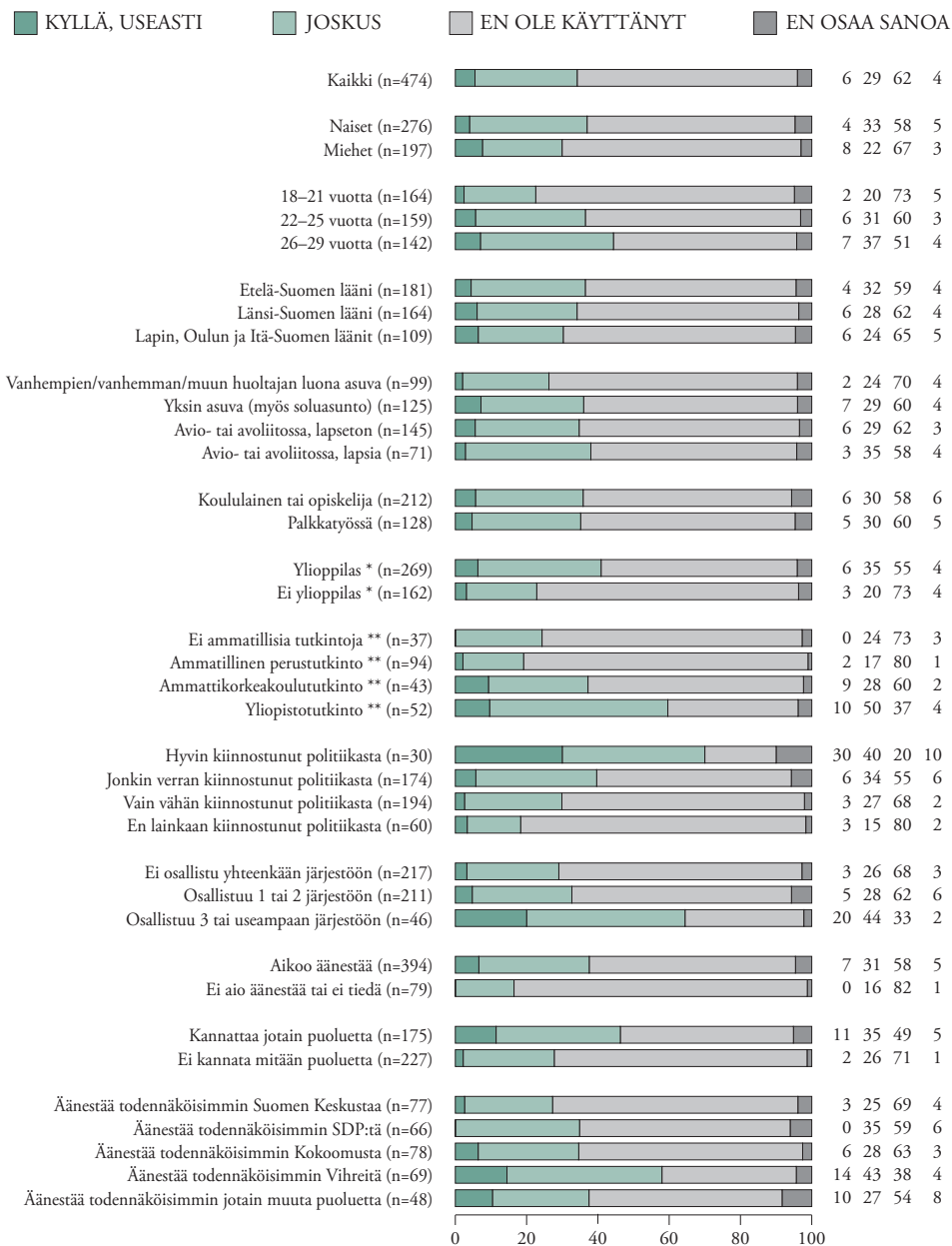

mukaan suhteellisen aktiivisia ottamaan yhteyttä poliitikoihin, kantamaan poliittisia tunnuksia ja ottamaan osaa poliittisiin tilaisuuksiin. Suomalaisnuorille tyypilliseen poliittiseen osallistumiseen ei kuulu niinkään sitoutuminen puolueisiin kuin joustavampi ja tilannesidonnainen vaikuttaminen. On joukko nuoria, jotka ovat valmiita toimimaan väljästi myös puolueiden taustalla, ehdokkaiden tai asiakampanjojen ajamisessa. Myös poliittinen toiminta internetissä on suomalaisille tyypillistä: EUYROUPART-kyselyiden mukaan 17 prosenttia suomalaisista sanoi osallistuneensa poliittiseen keskusteluun netissä, kun kahdeksan maan keskiarvon oli

10 prosenttia. Tosin internetin käyttö ylipääntään on suomalaisnuorten parissa eurooppalaista huipputasoa. (Kangas & Kuure 2003, 20–21; EUYROUPART 2006; ks. myös Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkeli tässä kirjassa.)

Eduskuntavaalitutkimuksessa nettivaikeuttamista selvitettiin hieman yleisemmällä kysymyksellä ”Oletko käyttänyt nettiyhteyksiä tai sähköpostia eettisten ja/ tai poliittisten kannanottojen välittämisessä tai yhteyksien rakentamisessa?”. Kuviosta 7 nähdään, että näin muotoiltuna useampi kuin joka kolmas nuori sanoo käyttäneensä nettiyhteyksiä ainakin joskus eettisten tai poliittisten kantojensa välittämisessä

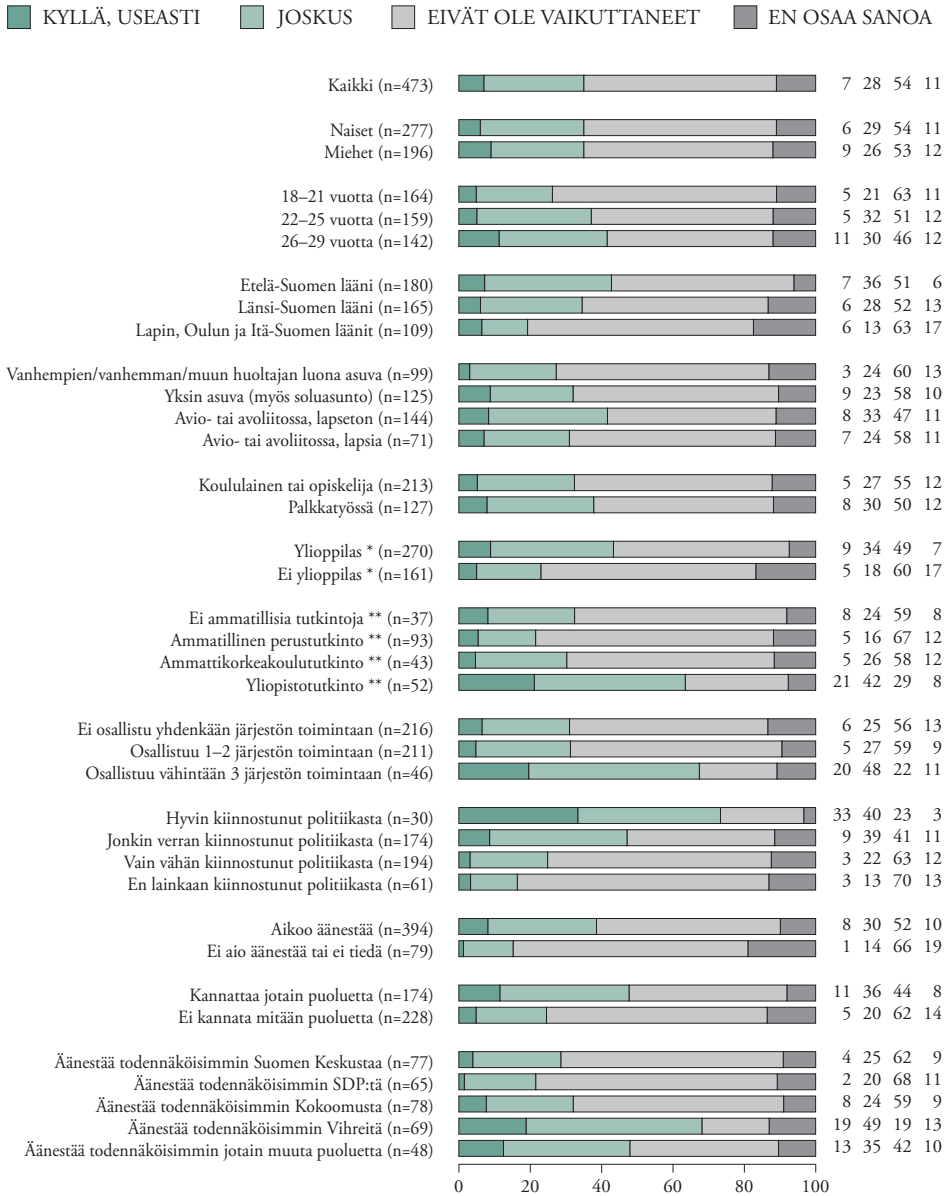
Kuvio 7. OLETKO KÄYTTÄNYT NETTIYHTEYKSIÄ TAI SÄHKÖPOSTIA EETTISTEN JA/TAI POLIITTISTEN KANNANOTTOJEN VÄLITTÄMISESSÄ TAI YHTEYKSIEN RAKENTAMISESSA? (%)

* Vain ei-lukiolaiset

** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

Kuvio 8. KUN TEET KULUTTAJANA OSTOPÄÄTÖKSIÄ, OVATKO POLIITTISET ASIAT JA ARVOT VAIKUTTANEET VALINTOIHISI? (%)

* Vain ei-lukiolaiset

** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

ja verkostoitumisessa. Kysymys liittyy pelkästään viestintävälineen käyttöön vailla minkäänlaista poliittista sisältöä, ja sellaisena se voi käydä melko neutraalista poliittisen aktiivisuuden mittarista.

Nuorten miesten poliittisluonteisessa internetin käytössä on enemmän hajontaa kuin nuorilla naisilla. Toisin sanoen, miehiä on naisia enemmän sekä niissä, jotka käyttävät usein, että niissä, jotka eivät ole koskaan käyttäneet nettiyhteyksiä poliittisiin tarkoituksiin. Tilastokeskuksen vapaa-aikatutkimuksen (2002) mukaan sama pätee internetin käyttöön ylipäätään, kaikkein ahkerimmissa käyttäjistä enemmistö on poikia, mutta myös niistä, jotka eivät sano käyttävänsä ollenkaan. Kaikilla aktiivisen poliittisen kansalaisuuden mittareilla, kuten kiinnostuksella politiikkaan, järjestöosallistumisella, jonkun puolueen kannattamisella ja äänestysaikomuksella, on vahva positiivinen yhteys internetin käytön kanssa. Muutoinkin poliittis-eettisesti aktiiviset nuoret käyttävät myös nettiä. Kaikkein aktiivisimpia nettivaikuttajia tässä mielessä ovat muutoinkin verkottumisen puolesta liputtavat Vihreiden kannattajat.

MONI NUORI POLITIKOI KAUPAN TISKILLÄ

Mahdollisuus vaikuttaa omilla kuluttajavaliinnoilla on yksi aktiivisen kansalaisen vaikutusmahdollisuus, johon suomalaisnuoret näyttävät suhteellisen laajasti tarttuvan. EU-YOUPART-hankkeessa (kahdeksan maan vertailututkimus vuosilta 2004–2005) selvitettiin, kuinka yleistä eri maiden nuorten parissa on boikotoida tuotetta poliittisista syistä. Suomalaiset nuoret näyttävät olevan eurooppalaisittain vertaillen varsin valmiita tämäntyyppiseen vaikuttamiseen; 28 prosenttia heistä sanoi osallistuneensa poliittisluonteiseen tuoteboikottiin kaikkien maiden keskiarvon ollessa 14 prosenttia. Kun edellisessä eduskuntavaalitutkimuksessa vuonna 2003 selvitettiin nuorten valmiutta osallistua boikottiin, sanoi 13 prosenttia nuorista osallistuneensa jonkinlaisen boikottiin, 45 prosenttia saattavansa osallis-

tua ja vain vähemmistö, 41 prosenttia, ei missään tapauksessa osallistuisi (Nurmela & Pehkonen 2003, 28). (Erialaisten toimintamuotojen vertailusta ks. Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkeli tässä kirjassa, etenkin sen taulukko 1.)

Varsinaisen boikotin lisäksi on monia muitakin muotoja ”äänestää lompakollaan”. Vuoden 2005 nuorisobarometrissa selvitettiin niitä tekijöitä, jotka vaikuttavat isompien hankintojen ostopäätökseen. Poliittisuuden vaikutusta ei silloin suoraan kysytty, mutta poliittiseksi tulkittavia asioita koskien 32 prosenttia nuorista sanoi ympäristöystävällisyyden vaikuttavan heidän ostopäätöksiinsä vähintään melko paljon. Vähemmän tärkeitä olivat tuotantotavan eettisyys (24 %) ja alkuperämaa (20 %). Kuluttamisen ekologisten ja sosiaalisten vaikutusten pitäminen tärkeänä omien ostopäätösten yhteydessä näyttää siis koskettavan melko pientä osaa nuorista – mutta eurooppalaisessa vertailuissa maamme nuoret ovat aktiivisia. Kestävän kulutuksen ajatus näyttää liittyvän varsinkin naissukupuoleen. Nuorisobarometrin aineiston mukaan tyttöjen kuluttamisen voisi tulkita olevan ”tiedostavampaa”, sillä heillä ostopäätöksen syntymisessä korostuvat poikia enemmän tuotteiden ympäristöystävällisyys, tuotantotavan eettisyys, tuotteen alkuperämaa ja kotimaisuus, kun taas poikien ostopäätöksiin tyypillisemmin vaikuttavia tekijöitä ovat laatu ja tuotemerkki sekä testeissä menestyminen. (Myllyniemi 2005; Myllyniemi & Gissler & Puhakka 2005.)

Tällä kertaa nuorten ostopäätösten poliittisuudesta kysyttiin suoraan tiedustelemalla, ovatko poliittiset asiat ja arvot vaikuttaneet heidän valintoihinsa kuluttajana. 7 prosenttia vastaajista kertoo näin tapahtuneen useasti, 28 prosenttia joskus. Yhteensä useampi kuin joka kolmas katsoo siis poliittisten arvojen vaikuttaneen ostopäätöksiin. Vaikka ostoksilla tai ostamatta jättämisillä politikointi koskettaakin vain vähemmistöä, se on kuitenkin suhteellisen laajalle levinnyt ja tärkeä ruohonjuuritason tapa vaikuttaa.

Kuviossa 8 kuluttamisen poliittisuutta tar-

kastellaan taustamuuttujien mukaan. Hieman yllättäen sukupuolten välillä ei juuri ole eroja. Yllättäväksi tämän tekee edellä mainittu havainto siitä, että tytöille tuotteiden ekologisten ja sosiaalisten arvojen vaikutus ostopäätökseen on suurempi kuin pojille. Vaikka ympäristöky-symyksiä ja etiikkaa ei voine eristää politiikasta, saattaa olla, että osa vastaajista on arastellut kysymykseen sisällyntä poliittisuuden käsi-tettä. Aiemmissa tutkimuksissa on todettu, että vaikka nuoret näkevät arkielämänsä valintojen eettiset ja arvotekijät, he eivät suinkaan aina ole valmiita puhumaan arkielämän politiikasta tai elämänpolitiikasta (*life politics*). Edellähän nähtiin, että pojat ovat tyttöjä kiinnostuneempia politiikasta.

Vastaukset kysymykseen ostopäätöksiin vaikuttavista poliittisista asioista ja arvoista on mahdollista tulkita myös niin, että mitattava asia onkin itse asiassa tietoisuus kuluttamisen poliit-tisuudesta. Tätä saattaa olla syytä pohtia, kyse kun on aina myös käsitteistä ja niiden saamista merkityksistä. Tästä näkökulmasta esimerkiksi kuviossa 8 selvästi näkyvä iän ja koulutuksen myötä lisääntyvä ostopäätöksillä vaikuttaminen voidaan tulkita myös niin, että vastaajan käsi-tys oman toimintansa motiiveista muuttuu, ja käsitys arjen valintojen poliittisuudesta lisäänty-y ilman, että tämä ainakaan itsestään selvästi tarkoittaisi varsinaisen kulutuskäyttäytymisen muuttumista. Käsitteillä on politiikkansa, käsit-teet ovat tärkeä osa ajanhenkeä. Poliitikka-sanana moderni perspektiivi on käsitteiden historiassa liitetty tavallisten kansalaisten toiminnalliseen perspektiiviin, ratsaille astumiseen. Kulutta-misen politiikka viittaa politiikan arkimerki-tysten laajentamiseen ja toiminnallistamiseen (Vrt. saksalainen käsittehistorian koulukunta, *Begriffsgeschichte*: Koselleck 1979, 10–54.) Toi-saalta, myös nuoret ovat hoksanneet julkisesta keskustelusta, kuinka valveutuneen kansalaisen tulee kuluttaa. Nämä normit saattavat tieten-kin heijastua vastauksissa, jolloin tosiasiallinen kulutuskäyttäytyminen jää taustalle. Yleisesti tiedetään, että vanhemmat sodan ja puutteen

sukupolvet saattavat haastattelututkimuksissa nostaa materialistiset arvot korkealle, mutta kulutus päätöksissään he ovat sangen harkitsevia ja pidättyväisiä.

Kuviossa 8 huomiota kiinnittää myös se, että kulutus päätösten poliittiseksi käsittämisen yhteydet muihin vaikuttamisen muotoihin ovat erittäin selvät. Järjestötoimintaan osallistuvat, politiikasta kiinnostuneet, äänestää aikovat, jotain puoluetta kannattavat – kaikki he myös politiikoivat kuluttajina muita enemmän. Tämä osaltaan vahvistaa käsitystä siitä, että erilaiset yhteiskunnallisen osallistumisen muodot ovat varsin kasautuvia luonteeltaan. Osallistuminen johonkin lisää todennäköisyyttä, että osallis-tuu myös johonkin muuhun. Tässä mielessä Vihreiden kannattajat ovat omaa luokkaansa poliittisen kansalaisuuden monipuolisuudessa. Kaksi kolmesta Vihreiden kannattajasta katsoo poliittisten arvojen vaikuttavan ostopäätök-siinsä, mutta muita vahvempaa heillä on myös järjestöosallistuminen, kiinnostus politiikkaa kohtaan sekä aikomus äänestää, käyttää vaaliko-neita ehdokkaiden vertailuun ja nettiyhteyksiä poliittisten yhteyksien rakentamiseen.

NUORET JA OLENNAISET VALTASUHTEET

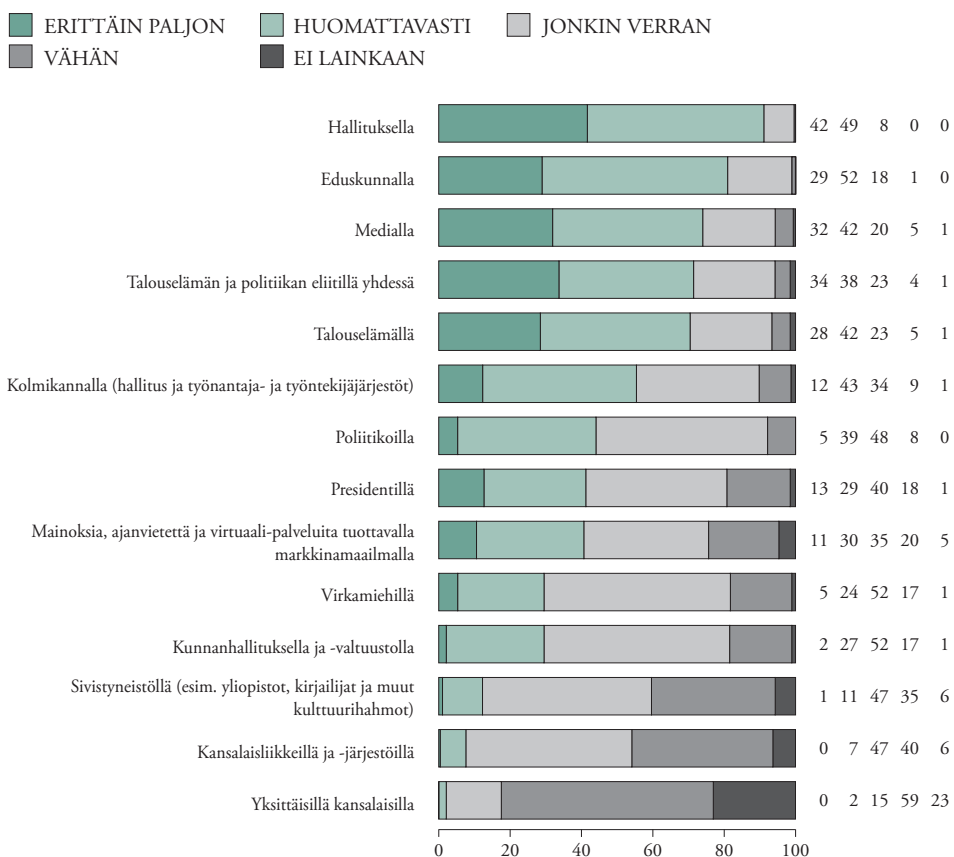
Valta on siinä mielessä samanlainen käsite kuin politiikka, että sitäkään ei voi tyhjentävästi mää-ritellä. Vallan ja politiikan määrittely yhteis-kunnassa ja koko maailmassa on osa politiik-kaa. Sillä, mitkä asiat esimerkiksi määrittellään julkisen vallan kohteiksi ja areenoiksi, on suuri merkitys. Esimerkiksi perheiden kasvatusvalta ja talouden mahti ovat olleet viime vuosina julki-suuden tapetilla. Valta ja politiikka limittyvät ja kietoutuvat toisiinsa, joskus jopa niin, että on epäselvää, kummasta oikein on puhe. Vallan ja vallankäytön voi käsittää politiikan tekemisen välttämättömäksi edellytykseksi, mutta valta on myös paljon laajempi käsite kuin vain poliitti-nen, yhteiskunnallinen tai institutionaalinen valta. Tämä on hyvä pitää mielessä nuorten valtakäytiksiä tarkasteltaessa, sillä käsitettä ei

mitenkään määritelty vastaajille, ja siksi kukin on saanut käsittää sen omalla tavallaan. Kuviossa 9 esitetyt näkemykset eri tahojen vallan määrästä antavat epäsuorasti tietoa siitä vallasta, jota vastaajat ovat tässä yhteydessä ajatelleet. Eniten valtaa katsotaan olevan hallituksella ja eduskunnalla, vähiten yksittäisillä kansalaisilla, kansalaisliikkeillä ja sivistyneistöllä. Kyse on siis useimmille vastaajanuorille nimenomaan institutionaalisesta valtiollisesta vallasta.

Tässä eduskuntavaaliaineistossa (kuvio 9)

nuoret kuvaavat suomalaisen yhteiskunnan ja politiikan valtaa huomattavasti realistisemmin kuin kunnallisvaalikyselyssä kolme vuotta sitten (ks. Paakkunainen & Myllyniemi 2004, 87–88). Kansallisen poliittisen järjestelmän optiikka auttaa jäsentämään valtasuhteita. Nuorten valtaosan (81–91%) ajatus, että valta on parlamentaarisen demokratian keskeisillä instansseilla, hallituksella ja eduskunnalla, antaa hiljaista tukea demokratian oikeutukselle Suomessa. Tuki ei ole kuitenkaan sokeaa tai

Kuvio 9. KUINKA PALJON SEURAAVILLA TAHOILLA ON MIELESTÄSI VALTAA? (%)

naiivin luottavaista. Esimerkiksi avovastausten vallan keskityksen kritiikki ja valta-arvioinnin muut puolet osoittavat nuorten ajatusten olevan säröisiä – vallan arsenaalit myös sekoittuvat ja yhdistyvät.

Institutionaalinen tapa jäsentää juuri ”poliittiset elimet” (taulukossa 1 esitetyn faktorianalyysin faktori 2, s. 29) vallan keskiöön näyttäytyy muuttujien yhteisellä ulottuvuudella. Poliitikot yhdistävät eritasoisia poliittisia organisaatioita. Iän ja koulutuksen karttuminen näyttäisivät treenaavan nuoria näkemään näiden institutionaalisten valtakenttien merkityksen. Aktiiviset yhteiskuntapoliittiset ryhmät ja yksilöllisten puolueiden – Vihreiden ja Kokoomuksen – kannattajanuorten ryhmät näyttäisivät oivaltaneen organisoituneen poliittisen vallan merkityksen samoin kuin taloudellisenkin vallan!

Nuoret ovat myös vahvasti noteeranneet muutaman vuoden takaisen perustuslaillisen presidentinvallan madaltamisen merkityksen. Nuorten sukupolvien valtaan auttaman Tarja Halosen valta on paljolti symbolista (Paakkunainen 2006). Hänen valtansa on kiinni hänen omista teoistaan ja karismastaan – valta nousee suorasta symbolisesta suhteesta suoran (kansan)vaalin kansalaisryhmiin. Toimeenpanovaltaa presidentti lähinnä ”peesaa”.

Jopa poliitikot ylittävät nuorten mielestä presidentin vallan puolueasemiensa kautta. Tässä on koko ajan muistettava se, etteivät nuoret niinkään kerro toiveistaan, vaan he esittävät käsityksiään todellisista valtasuhteista. Kunnallisten instituutioiden valta jää ratkaisevasti valtiollisen vallan varjoon. Nuorten tulkinta on myös sopusoinnussa kunnallisvaaleja koskevan kiinnostuksen suhteelliseen vähäisyyteen (Paakkunainen & Myllyniemi 2004, 85–111). Nuorten käsityksen mukaan valta ei nouse altaalta, paikallisista aloitteista ja itsehallinnosta, haastamaan valtiollista valtaa. Virkamiesten valmistelu- ja asiantuntijavalta ei näytä erityisesti häiritsevän nuoria; he eivät aseta byrokratian valtaa kansanvaltaisten ja taloudellisten määräyssuhteiden rinnalle. Poliittinen valta ei ole

nuorille ensi sijassa hallinnollistunut tai virkamiesvaltaistunut. (Kuvio 9.)

VALTA JA TALOUS – VALLAN TALOUS

Talouselämällä näyttää kilpailukyky-Suomessa olevan nuorten mielestä rutkasti valtaa. Arvio on sopusoinnussa nuorten toisaalla liialliseksi arvioidun globaalin markkinavallan kritiikin kanssa: kolme viidestä nuoresta uskoo, että valta on kansanvälisen pääoman käsissä (kuvio 10). Käsitys siitä, että valta on kansainvälisellä pääomalla ei itsestään selvästi tarkoita kriittistä näkökulmaa asiaan, mutta näin ajattelevat ovat selvästi muita useammin samaa mieltä muun muassa sellaisten väitteiden kanssa kuten ”valtakamppailu on liikaista peliä” ja ”valta turmelee ihmisen”. Tärkeä tulos tässä yhteydessä on myös se, että talouselämällä nähdään itsenäistä valtaa lähes yhtä paljon (70 % nuorista arvioi, että talouselämällä valtaa on huomattavasti tai erittäin paljon) kuin talouselämällä ja politiikalla yhdessä (72 %). Vaikka osalla vastaajista oli vaikeuksia mieltää kolmikannan vallan muotoa, kysymykseen aktiivisesti vastanneista valtaosa oli edellisten valta-ajatustensa hengessä sitä mieltä, että hallituksella ja työmarkkinajärjestöillä on paljon valtaa. Mutta nuoret tosiaankin korostavat talouden itsenäistä vaikuttajavaltaa yhteiskunnassa ja maailmalla, eikä niinkään sen funktionaalista tai yhteistoiminnallista sidosta valtion ja sen keskeisten poliittisten eliittitoimijoiden kanssa.

Silti nuoret ovat maailmankuvassaan selvästi yhdistäneet talouden ja politiikan eliitit. Tätä taustaa vasten myös kasvava sukupolvi-kritiikki tulee ymmärrettävämmäksi. Monet nuoret liittävät suurten sukupolvien edut, poliittisesti taitavan yhteistoiminnan ja vallan keski-ikäisten maailmaan talouden ja politiikan välisiin sopimuksiin. Sukupolvikokemuksessa on momenttinsa – aina sukupolvien eduista ja vallasta omalakisena vanhempien sukupolvi-politiikkaan, jossa sukupolvisopimus ei oikein toimi. (Ks. myös Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkeli tässä kirjassa.)

Kolme neljästä aineiston nuoresta hahmottaa median keskeisenä, jonkinlaisena neljäntenä valtamahtina. Sen vallan muoto tunkee väkisin esiin nuorten maailmassa, ja siinä yhdistyy julkisen poliittisen vallan, nuorten omien (vaatimattomampien) julkisuuksien ja erityisesti yksityisen globalistuvan markkinavallan säikeet. Avovastauksissa nuoret tunnistavat ja pohtivat yhtäältä mediavallan omintakeisuutta ja toisaalta sen riippuvuutta muista vallan muodoista. Jollei media kykene huolehtimaan vallankäytön ja politiikan läpinäkyvyydestä, valtajärjestelmien vastuunalainen toiminta tökkii. Poliittisen julkisuuden kautta aktiiviset nuoret voivat myös viritellä asioitaan ja vaikuttaa muihin toimijoihin. Tätä modernin mediayhteiskunnan vallan logiikan yleiskuvaa täydentää vastaajien halu ja itseyemmärrys nähdä ”mainoksia, ajanvietettä ja virtuaalipalveluita” tuottavilla kaupallisilla voimilla (41 %) huomattavia valtaresursseja. Kyselytutkimuksissa on helppo antaa aktiivisia vastauksia, mutta tätä nuorten mediakriittistä itseyemmärrystä voi pitää merkittävänä tietona. (Kuvio 9.)

Nuorison kulutus-, vapaa- ja virtuaaliaika ei ole suurelle osalle nuoria harmitonta valintaa ja nuorten itse merkityksellistämää shoppailua tai chattailua vaan myös vallan tarjoamia ja ehdollistamia kenttiä, joilla nuorten maailmaa jäsennetään ulkoapäin. Nuoria myös viedään – he eivät aina ole valitsijoita. Nuorille, jotka ovat vasta miettimässä poliittisen ja taloudellisen vallan kenttiä tai niille säntäämistä, kysymys maailman ja vallan esittämisestä ja tulkinnasta on tärkeä. On lohduttavaa huomata, että nuoret hahmottavat (mainos)median, hurvittelun maailman ja virtuaalipalvelut vallan kenttinä. Näin he myös penäävät vastuuta niiltä. Samalla tavoin nuoret odottavat poliitikoilta monta kertaa juuri mediassa ajankohtaistuvaa periaatteellista etäisyyttä ja tulkintavastuuta. Poliitikot ovat monesti liian lähellä markkinamiellyttäjää, mainosta (taulukko 1 sekä Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkeli tässä kirjassa). Mediaan ja virtuaalidialogiin on suhtauduttava kriittises-

ti: moderni nuori voi käyttää hyväkseen sen kenttiä, parrasvaloja, yhteyksiä ja ristiriitoja. EUYOUNPART-tutkimuksen (2006) eurooppalainen vertailu osoittaa tämän tutkimuksen tavoin, että markkinavallinat ja nettiyhteydet ovat Suomessa komean aktiivisessa käytössä. (Ks. kuviot 7 ja 8.)

Sivistyneistöllä on nuorten mielestä jonkin verran valtaa, mutta sitä kuitenkin noteerataan suhteellisen vähän. Intellektuaalinen harkinta ei näytä olevan läsnä myöskään politiikassa, taloudellisessa innovatiivisuudessa tai mediajulkisuudessa – niin vähäiseksi älykköjen valta mielletään. Unohtavatko markkinat ja kilpailuvaltio sekä tuotteistava tulosvastoallinen kulttuuripolitiikka kriittisen sivistyksen – eikö se ole seksikästä tai yhteiskuntavastuullista? Vai ymmärretäänkö sivistyneistön käsite aika konservatiivisena filosofikuninkaiden valtana, mikä vuoksi monien intellektuellien teorioita, käsitteitä ja käytäntöjä välittävät aloitteet jätetään huomioimatta? Pilaako media tai työntääkö se sivuun viisaiden älykköjen kontribuutiot? Tämä kyselyn herättämä pohdinta vertautuu helposti kirjallisuuskriitikoiden aikalaisanalyysiin suomalaisen kirjallisen intellektualismin ohuudesta (kirjallisuuden Finlandia-palkinnon jako vuonna 2006) ja kirjailijoiden paosta kevyen ja kaupallisen dekkarimaailman suuntaan.

Jollei sivistyneistöllä tai autonomisella yliopistolla ole vastavallan resursseja ja paikkaa yhteiskunnassa, ei sitä näytä olevan kansalaisliikkeillä ja yksittäisillä kansalaisillakaan (kuvio 9). Tällainen arkipäiväinen ja epävirallinen valta ei tietenkään helposti vertaudu nuorten suosimaan institutionaalisen vallan käsitykseen. Valta on sangen heterogeenista, ja sen yleinen vertailu ja mittaaminen on aika mieletöntä. Kuitenkin vain pieni vähemmistö nuorista kiistää kokonaan kansalaisten ja kansalaisliikkeiden verkoston vallan olemassaolon. Niillä saattaa olla omalakista ja piilevää kykyä nousta esiin yhteiskunnallista valtaa koskevissa kysymyksissä.

VALLAN KOLMET KASVOT

Taulukossa 1 esitetyn faktorianalyysin ensimmäinen faktori, *Talouden verkostot*, tiivistää talouden ja politiikan sekä median ja vapaa-ajan symbolisen tuotannon kenttiä jännittävästi yhteen. Taloudellinen realismi – vallan, markkinoiden ja median yhteisen kimpan ymmärtäminen – näyttäisi kasvavan iän ja koulutustason kasvun myötä. Myös työ- ja järjestöelämäkokemukset ovat tässä ”opettavan Siperian” asemassa – järjestöelämä opettaa vallan keskittymisestä. Toisaalta vaaliaktiivit – varsinkin Vihreiden ja Kokoomuksen kannattajat – näyttävät olevan tietoisia talouden ja markkinamedian sekä virtuaalipalveluiden vallasta maailmassa. Pohjoissuomalaisten, yhteiskuntapoliittisesti passiivisten ja Keskustan kannattajien joukoissa ei ajatus taloudellisten verkostojen vallasta ota oikein tulta. Taulukon 1 toiselle valtautuvuudelle puolestaan latautuvat hallitus, eduskunta, poliititot ja

kunnalliset elimet. Poliittisten elimien merkitystä vallanhaltijana korostaa enemmän tai vähemmän samankaltainen joukko kuin se, joka uskoo vallan keskittyvän talouden verkostoille. Näin ajattelevat muita useammin siis hyvin koulutetut, monin tavoin yhteiskunnallisesti aktiiviset, Kokoomusta tai varsinkin Vihreitä kannattavat nuoret.

Faktorianalyysi asettaa kansalaisliikkeet, aktiiviset kansalaiset ja sivistyneistön samalle siviilirohkeuden ulottuvuudelle, faktorille, jolle on annettu nimi *Aktiiviset kansalaiset ja sivistyneistö* (taulukko 1, faktori 3). Vaikka faktorille latautuvat muuttujat eivät paina poliittisinstitutionaalisen tai taloudellisten tekijöiden voimalla, osoittavat ne epävirallisen kriittisen aktiivisuuden ja viisaan tiedon autonomista voimaa yhteiskunnassa ja laajemminkin maailmalla. Vallan määrässä ulottuvuudella hävitään, mutta vallan rohkea etäisyys ja vapaaehtoisuus

TAULUKKO 1. 18–29-vuotiaiden nuorten näkemyksiä siitä, kuinka paljon eri tahoilla on valtaa. Varimax-rotatoitu faktorianalyysi (*principal axis factoring*).

Faktori 1. Talouden verkostot	Faktori 2. Poliittiset elimet	Faktori 3. Aktiiviset kansalaiset ja sivistyneistö
<ul style="list-style-type: none"> - Talouselämä - Talouselämän ja politiikan eliitti yhdessä - Media - Mainoksia, ajanvietettä ja virtuaalipalveluita tuottava markkina- maailmalla - Kolmikanta 	<ul style="list-style-type: none"> - Hallitus - Eduskunta - Poliititot - Kunnanhallitus ja -valtuusto 	<ul style="list-style-type: none"> - Kansalaisliikkeet ja -järjestöt - Yksittäiset kansalaiset - Sivistyneistö
Ominaisarvo=3,74 Kumulatiivinen selitysaste=31,2	Ominaisarvo=1,81 Kumulatiivinen selitysaste=46,2	Ominaisarvo=1,47 Kumulatiivinen selitysaste=58,5
Hyväksyjät <ul style="list-style-type: none"> - 26–29-vuotiaita - Yliopistotutkinnon suorittaneita - Aktiivisia järjestöosallistujia - Aikovat äänestää - Vihreiden kannattajia Vastustajat <ul style="list-style-type: none"> - Ei ammatillisia tutkintoja tai ammatillinen perustutkinto - Keskustan kannattajia - Eivät aio äänestää 	Hyväksyjät <ul style="list-style-type: none"> - 26–29-vuotiaita - Yliopistotutkinnon suorittaneita - Aktiivisia järjestöosallistujia - Aikovat äänestää - Vihreiden tai Kokoomuksen kannattajia Vastustajat <ul style="list-style-type: none"> - Ei ammatillisia tutkintoja tai ammatillinen perustutkinto - Eivät aio äänestää 	Hyväksyjät <ul style="list-style-type: none"> - Naisia - Aktiivisia järjestöosallistujia - Vihreiden kannattajia Vastustajat <ul style="list-style-type: none"> - Miehiä - Ei ammatillista tutkintoa - Kokoomuksen kannattajia

nostavat sen arvoa. Siviilirohkeiden kansalaisten ja kriittisten intellektuellien kunnioitus näyttäisi olevan korkeimmillaan nuorten naisten, monien järjestöjen piirissä aktiivisten nuorten ja Vihreiden äänestäjien ryhmissä – yllätys, yllätys! Sen sijaan miehet, vaaleissa nukkuvat, vailla ammatillista koulutusta olevat, mutta myös Kokoomuksen äänestäjät sekä käytäntö- ja markkinaorientoituneessa ammattikorkeakoulussa opiskelevat⁵ eivät inspiroidu asioita kiistanalaistavista kansalaisaloitteista tai kritisovista intellektuelleista.

Nuoret korostavat myös yksilöllistä itsekuria sekä kansalaisen poliittisia ja vallan kannalta relevantteja valintoja työssä ja koulutuksessa yhteiskunnallisen päätöksenteon ja vallankäytön osana (ks. kuvio 10, myös Paakkunainen ja Hoikkala tässä kirjassa). Nuoret katselevat instituutioiden, median ja talouden valtaa etäämmältä, yksilöllisestä perspektiivistä, eivätkä romantisoi omaa ja lähiverkostojensa valtaa. Mutta vallan näköala on olemassa, ja sitä kautta nuoret jäsentävät omat vaikutusmahdollisuutensa – yksilölliset repertuaarit käyttää vallan arsenaaleja hyväksi, edetä ja luovia niiden maailmassa. Tälle näköalalle antaa erityistä sijaa se, että nuoret eivät yksioikoisesti ymmärrä valtaa negatiivisena asiana, joka pitäisi purkaa yhteiskunnasta ja maailmasta.

VALTA NUORTEN KÄSITYKSISSÄ JA OMISSA KÄSISSÄ

Nuoret mieltävät vallan huomattavan yksilöllisellä, modernilla ja positiivisella tavalla (ks. kuvio 10). Huomio kiinnittyykin ensimmäiseksi siihen, että valtaa, itsekuria ja työssä tai koulussa ahkeroimista ei moralisoida tai nähdä ensisijaisesti likaisena. Pikemminkin se on luova asia ja resurssi, jolla asioita voi saada liikkeeseen ja jolla voi päästä eteenpäin. Modernin yksilön valta onkin monien teorioiden mukaan itsekurillista valistautumista ja tätä kautta mukaan pääsemistä vallan taitolajeihin – kouluelämän lisäksi taloudellisiin, poliittisiin ja median pelimuotoihin. Valta on talouden ja politiikan lisäksi myös

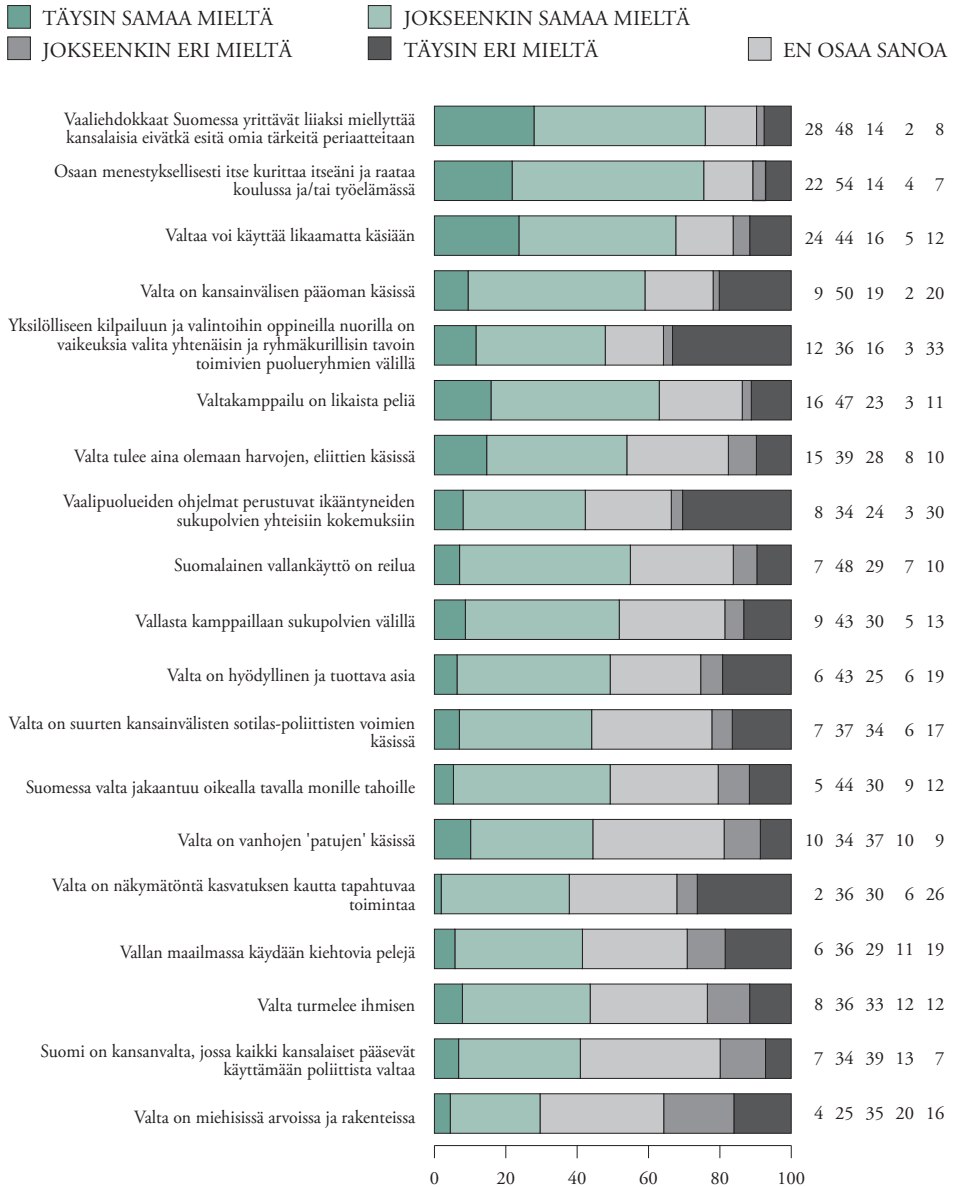
kulttuurista – kilvoittelua kulttuurin ja jopa identiteettien pääomista. Kulttuuriarvot ja sopiva arvokas imago ovat valtelin resursseja.

Menestyksellinen itsekurittaminen mielletään aineistossa mutkatta yhdeksi aikamme perustavaksi kielikuvaksi: useampi kuin kolme vastaajaa neljästä katsoo osaavansa itsekurillisesti raataa menestyksensä eteen. Itsekurin ja vallan maailman suhde on vaikea teoreettinen asia. Olisikin hyvä tarkemmin tutkia, miten nuoret ymmärtävät omat itsekurilliset kulttuurinsa vallanalaisuutena ja luopumisena mielihyvän periaatteesta. Sen sijaan ajatus ”valta on näkymätöntä kasvatuksen kautta tapahtuvaa toimintaa” ei mene aineiston nuorten ajattelutavassa samalla tavalla läpi. Joka neljäs aineiston nuori ei halua tai osaa vastata teesiin, ja myös kantaa ottavien nuorten mielipiteet tulkinnan korrektiudesta jakautuvat.

Yksilöllinen kilvoittelu on modernin vallanalaisuuden tietoinen muoto; kulttuuristen taitojen sisäistämistä ei haluta enää 1960–70-lukujen vimmaiseen tapaan paljastaa ja problematisoida. Tietenkin valta ja sen luonne ovat muuttuneet sitten vanhaa järjestystä haastavan 1960–70-luvun. Ihmisten tulee 2000-luvun alussa pikemminkin osallistua luovaan valtelisiin kuin vapautua siitä jonain kielteisenä alistussuhteena. Tässä tulkinnessa on kuitenkin muistettava, että yksi kolmasosa nuorista haluaa kaivaa sosiaalistamisen näkymättömiä taustoja. Tämä voi olla vanhavasemmistolaisista aivopesun (indoktrinaation) osoittamista tai ”kuka kasvat-
taa kasvattajat – mistä tieto tulee?” -tyyppistä klassisempaa pohdiskelua. Pääosa nuorista tuntuisi ymmärtävän kulttuurisen tiedon median kautta välittyneenä ja poliittisena valtatielona maailman menosta.

Valta ei ole myöskään nuorille mikään mustavalkoinen joko–tai-kysymys. Kuten edellä huomasimme, aineiston nuorten ajatukset valtaresursseista ja -suhteista ovat heterogeeniset. Monenlaiset vallan verkot ja suhteet voivat olla voimissaan samaan aikaan. Nuorilla voi olla edessään erilaisia vallan resursseja, vastavallan

Kuvio 10. SUHTAUTUMINEN VALTAAN LIITTYVIIN VÄITTEISIIN. (%)

muotoja ja vallan keskustusten ristiriitojen avaamia toimintamahdollisuuksia. Juuri vallan määrittelyvaikeus, arvo- ja eturistiriidat sekä monimieli-syys osoittavat täydellisen vallan rajallisuuden, mikä antaa nuorille myös mahdollisuuksia pela-ta vallan kanssa, käyttää hyväksi vallan resurssien ja instanssien ristiriitoja. Voimme esimerkiksi asettaa median, talouden ja politiikan toisiaan vastaan – arvonsa ja tietonsa tunteva kriittinen kansalainen voi aina kysyä pirullisia ja saada vallan edustajat vastakarvaisiksi, osoittamaan omat rajansa.

Nuoret osoittavat mieltävänsä vallan ilmiön ja käsitteen monimielisyyden. Nuoret eivät ole skitsofreenisia, vaikka samaan aikaan he hyväk-syvätkin hyvin ristiriitaisia ajatuksia suomalaisen vallan luonteesta ’tosiksi’ aikalaiskuviksi. He ovat modernin joustavia arvioidessaan vallan epäsymmetriseksi asiaksi, amebamaiseksi suh-teeksi ihmisten ja ihmisryhmien välillä. Valta voi samanaikaisesti olla – kuten kuvion 10 kysymyssarjat aika systemaattisesti osoittavat – eliitin keskitetyissä käsissä ja hajaantua joissain suhteissa laajemmin poliittiseen demokratiaan ja yhteiskunnallisille osapuolille. Se voi olla (eurooppalaisesti) suhteellisen reilua tai likaista. Se voi olla ihmisen kädessä luovaa ja hyödyllistä – mutta joitain se voi, ainakin joskus, myös turmella.

Jonkinlaisena perusarviona suomalaisesta kansanvallasta voi pitää aineiston kriittistä tilin-päätöstä, väitettä, jonka kaksi viidestä kyselyn vastaajasta hyväksyy ja puolet kiistää: ”Suomi on kansanvalta, jossa kaikki kansalaiset pääsevät käyttämään poliittista valtaa”. Demokratiaa ei romantisoida: se toimii, mutta on tukkoinen. Haastateltujen nuorten valtaenemmistö (93 %) osaa ja haluaa ottaa kansanvallan toimivuuteen kantaa. Esimerkiksi vallan kansallista ja kansain-välistä keskittymistä sekä demokratian todellisen vallan vähäisyyttä alleviivaavat huomiot kertovat nuorten kriittisestä arviosta.

VALLAN SUKUPUOLESTA SUKUPOLVEEN

Nuorten suhtautuminen vallan sukupuolisuuteen on kaksijakoinen. Feministisesti luokkatietoinen ajatus, ”valta on miehisisä arvoissa ja rakenteis-sa”, on relevantti varsinkin naisten keskustelupii-reissä, mutta sitä uskalletaan myös vankasti vas-tustaa (kaikista vastaajista 29 % hyväksyy ja 55 % vastustaa väitettä). Samaan aikaan aineisto (ks. aktiivisuusvertailut, esim. kuvio 21 sivulla 58 ja kuvio 29 sivulla 68) osoittaa, etteivät nuoret naiset enää olekaan entisen tapaan miehiä aktiivi-sempia poliittisessa osallistumisessa – tai aina edes heidän rinnallaan. Eurovertailussa (EUYOU-PART 2006) osoittautui, että pariakymmentä osallistumistapaa koskevassa vertailussa nuoret miehet olivat useimmissa tavoissa nuoria naisia selvästi aktiivisempia; samoin Suomen naiset olivat Italian sisartensa kanssa aktiivivertailun hännillä. Tämä eurooppalaisessa vertailussa esiin tullut takaperoinen kehitys ei kuitenkaan estä artikke-lissa analysoimamme aineiston nuoria vaatimasta lisää poliittista toimintatilaa ja -paikkoja naisil-le. 59 prosenttia vastaajista penää ”politiikkaan lisää naisia” ja vain 17 prosenttia kiistää tämän tasa-arvovaatimuksen. Nuoret miehet ovat tässä kysymyksessä hieman naisia varauksellisempia; 44 prosenttia heistä tukee naisten uusia posi-tioita politiikan kentällä, ja useampi kuin joka kolmas (36 %) ei osaa oikein ottaa kantaa asiaan (ks. kuvio 12a, s. 36).

Eurooppalaisen vertailun mukaan (EU-YOUPART 2006) suomalais- ja virolaisnuoret ovat vähiten huolissaan naisten asemista politiik-kassa. Tässä on myös jännittävää huomata Kari Paakkunaisen ja Tommi Hoikkalan esiin nosta-ma seikka, että nuoret naiset kuitenkin haluavat uskoa nuoria miehiä enemmän yksilöllisiin kansalaiskompetensseihinsä – myös politiikassa (ks. artikkeli tässä kirjassa). Heistä valtaosa (86 %) uskoo, että nuoretkin ovat omissa koulutus- ja työelämäratkaisuisaan vaikutusvaltaisia ja vas-tuullisia poliittisia kansalaisia. Pojat ja nuoret miehet (71 %) eivät ole tässä yhtä itsevarmoja; he saattavat nojata vallan perinteisiin kenttiin ja

resursseihin. Itsekurilliset ja refleksiiviset nuoret naiset näkevät kulttuuripääomansa enemmän politiikan välineenä. He ovat tavallaan kypsempiä ja valmiimpia riskiyhteiskunnalliseen yksilölliseen vastuuseen.

On myös syytä kiinnittää huomiota siihen, että sukupolvi näyttäisi ohittavan sukupuolen poliittisen mobilisaation ja tunnusten perustana. Yli puolet nuorista (52 %) on huomannut, että vallasta kamppaillaan sukupolvien välillä (kuvio 10). Kolmannes (35 %) on tästä eri mieltä, ja 13 prosenttia ei oikein osaa mieltää kysymystä. Lähes puolet (44 %) on valmis hyväksymään vallanpitäjien nimittämisen hiukan halventavasti ”vanhoiksi patuiksi” (47 % sentään kiistää teesin). Sukupolvikamppailu – sen poliittiset tunnukset ja vallan termit – ovat nousseet osaksi nuorten politiikkapolemiikkaa. Jo näissä vaa-leissa sukupolvitunnukset – eläkepommista nuorten työllistämisehtojen madaltamiseen ja pätkätyöläis-prekariaattiin – saattavat poliittisessa mediahuomiossaan ohittaa sukupuolisen tasa-arvon. Poliittiset sukupolvitunnukset ja sukupolvinen tasa-arvo eivät vielä ole osa politiikan institutionaalista puhetta samassa mielessä kuin ohjelmissa ja lakiteksteissä huomioitu tasa-arvo ja kestävä ympäristöpoliittinen kehitys. (Ks. lisää sukupolvesta ja politiikasta Wassin sekä Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkelit tässä kirjassa.)

JÄRJESTYSARVOT SUOMESSA KORKEALLA – EUROVERTAILUSSA NUORET LIBERAALEJA

Kuvioon 11 on järjestetty 20 kysymyksen kokonaisuus liittyen nuorten käsityksiin suomalaisesta yhteiskunnasta ja sen kehittämisen suunnasta. Suurin osa kysymyksistä on selvästi arvottavia, osa kertoo myös sen, mitä vastaajan mielestä asialle pitäisi tehdä. Selkeän toiveen esittävät esimerkiksi ne 85 prosenttia vastaajista, joiden mielestä rikoksista olisi tarpeen antaa ankarampia rangaistuksia. Se, miten tämä nuorten varsin selvä kanta olisi tulkittava, ei enää olekaan niin yksiselitteistä, mutta ainakaan se ei

kerro yleisestä hällä väliä -asenteesta. Nuorten pakolaispolitiikkaan liittyvät käsitykset täydentävät kuvaa sosiaalisista järjestysarvoista. Nuoret jakautuvat yhteiskunnallista normijärjestystä korostavissa arvostuksissaan ja osoittavat muissa kysymyksissä tasa-arvoisia ja sosiaalisia puoliaan. Silti on nähtävä, että yllättävän suuri enemmistö nuorista on populistishenkisen sanktiopolitiikan kiristämisen (85 % eriasteisesti kannattaa ja 11 % vastustaa) ja pakolaisnormien kiristämisen kannalla (68 % ei halua ottaa enempää pakolaisia, 22 % haluaa). Eurovertailussa suomalaisnuoret olivat keskimäärin kuitenkin selvästi sosiaalisia ja liberaaleja; muualla Euroopassa nuorilla on vieläkin jyrkemmät kannat.⁶

Vastoin yleistä käsitystä nuoret naiset ovat vastaajien keskuudessa tiukemman rikosten rankaisua koskevan lainsäädännön kannalla kuin miehet (ks. kuvio 12 a). Jako pehmeisiin naisiin ja koviin miehiin ei ole selkeä; naiset uskovat ylipäänsä miehiä enemmän lainsäädäntöön esimerkiksi pätkätyöiden vähentämisessä. Toisaalta naiset voivat kokea asemansa miehiä uhatummaksi ja epäoikeudenmukaisemmaksi epäjärjestyksen yhteiskunnassa. Nuorten naisten poliittisessa kulttuurissa yhdistyvät jännittävästi yhtäältä yksilöllinen itseuri ja kompetenssit ja toisaalta halu turvautua hyvinvointivaltiolaisen avun ja laillisen järjestyksen huomaan. Laki tuo sosiaalista suojaa ja järjestystä naisille; naisasialiike on aina ollut aika valtiokeskeistä Suomessa.

Tiukat ja kansallisten sosiaalisten voimien oikeuksia (yli)varjelevat sävyt ovat nuorten kannanotoissa mukana myös silloin kun he aika lailla yhteen ääneen penäävät tiukempaa kontrollia maahan muuttavalta, suhteellisen pieneltä työvoimavirralla (69 % kannattaa ja 20 % vastustaa tarkempaa valvontaa). Militantit poliittiset ajatukset liikkuvat kuitenkin kriminaalipolitiikan ja jonkinlaisen sosiaalisen protektionismin rajoissa. Kun nuoret kysymyslomakkeessa saivat eteensä ”laki ja järjestys” -politiikkaa tiukasti mittaavan yleisesti käytetyn testikysymyksen ”yksi vahva johtaja voisi

ratkaista maamme ongelmat puolueita ja eduskuntaa paremmin”, he torjuivat sen selkeästi (70 % vastustaa diktatorista teesiä); silti reipas viidennes (23 %) jää odottelemaan Isoa Hoitajaa – on hän sitten Uusi Kekkonen tai Mussolini. Eurovertailussa (EUYOUPART 2006) Suomen nuoriso oli demokraattisen Itävallan 16–25-vuotiaiden kanssa vähiten autoritaarisen yhden johtajan komennon kannalla.

Osa kysymyksistä tiedustelee paremmin-kin vastaajan näkemystä asioiden tilasta vailla oletuksia sen hyvyydestä tai huonoudesta tai siitä, pitäisikö sille ylipäättään tehdä jotain. Edes väite ”EU:n jäsenenä Suomi on menettänyt valtaa” ei välttämättä sisällä kantaa puolesta tai vastaan. Samaa ja eri mieltä olevien osuuksien tarkastelun lisäksi on syytä panna merkille myös ”en osaa sanoa”-vastausten osuudet, jotka ovat monissa kysymyksissä varsin suuria. Peräti 45 prosenttia nuorista ei osaa sanoa kantaansa kansalaispalkkaan. Tätä voi pitää yllättävänäkin, siinä määrin voimakkaasti aihe on ollut esillä julkisessa keskustelussa. Toisaalta kysymys kansalaispalkasta on vaikea, ja sen vaihtoehdot ovat monet. Epäröinti perustulon ja kansalaispalkan punavihreiden ja liberaalien muotojen välillä voi hyvinkin olla osoitus kypsytydestä. Noin joka viides (18 %) kaikista kyselyn nuorista kannattaa kansalaispalkkaa ja reilu kolmannes (37 %) vastustaa. Kun kysymys esitetään konkreettisempien päivänpoliittisten kysymysten seassa (kuvio 16, s. 48) ja muotoillaan ehdollisemmin ”olisi kokeiltava kansalaispalkkaa”, sitä kannattaa edelleen joka viides (18 %), joka kolmas (32 %) edelleen vastustaa, ja puolet (50 %) ei halua tai osaa sanoa kantaansa. Vihreiden yksi vaalien päätunnus jakaa nuoria ja vaatii lisää tiedollista perustelua.

Vaikka nuorten vastaajien enemmistö ei olekaan ajatuksiltaan punavihreitä, he osoittautuvat perustavissa kansallista hyvinvointivaltiolista mieltä mittaavissa kysymyksissä aika lailla sosiaalisiksi ja tasa-arvon kannattajiksi. Nuoret eivät hyväksy (68 %) tasaveroa, joka merkitsisi sitä, että köyhiltä ja rikkailta perittäisiin saman

prosentin verran veroja (kuvio 11). Samoin nuorten enemmistö on taipuvainen ajattelemaan, että ”suuryritysten omistajat rikastuvat työntekijöidensä kustannuksella” (72 %). Tämä ei kuitenkaan viesti siitä, että nuoret Suomenlahden pohjoispuolella olisivat vahvan vasemmistolaisia: eurovertailussa (EUYOUPART 2006) suomalaisnuoret olivat selvästi vähiten huolestuneita yrittäjien rikastumishalusta.

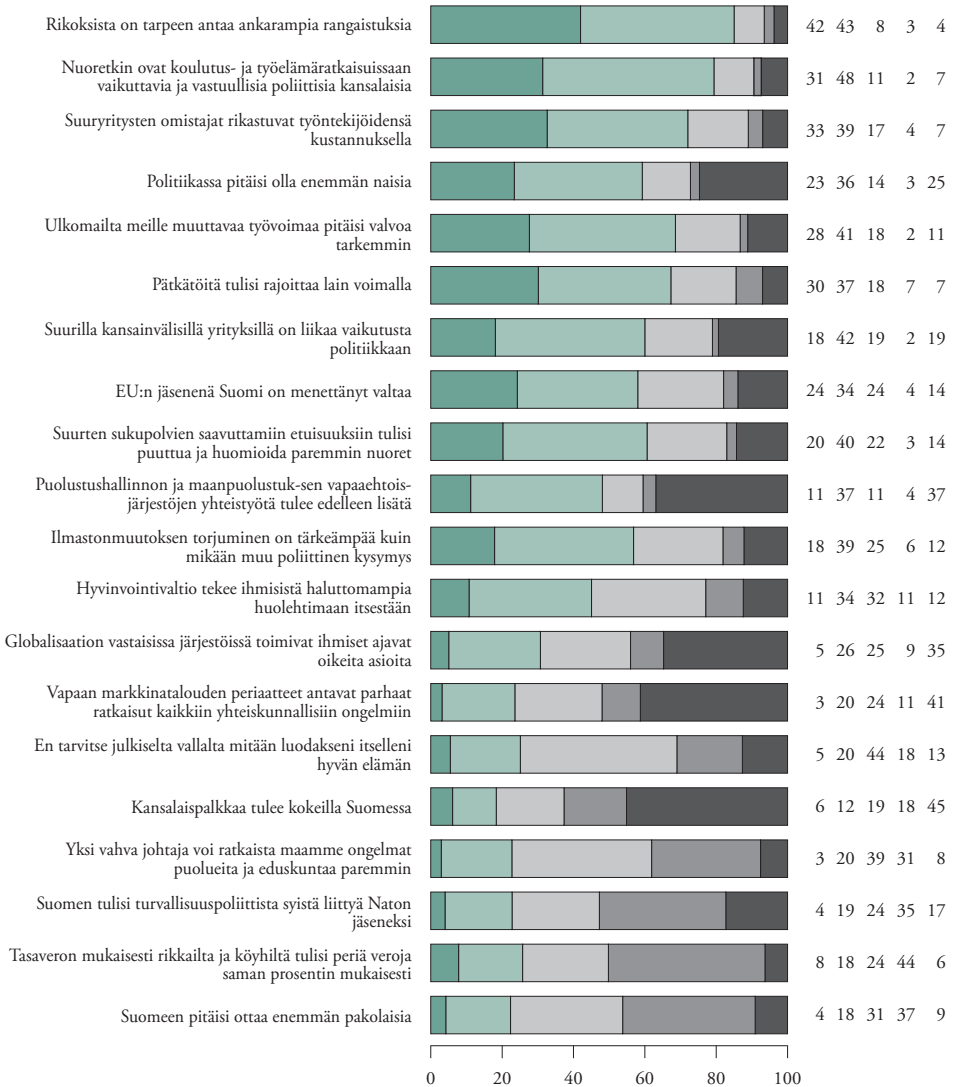
KILPAILUTALOUS HAASTAA TOIMIVAN HYVINVOINTIVALTION

Aineiston vastaajat näyttäisivät luottavan hyvinvointivaltioon. Vain joka neljäs aineiston nuori katsoo, ettei tarvitse valtiolta mitään hyvän elämän laadun takaamiseksi – selvä enemmistö, 62 prosenttia, sen sijaan ilmaisee rakentavansa hyvää elämää jollain tavoin sosiaalivaltion varassa (kuvio 11). Myös eurovertailussa (EUYOUPART 2006) Tarja Halosen tasavallan nuoret osoittautuivat selkeimmin kansalaisiksi, jotka myöntävät julkisen vallan ja resurssien avun ja merkityksen elämäänsä. Nuorten mielipiteet näyttäisivät kuitenkin selvästi jakautuvan, kun keskustellaan siitä, tekeekö hyvinvointivaltio ihmisistä haluttomampia huolehtimaan itsestään (kuvio 11). Miesten asenne hyvinvointivaltion passivoivaan merkitykseen on naisia tiukempi, samoin he uskovat olevansa naisia riippumattomampia julkisista tukijärjestelmistä. (Ks. myös kuvio 12b.)

Kansainvälinen tutkimus (EUYOUPART 2006) osoitti myös sen, että suomalaisnuoret ovat vähiten huolissaan siitä, että lakeja sovellettaisiin eri tavoin rikkaisiin kuin köyhiin. Sen sijaan kysymys ”vapaan markkinatalouden periaatteet antavat parhaat ratkaisut kaikkiin yhteiskunnallisiin ongelmiin” oli hankala aineiston nuorille – kaksi viidestä (41 %) ei osannut tai halunnut vastata väitteeseen. Yli kolmannes kyselyn täyttäneistä (35 %) kiisti ajatuksen liberaalin kapitalismin ylivoimaisuudesta kaikkien sosiaalisten ongelmien hoitamisessa; toisaalta useampi kuin joka viides (23 %) antoi liberaalin siunauksen maailman menolle. Eurovertailussa

Kuvio 11. MITÄ MIELTÄ OLET SEURAAVISTA VÄITTIMISTÄ? (%)

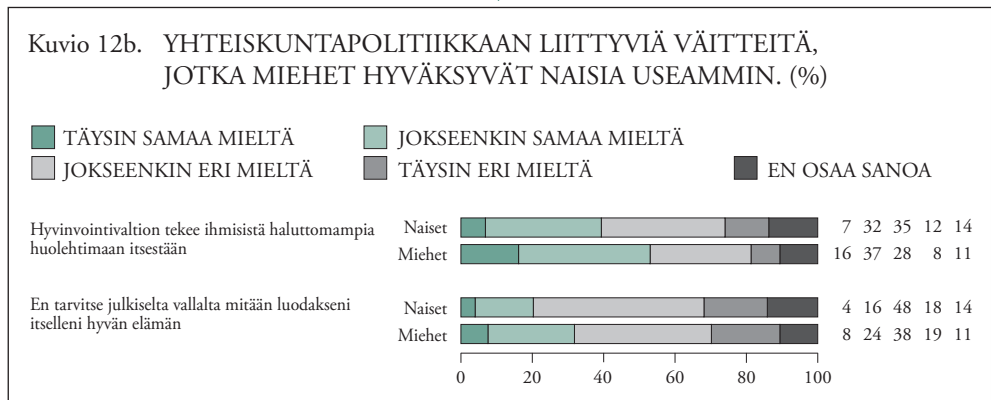
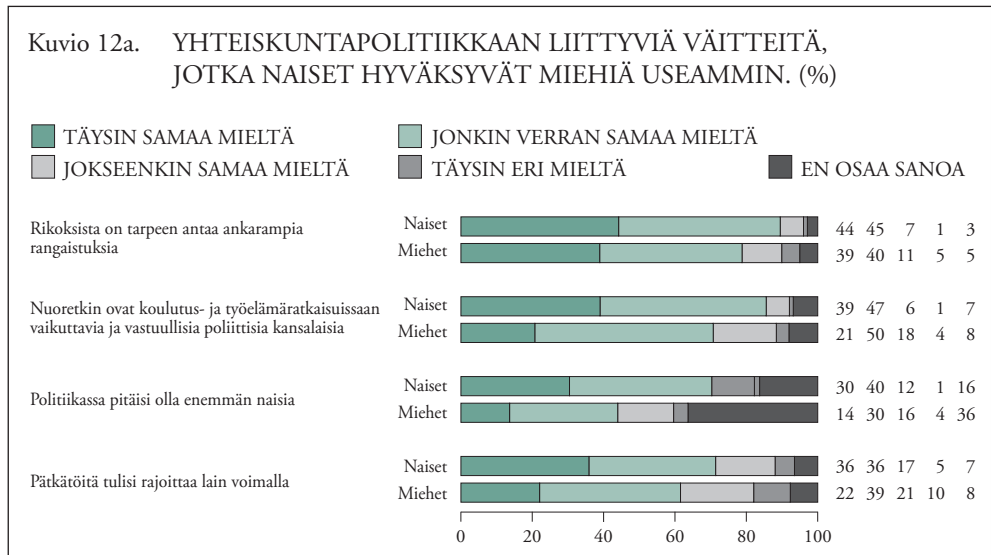
TÄYSIN SAMAA MIELTÄ
  JOKSEENKIN SAMAA MIELTÄ
 JOKSEENKIN ERI MIELTÄ
  TÄYSIN ERI MIELTÄ
  EN OSAA SANOA

suomalaisnuorten kanta vapaaseen markkina-
talouteen yhteiskunnallisten ongelmien ratkai-
suna oli keskimääräistä kielteisempi. Voisikin
tiivistää, että aineiston nuorten kesken hyvin-
vointivaltioon ja sen toimivuuteen luotetaan
– mutta se voi myös passivoida ihmisiä, eikä
sen menestys liberaalin politiikan haasteiden alla
enää ole kirkossa kuulutettu. (Ks. kuvio 11.)

Valtapolitiittisen sukupolvikeskustelun lisäksi
nuoren sukupolven työvoima- ja sosiaalipoliit-
tiset tunnuksat ovat selvästi nousussa ja ajan-
kohtaisia. Kaksi kolmasosaa vastanneista nuo-

rista tukee valtion mukaantuloa pätikäyöläisten
oikeuksien takaamiseen siten, että oikeudet
olisivat mahdollisia lain voimalla. Nuoret naiset
ovat miehiä ratkaisevasti tiukemmin pätikäyö-
lainsäädännön kannalla (ks. kuvio 12a). Valtaosa
suomalaisista prekariaatin (pätikäyöväestön)
jäsenistä on alle 40-vuotiaita ja usein naisia.
Perustulon tai kansalaispalkan suunnasta ei rat-
kaisua hae kuin viidesosa nuorista. Sukupolvien
edut kuitenkin asettuvat selvästi vastakkain:
kolme viidestä nuoresta on valmis vaatimaan
”suurten sukupolvien etuisuuksiin puuttumista

ja nuorten parempaa huomioimista”. Neljäsosa kaikista ei kannata sukupolvien tulonjakoon puuttumista nuorten eduksi. (Ks. kuvio 11.)

NUORTEN EI NATOLLE

Kuviossa 13 verrataan nuorten ja kaikenikäisten Nato-kannatusta. Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan kyselytutkimuksen⁷ mukaan 26 prosenttia suomalaisista on liittymisen kannalla, 18–29-vuotiaista hieman harvempi, 23 prosenttia. Nuorten kielteinen kannanotto Nato-jäsenyydelle on selkeä. Ero koko väestön kannanottoihin on kuitenkin kaventunut.

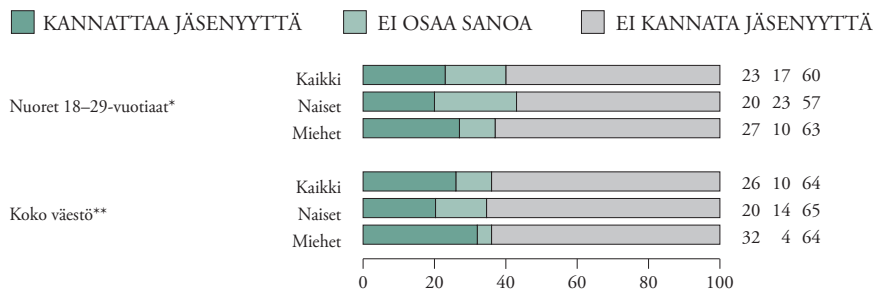
Vain reipas kymmenen prosenttia nuorista olisi valmis tekemään myönteisen päätöksen Natosta jo seuraavalla vaalikaudella (ks. kuvio 15). Sotilaallisen liittoutumattomuuden periaate on sangen legitiimi nuorten keskuudessa: 64 prosenttia pitää sitä turvallisuuspoliittisena silmämääränään, ja vain 15 prosenttia eri tavoin kiistää sen. Joka viides jättäytyy keskustelun ja kannanottojen ulkopuolelle. Positiivinen Nato-optio – ajatus Naton oven pitämisestä raollaan – miellyttää kuitenkin nuorten enemmistöä. Yli puolet vastaajista (53 %) ajattelee, että Suomen tulee seuraavalla vaalikaudella pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana mutta säilyttää mahdollisuus liittyä Natoon. Kolmasosa nuorista vastustaa tässä kysymyksenasettelussa oven auki

pitämistä. Näyttää siltä, että nuorten ajatuskulku on vanhempiensa tapaan varovainen, liittoutumattomuuden jatkuvuuteen ankkuroiva. Samalla odotetaan, että turvallisuuspoliittisen tilanteen muututtuakin Nato-reitti on pidettävissä auki (ks. kuvio 15).

Miesten ja naisten kannatusten suhteet ovat samankaltaiset nuorilla ja vanhemmilla: miehet kannattavat jäsenyyttä enemmän kuin naiset. Sukupuolten välinen ero on kuitenkin vielä suurempi niiden kohdalla, jotka eivät osaa sanoa. Miesten kanta Nato-jäsenyyteen on selvästi varmempi kuin naisten, jopa niin, että nuoret miehet itse asiassa sekä kannattavat että vastustavat jäsenyyttä enemmän kuin naiset. Naisten empivä asenne ei välttämättä ole vain epä tietoisuutta tai turvallisuuspolitiikan poissulkemista mielestä vaan ilmaus ristiriitaisesta turvallisuuspoliittisen pelivaran etsinnästä. Jotkut nuoret myös ymmärtävät koko turvallisuuden aseellista puolustamista paljon laajempänä asiana, esimerkiksi riskiyhteiskunnallisena kulttuurisena ja ekologisena dialogina. Nato-jäsenyys ei ole mustavalkoinen vaihtoehto.

Nuorten Nato-kannat eivät siis ole seinään naulattuja, doktriinin mukaisia. Kannanotot saattavat muuttua, jos kansainvälisen politiikan ilmapiiri, toimijat ja Nato muokkautuvat

Kuvio 13. NATO-JÄSENYHDEN KANNATUS. NUORTEN JA KAIKENIKÄISTEN VERTAILU. (%)

* ”Suomen tulisi turvallisuuspoliittista syistä liittyä NATO:n jäseneksi”. 1 - Täysin samaa mieltä, 2 - Jotseenkin samaa mieltä, 3 - Jotseenkin eri mieltä, 4 - Täysin eri mieltä, 5 - En osaa sanoa. 1 ja 2 yhdistetty, samoin 3 ja 4.

** ”Pitäisikö Suomen mielestänne pyrkiä Naton jäseneksi?” Kyllä, Ei, Ei osaa sanoa. Lähde: HS 29.11.2006, A5.

uusiksi (kuviot 14). Vaikka mielipiteet ovatkin poliittisesti joustavia ja harkinnanvaraisia, ne ovat usein sidottuja poliittisiin suhdanteisiin ja ovat väliin aika konventionaalisen nationalismin mukaisia. Varsinkin presidentinvaaliedokkaiden polemiikissa Nato-suhde kilpistyi eurooppalaisten nopean toiminnan joukkojen luonnetta ja ohjaustratkaisuja koskeviin kysymyksiin, joissa EU, Nato ja kansallisvaltiot saivat erilaisia asemia. Jos kansallinen päätöksenteko Naton konflikti-interventioissa selkeästi säilyisi, voisi huomattava enemmistö aineiston nuorista suhtautua sotilasjärjestykseen myönteisemmin.

Samankaltainen kansallinen (suojautumis)reaktio ja Nato-option käyttöönotto olisivat todennäköisiä, ”jos Venäjä selvästi uhkasi Suomea”. Yhteinen potentiaalinen vastustaja (vihollinen) ja sen ennakoimaton kehitysvision on sängen poliittinen asia aineiston nuorille. Ajatus sotilaallisesta liittoutumisesta tilanteesta, jolloin ”Suomen muut vaikutusmahdollisuudet omaa turvallisuutta koskevissa asioissa vähentyisivät” jakaa vastaajajoukkoa ja saa kolmasosan kannatuksen. Yhtäältä Suomen pelitila Natossa ja toisaalta kansallinen varautuminen Venäjän mahdolliseen uhkaavaan kehitykseen näyttäsivät olevan muita kansallisia liittoutumisargumentteja tärkeämpiä. Muiden turvallisuuspoliittisten vaikutusmahdollisuuksien väheneminen nostaisi monen nuoren Nato-osakkeiden määrää – mutta merkittävä osa myös ottaisi etäisyyttä hallitsevaan sotilasliittoon.

Geopoliittisten voimasuhteiden muutos on helppo liittää tähän asevaraisen kansallisen valtiollisen turvallisuusstrategian pohdintaan. Pikkuvaltion on vaikeaa jäädä yksin omassa turvallisuusajattelussaan – sotilaiden realistisen paljas ajatus sotilasliittojen maailman täyttyvistä tyhjiöistä saattaa olla suomalaisvastaajille hyvin tuttu ja totta. Jos kaikki muut EU-maat (erityisesti Ruotsi ja Itävalta sekä kaikki uudet jäsenmaat) liittyisivät Natoon, puolet kyselyn suomalaisnuorista kiihdyttäisi askeleitaan liittoa kohden. Pelkkä Ruotsin sotilasliittopäätös ei yhtä lailla vastaajia liikauttaisi.

JOHTAJAT JA USA EIVÄT MÄÄRÄÄ SUOMALAISNUORTA NATOON

Kyselyn mukaan härmäläisnuoria ei ohjailta ylhäältä päin. Vaikka presidentti ja pääministeri katsoisivat Nato-liiton tarpeelliseksi, vain joka seitsemäs nuori yhtyisi linjaukseen. Merkille pantavaa on sekin, että osan (6 %) kanta muuttuisi jopa kielteisemmäksi, jos valtiojohto katsoisi jäsenyyden tarpeelliseksi. Elinkeinoelämän valtuuskunnan keväällä 2006 tekemässä mielipidetutkimuksessa 23 prosenttia suomalaisista oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä, kun heille esitettiin väite ”kannattaisin Suomen natojäsenyyttä, jos maamme ylin valtiojohto puoltaisi sitä” (Torvi & Kiljunen 2006, 61). Yleisradion tv-uutiset kysyi syksyllä 2005 asiaa muodossa ”jos tasavallan presidentti ja pääministeri perustelluista syistä päättävät, että Suomi hakee Naton jäsenyyttä, voisitteko tässä tapauksessa tukea valtiojohdon ratkaisua”. Tässä tapauksessa väitteen hyväksyi peräti 49 prosenttia. Juhon Rahkonen (2006) tulkitsee tämän eron johtuvan eri lailla muotoillusta kysymyksistä. Yleisradio käytti vahvempia muotoiluja, kuten sanontaa ”perustelluista syistä”. Perusteltujen syiden voi tulkita viittaavan hyvin vakavaan poliittiseen tilanteeseen, kuten akuuttiin hyökkäyksen uhkaan – ja kukapa siinä tilanteessa vahvan liittolaisen portilta käännytäisi.

Erityisen tiukka kanta vastaajilla on USA:n mahdollisen uhittelun suhteen. Tässä saattaa heijastua nuorten yleinen kriittinen suurvaltasenone, myös Yhdysvaltoja kohtaan. Jos USA pelaisi tylyä politiikkaa ja asettaisi toimivien maiden välisten suhteiden ehdoksi Nato-jäsenyyden, suomalaisnuoret eivät ”söisi Nato-pakopullaa” vaan reagoisivat kielteisesti jarruttaen Nato-kehitystä.

Toisaalla nuorilta kysyttiin, tulisiko Suomen turvallisuuspoliittisista syistä liittyä Natoon. Olisi loogista olettaa, että kysyttäessä Nato-jäsenyyteen vaikuttavista asioista jo valmiiksi Natoa kannattavat kuuluisivat suurelta osin niihin, joiden suhtautuminen ei muutu, ja vastaavasti nykytilanteessa jäsenyyttä vastustavat muut-

taisivat suhtautumistaan myönteisemmäksi. Näin ei kuitenkaan ole, vaan Naton jäsenyyttä kannattavat ovat kautta linjan muita valmiimpia muuttamaan suhtautumistaan jäsenyyteen vielä myönteisemmäksi.⁸ Esimerkiksi tilanteessa, jossa kaikki muut EU-maat olisivat Natossa, jo valmiiksi Nato-jäsenyyttä kannattavista 67 prosenttia muuttaisi kantaansa myönteisemmäksi, Nato-jäsenyyttä vastustavista vain 40 prosenttia. Vastaavasti jos ”USA asettaisi Nato-jäsenyyden ehdoksi hyvälle suhteille” jäsenyyden puolustajista 23 prosenttia muuttaisi kantaansa kielteisemmäksi, mutta jo nykytilanteessa jäsenyyttä vastustavista 36 prosenttia sanoo, että suhtautuminen muuttuisi yhä kielteisemmäksi. Kenties tästä voi päätellä jotain taipumuksestamme pitää kiinni jo omaksutuista kannoista ja tulkita informaatiota omaa näkemystä tukevalla tavalla. Kaikki Natoon liittyvät ideologiset, turvallisuushakuisuutta ja suomalaista identiteettiä koskevat oletukset eivät suinkaan tulleet tässä kyselyssä esiin.

PÄÄSEVÄTKÖ NUORET SANOMAAN SANANSA TURVALLISUUSLIITOSTA?

Aineisto sisältää myös idealistisia visioita globaalista politiikasta. Maailmassa on aika vähän kokemusta ylikansallista konsensusta ja rauhaa rakentavista vapaaehtoisista toimijoista, normeista ja organisaatioista. Globaalien talouden ja politiikan aikakaudella monet ylikansalliset organisaatiot saavat globaalipoliittista merkitystä ja hohtoa. Myös Naton rooli muokkaantuu universaalimmaksi. Tässä kyselyssä ei kysytty Naton aggressiivisuudesta tai hyökkäävyydestä mitään. 2000-luvun alussa Nato on saanut rauhanturva- ja globaalien poliisin tehtäviä. Jos ”Nato selvästi kehittyisi globaalina sovittelijana ja rauhanturvaajana” (kuvio 14), kaksi kolmasosaa kyselyn nuorista ottaisi Nato-option vakavampaan käsittelyyn. Nuoret tuntevat Nato-visioita yllättävän hyvin ja ottavat sen sangan avoimesti vastaan. Asenteen positiivisuus korostuu, kun muistamme tämänkin tutkimuksen varmistamat tiedot nuorten tunnetusti

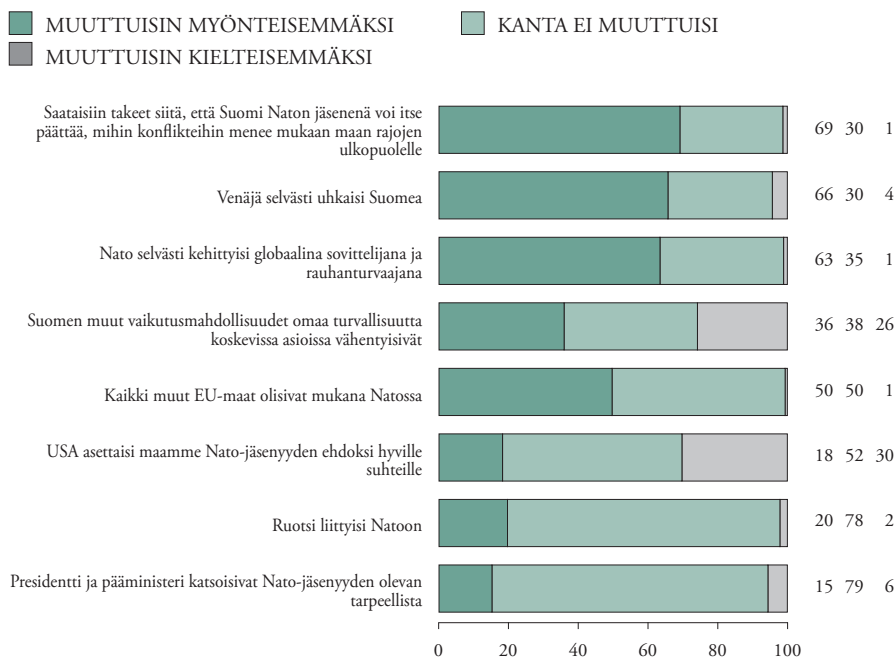
nyreistä asenteista Euroopan unionia kohtaan. Vastanneiden nuorten mukaan Euroopan unionin jäsenenä Suomi on menettänyt valtaa (58 % hyväksyy, ks. kuvio 11).

EU ei Naton tapaan kuitenkaan tarjoa nuorille uskottavaa globaalista poliittista visiota. Yli puolet nuorista ei osaa tai halua ottaa kantaa ajatukseen, jonka mukaan EU-politiikka etenisi, mikäli sillä olisi selkeämpi globaalien demokratian kehittämisen tavoite. Viidesosa täysin torjuu sen – 27 prosenttia nuorista sentään jakaa tämän poliittisen utopian (ks. kuvio 16). Euroopan unionin viimeaikainen ohjelmallinen työ, turvallisuusajattelu ja esimerkiksi nopean toiminnan joukot ovat esimerkkejä tästä globaalien tasapainon ja rauhan visiosta. Nopean toiminnan joukot ovatkin nuorten mukaan ”oiva toimintakeino suomalaisille”: 44 prosenttia hyväksyy ajatuksen ja 23 prosenttia torjuu sen (ks. kuvio 15). Turvallisuus on vastanneille nuorille entistä sosiaalisempi, kulttuurisempi ja globaalimpi asia.

Nuorten turvallisuuspoliittisen keskustelun osana Natoon liittyminen ei saa välitöntä kannatusta. Se kuitenkin tulee esiin monella tavalla, kun nuoret jossittelevat kehitysvisioilla ja Suomen aseman muutoksilla. Voikin toivoa, että myös nuoret pääsevät jossain vaiheessa monipolviseen ja poliittisesti aukinaiseen Nato-keskusteluun mukaan. Nyt voisi syventää kansainvälisen ja turvallisuuspolitiikan kehitysvisioita ja vaihtoehtoja – pohtia turvallisuutta globaaleinkin termein Naton yli tai sen kanssa. Harvoin Suomen historiassa voidaan oikeasti keskustella ja valita liittoutumista koskevien vaihtoehtojen välillä. Nyt historiallisesti harvinaista peli- ja jossitteluväriä tuntuisi olevan. Voi toivoa, ettei käy niin kuin Euroopan unioniin liittyttäessä tai EMU-päätöksessä. Lähes koko poliittinen (puolue-)eliitti käänsi päänsä unionin suuntaan muutaman kuukauden aikana – eikä edes kansanäänestystä edeltävä keskustelu ehtinyt paljoakaan syventämään argumentaatiota ja lujittamaan tapaa päästä monien suomalaisten toimijoiden voimin politiikoimaan unioniin.

Kuvio 14. MITKÄ SEURAAVISTA PERUSTELUISTA OVAT MIELESTÄSI NIIN MERKITTÄVIÄ, ETTÄ MUUTTAISIT SUHTAUTUMISTASI SUOMEN NATO-JÄSENYYTEEN MYÖNTEISEMMÄKSI TAI KIELTEISEMMÄKSI? (%)

(Ks. Lappalainen 2006.) Suomi näyttää edelleen tekevän keskeisiä liittoutumispäätöksiä jotenkin yhtenä miehenä, konsensuaalisesti – ulkoiset ja taloudelliset välttämättömyydet heijastuvat sisäisen keskustelun poissaolona. Moniääninen, pluralistinen keskustelu jää sivummalle.

MIKÄ HERÄTTÄÄ GLOBAALIN KESKUSTELUN?

Turvallisuusinterventiot koskevat entistä enemmän maiden sisäisiä ja kulttuurisia konflikteja, ei niinkään enää kansallisvaltioiden välisiä sotatiloja. Suhde perinteisempään rauhanturvaamiseen, jossa Suomella on puolivuosisatainen ja kunnias perinteensä, ei ole välttämättä yhtä mutkaton kuin EU:n sotilasyhteistyön lisäämiseen. Vain

12 prosenttia aineiston nuorista on valmis moninkertaistamaan YK-joukkojen määrän Libanonissa. Juuri kyselyn viikkoina suomalaisten kontribuutio Lähi-idässä oli ajankohtainen. YK:n kriisitoimet eivät näytä olevan kovinkaan tarkasti nuorten seurannassa. Melkein puolet nuorista ohittaa ”en osaa vastata” -kommentein väitteen, jossa kysyttiin EU-puheenjohtajamaa Suomen onnistumista Libanonin kriisin ratkaisuyritysten koordinoijana. Lähes joka kolmas pitää ulkoministeri Erkki Tuomiojan vetämää roolia aktiivisena ja onnistuneena, lähes saman verran on nuoria, joilta ei positiivista kiitosta heru. (Kuvio 15.)

Joka kolmas nuori ei innostu vastaamaan lainkaan kansallisesti kiinnostavaan kysymyk-

seen, kuinka Suomi on onnistunut Euroopan unionin puheenjohtajanaan vuonna 2006. EU:n vetovastuu oli kesken kyselyn lähetysvaiheessa syys-lokakuussa 2006. Aineisto ei muutoinkaan anna kuvaa kansainvälisestä tai Eurooppa-politiikasta innostuneesta nuorisosta. Kansainvälisen politiikan parannusehdotukset tai globaalien riskipolitiikan maininnat ovat vähissä myös avastauksissa. Enemmistö nuorista antaa puheenjohtajamaa Suomelle – kesken kauden – kuitenkin synninpäästön: 46 prosenttia arvioi puheenjohtajuuden olleen jokseenkin onnistunut, 7 prosenttia vastaajista pitää kautta täydellisen onnistuneena. Reilu kymmenesosa pitää kautta jotenkin epäonnistuneena. Kriittisille arvioille syksyltä 2006 on perusteensa; Suomi joutui puheenjohtajanaan purkamaan perustuslaillista ongelmavyöhytää, monia uusia laajentumisen mukanaan tuomia ongelmia ja aloitteita sekä Libanonin kriisiä.

Suomen poliittisella johdolla ei ole ulkopoliittisesti mitenkään mutkaton tai lintukotomainen olo. Kaksi viidesosaa kaikista vastaajista ei oikein tahdo uskoa, että Suomella olisi ”tarvittavat poliittiset keinot monipuolista kansainvälistä politiikkaa varten”. Kolmannes nuorista ei osaa sanoa kantaansa, mikä tarkoittaa sitä, että kolme viidesosaa kantansa ilmaiseista nuorista sentään uskoo suomalaisen ulko- ja globaalipolitiikan keinovalikoimaan. Tietenkin ulkopoliitiikan maisema myös hämmentää. Euroopan unionin yhteiset hankkeet, monet globaalipoliittiset toimet ja Nato-kumppanuudet limittyvät ja muodostuvat osaksi kansallisten toimien linjaa. Ulko- ja sisäpolitiikan raja alkaa olla veteen piirretty viiva. (Kuvio 15.)

Nuorille arkkaisimmat ja näin läheisimmät turvallisuus- ja globaalipoliittiset asiat aktivoivat heitä ottamaan tutkimuksen kysymyksiin kantaa. Tie isompaan politiikan mittakaavaan käy oman kokemuksen kautta. Lähes jokainen nuori (97 %) ottaa kantaa yleiseen asevelvollisuuteen. Globaalien aikakauden politiikka on kansallisessa ja arkisessa kiinni! Lähes kolmasosa nuorista katsoo, että kansanarmeija on aikansa elänyt

instituutio. Kaksi kolmasosaa nuorista kuitenkin selvästi puolustaa jokaisen miehen puolustusvelvollisuutta. Ammattiarmeijojen viileät ja teknologiset toimintatavat eivät viehätä suomalaisia nuoria ainakaan niin, että demokraattisesta ja perinteisen asevarustuksen kansanarmeijasta haluttaisiin yhtäkkisesti luopua. Kolmanneksen epäily asevelvollisuusarmeijaa kohtaan on kuitenkin merkittävä ilmiö, jolla keskustelu armeijainstituutiosta ja sen resurssista kiihtyy – ja huipputekniikan Nato palaa taas polemiikkiin.

Toinen lähestyvien eduskuntavaalien mahdollinen kipakka keskusteluteema – joka jakaa armeija-asian lisäksi myös nuoria – on kulttuurien välinen konflikti.⁹ Lähes kolmannes (29 %) kyselyn palauttaneista nuorista ajattelee, että Suomi on liiaksi myötäillyt läntistä maailmaa islaminuskoista maailmaa vastaan viime vuosien konfliktien yhteydessä. Tätä ”tunteenomaiseksi ja vanha-vasemmistolaiseksi amerikkavastaisuudeksikin” julkisuudessa nimettyä asennetta ei kuitenkaan hyväksy yli kolmannes nuorista (36 %). Joka kolmas jää tässäkin kysymyksessä keskustelun ulkopuolelle. Keskusteluteema yhdistyy jännittävästi kansainvälisen politiikan realismiin ja kulttuuris-idealistic pluralismin väliseen kädenvääntöön. Saatiinhan meilläkin ennen viime eduskuntavaaleja aikaan iso poru ja hallituspoliittinen kriisi juuri universaalista YK-mandaatista, USA-suhteista ja Suomen asemasta ”terrorismin vastaisessa rintamassa”.

”Kiina-ilmiö” on täällä tänään. Globaali työpaikkakilpailu ja kilpailukyypaineet koskettavat konkreettisesti suomalaisnuoria ja heidän yhteisöjään. 65 prosenttia aineiston nuorista tunnistaa ilmiöt ja vastustaa ”globaalia kilpajuoksua palkkojen ja sosiaaliturvan alentamisessa” (ks. kuvio 16). Jotkut vastaajat (7 %) eivät ole tilanteesta huolissaan, ja 27 prosenttia ei ole pysähtynyt pohtimaan tätä yleisen tason maailmaa syleilevää poliittista haastetta. On nuoria, joiden maailmassa ’globaali’ toimii, ja se tiedostetaan – maailman toisella puolella tapahtuvat asiat koskettavat suomalaista paikallista

todellisuutta. Nämä nuoret reagoivat globaaleihin riskeihin ja ongelmiin – ainakin silloin kun oma etu, työpaikka tai kansallinen etu ovat kyseessä. Poliitikkojen kansallinen retoriikka sekä EU:n yleisjargonhan ovat ottaneet tasa-arvon ja kestäväen kehityksen teemojen rinnalle vastuullisen globaalipolitiikan. Se poliitikko ja nuori, joka ei näistä teemoista puhu, on eräänlainen pudokas.

SIIRTÄVÄTKÖ NUORET GLOBAALIRISKIT SIVUMMALLE: KETÄ ILMASTONMUUTOS LIIKUTTAA?

Erityisen ajankohtainen globaalipolitiikan aihe liittyy ilmaston lämpenemiseen. Teema on tiedemiesten kasvaneen ilmiötä koskevan yksimielisyyden ja ihmisten arkihavaintojen rydyttämänä noussut diplomaattiseen ja poliittiseen julkisuuteen. Nuorilta ei voi kuitenkaan odottaa eduskuntavaaleissa mitään erityistä puoluevaihtoehtoja läpäisevää tai murtavaa ilmastokampanjaa. Vain joka viides (18 %) allekirjoittaa täysin poliittisen, aika kärkekkäästi muotoillun hätähuudon ”ilmaston lämpenemisen torjuminen on tärkeämpi kuin mikään muu poliittinen kysymys”. Kaksi viidestä (39 %) on jokseenkin samaa mieltä riskiarvion kanssa. Kolmannes nuorista kiistää ilmastoon liittyvän riskipolitiikan, ja joka kymmenes väistää sen tai on siitä epätietoinen. (Kuvio 11, s. 35.)

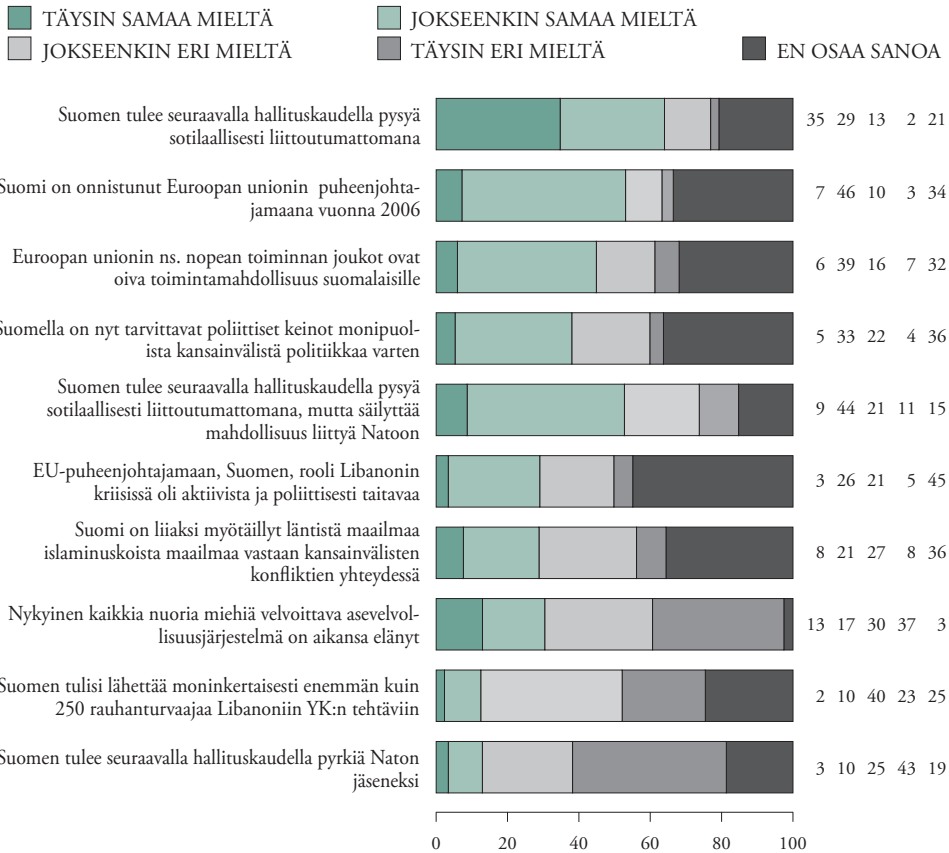
Erityisen globaalipoliittinen ja samalla jakava kysymys kyselylomakkeessa oli ”globalisaation vastaisissa järjestöissä toimivat ihmiset ajavat oikeita asioita”. Tämä kysymys saattaa jakaa ja kuvata meikäläisiä kansainvälisen politiikan peruspuolueita: (1) Kolmannes ei osaa sanoa (passiiviset ja välipitämättömät), (2) kolmannes yhtyy väitteeseen (taloudellisen globalisaation arvostelijat) ja (3) kolmannes kiistää väitteen (nykyisen liberaalin taloudellisen ja poliittisen järjestelmän puolustajat). (Kuvio 11.) Eurovertailussa suomalaisnuoret hyväksyivät kaikkein vähiten kriittisten globalisaatioryhmien yhteiskunnallisen ajattelun (EUYOUPART 2006). Puolueet ja ehdokkaat

saattavat ennen vaaleja kinastella globaalipolitiikan mahdollisuudesta, pienten valtioiden äänen merkityksestä ja liittää ohjelmansa kulttuurisotia koskevaan polemiikkiin.

EUYOUPART (2006, kuvat V–VIII) nosti euromaiden vertailussa esiin suomalaisten nuorten vahvan globaalien ja eurooppalaisen identiteetin. Samaan aikaan poliittinen kiinnostus globaaleihin ja eurooppalaiseen asioihin ei ollut lainkaan yhtä korkealla tasolla. Suomalaisnuoret olivat varovaisia kansainvälisen politiikan mutkissa ja muiden tahojen ”mestaroinnissa”. Poliittikkakäsitysten tasolla suomalaisilla nuorilla oli kansainvälisistä konflikteista tietoisien reformistinen linja. Tämän teoksen aineisto täsmentää tätä kuvaa ja osoittaa, että yllättävän suuri osa suomalaisnuorista näyttää jäävän globaalipoliittisen keskustelun ulkopuolelle. Globaalit perusriskit kuten ilmaston muutokset eivät liikauta ja aktivoi kaikkia aineiston nuoria. Kansalliset ja välittömät etukysymykset saavat nuoretkin kansalliset poliittisesti varuilleen. Aiemmin pohdittu ulkopoliittinen keskustelemattomuus ja konsensus voivat olla omalla tavallaan sisäistettyjä myös nuorten maailmassa. Nuoret myös jakautuvat turvallisuuspolitiikan perusvalintoja (esim. kansallinen armeija), kulttuurisotia ja taloudellisen globalisaation vastaista politiikkaa koskevilla kysymyksillä. Toivoa sopii, että tämä stimuloi vaaliväittelyä ja vaalituloksia koskevaa kinastelua.

Se tieto, että suomalaisnuoret uskovat kansainvälisen vallan olevan pikemminkin kansainvälisen pääoman (59 %, ks. kuvio 10, s. 31) kuin suurten sotilas-poliittisten voimien käsissä (44 %), osoittaa jotain nuorten kansainvälisen järjestelmän jäsentämisen tavasta. Kylmän sodan jälkeen valta on nuortenkin mielessä liukunut markkinavoimien suuntaan. Samaan aikaan nuoret ovat valmiita asettamaan kyseenalaisiksi tämän suuryritysten vallan määrittellä asioita maailmassa. (Kuvio 11.) Kolme viidestä aineiston nuoresta ajattelee, että kansainvälisillä yrityksillä on liikaa valtaa, ja yksi viidesosa ei näe markkinaeliitin valtaa ongelmana. Samoin viidesosa

Kuvio 15. MITÄ MIELTÄ OLET SEURAAVISTA SUOMEN TURVALLISUUSPOLIITTISTA TOIMINTAA JA LINJAA KOSKEVISTA VÄITTEISTÄ? (%)

ei halua ottaa ylikansallisen pääoman valtaan kantaa. Eurovertailussa (EUYOUPART 2006) pohjoisen sosiaalivaltion nuoret olivat vähiten huolestuneita kansainvälisen pääoman vallasta.

RAJAT AUKI, GLOBALISAATIOTA VASTAAN, VALTAEIITIN JÄRJESTYS, OMA YHTEISÖLLINEN PUOLUSTUS

Seuraavassa faktorianalysissä (taulukko 2) tarkastellaan yhdessä Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa sekä globaalien politiikan ja vallan

ehtoja jäsentäviä muuttujia. Syntyy oivallinen neljän faktorin ratkaisu. Asennemittarissa esitetään monia kysymyksiä, jotka voi luonnehtia turvallisuuspoliittisiksi. Siitäkin on toki kyse, mutta kysymyspatterin yhteinen asenneulottuvuus voidaan pikemminkin nimetä suhtautumiseksi globalisaatioon, sen uhkien ja mahdollisuuksiin. Kansainvälistymiskehityksen myötä on yhä mahdollisempaa ajatella valtioita erillisinä yhtenäisvaltioina, ja kansoja niiden sisällä yhtenäisinä 'säiliöyhteiskuntina' (Beck 1993,

TAULUKKO 2. 18–29-vuotiaiden nuorten kannanottoja eräisiin kansainvälistymiskehitystä sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa koskeviin väitteisiin. Varimax-rotatoitu faktorianalyysi (*principal axis factoring*).

Faktori 1. Vapaampien rajojen kannattajat	Faktori 2. Taloudellisen ja eurosentrisen globalisaation sekä EU:n vallan moralisoijat	Faktori 3. Kansainvälisen valtaeliitin analyysoijat	Faktori 4. Nykyistä ulkopoliittikkaa kannattavat isänmaalliset
<ul style="list-style-type: none"> - Suomeen pitäisi ottaa enemmän pakolaisia - Ulkomailta meille muutettavaa työvoimaa EI pitäisi valvoa tarkemmin - Nykyinen kaikkia nuoria miehiä velvoittava asevelvollisuusjärjestelmä on aikansa elänyt 	<ul style="list-style-type: none"> - Suurilla kansainvälisillä yrityksillä on liikaa vaikutusta politiikkaan - Valta turmelee ihmisen - Globalisaation vastaaisissa järjestöissä toimivat ihmiset ajavat oikeita asioita - Ilmastonmuutoksen torjuminen on tärkeämpää kuin mikään muu poliittinen kysymys - EU:n jäsenenä Suomi on menettänyt valtaa - Suomi on liiaksi myöntäillyt läntistä maailmaa islaminuskoista maailmaa vastaan kansainvälisten konfliktien yhteydessä - Globaali kilpajuoksu sosiaaliturvan ja palkkojen alentamisessa tulee katkaista 	<ul style="list-style-type: none"> - Valta on suurten kansainvälisten sotilas-poliittisten voimien käsissä - Valta on kansainvälisen pääoman käsissä 	<ul style="list-style-type: none"> - Puolustushallinnon ja maanpuolustuksen vapaaehtoisjärjestöjen yhteistyötä tulee edelleen lisätä - Suomen tulee seuraavalla hallituskaudella pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana, mutta säilyttää mahdollisuus liittyä Natoon - Suomella on nyt tarvittavat poliittiset keinot monipuolista kansainvälistä politiikkaa varten
<p>Ominaisarvo=2,7 Kumulatiivinen selitysaste=17,7</p>	<p>Ominaisarvo=2,0 Kumulatiivinen selitysaste=31,0</p>	<p>Ominaisarvo=1,4 Kumulatiivinen selitysaste=40,7</p>	<p>Ominaisarvo=1,2 Kumulatiivinen selitysaste=48,4</p>
<p>Hyväksyjät</p> <ul style="list-style-type: none"> - Etelä-Suomesta - Suorittaneet yliopistotutkinnon - Kiinnostuneita politiikasta - Aikovat äänestää - Toimivat vähintään kolmessa järjestössä - Vihreiden kannattajia <p>Vastustajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjois- tai Itä-Suomesta - Korkeintaan ammatillinen perustutkinto - Keskustan kannattajia 	<p>Hyväksyjät</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjois- tai Itä-Suomesta - Eivät aio äänestää - Vihreiden kannattajia <p>Vastustajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Etelä-Suomesta - Avio- tai avoliitossa, lapsia - Kokoomuksen kannattajia 	<p>Hyväksyjät</p> <ul style="list-style-type: none"> - Miehiä - Suorittaneet yliopistotutkinnon <p>Vastustajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Naisia - Keskustan tai Kokoomuksen kannattajia 	<p>Hyväksyjät</p> <ul style="list-style-type: none"> - 26–29-vuotiaita - Etelä-Suomesta - Suorittaneet yliopistotutkinnon - Palkkatyössä - SDP:n tai Kokoomuksen kannattajia <p>Vastustajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjois- tai Itä-Suomesta - Ei ammatillisia tutkintoja - Eivät aio äänestää - Vihreiden kannattajia

1997). Tähän kehityksen suuntaan on mahdollista vastata monin eri tavoin. Näitä reaktioita on tärkeää yrittää jäsentää ja tulkita, sillä kyse on enemmän kuin vain ulkopoliittisista näkemyksistä. Kyse on myös identiteeteistä. Mihin me kuulumme – mistä me olemme vastuussa? Kansainvälisen solidaarisuuden lisääntymisen tai maailman pitämisen yhtenä suurena kylänä voi nähdä reaktioina kansallisvaltioajattelun muutokseen. Samoin alueellisten identiteettien voimistuminen tai nationalismin ja äärioikeiston vahvistuminen eri puolilla Eurooppaa voivat olla vastauksia maapalloistumisen isoihin ja epävarmoihin haasteisiin. Myös faktorianalyysin ulottuvuudet on nimetty erilaisiksi reaktioiksi tähän muutokseen.

Vapaampien rajojen kannattajat -faktori nousee vahvasti esiin. Sillä saavat maahanmuuttajia, sen myötä laajentuvaa työvoimaa ja asevelvollisuusarmeijan lakkauttamista koskevat muuttajat vahvan latauksen. Positiivisesti näihin kysymyksiin suhtautuvat nuoret vastaajat on helppo nähdä kansallisvaltion rajojen rikkojina tai vapauttajina. He avaavat tietä postnationalismille, pluralismille ja kansainväliselle ajattelulle. Tällaiset nuoret ovat hyvin koulutettuja ja järjestömaailman moniosaajia, enemmän opiskelijoita kuin palkkatyössä olevia, useimmiten sinkkuja ja usein Vihreiden kannattajia. Rajoja ylläpitävät nuoret taas ovat rajojen rikkojien sosiaalisia vastakohtia – ja useimmiten vaaleissa nukkuvia, pohjoisessa Suomessa asuvia, lapsiperheen vanhempia ja Keskustan kannattajia.

Taloudellisen ja eurosentrisen globalisaation sekä EU:n vallan moralisoijat -faktorilla latautuvat voimakkaimmin globaalin talouden ja läntisen integraation sosiaaliset ja ekologiset seurausvaikutukset sekä vallan epämoraaliset puolet. Faktorin nimi viittaakin kokoelmaan punavihreiden globaaliaktivistien poliittisia tunnuksia ja integraation vastaista eettis-moralisoivaa päätöstä. Aktivistien globaalit vaatimukset yhdistyvät integraation vastaisiin asenneulottuvuuksiin. Etelä-Suomen läänissä SDP:n ja Kokoomuksen kannattajajoukot eivät syty reaalisen globali-

saation ja EU-integraation vastaisesta ajattelutavasta. Sen sijaan vaaleissa vihreät ja lähinnä pohjoissuomalaiset vastaajaryhmät yhtyvät näihin taloudellisen globalisaation ja läntisen kulttuuridominanssin vastaisiin arvoihin.

Kansainvälisen valtaeliitin analysoijat -faktorin ulottuvuus saa nimensä, koska sillä latautuvat voimakkaimmin tavat liittää valta kansainvälisiin sotilaallis-poliittisiin ja markkinavoimiin. Nuoret eivät välttämättä arvota tätä vallan keskittymisen tendenssiä vaan analysoivat vallan keskittymistä. Nuorten miesten maailmassa sekä 30 ikävuotta lähentelevien nuorten aikuisten, ylioppilaiden ja yliopistotutkinnon suorittaneiden ryhmien parissa tällainen ajattelu on aktiivisinta. Tällaista valtarealismia taas vieroksutaan nuorten naisten, ammattikoulu- ja ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden sekä Keskustan ja Kokoomuksen äänestäjien ryhmissä.

Nykyistä Suomen ulkopoliittikkaa kannattavat isänmaalliset -faktorilla korostuvat perusteet, jotka liittävät maanpuolustuksen yhteisöt valtiolliseen politiikkaan ja tyytyväisyyden nykyisen ulkopoliitiikan välineisiin ja liittoutumispolitiikkaan. Tätä ulottuvuuden nimeä kunnioittavat Etelä-Suomessa asuvat, yliopistotutkinnon suorittaneet, palkkatyön syrjään kiinnittyneet, isänmaallisesti orientoivassa järjestössä aktiiviset ja pääpuolueiden (Keskustan, SDP:n ja Kokoomuksen) kannattajat. Yhtäältä Pohjois-Suomessa asuvat, vähemmän koulutetut ja vaaleissa passiiviset ryhmät ja toisaalta järjestöjen huippuaktiivit ja Vihreiden verkostossa toimivat eivät halua ainakaan ehdoitta lujittaa olemassa olevaa kansallista turvallisuuspolitiikkaa ja suojeluskuntamallista turva-ajatusta.

Uuden politiikan vastakohtaisuudet – yhtäältä suvaitsevaisuutta ja epämuodollisia pluralistisia lojaliteetteja suosivat, toisaalta uutta järjestystä ja lujia arvoja etsivät nuoret – näkyvät myös kansainvälisissä ja globaaleissa maisemissa (vrt. Peltolan artikkeli tässä kirjassa). Tyytymättömyys suomalaista ulkopoliittikkaa ja nykymuotoista isänmaallisuutta kohtaan yhdistyy jännittävällä tavalla globaalin kehityksen

kriitikoiden ulottuvuuksiin. Suomessa globaalinvallan keskittymisen arvostelu on sosiaalisesti moniaineuksista. Samalla on helppo huomata se, että Vihreiden kannattajat sekä järjestö- ja verkostoelämässä erittäin aktiiviset nuoret asettuvat pääpuolueiden kannattajien valtavirtaan vastaan. He ovat postnationalisteja, jotka ilmaisevat rajoja rikkovan halun toimia keskittynyttä globaalialta valtaa vastaan: he ovat suomalaisia uuden politiikan radikaaleja.

PÄIVÄNPOLITIIKKA: HALLITUKSEN EPÄSOSIAALISEN POLITIIKAN KRITIIKISTÄ ”OMAA NAPAA” LÄHELLÄ OLEVAAN VEROPOLITIIKKAAN

Asenteissa päivänpolitiikan asialistan kohteisiin kiinnittää huomiota ”en osaa sanoa” -vastausten verrattain suuret osuudet monien kysymysten kohdalla. Tämä kertoo varmasti siitä, ettei asia ole siinä määrin tuttu, että siihen voisi ottaa kantaa. Samalla se voi kertoa myös siitä, että *kaikesta* ei tarvitse olla jotain mieltä. Asian voi nähdä myös edellä pohdittuun voimattomuuden tai vallattomuuden tunteen yhtenä ilmentymänä (ks. kuvio 16). Yhtäältä politiikan kentän asiat ovat joskus niin vaikeita, että niistä ei voi olla mitään mieltä. Toisaalta, vaikka jokin asia tuntuu tärkeältä, sitä voi olla turha ajaa poliittisen järjestelmän kautta. Lupauksia petetään, ja edustuksellinen demokratia ei aina ole se, joka päättää asioista.

Kannanottoja hallituspolitiikkaa koskeviin väitteisiin voi kuitenkin lukea nuorten poliittisena toivomuslistana. Nuorten tuemat vaatimukset heijastelevat tietenkin myös alkusyksyn 2006 median tulkintaa politiikan päiväjärjestyksestä. Esimerkiksi opintotuki ja kuntauudistus olivat näkyvästi uutisotsikoissa. Nuorten lämpimänä pitämistä poliittisista vaatimuksista ei ole suoraan mahdollista päätellä hallituksen saaman arvostelun tai tuen määrää. Esimerkiksi avovastaukset osoittavat, etteivät nuoret usko näivästi, että hyvä hallitus voisi tuosta vain toteuttaa kaikkia kansalaisten hienot

ja perustellut toivomukset. Turhiin ja rahoitus-suunnitelmia vaille jääneisiin reformilupauksiin on laajasti kyllästytty. Nuorten toivomuslistaa ja hallituspolitiikan arviointia on syytä tarkastella teemojen mukaisesti. Poimimmekin seuraavaksi etu- ja hallituspolitiikkaa koskevia väitekokonaisuuksia kuvioista 16 ja 17.

Nuorten päivänpoliittisen toivelistan kärjessä on opintorahan reaalitason nosto (92 %). Opintorahan saantia rajoittavia tulorajoja on myös vastaajien valtaenemmistön (78 %) mukaan nostettava. Suoran opintotuen reaaliarvot ovat huolestuttaneet pitkään nuoria ja koululais- sekä opiskelijajärjestöjä. Asia oli konkreettisesti populaarijulkisuudessa alkusyksystä 2006, kun valtionvarain- ja kulttuuriministeri pallottelivat ja sanailivat julkisuudessa erittäin voimakkaasti asiaa koskevalla esittelyvastuulla. Laajemminkin näyttäisi siltä, että sosiaaliset paineet ja epävarmuus kasvaisivat opiskelijoiden keskuudessa. Vastaajien enemmistön (63 %) mukaan opiskelijoiden vapauksia on asetettu kyseenalaiseksi yksipuolisella valmistusaikojen kiristämällä. Melkein kolmasosa (29 %) vastaajista ei koe ehtojen tiukentumista tapahtuneen. Hallitus saa myös kiitosta. Kyselyyn vastaajien ratkaiseva osa (47 %) arvioi, että opintolainojen verovähennysoikeus auttaa opiskelijoiden valmistumista. Kolmasosa kyselylomakkeen palauttaneista (34 %) tiukasti vastustaa hallituksen opintotukilinjaa näiltäkin osin.

Myös palkansaajien suunnalla nuoret vastaajat piirtävät selvät suuntaviivat. Vain viisi prosenttia vastaajista uskoo, että palkkojen alentaminen olisi tehokas keino heidän työllistämiseensä. Ajatus nuorten palkkajousta heidän työllistämiseensä parantamisessa on osa olemassa olevaa koulutuksellista ja työvoimapolitiittista työharjoittelukäytäntöä; sen laajentamista ovat esittäneet monet maan hallituksen ministereistä ja Jorma Ollilasta hallituksen tilaamaan globalisaatiomietintöön saakka. Nuoria yhdistää myös hallituspoliittinen peruslinjaus tulojen tasa-arvosta: 71 prosenttia on sitä mieltä, että hallituksen on taattava tuloerojen kasvun loppuminen.

Lähes puolet (47 %) vastaajista kiistää ajatuksen, että hallitus olisi taannut turvalliset ja lapsiystävälliset olosuhteet lapsiperheille ja lasten hankinnalle. Nuorten perheiden kotihoidon tuen kehittäminen saa synninpäästön vain harvalta aineiston nuorelta (12 %). Kaikki eivät tunne yksinhuoltajaperheiden arkea, mutta vain noin yksi kymmenestä vastaajasta (11 %) uskoo hallituksen huomioineen nämä perheet korrektilla tavalla tulonsiirroissaan. Puolet nuorista ei usko hallituksen tukeneen kohtuuhintaista nuorten asumista, kun taas reipas neljäsosa arvostaa hallitusta tässä suhteessa. Nuorten arviot ja valitukset keskittyvät sosiaalisen perhepolitiikan taatulle vaalipolemiikin alueelle. Kun tuntee aiemmat vaalikeskustelut Suomessa, on helppo ennakoita, että lukuisia enemmän tai vähemmän konkreettisia lupauksia perhepolitiikan resursseista nuoret tulevat vaalipaneelilta saamaan.

Viimeaikaisten hallitusten ohjelmista ovat sosiaaliset ja tasa-arvotunnukset jääneet lähes tyystin pois – ja kilpailuvalltion, säästämisen ja tulostavastuun kehittäminen ovat nousseet tilalle. Nuoret eivät kuitenkaan oikein osaa tai halua pohtia sitä, ovatko viimeaikaiset hallitukset joustaneet liikaa tasa-arvosta kilpailukyvyyn ja tulostavastuun suuntaan – useampi kuin kaksi viidestä vastaajasta (44 %) ei kerro kantaansa asiaan. Enemmistö vastaajista uskoo hallitusten taloudelliseen laskelmoivuuteen enemmän kuin sosiaalisiin tekoihin. Kysymys jättää auki sen, mikä on sosiaalisen ja kilpailukykypolitiikan keskinäinen suhde, ja millä tavoin ne edellyttävät toisiaan.

Kyselyssä penähtiin myös nuorten kantoja vero- ja maksuvastuista hyvinvointivaltiolle, yrittäjyydelle ja kestäväälle kehitykselle. Vastaukset osoittavat, että nuoret ovat hyvin valikoivan – väliin sosiaalisen, väliin muita arvoja korostavan – veropolitiikan linjoilla. Nuorilla ei näytä olevan myöskään sosiaalista tai ekologista riskiä tai uhrimieltä koskien asioita, joiden puolesta enemmistö voisi maksaa lisää veroja. Nuorten keskimääräisessä tietoisuudessa pienipalkkaiset (pätkä)työläiset ovat kaikkein eniten veronke-

vennysten tarpeessa, 80 prosenttia kannattaa ja vain 12 prosenttia vastustaa huojuennusajatusta. Prekariaatin nuoriso nousee barrikadeille Suomessakin!

Mutta myös perintövero sekä pienen ja keski-suuren yritystoiminnan sivukulut ja verot saavat nuorilta suuren huomion. Seitsemän kymmenestä nuoresta kannattaa perintöveron puolittamista – veron, joka on koettu varsinkin pienten perintöjen saajien keskuudessa epäoikeudenmukaiseksi. PK-yrittäjät saavat nuorilta positiivista palautetta; kulujen vähentäminen työvoimavaltaisessa yritystoiminnassa piristäisi uusia investointeja ja loisi uutta työllistävää toimeliaisuutta. 2000-luvun alun nuoret kokevat laajemminkin tarpeelliseksi nimenomaan pienten yrittäjien innovatiivisen tukemisen, eivätkä he näe yritysten tukemisen ja sosiaalisen arvojen välistä suurta ristiriitaa (Paakkunainen 2007).

Nuoret osaavat ja haluavat olla myös veronmaksajia pohtiessaan valtion tuloja ja menoja. Kaksi kolmesta nuoresta (63 %) haluaa alentaa ylipäänsä tuloverotusta. Tässä nuorten kanta yhdistyy hallituksen viime vuosien päätöksiin. Tämä kuitenkin astuu muiden uusien kuluja ja menoeriä vaativien reformiajatuksien ja verotuspreferenssien varpaille. Nuoret ovat samaan aikaan valmiita korottamaan ympäristöveroja (58 %) ja alentamaan palkkaverotuksen yleistasoa. Koska ekologinen verotus ennemmin tai myöhemmin siirtyy kuluttajahintoihin, ympäristöverotuksen kustannusmerkitys liittyisi ensisijaisesti ei-kestävän kehityksen mukaiseen energiaan, kulutukseen ja liikkumiseen. Ympäristöverojen lisäksi nuoret ovat valmiita korottamaan alkoholiverotusta, jota Suomi on viime vuosina keventänyt eurolainsäädännön ja alkoholin lähialueilta tapahtuneen tuonnin (Viro ja muut EU-maat, pimeä kauppa) vuoksi. Yli puolet (56 %) vastaajista on valmis asettamaan päihdepolitiikan tavoitteet alkoholin hinnan edelle. Enemmistö näistä vastaajista on naisia.

Melkein puolet vastaajista (47 %) haluaisi palauttaa perinteisellä tavalla sosiaalisesti vastuul-

Kuvio 16. NUORTEN MIELIPITEITÄ NYKYISTÄ JA TULEVAA HALLITUS- JA OPPOSITIOPOLITIikkaa KOSKEVIIN VÄITTEISIIN. (%)

lisen varallisuusveron, joka tasoittaisi rikkaiden ja köyhien eroja. Pariskuntien yhteisverotusta ei oikein tunnusteta vastaajien keskuudessa (44 % ei osaa vastata); joka kolmas (30 %) kannattaa yhteisveroa. Nuorten huomattava enemmistö asettaa ainakin tässä kyselyssä veropolitiikassa oman taloudellisen etunsa sosiaalista ja/tai ekologista resurssia vastaan. Vain 36 prosenttia vastaajista hyväksyy ajatuksen, jonka mukaan ”voisin maksaa lisäveroja, jos olisin varma varojen sosiaalisesta ja ekologisesta käytöstä”. Yli puolet (55 %) ei hyväksy tätä altruismia.

OPISKELIJOIDEN JA TYÖLÄISTEN SOLIDAARISUUS PITÄÄ!

Nuorten koululaisten ja opiskelijoiden sekä työelämässä mukana olevien välinen solidaarisuus näyttää pitävältä. He hyväksyvät toistensa sosiaaliset perustunnukset. Työssä käyvät nuoret tukevat lähes yhtä paljon opintotukitunnuksia kuin opiskelevatkin. Toisaalta palkkojen alentaminen työllistämisen parantamiseksi huolestuttaa jopa jonkin verran enemmän kouluissa ja yliopistoissa opiskelevia kuin työllisiä. Sen sijaan yleiset tuloerot ovat hiukan enemmän työllisten kuin opiskelevien mielessä. Ero on kuitenkin tilastollisesti heikko, ja myös syrjäytyneiden saamaan kohteluun opiskelijat ja työelämässä mukana olevat suhtautuvat samalla tavalla.

Nuorten kritiikillä on väliin myös sangen terävä sosiaalinen kärkensä. Elämönhallinta-ongelmasta kärsivien nuorten joustava ja yksilöivä tukeminen, joka on keskeinen idea maan nuorisopoliittisissa kannanotoissa, ei ole muodostunut uskottavaksi osaksi hallituspolitiikkaa (17 % uskoo siihen). Kaksi kolmasosaa katsoo kriittisesti, että hallitukselta puuttuu juuri tällainen räätälöivä huoli ja sen resurssit. Yksi neljäsosa ei taida oikein tietää, mitä räätälöivällä sosiaalipolitiikalla tarkoitetaan. Juuri samoihin aikoihin, jolloin nuoret vastasivat kyselyyn, suomalaisessa julkisuudessa hallitus sai laajemmin arvostelua köyhyyspolitiikastaan: niin kutsutusta köyhyyspaketista sanottiin yleisesti, että ”hallitus ensin päättää tärkeät asiat ja kat-

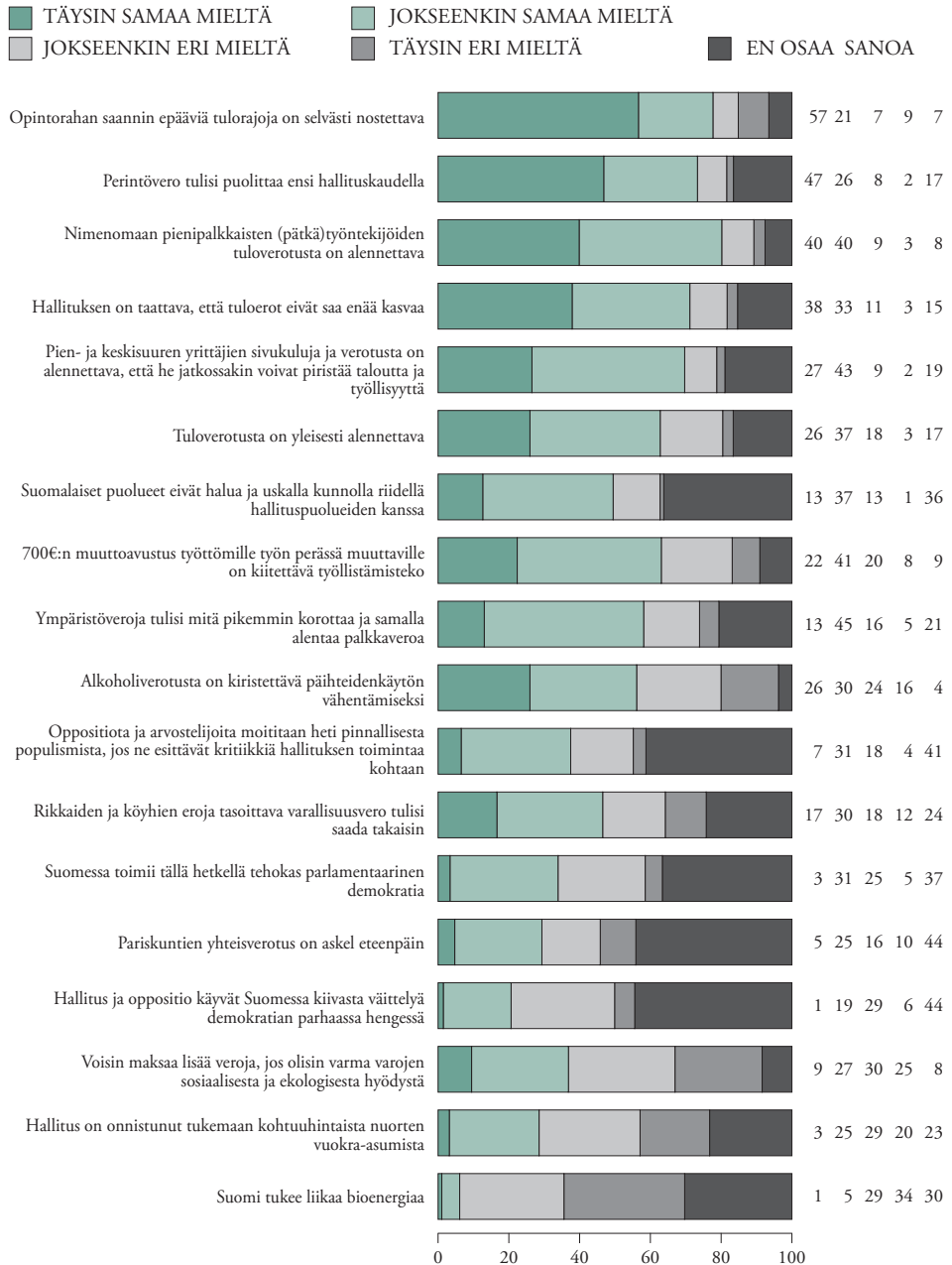
soo sitten, mitä jää köyhyyden hoitamiseen”. Nuorista vastaajista kaksi kolmasosaa (64 %) hyväksyy ja joka neljäs (26 %) kiistää väitteen mukaisen hallituksen kritiikin.

Hallitus näyttäisi onnistuneen pienessä poliittisessa uudistuksessaan, kun se loi (2006 kesällä) työttömille työn perässä muuttaville suunnatun 700 euron muuttoavustuksen. Työn ja työttömien kohtaamista auttava resurssi saa kiitosta kahdelta kolmesta nuoresta (63 %), lähes kolmasosa ei rahaa arvosta (28 %) ja saattaa pitää sitä sisäisen maassamuuton ja rakennemuutoksen teknokraattisen kylmänä pyörittämisenä. Bioenergian tuotannon innovointi ja hallituksen tuki näyttävät myös löytävän nuoret kannattajat: vain 6 prosenttia vastaajista katsoo, että bioenergiaa tuetaan nykyisellään liikaa.

SUKUPOLVIPOLIITIIKKA: PÄTKÄTYÖLÄISTEN VEROT, ELÄKEPOMMI JA VALTA-ASEMAT

Nuorten omat sosiaaliset oikeudet ja edut ovat aina olleet keskeisiä eduskuntavaaliteemoja. Vuoden 2003 eduskuntavaaleissa yhteiskunnan tuki nuorille oli työttömyyden ja sairaiden hoidon jälkeen keskeisin vaaliteema (Nurmela & Pehkonen 2003, 47–48). Kuten jo edellä on noussut esiin, nyttemmin nuorison yhteiskunnallinen etu tarkoittaa usein juuri sukupolvipoliittista tietoisuutta ja vallan erittelyä. Pienipalkkaisten pätkätyöläisten veronhuojennus – jota kyselyssä kannattaa 80 prosenttia vastaajista – silloittaa tietä poliittisten sukupolvien luo. Hallitus ei ole tutkimukseen osallistuneiden nuorten mukaan kyennyt huomioimaan osapäivä- tai määräaikaistöitä tekevien prekariaattityöläisten etuja. Vain joka kymmenes uskoo hallituksen tehneen parhaansa. Nuoret esittävät myös suoria suurten sukupolvien vastaisia poliittisia tulkintoja. Jollei eläkemaksujen vastuisiin kajota, nuoret joutuvat kohtuuttoman maksutaakan alle (67 % on tätä mieltä): eläkepomme on nuorille poliittisesti totta. Samaan hengenvetoon nuorten selvä enemmistö (70 %) on valmis arvioimaan, että pätkä- ja osapäi-

Kuvio 17 . NUORTEN MIELIPITEITÄ PÄIVÄNPOLITIIKASTA
JA POLIITTISESTA DEMOKRATIASTA. (%)

vätyön haitat lankeavat heille, kun nuorilla polvilla ei ole vahvoja järjestöjä ja valta-asemia yhteiskunnassa. Tämä tekee sukupolvijännitteestä keskeisen vaali- ja poliittisen teeman. Kyse on myös sukupolvien poliittisesta asemasta ja vallasta.

Nuoret eivät tunne kovin hyvin alkusyksyllä 2006 käytyä alue- ja kuntapoliittista polemiikkia ja sen yleisiä päätöksiä (23–48 % jättää vastamatta aihetta koskeviin väitteisiin). Yli puolet (51 %) kyselyyn vastanneista nuorista kuitenkin katsoo, että kuntauudistuksessa saattavat juuri kunnallinen itsehallinto ja paikallinen tasa-arvo kärsiä – joudutaan luopumaan suomalaisista pitkäaikaisista ja arvokkaista traditioista. Vain yksi viidestä (19 %) kieltää nämä arvosteluperusteet. Melkein puolet (47 %) vastaajista – varsinkin ne, jotka asuvat kasvukeskuksissa – ajattelee, että Suomessa on liian paljon pieniä ja köyhiä kuntia, joilla ei ole varaa palveluidensa tuottamiseen. Tätä taustaa vasten on selvää, että neljä kymmenestä nuoresta näkee mielessään valtion pakkokeinot, jolla se vuosikymmenen lopussa ajaa kuntia yhteen. Joka kolmas vastustaa ja kiistää kehityksen kohti pakkovalintoja. Vastajat eivät näytä kovin hyvin tuntevan aluekeskusten ja yhteistoiminta-alueiden merkitystä kuntauudistamisen puitteina. Niiden merkityksestä myös asioista tietävät nuoret jäävät kiistelemään. Reippaasti yli puolet nuorista (55 %) kiistääkin, että hallituksen kuntauudistus olisi ollut tarpeeksi jäykkää ja poliittisesti vastuullista.

PARLAMENTARISMIA EI TUNNISTETA EIKÄ LIIOIN KIITELLÄ

Kuten tässäkin tekstissä on todettu, nuorilla on edustuksellista demokratiaa ja parlamentarismia täydentäviä osallistumismahdollisuuksia poliittiseen keskusteluun ja kamppailuun. Nuoret epäilevät, voidaanko edustuksen kautta avata tärkeitä valta-asioita keskusteluun. Silti on huolestuttavaa, jos nuoret sukupolvet eivät tunne parlamentarismien peruseriaatteita: 36–44 prosenttia nuorista ei osaa vastata sitä koskeviin kysymyksiin tai katsoo, että niihin

vastaaminen on suomalaisen politiikan tuntien vaikeaa. 34 prosenttia uskoo tehokkaaseen kansalliseen parlamentarismiin, 30 prosenttia kiistää sen. Suomalainen parlamentarismi vastuullisena demokratiana jää monille nuorille tiedollisesti hämäräksi.

Perusongelma nuorten vastausten mukaan (50 %) näyttäisi liittyvän siihen, että hallitus ja oppositio eivät osaa Suomessa riidellä niin että se aukaisisi politiikan kanavia ja raikastaisi asetelmia. Näyttäisi siltä, että parlamentarismi ei ole kehittynyt puhujalavaa, jolla esimerkiksi brittiedustajien tapaan käytäisiin retorisesti lahjakkaita ja demokratiaa monipuolistavia väitelyitä (35 %). Lisäksi nuoret ovat taipuvaisia vähättelemään maan hallituksen ja opposition kannalta tärkeitä poliittisia pelin ehtoja: jos ja kun hallitusta kritisoidaan, saadaan helposti populistin ja häirikön maine (38 % hyväksyy ja 22 % kiistää väitteen). Periaatteelliset erot eivät tule räiskyvän etukamppailun ja retorisen puheen kohteeksi julkisuudessa. Toisaalla nuoret kuitenkin korostavat, että puoluedemokratian keskeinen ongelma ei olekaan poliitikkojen vie-raantuminen kansasta vaan se, että poliitikot eivät riitele edustajina periaatteista ja tulkinnoista vaan keskittyvät miellyttämään kansalaisia – ja sangen läheltä. (Ks. Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkeli tässä kirjassa.)

EPÄSOSIAALINEN SUKUPOLVIPOLIITTIKKA TULILINJALLA

Taulukossa 3 on popularisoiden esitetty päivän- ja hallituspoliittisten teemojen ja tunnusten yhteisiä muuttujalouottuvuuksia. Näin voidaan kuvata nuorille tärkeitä keskustelu-ulottuvuuksia, vaalipolemiikkeja.

Monia kiinnostavia muuttujia yhdistävällä ulottuvuudella – *Hallituksen epäsosiaalisen sukupolvipolitiikan kritisoijat* (F1) – latautuvat vahvimmin sosiaalisen tulopolitiikan, tulonsiirtojen ja tasa-arvon kannatus. Samalla faktori merkitsee sukupolvi-tietoisuutta, hallituksen arvostelua ja uudistusintoa jopa ekologis-

TAULUKKO 3. 18–29-vuotiaiden nuorten kannanottoja eräisiin hallituspolitiikkaa ja muuta päivänpolitiikkaa koskeviin väitteisiin. Varimax-rotatoitu faktorianalyysi.

Faktori 1. Hallituksen epäsosiaalisen sukupolypolitiikan kritisoijat	Faktori 2. Hallituksen nuoriso- ja perhepolitiikan puolustajat	Faktori 3. Ylhäältä perusteltavan kuntauudistuksen kannattajat	Faktori 4. Verot alas
<ul style="list-style-type: none"> - Hallituksen on taattava, että tuloverot eivät saa enää kasvaa - Nimenomaan pienipalkkaisten (pätkä)työntekijöiden tuloverotusta on alennettava - Nuoret sukupolvet joutuvat kärsimään pätkä- ja osapäivätyön haitoista kun sillä ei ole vahvoja järjestöjä tai valta-asemia - Globaali kilpajuoksu sosiaaliturvan ja palkkojen alentamisessa tulee katkaista - Rikkaiden ja köyhien eroja tasoittava varallisuusvero tulisi saada takaisin - Opintotuen reaalitasoa on selvästi nostettava - Opiskelijoiden valinnanvapauksia on loukattu yksipuolisella valmistumisaikojen kiristämislä - Hallitus ensin päättää tärkeät asiat ja katsoo sitten, mitä jää jäljelle köyhyiden hoitamiseen - Viime hallitukset ja niiden ohjelmat ovat liiaksi joustaneet tasa-arvosta kilpailukyvyyn ja tulostavuuteen suuntaan - Olisi kokeiltava kansalaispalkkaa - Oppositiota ja arvostelijoita moititaan heti pinnallisesta populismista, jos ne esittävät kritiikkiä hallituksen toimintaa kohtaan - Voisin maksaa lisää veroja, jos olisin varma varojen sosiaalisesta ja ekologisesta hyödyistä - Ympäristöveroja tulisi mitä pikemmin korottaa ja samalla alentaa palkkaveroa - Nuoret joutuvat suurten sukupolvien eläkkeiden maksutaakan alle... - Suomalaiset puolueet eivät halua ja uskalla kunnolla riidellä hallituspuolueiden kanssa ratkaisusta ja linjoista 	<ul style="list-style-type: none"> - Hallitus on taannut turvalliset ja lapsiystävälliset olosuhteet lapsiperheille ja lasten hankinnalle - Hallitus on tehnyt parhaansa turvataksaan pätkätyöläisille paremmat asemat - Nuorten perheiden kotihoidon tukea on kehitetty tarpeiden mukaisesti - Hallitus on onnistunut tukemaan kohtuuhintaista nuorten vuokra-asumista - Yksinhuoltajaperheet on hyvin ja tarkasti huomioitu hallituksen tulonsiirroissa - Kuntien ja niiden palveluiden uudistaminen on ollut hallituksen toimesta tarvittavan jämäkkää - Hallitus on taannut toimivat resurssit elämänhallinnan ongelmista kärsivien nuorten joustavaan ja räätälöivään tukemiseen - Suomessa toimii tällä hetkellä tehokas parlamentaarinen demokratia - Hallitus ja oppositio käyvät Suomessa kiivasta väittelyä demokratian parhaassa hengessä - Osana kunta-uudistusta hallitus on onnistunut aluekeskusten ja yhteistoiminta-alueiden suunnittelussa - Nuorten palkkojen alentaminen on tehokas keino heidän työllistämiseensä - Opintolainan verovähennysoikeus auttaa opiskelijoita valmistumaan nopeammin - 700 :n muuttoavustus työttömille työn perässä muuttaville on kiitettävä työllistämisteko 	<ul style="list-style-type: none"> - Valtion mahdollisuus pakottaa heikosti menestyviä kuntia yhdistymään vuosikymmenen lopulla on välttämätöntä - Suomessa on aivan liian paljon pieniä ja palvelutuotannossaan kalliita kuntia - Kunta-uudistuksessa näyttävät unohtuvan paikallinen itsehallinto ja alueellinen tasa-arvo 	<ul style="list-style-type: none"> - Tuloverotusta on yleisesti alennettava - Perintövero tulisi puolittaa ensi hallituskaudella - Pien- ja keski-suuren yrittäjien sivukuluja ja verotusta on alennettava, että he jatkossakin voivat piristää taloutta ja työllisyyttä varten
<p>Ominaisarvo=4,7 Kumulatiivinen selitysaste=14,3</p>	<p>Ominaisarvo=2,4 Kumulatiivinen selitysaste=21,5</p>	<p>Ominaisarvo=2,0 Kumulatiivinen selitysaste=27,7</p>	<p>Ominaisarvo=1,7 Kumulatiivinen selitysaste=32,7</p>
<p>Hyväksyjät</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pohjois- tai Itä-Suomesta - Kiinnostuneita politiikasta - Eivät aio äänestää - Toimivat vähintään kolmessa järjestössä - Vihreiden kannattajia <p>Vastustajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Etelä-Suomesta - Korkeintaan ammatillinen perustutkinto - Kokoomuksen kannattajia 	<p>Hyväksyjät</p> <ul style="list-style-type: none"> - 18–21-vuotiaita - Koululaisia tai opiskelijoita - Keskustan kannattajia <p>Vastustajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suorittaneet ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon - Toimivat vähintään kolmessa järjestössä - Eivät aio äänestää 	<p>Hyväksyjät</p> <ul style="list-style-type: none"> - Suorittaneet yliopistotutkinnon - Yksin asuvia - Kiinnostuneita politiikasta - Kokoomuksen kannattajia <p>Vastustajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Avo- tai avioliitossa, lapsia - Eivät kiinnostuneita politiikasta - Keskustan kannattajia 	<p>Hyväksyjät</p> <ul style="list-style-type: none"> - Michiä - Avo- tai avioliitossa, lapsia - Kokoomuksen tai Keskustan kannattajia <p>Vastustajat</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toimivat vähintään kolmessa järjestössä - Kiinnostuneita politiikasta - Vihreiden kannattajia

innovatiivisten verouudistusten ja kansalaispalkan muotojen suunnassa. Tällainen tarkka ja sosiaalis-eettisesti perusteltu hallituksen arvostelu on jälleen sosiaalisesti moniaineksista. Perifeerisen Suomen ryhmät asettuvat poliittisesti aktiivien ja järjestötaiteijien ryhmien rinnalle. Kannatusryhmissä nousevat esiin samaan aikaan yhtäältä politiikasta kiinnostuneet, toisaalta vaalipassiiviset ryhmät. Vihreiden kannattajat ovat aktiivisia tällä ulottuvuudella. Hallituksen sosiaalisen ja ekologisen sukupolvi politiikan arvostelua ei ole, tai se kiistetään Etelä-Suomen nuorisoryhmien, suhteellisen vähän koulutusta saaneiden nuorten alaryhmien ja Kokoomuksen kannattajaryhmissä. Kokoomus ja Vihreät asettuvat vastakkain tällä aika lailla puhtaalla sukupolvi poliittisesti jäsenytyneellä uuden politiikan ulottuvuudella: sosiaalivihreät¹⁰ vastaan sosiaalikonservaatiivit. Tuloerot rikkaiden ja köyhien välillä ja tulonjako ovat muuttujia, jotka muistuttavat vanhan politiikan ulottuvuudesta oikeista ja vasemmiston välillä.

Hallituksen nuoriso- ja perhepolitiikan puolistajat (F2) -ulottuvuudella latautuvat parhaiten hallituspolitiikan perheellisille, yksinhuoltajille, nuorille vuokra-asujille ja syrjäytyneille takaamat tukimuodot ja niiden kannatus. Kyse on hallituspoliittisesta ja sosiaalisten politiikkasektoreiden suosioista eikä niinkään nuorten sukupolvi-identiteetistä tai -tahdosta. Hallituksen kaikki kysytyt sosiaaliset teot nuorten suhteen on noteerattu positiivisesti. Esimerkiksi nuorten erityisessä epäsuosiossa oleva palkanalennuspolitiikka työllistämisehtona on kannatettujen vaatimusten listalla. Teesien kannattajat tulevat nuorimpien vastaajien ja koululaisten ja opiskelijoiden piiristä sekä Keskustan kannattajaryhmistä. Ulottuvuuden ”toinen pää”, teesien vastustajat, tulevat hyvin koulutetuista alaryhmistä, mahdollisesti vaaleissa nukkuvista alakulttuureista ja monien järjestöjen aktiivisista maisemista.

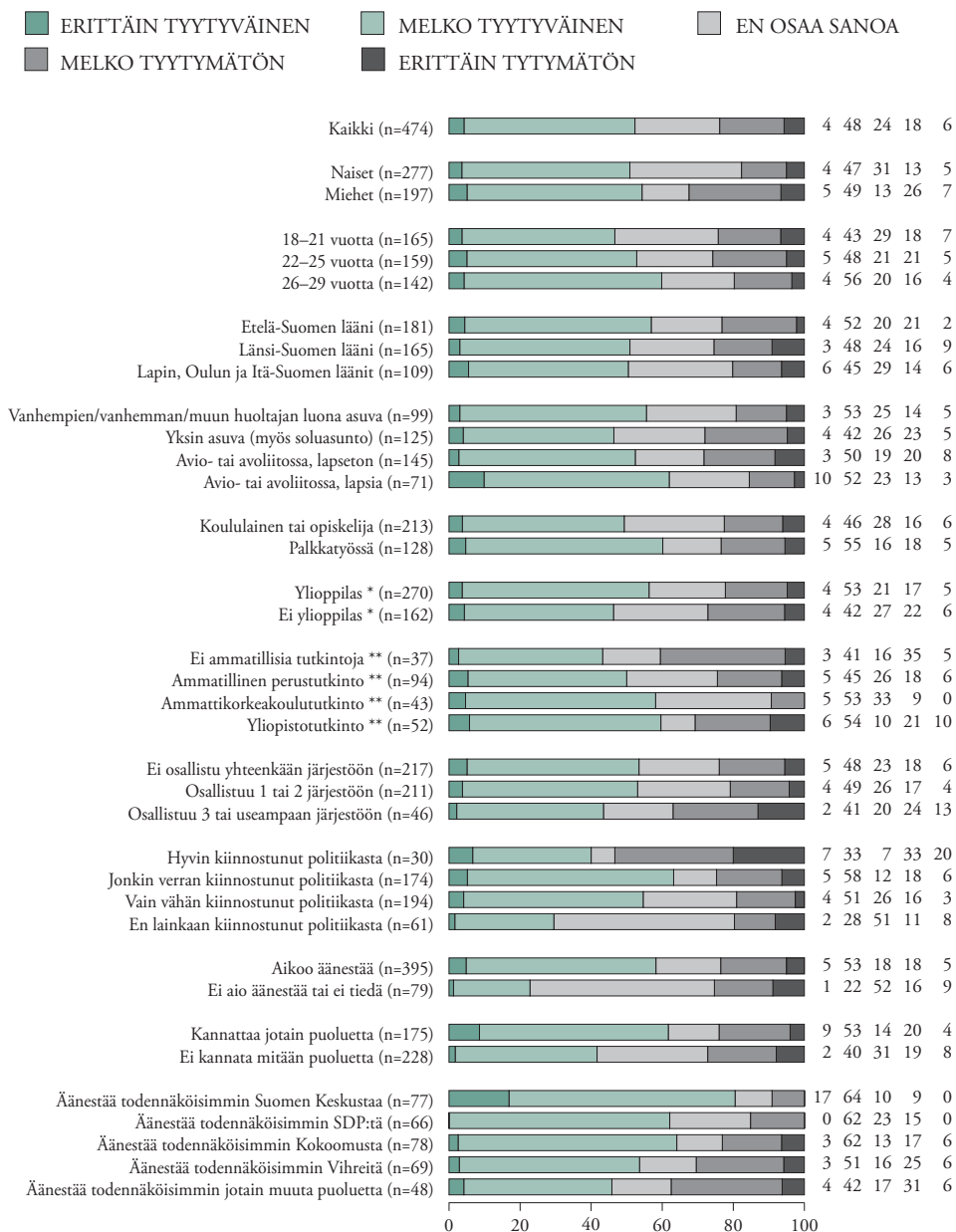
Ylhäältä perusteltavan kuntauudistuksen kannattajat (F3) -ulottuvuus lataa vahvimmin muuttujia, joissa korostuvat kuntauudistuk-

sen tietynlainen kansallinen teknokraattisuus, ekonomistiset imperatiivit sekä kunnallisen itsehallinnon ja demokratian jääminen sivuun. Talouden välttämättömyysretoriikan mukaisesti taloudellinen kannattavuusajattelu ja realismi ratkaisevat kuntauudistuksen suunnan. Yliopistokoulutetut, politiikasta ylipäänsä kiinnostuneet ja sinkut näyttävät pystyvän tällaiseen instrumentaalisen realistiseen ajatteluun. Samoin kannatusryhmä näyttäisi löytyvän Kokoomuksen kannattajien suunnasta. Ulottuvuuden toisen pään (negatiivisten faktoripistemäärien keskiarvojen kuvaamat) nuorisoryhmät taas muodostuvat vähemmän politiikasta innostuneista nuorista – samalla olennaiseksi nousevat avo- tai avioliitossa lapsien kanssa elävät nuorten aikuisten ryhmät sekä Keskustan nuoret kannattajaryhmät.

Verot alas (F4) -ulottuvuudella nousevat voimakkaimmin latautuneiksi muuttujiksi verojen alennuksen klassinen liberaali kirjo: tuloverotuksen yleinen alennus, perintövero puoliksi -idea ja PK-yrittäjien sivukulujen ja verojen alentaminen taloudellisen toimeliaisuuden lisäämiseksi. Suuntaus on uuden liberalismiin elähdyttämä ja osittain nykyhallituksen linjausten mukainen. Kannattajaryhmät ovat miehisä, perheellistyneitä ja lapsen saaneita nuoria aikuisia kahden porvarillisen pääpuolueen kannattajaryhmistä. Ulottuvuuden ”oppositio” muodostuu monien järjestöjen aktiiviryhmistä ja paljon politiikasta innostuneista ryhmistä. Vihreät kannattajaryhmät ovat jälleen se poliittinen ryhmä, joka edustaa uuden politiikan sosiaalivihreitä liberaalia oikeistoa vastaan.

On jännittävää, että uuden politiikan ulottuvuuksien osana ja rinnalla nousee kuntauudistusta veropoliittinen faktori kuvaamaan nuorten asennemaisemaa. Nuorten politiikka tavallaan laajenee uusille vesille, uudenlaisten aiheiden keskelle. Puhdasta vanhan oikeiston ja vasemmiston ristiriitaa kuvaamaa faktoria ei analyysissä noussut esiin. *Verot alas* -faktori muistuttaa tulonjako- ja varallisuuspolitiikan osalta vanhaa politiikan mielenmaisemaa oikeiston ja vasemmiston välillä.

Kuvio 18. TYYTYVÄISYYS MATTI VANHASSEN HALLITUKSEN TOIMINTAAN. (%)

* Vain ei-lukiolaiset ** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

Vihreät ja isojen porvaripuolueiden kannattajat jakautuvat vastakohtien mukaisesti useimmilla faktoreiden ulottuvuuksilla – ainakin asennemaisemien ”tilastanalyttiset” tähtimerkit osoittavat niille kannatusmahdollisuuksia tulevissa vaaleissa. Poliittinen vaalikeskustelu ei välttämättä nojaa näihin nuorille relevantteihin ulottuvuuksiin ja vastakohtiin. Mutta ne ovat olemassa nuorten maailmassa – se on hyvä tietää, jos puolue- ja media-ammattilaiset haluavat sinne ”kömytä”.

TYTYTYVÄISYYS MATTI VANHASEN HALLITUKSEEN

Niukka enemmistö 18–29-vuotiaista on tyytyväisiä Matti Vanhasen hallitukseen (kuvio 18). Nuorten kannanotto hallitukseen muodostuu sen julkisen aseman ja nuorille läheisen etu- ja arvopolitiikan kautta. Poliitiikka on myös paljon henkilöitynyt – hallituksen asiat ja niiden uskottavuus ovat koetuksella ministereiden ja oppositiopoliitikkojen kasvojen kautta. Kuten edellä on selvästi huomattu, nuorten enemmistö ei muodosta kantaansa hallitukseen opposition ja hallituksen voimavirtojen mukaan – parlamentarismin ja edustuksellisen demokratian ideaalien puitteissa. Hallitus on noussut valtaan pitkälle sellaisen prosessin kautta, joihin nuoret eivät koe vaikutusvaltaa tai vastuullista yhteyttä. Hallitukseen ei siis ensisijaisesti oteta kantaa poliittisen järjestelmän vastuullisena osana vaan annetaan arvosana sen julkisesta esiintymisestä ja päätöksenteosta. Hallituksen ja opposition dialektiikan toimimattomuus näkyy erityisesti siinä, että hallitukseen vähiten luottavat nuoret eivät lupaa käydä vaaliuurnilla. Reaalipoliittikan kritiikki ei jalostu vahvoiksi vaihtoehdoiksi. Kuten jatkokastelussa huomaamme, nukkujat eivät ole vain yhteiskunnallisesti ja poliittisesti passiivisia vaan jonkin verran myös tietoista siitä protestoinnista, joka vaaleissa nukkumiseen liittyy.

Kuviossa 18, jossa nuorten tyytyväisyys nykyiseen hallitukseen esitetään taustamuuttujien mukaan, nähdään nuorten miesten olevan sekä kaikkein tyytyväisimpiä että kriittisimpiä. Nuorista naisista sen sijaan lähes kolmannes ei osaa

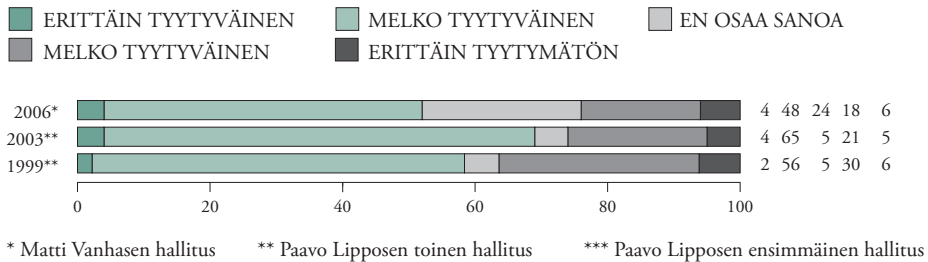
sanoa mielipidettään. Heidän haluttomuutensa ottaa kantaa on sikäli mielenkiintoista, että on vaikea kuvitella, että sukupuolten tiedollisissa valmiuksissa arvioida hallituksen toimintaa olisi eroja. Naisten suurempi osuus ”en osaa sanoa”-vastauksista näkyy monissa muissakin kysymyksissä.

Järjestöelämässä kaikkein aktiivisimmat ja politiikasta kaikkein sensitiivisimminkin kiinnostuneet eivät siunaustaan hallitukselle anna – sen sijaan on loogista, että puoluekantansa valinneet enemmän kuin liikkuvat tai passiiviset äänestäjät antavat tukea hallitukselle. Ikä ja koulutus näyttäisivät lisäävän tyytyväisyyttä – hallituksen tuessa on myös kyse elämäntavan muutoksesta, perheellistymisestä ja palkkatyöelämäntavasta. Punamulta-hallituspohja näyttää edelleen nojaavan keskustalaisten ja demareita aktiivisesti äänestävien palkkatyöläiskannattajien tukeen. Merkille pantavaa tässä on muualtakin asennekartoituksesta tukea saavat huomiot. Vihreät suhtautuvat kriittisimmin hallitusvaltaan ja sen politiikan sisältöihin (pienien puolueiden kuten Vasemmistoliiton kannattajat jäivät tilastosyistä tarkastelun ulkopuolelle). Kokoomuksen kannattajissa on SDP:n äänestäjiä enemmän hallitukseen tyytyväisiä, mutta myös tyytymättömiä. Nuorten demarimielisten, jotka ehkä olisivat odottaneet nykyiseltä hallitukselta enemmän, on muiden puolueiden kannattajia vaikeampaa ottaa kantaa hallituksen toimintaan. Hallitusvastuun ja opposition ohjelmat ja rajat eivät oikein kuvastele nuorten poliittista asenneilmapiiriä.

Kiinnostus politiikkaan on vahvasti yhteydessä hallitustyytyväisyyden kanssa, mutta yhteys ei ole suoraviivainen. Vähiten hallituksen toimintaa arvostavat kaikkein kiinnostuneimmat ja kaikkein välinpitämättömmät nuoret. Poliitiikasta hyvin kiinnostuneista enemmistö on tyytymätön Vanhasen hallitukseen, mutta kriittisyyden lisäksi myös erittäin tyytyväisten osuus lisääntyy poliittisen kiinnostuksen kasvaessa. Ne nuoret, jotka eivät ole lainkaan kiinnostuneita politiikasta, eivät ole erityisen

Kuvio 19. TYYTYVÄISYYS HALLITUKSEN TOIMINTAAN.
VERTAILU 1999–2006. (%)

kriittisiäkään. Ennemminkin heidän asennetaan leimaa välinpitämättömyys, sillä yli puolet ei ota asiaan kantaa.

Verrattuna edellisten hallitusten aikoihin näyttää asenteissa tapahtuneen muutosta kriittisempään suuntaan. Kuvio 19, jossa verrataan nuorten antamia arvioita hallituksille vuosina 1999, 2003 ja 2006, nähdään, että tyytyväisten osuus on pudonnut selvästi. Toisaalta nähdään myös, että tyytymättömienkin osuus on vähentynyt. Suurin muutos onkin ”en osaa sanoa”-vastausten selvästi suuremmassa osuudessa. Jos arvostelmia tarkastellaan keskiarvoina, on kuitenkin tapahtunut pientä tyytyväisyyden laskua. Voidaankin sanoa, että tyytymättömyys ja monenlainen epävarmuus poliittiseen systeemiin ylipäänsä (hallituksen ote, parlamentarismi, edustuksellisuus, luottamus) ovat kasvaneet.

Tällainen epävarmuus voi olla aihe myös vaalien kannatussiirtymille tai poliittisen ajattelun selville muutoksille. Se voi heikentää koko kiinnittymistä poliittiseen järjestelmään: lisätä vieraantuneisuuden tunnetta tai muiden kuin kansallista demokratiaa tukevien poliittisten voimien, arvojen ja liikkeiden tukea. Tässä tutkimuksessa ei suoraan kysytty sitä, millä tavoin koko kansallinen poliittinen järjestelmä on menettänyt merkitystään ja oikeutustaan integraation ja globalisaation oloissa. Tästä nuoret tuntuvat kinastelevan – yhtäältä isänmaan rajoja romuttaen, toisaalta aika yhteisöllisesti

(ks. turvallisuus- ja globaalipolitiikkaa koskevat faktorit, taulukko 2, s. 44). Kannatussiirtymät vaaleissa voivat siis suuntautua hyvin erilaisiin suuntiin tai yksittäisten ehdokkaiden ja heidän taustaryhmiensä kannalle. Puolueiden ja yksittäisten ehdokkaiden on syytä kertoa kantansa eurooppalaisen ja kansallisen systeemin välisistä suhteista – ja miksei globaalidemokratiastakin, vaikka se ei kaikkia nuoria kiinnostakaan.

PÄÄMINISTERISUOSIKKI LÖYTYY SYKSYLLÄ 2006, MUTTA...

Nuorten pääministerisuosikkien tarkastelussa (kuvio 20) kiinnittää huomiota Matti Vanhasen suosio ja Eero Heinäluoman epäsuosio, jotka eivät ole suhteessa heidän puolueidensa Keskuksien ja SDP:n kannatukseen. Jyrki Kataisen suosio sen sijaan on lähempänä Kokoomuksen kannatusta. Kysely tehtiin ajankohtana, jolloin puolueen muiden kyselytutkimusten mukaan suomalaisten parissa Kataista suosittu pääministeriehdokas Sauli Niinistö ei ollut vielä ilmoittanut, asettuuko ehdolle eduskuntavaaleissa, saati sitten kertonut suostumustaan pääministeriehdokkaaksi. Niinistö sai kuitenkin eniten ”jokin muu”-mainintoja (noin 40 %). Heidi Hautala ja heittomaiset ”Aku Ankka”-maininnat olivat myös suosittuja. Tarja Cronberg (8 %) näyttää selvinneen nuorten uskotavuustestissä hyvin. Hän ilmentää henkilönä vihreää maailmankuvaa. Timo Soinin kannatus

(9 %) osoittaa, että perussuomalaisilla on yhteys nuoriin suomalaisiin. Kouluvaaleissa Halme, Vistbacka ja Soini olivat viime vaaleissakin suosittuja. Kaikissa vaalipiireissä puolueella ei ole nuoria innostavia ehdokkaita.

Vanhasen suosiolla täytyy olla yhteys hänen rauhalliseen, vähemmän sisäpolitiikassa poliitikoivaan ja EU-kuvioissa öykkäroivään rooliinsa. Tämä monesti politiikassa aika tehoton imago (vrt. aiemman pääministerin Lipposen roolikuva) saattaa saada politiikkaa etäältä seuraavien ryhmien suosion. Vakaus ja vastuu painavat imagon osana. Heinäluoman profiili saattaa nuorten suunnassa jäädä etäiseksi, vaikka aiemmat valtionvarainministerit ovat saaneet hurjia suosiolukemia. Tähän saattaa vaikuttaa hänen sosiaalistumisensa ja nousunsa politiikkaan vahvojen puolue- ja ay-aktiiviteettien kautta – suurten ikäluokkien menestyskertomuksen siivillä. Myös Vanhanen profiloituu viisikymppisenä poliitikkona puoluejyräksi, mutta keskustalaisessa ilmapiirissä se ei ole rasite – ja voi olla, että hänen taustaansa ei kaupungeissa tunneta.

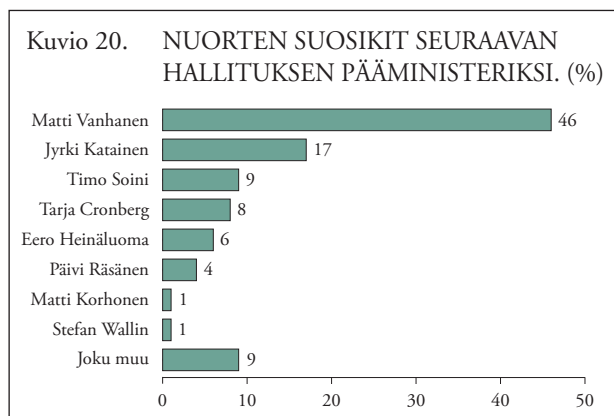
Tilanne voi myös nopeasti muuttua: pääministeriehdokkaat osaavat kääntää julkisuuden valoja ja asijärjestyksiä, ja mediadramaattiset teot voivat olla ratkaisevia. Presidenttivaaliehtokkaiden ja pääministerikandidaattien suosit myös heilahtelevat rajusti media- ja gallupväänössä. Aktiiviset nuoret odottavat riskitietoisia

ja idealistisia otteita suunnannäyttäjiltään. On vaikea arvioida, vaikuttavatko juuri epäsuhtaiset suosioluvut siihen, ettei näistä vaaleista ole muodostunut – ainakaan toistaiseksi – pääministerivaaleja.

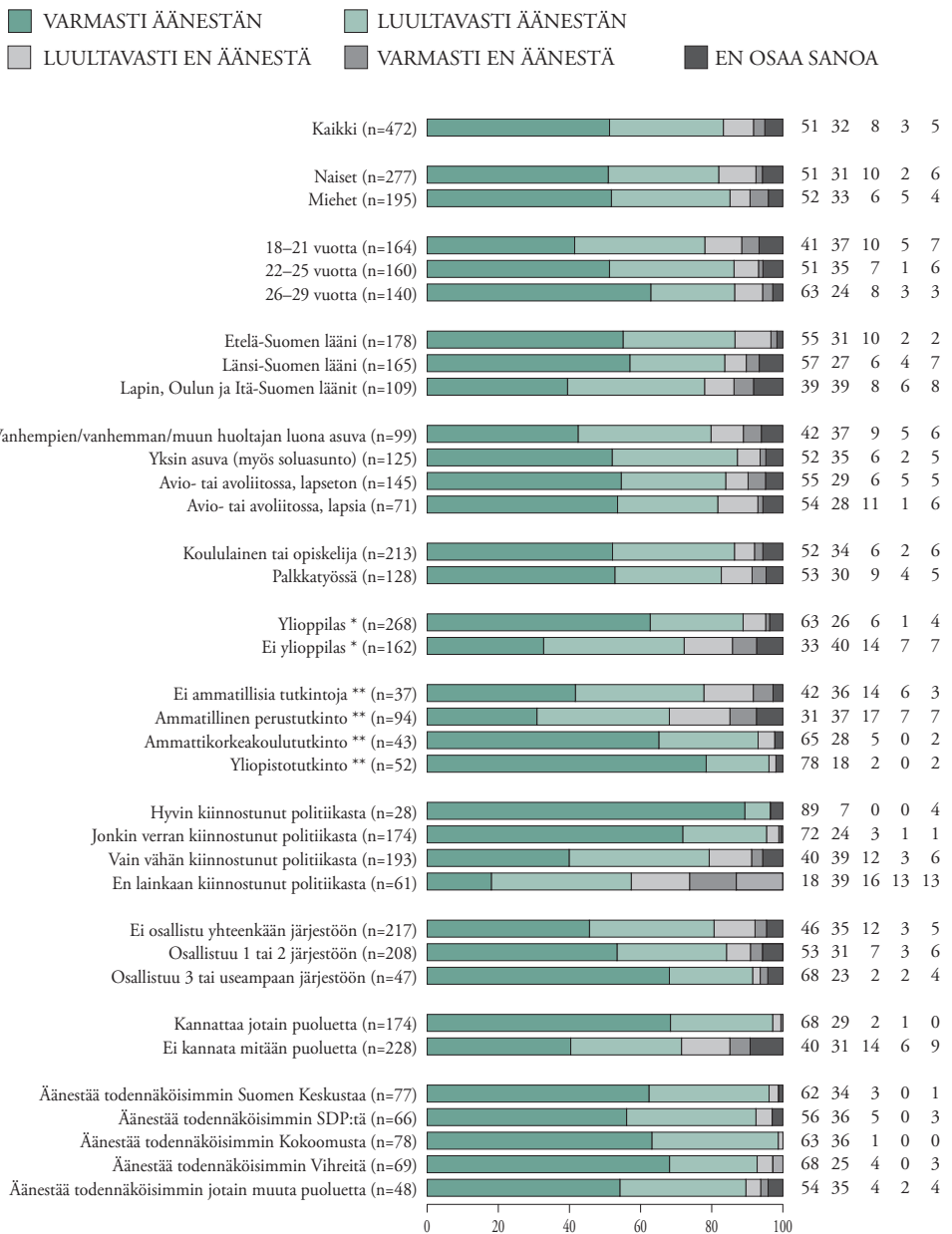
ÄÄNESTYSAKTIIVISUUS MAHDOLLISESTI NOUSUSSA

Kuvion 21 tiedot nuorten aikomuksista eivät kuvaa suoraan nuorten äänestysprosenttia. Kyselytutkimusten äänestysaktiivisuuden arvioinnin on havaittu nousevan todellista korkeammaksi, kysyttiinpä sitä sitten ennen vaaleja tai niiden jälkeen. Tämä johtuu paitsi vastaajien taipumukselta liioitella aktiivisuuttaan, myös siitä, että passiivisimmat äänestäjät jättävät todennäköisemmin vastaamatta kyselyihin. Marja Peltola on artikkelissaan tulkinnut tuloksia tarkemmin ja päätynyt aiempien tutkimusten perusteella arvioimaan 18–29-vuotiaiden äänestysaktiivisuudeksi noin 56 prosenttia. Toteutuessaan tämä tarkoittaisi muutaman prosenttiyksikön nousua vuoden 2003 eduskuntavaaleista (54 %). Pitkääaikainen nuorten passivoituminen 1970-luvulta aina 1990-luvulle saakka on nyt jonkinlaisessa katkaisuvaiheessa – vaaliktiviteetit voivat olla pienoisessa nousussa. Vuoden 1999 äänestysprosentti nuorilla oli 53 prosenttia.

Nuoret myös antavat haastatteluissa vaaleihin liittyvästä suhteestaan väljän ja peilailevan kuvan. Nuoret ovat valmiita hahmottamaan kyselyissä äänestämisen jonkinlaisena yleisenä velvollisuutena. Samaan aikaan he kuitenkin suhtautuvat instituutioon epämääräisesti, ailahtelevasti ja saattavat antaa väärän kuvan vaalialkomuksistaan tai jälkikäteenkin äänestämistään. Ottaen huomioon nuorten äänestämistä koskevan kyselytiedon ja sen kontrollin erilaiset tavat Peltolan prognoosi nuorten äänestysprosentista voi olla hyvinkin korrekti. Paljon

Kuvio 21. KUINKA VARMASTI AIOT ÄÄNESTÄÄ TAI JÄTTÄÄ ÄÄNESTÄMÄTTÄ ENSI MAALISKUUN EDUSKUNTAVAALEISSA? (%)

* Vain ei-lukiolaiset ** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

riippuu tietenkin siitä, miten poliittinen suhdanne ja aloitteet kehittyvät ja dramatisoituvat talvella 2007: kuinka sukupolvet politisoituvat keskustelussa (kirjoitustilanne joulukuu 2006).

PUOLUEIDEN ÄÄNESTÄMINEN

Nuorten puoluekantaa selvitettiin kysymällä, minkä puolueen ehdokasta vastaajat todennäköisimmin äänestävät seuraavissa eduskuntavaaleissa. Vastaaajille annettiin valmiina vaihtoehtona kahdeksan suurinta puoluetta sekä lisäksi vaihtoehto ”jokin muu, mikä”, jota tosin ei valinnut yksikään vastaajista. Lomakkeeseen oli jätetty myös vaihtoehto ”en halua sanoa”, jonka valitsi 20 prosenttia vastaajista. Tämä varsin suuri joukko vastaajia on epävarmuustekijä puolueiden todellista kannatusta ajatellen, sillä emme voi tietää, onko heitä keskimääräistä enemmän jonkun tietyn puolueen kannattajien joukossa. Vuoden 2003 eduskuntavaalien jälkeen tehdyn tutkimuksen haastattelut tehtiin puhelimitse, jolloin puoluekantansa salaavien osuus oli vain 11 prosenttia. Tiedonkeruutavan mahdollinen vaikutus tuloksiin on itsessään mielenkiintoinen, mutta näistä puolueiden kannatuslaskelmista kantansa salanneet on kuitenkin jätetty pois.

Taulukossa 4 verrataan nuorten tämän hetken puoluevalintoja aiempien vaalitutkimusten tuloksiin. Tutkimus- ja aineistonkeruutapojen erilaisuudesta sekä nuorten epävarmoista ja epäselvistä puoluelojaliteeteista (ks. Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkeli tässä kirjassa) johtuen luvuista ei voi vetää varmoja johtopäätöksiä, mutta joitain vertailuja voi tehdä ja jotain ehkä voidaan päätellä.

Taloustutkimus teki syyskuussa 2006, eli samaan aikaan tämän tutkimuksen tiedonkeruun kanssa, 1900 suomalaisen haastatteluihin perustuvat puolueiden kannatusarviot.¹¹ Puolueiden kannatukset koko Suomen väestössä olivat varsin lähellä nuorten kannatusarvioita etenkin Keskustan (24 %), Kokoomuksen (21 %) ja RKP:n (4 %) kohdalla. Kaiken ikäisten äänestäjien kannatusarviot olivat nuoria korkeammalla SDP:n (25 %), Vasemmistoliiton (9 %) ja Kristillisdemokraattien (5 %) kohdalla ja nuoria alempana Vihreiden (10 %) ja Perussuomalaisten (2 %) kohdalla.¹²

PUOLUE VAI EHDOKAS?

Ehdokas on nuorten äänestyspäätöksille selvästi puoluetta tärkeämpi (kuvio 22). Vain vajaalle

TAULUKKO 4. Minkä puolueen ehdokasta todennäköisimmin äänestät seuraavissa eduskuntavaaleissa? Alle 30-vuotiaiden puoluekannatukset vaalitutkimuksissa 2003–2007.

	Eduskuntavaalit 2007 (n=338)	Kunnallisvaalit 2004 (n=311)	Eduskuntavaalit 2003 (n=664)
Sosialidemokraatit	20	25	18
Suomen Keskusta	23	24	24
Kokoomus	23	17	22
Vihreät	20	15	20
Vasemmistoliitto	6	5	7
Perussuomalaiset	4	4	2
Ruotsalainen kansanpuolue	3	5	0
Kristillisdemokraatit	2	2	5
Muut	0	3	2
Yhteensä	100	100	100

kolmannekselle kaikista vastaajista puolue on tärkeämpi, eikä osuus vaihtelee kovinkaan paljon demografisten taustamuuttujien mukaan. Puolue on suunnilleen yhtä tärkeä äänestysperuste sekä nuorille naisille että miehille, eikä myöskään ikäryhmien välillä ole kovin suuria eroja. Koulutusmuuttujista vedenjakaja näyttäisi olevan ylioppilastutkinto, jonka suorittaneet pitävät puoletta tärkeämpänä kuin ei-ylioppilaat. Vihreiden kannattajissa on eniten niitä, joille puolue on ehdokasta tärkeämpi äänestysperuste, SDP:n kannattajissa puolestaan vähiten.

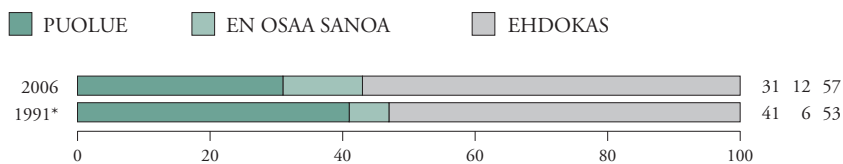
Verrattuna 15 vuoden takaiseen tilanteeseen näyttää ehdokkaan merkitys äänestyspäätökselle kasvaneen ja puolueen vastaavasti vähentyneen. Kehityksen suunta ei varmastikaan ole suuri yllätys, kun ajattelee ajankuvaa, johon kuuluvat julkiskandidaatit ja puhe pääministerivaaleista. Nuorten asennemuutoksen voi nähdä luonnollisena reaktiona puolueiden väitettyn samankaltaistumiseen ja vaalien henkilöitymiseen. Vaihtoehdot vaaleissa ja valitsijoiden osallistumis- ja valintaperusteet ovat yksilöllistyneet. Puoluekone ei mediademokratian oloissa hallitse entiseen tapaan ehdokasasetelmaa ja sen järjestystä. Toisaalla nuoret haluavat politikoida suoraan ehdokkaalla ilman puolueiden vaikutusta tai jopa pelata ehdokkaalla puolueiden sisäisessä taistelussa esimerkiksi erilaisten fraktioiden välillä. Yksilöllistymisen ja (kollektiivisen) puoluedemokratian suhde ei ole kuitenkaan helppo tarkastelun aihe. Näyttää siltä, että monet

nuoret ovat ylipäänsä kyllästyneet puolueiden keskitiehakuiseen puuroutumiseen, jonka yksi syy on gallupdemokratia ja tätä kautta puolueita palveleva tieto keskimääräisistä ajattelutavoista ”matti ja maija meikäläisten” keskuudessa. Useiden mielestä tämä johtaa imagopolitikointiin, jolloin ehdokkaiden päätehtäväksi jää valtavirtavalitsijoiden miellyttäminen ja ärsyttävien asenteiden välttäminen. Samat suuria ja nuorekkaita ostajajoukkoja lähestyvät seikat vaivaajat kuluttajaa mainonnan maailmassa. Edustajan ja edustettavan suhde jää sivuun ehdokkaiden tulkinnoista. (Aiheesta lisää Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkelissa tässä kirjassa.)

PUOLUEIDEN KANNATTAMINEN JA VAIHTAMINEN

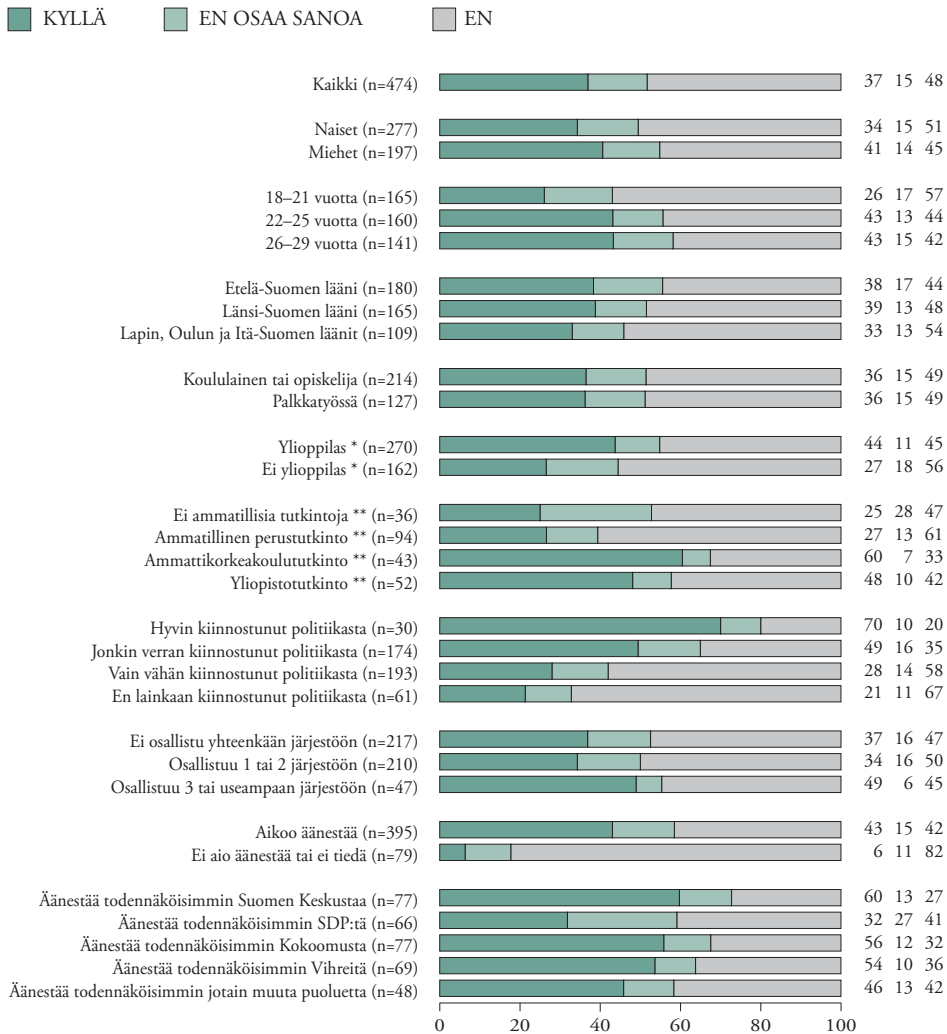
Vain vajaalle kolmannekselle (31 %) nuorista puolue on siis ehdokasta tärkeämpi äänestyspäätösten kannalta. Kuitenkin hieman useampi, 37 prosenttia, sanoo kannattavansa jotain puoluetta. Tämä tarkoittaa sitä, että osalle myös puolueiden kannattajista ehdokas on viime kädessä ratkaisevampi asia äänestyspäätöstä tehtäessä. Itse asiassa vain reilu puolet (54 %) jonkun puolueen kannattajaksi tunnustautuvista pitää puoluetta tärkeämpänä kuin ehdokasta. Tätä joukkoa voi pitää puolueille keskeisenä kannattajaryhmänä. He ovat myös varsin puolueuskollisia, sillä vain 21 prosenttia heistä sanoo voivansa vaihtaa kannattamaansa puoluetta vaalien välillä (kaikista vastaajista 57 %).

Kuvio 22. KUMPI SINULLE ON TÄRKEÄMPI ÄÄNESTYSPÄÄTÖKSESSÄSI, PUOLUE VAI EHDOKAS? VERTAILU 1991–2006. (%)

Vertailuaineisto: Pesonen-Sänkiäho-Borg 1993, 18–30-vuotiaiden haastattelut, n=241.

Kuvio 23. KATSOTKO KANNATTAVASI TÄLLÄ HETKELLÄ JOTAIN PUOLUETTA? (%)

* Vain ei-lukiolaiset ** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

Eri puolueita äänestävien vertailussa huomiota kiinnittää se, että SDP:tä todennäköisimmin äänestävistä vain 32 prosenttia sanoo kannattavansa jotain puoluetta. Kaikkien muiden suurempien puolueiden kohdalla osuus on

huomattavasti suurempi. Myös ”en osaa sanoa”-vastausten suuri osuus SDP:n äänestäjien joukossa on mielenkiintoinen ilmiö. Eivätkö he ole oikein ole varmoja siitä, kannattavatko puoluetta vaikka äänestävät sen ehdokasta? Samansuuntai-

nen havainto on sekin, että SDP:n kannattajille ehdokkaan merkitys suhteessa puolueeseen on tärkeämpi kuin muiden puolueiden äänestäjille (ks. kuvio 2, s. 143 Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkelissa). He ovat myös varsin valmiita vaihtamaan kannattamaansa puoluetta.

Vastaavasti kysymyksessä eduskuntavaaliehdokkaiden tärkeimmistä ominaisuuksista SDP:n kannattajat eroavat siinä, että heidän ehdokasvalinnoissaan painottuu vallan ja asiantuntemuksen ulottuvuus hieman enemmän kuin muilla, ja aatteiden ja arvojen ulottuvuus puolestaan on suhteellisen vähämerkityksinen. Jos panee merkille nämä yksittäiset havainnot, tuskin on yllättävää myöskään se, että SDP:n äänestäjät ovat muiden puolueiden kannattajia vähemmän kiinnostuneita politiikasta (ks. kuvio 24). SDP:n mahdollisuus, ja ongelma, näyttäisi liittyvän suurena puolueena siihen, että se joutuu vaali vaalilta hankkimaan uudestaan äänestäjänsä, joista suuri osa on liikkuvia. Presidentinvaalit – joissa on jo viidennen kerran peräkkäin valittu taustaltaan sosialidemokraattinen mutta yksilöllinen ja karismaattinen ehdokas – on opettanut puoluetta paljon.

KUINKA TIUKALLA ON PUOLUEUSKOLLISTEN NAPANUORA?

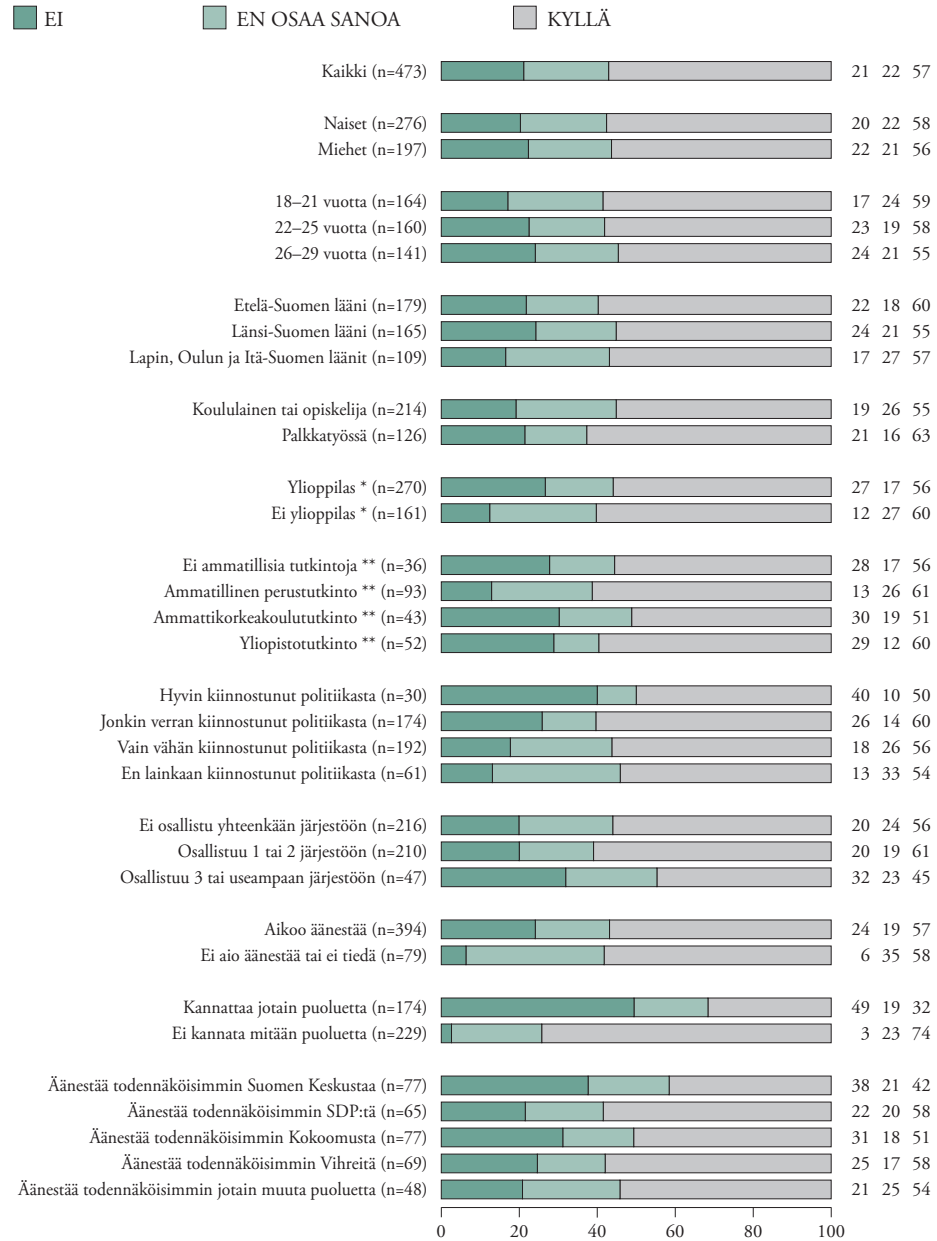
Vain noin yhdellä vastaajalla viidestä on niin vakiintunut puoluekanta, ettei hän voisi vaihtaa sitä (kuvio 24). Suurin osa nuorista ei ylipääntään katso kannattavansa mitään puoluetta, ja niistäkin, jotka kannattavat, kolmannes sanoo voivansa hyvin vaihtaa leiriä vaalien välillä. Liikkuvia äänestäjiä on siis ylivoimainen enemmistö. Ikä lisää puolueuskollisuutta varmasti koko väestön tasolla, mutta myös nuorten ikäryhmissä. Samoin kiinnostus politiikkaa kohtaan lisää puoluelämpöä. Koulutuksen yhteys ei ole näin suoraviivainen, mutta ei-ylioppilaiden ja ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden puoluesidonnaisuus on huomiota herättävän löyhää. Vahvinta puolueuskollisuus on Keskustan kannattajilla, löyhintä SDP:tä äänestävillä. Kuvioita 24 tulkittaessa on syytä huomata, että

vasemman reunan pylväät tarkoittavat kielteistä vastausta kysymykseen siitä, voiko vaihtaa kannattamaansa puoluetta. Nimenomaan puolueuskollisten osuudet ovat tässä kiinnostavia, ja näin päin ne on helpompi havaita.

EHDOKKAAN TÄRKEÄT OMINAISUUDET

Enemmistö nuorista pitää siis ehdokasta äänestyspäätöksensä kannalta merkittävämpänä kuin puoluetta. Ehdokkaan valinnan kannalta tärkeimpien henkilöön liittyvien tekijöiden selvittämiseksi nuoria pyydettiin valitsemaan kymmenestä annetusta ominaisuudesta mielestään kaikkein tärkein. Kuvioista 25 nähdään, että selvästi tärkeimpänä pidetään ehdokkaan esittämiä kannanottoja ja mielipiteitä. Myös ehdokkaan aate ja ideologia sekä kyky puolustaa äänestäjän etuja ja arvoja ovat suhteellisen tärkeitä, mutta muut kysytyt asiat ovat ratkaisevan tärkeitä verrattain harvoille nuorille. Vaihtoehto ”ehdokkaan imago, kyky päästä julkisuuteen” ei ollut tärkein valintaperuste yhdellekään vastaajista. Ehdokkaan ja puolueen erottelu on tietenkin äänestäjän näkökulmasta osin keinotekoinen jako, sillä useimmat eduskuntavaaliehdokkaat kuuluvat johonkin puolueeseen, ja puolueen voi tässä mielessä nähdä yhtenä ehdokkaan ominaisuuksista. Kaikista vastaajista 8 prosenttia pitää puoluetta ehdokkaan ominaisuuksista tärkeimpänä, mutta niistä, joille puolue on äänestyspäätöksessä ehdokasta tärkeämpi, tällä tavoin vastaa 23 prosenttia. 9 prosenttia naisista ja 7 prosenttia miehistä pitää ehdokkaan ominaisuuksista painavimpana äänestysperusteena tämän puoluetta. Nuoret naiset antavat miehiä useammin painoarvoa myös ehdokkaan aatteelle ja ideologialle (naiset 21 % / miehet 18 %), kyyville puolustaa omia arvoja (naiset 15 % / miehet 8 %). Miehet puolestaan painottavat enemmän ehdokkaan asiantuntemusta (miehet 9 % / naiset 6 %) ja kykyä puolustaa vastaajan omia etuja (miehet 22 % / naiset 15 %). Naiset siis korostavat enemmän aatteita ja arvoja, miehet asiantuntemusta ja etujen puolustamista.

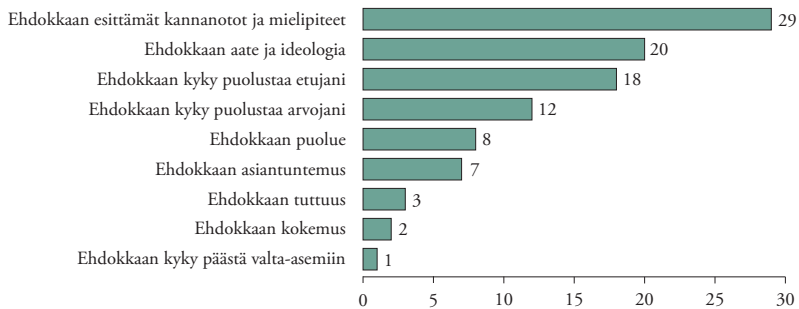
Kuvio 24. VOIN VAALIEN VÄLILLÄ HYVINKIN VAIHTAA KANNATTAMAANI PUOLUETTA. (%)

* Vain ei-lukiolaiset

** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

Kuvio 25. JOS ÄÄNESTÄT TAI VOISIT AJATELLA ÄÄNESTÄVÄSI EDUSKUNTA-
VAALEISSA, MIKÄ SEURAAVISTA EHDOKKAAN OMINAISUUKSISTA
PAINAA VALINNASSASI ENITEN. (%)

Ehdokkaan erilaisten ominaisuuksien painoarvojen selkeyttämiseksi on nuorten vastaukset tiivistetty kuvioon 26 kahdelle ulottuvuudelle: ”aatteet ja arvot” sekä ”valta ja asiantuntemus”. Nämä on luotu yhdistämällä arvoja painottavien vaihtoehtojen ”ehdokkaan aate ja ideologia” ja ”ehdokkaan kyky puolustaa arvojeni” yhteenlasketut osuudet, sekä valtaa ja asiantuntemusta painottavien vaihtoehtojen ”ehdokkaan asiantuntemus”, ”ehdokkaan kyky päästä valta-asemiin” ja ”ehdokkaan kyky puolustaa etujani” yhteenlasketut osuudet. Naisista arvoulottuvuutta pitää tärkeimpänä äänestyskriteerinä 36 prosenttia, miehistä vain 27 prosenttia. Valtaulottuvuutta puolestaan painottaa naisista 22 prosenttia mutta miehistä jo 33 prosenttia. Muiden demografisten taustamuuttujien mukaisia eroja ei näillä ulottuvuuksilla juuri ole, mutta eri puolueita kannattavien vastaajien painotukset poikkeavat toisistaan melkoisesti. Kuvioista 26 nähdään, että varsinkin Vihreiden kannattajille arvoulottuvuus on tärkeä, valtaa ja asiantuntemusta painottavat puolestaan eniten SDP:n kannattajat. Keskustan kannattajilla ei korostu kumpikaan ulottuvuuksista (jokin muu = 49 %).

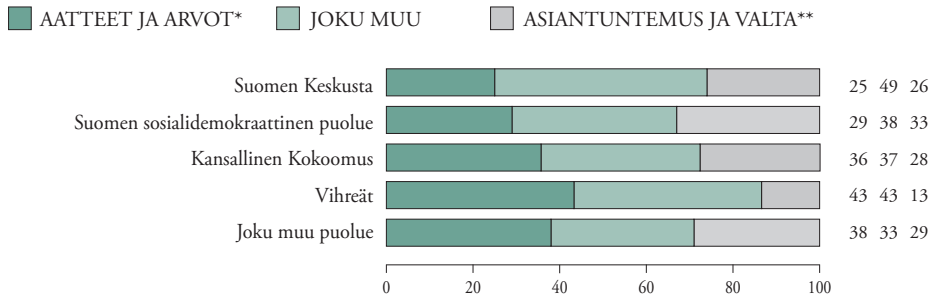
Äänestysperusteiden jako yhtäältä arvo/ideologia- ja toisaalta valta/asiantuntemusperustaisiin on sinänsä ymmärrettävä ja perus-

teltu erottelu, mutta sitä on hyvä myös pohtia kriittisesti. Keinotekoiseksi erottelun nimittäin näyttäisi tekevän se, että tässä verrataan keinoja ja päämääriä, joista kumpikin on politiikassa välttämättömiä. Tärkeää onkin huomata, että kaikkia arvovalintoja ei tunnisteta arvovalinnoiksi. Itse asiassa sitä, että jotkut arvot näyttävät luonnollisilta, totuudellisilta (tieteellisiltä) tai välttämättömiltä, voi pitää yhtenä vallankäytön muotona. Poliitiikan retoriikkaan kuuluu vastustajan ajatustavan leimaaminen ideologiseksi, ikään kuin sen vastinparina oleva oma näkökulma olisi arvovapaata aluetta. Myös vaihtoehtottomuuden politiikka on politiikkaa, eikä puolueettomia mielipiteitä ole olemassakaan. Suomessa on välttämättömyyden nimissä onnistuttu rajaamaan politiikan vaihtoehtoja – välttämättömyys saa käskytyksen (puheen imperatiivien) muodon politiikassa. Olemme toteuttaneet milloin jumalan, isänmaan, ainoan oikean ulkopoliitiikan tai markkinoiden pakkoja.

Toisaalta, jos arvot kerran ovat läsnä kaikkialla, on puhe aatteista ja arvoista tavallaan sisällyksetöntä, mikäli samalla ei kerrota, mistä arvoista on kysymys. Monien tutkijoiden mukaan politiikassa ei olekaan kyse mistä tahansa arvokeskustelusta vaan etu- ja arvoperusteisten tapahtuvasta kamppailusta vallan resurssien ja

Kuvio 26. EHDOKKAAN VALINNAN KANNALTA TÄRKEIMPIEN OMINAISUUKSIEN VERTAILU ERI PUOLUEIDEN KANNATTAJIEN VÄLILLÄ. (%)

* Vaihtoehtojen ”ehdokkaan aate ja ideologia” ja ”ehdokkaan kyky puolustaa arvoja” yhteenlaskettu osuus

** Vaihtoehtojen ”ehdokkaan asiantuntemus”, ”ehdokkaan kyky päästä valta-asemiin” ja ”ehdokkaan kyky puolustaa etujani” yhteenlaskettu osuus

niillä pelaten. Valtapolitiikassa myös yksityiset asia- ja arvokysymykset voivat joskus alistua vallan saavuttamisen kysymyksille. Äänestyskriteerien jakoa arvo- tai asiantuntemuspainotuneisuuteen voidaan toki verrata politiikan sisältöön liittyviin kysymyksiin. Voidaan esimerkiksi huomata, että arvo-orientoituneet äänestäjät kannattavat keskimääräistä enemmän pakolaisten määrän lisäämistä, ja valta- ja asiantuntemusulottuvuutta painottavat vastaavasti kannattavat enemmän Suomen Nato-jäsenyyttä. Äänestysperusteen yhteydet politiikan sisältöihin eivät kuitenkaan näyttäisi olevan kovin vahvoja tai johdonmukaisia, mikä tuskin on yllätys, sillä arvojen tärkeyttä voivat korostaa aivan päinvastaisia asenteita ja perusteita kannattavat ihmiset.

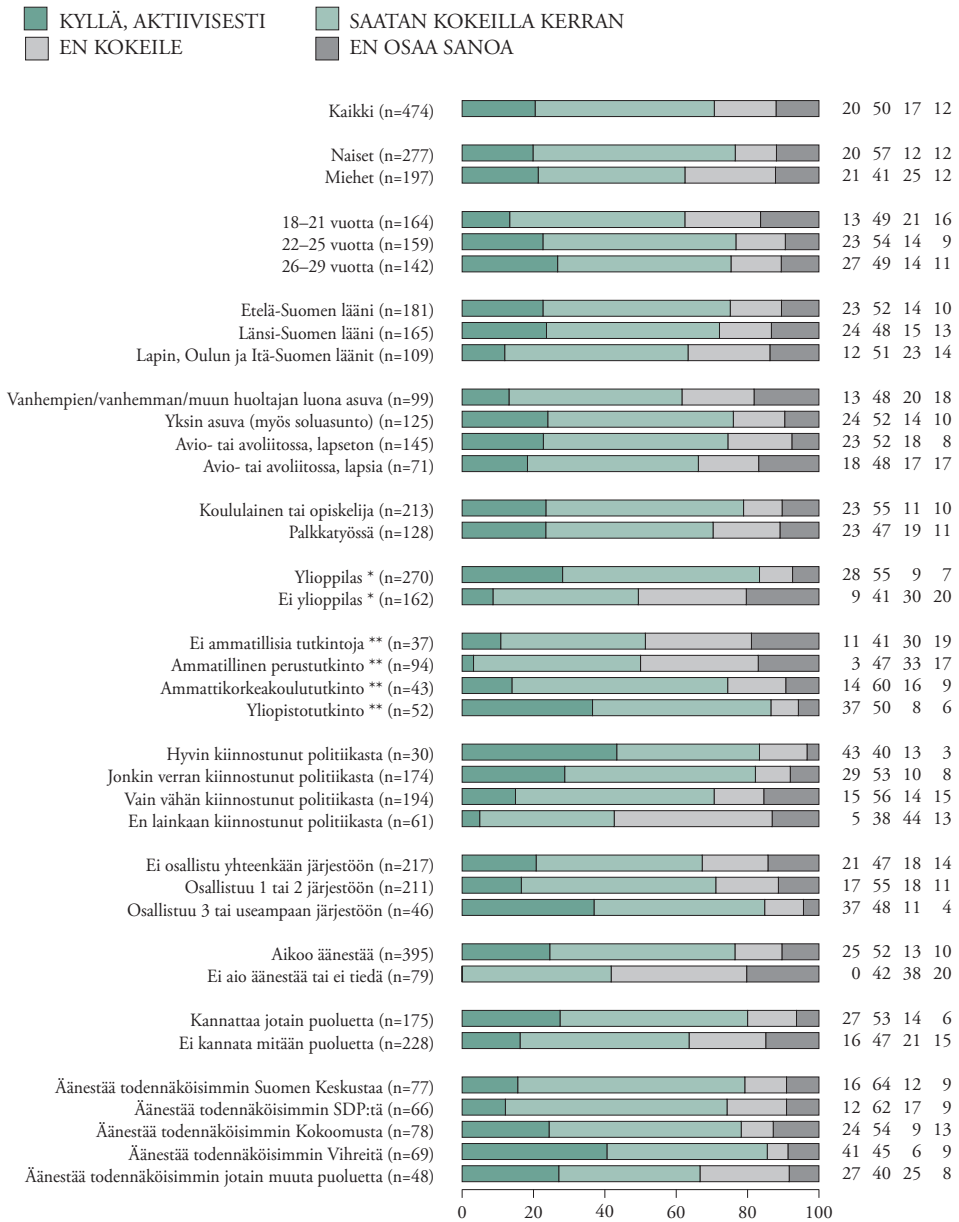
Jossain mielessä arvo- tai asiantuntemuserottelu tuottaa kuitenkin johdonmukaisiakin eroja. Aatteita ja arvoja tärkeimpinä äänestysperusteina pitävistä 47 prosenttia sanoo poliittisten arvojen vaikuttaneen valintoihinsa kuluttajana, valta- ja asiantuntemusulottuvuutta painottavista vain 26 prosenttia. On huomattava, että tässä kyse on pikemminkin toiminnan vaikuttimista

kuin sisällöstä. Valta- ja asiantuntemusulottuvuutta painottavat puolestaan ovat arvo-orientoituneita useammin sitä mieltä, että valtion on välttämätöntä pakottaa heikosti menestyviä kuntia yhdistymään, he kannattavat tiukempaa valvontaa Suomeen muuttaville, pätkättöiden rajoittamista lain voimalla ja ankarampia rangaistuksia rikoksista. Kaikissa näissä kysymyksissä paino on ennemminkin keinoissa kuin päämäärissä, yhteiskunnan rakentamisen tavoissa kuin sen suunnassa. Valta- ja asiantuntemusseikkaa painottavat äänestäjät näyttäisivät antavan muita vahvemmin tukensa legalistiselle (muodolliseen lakiin perustuvalla) ylhäältä käsin ohjailulle. Kysymyksessä siitä, millä tahoilla on valtaa, valta- ja asiantuntemusorientoituneet äänestäjät painottavat nimenomaan poliittisia elimiä.

VAALIKONEET OSA PUOLIKOVEÄÄ POLIITTISTA KULTTUURIA

Vaalikoneille näyttää muodostuvan puolivakava paikkansa suomalaisessa vaalidemokratiassa. Koneet ovat monille kevyt polku vakavamman politiikan äärelle. Se ei voi korvata poliittista keskustelua ja henkilökontakteja, mutta se

Kuvio 27. VAALIKONEIDEN KÄYTTÖ EDUSKUNTAVAALIEHDOKKAIDEN ARVIOINNISSA. (%)

* Vain ei-lukiolaiset

** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

voi silloittaa ja vauhdittaa eritasoisia poliittisia kiinnostuksia ja toimintoja. Kuten kuviossa 27 nähdään, joka viides aineiston vastaajista käyttää aktiivisesti vaalikoneita. Joka toinen saattaa turvautua koneiden leikkiin. Vain noin joka viides kieltäytyy pelistä. On kiinnostavaa nähdä, mitä vaalikonekulttuurin jalostuminen jatkossa merkitsee: voisiko se olla yksi suunta, jolla Suomi osaa kehittää *high tech*-taitojaan humanistiseen suuntaan? Voisiko politiikan usein moralisoitu peli avautua hedelmällisesti suurelle yleisölle toisella, hiukan teknisemmällä tavalla?

Koneiden käyttäjien sosiaalisen taustan analyysi osoittaa, että muutoinkin yhteiskunnallisesti ja poliittisesti aktiiviset nuoret näyttäisivät näpräävän myös vaalikoneita. Omissa maailmoissaan liikkuvat vapaa-ajanpeliin 'friikit' eivät välttämättä vaalisivustoja löydä. Samat osallistumisen kasautumista kuvaavat havainnot on tehtävissä tässä kuin muissakin eri aktiivisuuden muotoja mittaavissa kysymyksissä: korkeasti koulutetut, politiikasta kiinnostuneet, puolueita kannattavat ja järjestötoimintaan osallistuvat ovat ahkerimpia vaalikoneiden käyttäjiä. Yllättävä tulos on nuorten naisten miehiä suurempi aktiivisuus vaalikoneiden käyttäjinä. Sukupuolten väliset erot eivät palaudu naisten suurempaan äänestysaktiivisuuteen, sillä yhteys säilyy, vaikka tarkasteltaisiin vain niitä, jotka aikovat äänestää. Sen sijaan äänestämättä jättävien tai epävarmojen äänestäjien kohdalla sukupuolten väliset erot kiinnostuksessa vaali-

koneen käyttöön ovat erittäin suuret. Yli puolet äänestämistään epävarmoista naisista mutta vain neljännes miehistä aikoo vähintäänkin kokeilla vaalikonetta.

JÄRJESTÖOSALLISTUMINEN

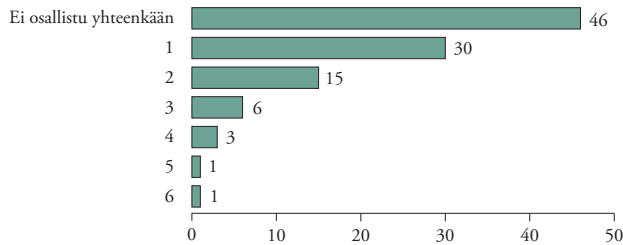
Vaikka tässä julkaisussa keskitytäänkin ennen kaikkea eduskuntavaaleihin ja sitä kautta edustuksellisen demokratian eri puoliin kuten äänestämiseen ja puoluepolitiikkaan, jäisi kuva nuorten osallistumisesta vajavaiseksi, jos ei tarkasteltaisi myös muuta vaikuttamista ja osallistumista. Suhdetta järjestöihin ja muihin ryhmiin selvitettiin kysymällä nuorten toimintaa ja toimintahalua erityyppisissä järjestöissä.¹³ Nuorilta ei siis kysytty erilaisista osallistumisen muodoista, osallistumistiheydestä eikä esimerkiksi syistä toimia tai olla toimimatta järjestöissä. Oletettavasti toisille pelkkä jäsenyys jossain järjestössä voi tarkoittaa siinä toimimista, kun taas toiselle järjestötoiminta voi tarkoittaa viikoittaista aktiivista osallistumista ja tärkeää elämänsisältöä. Näistä puutteista huolimatta kysymys järjestöaktiivisuudesta on tärkeä täydennys edellä käsitellyille muodollisemmille vaikuttamisen kanaville.

Kuviossa 28 nuorten osallistuminen esitetään sen mukaan, kuinka monen järjestön toimintaan osallistuu. Sitä, että peräti 46 prosenttia ei osallistu mihinkään, voi tulkita myös toisin päin: enemmistö, 54 prosenttia, on mukana ainakin jonkun järjestön tai ryhmän toiminnassa. Toisaalta nähdään, että aktiivinen

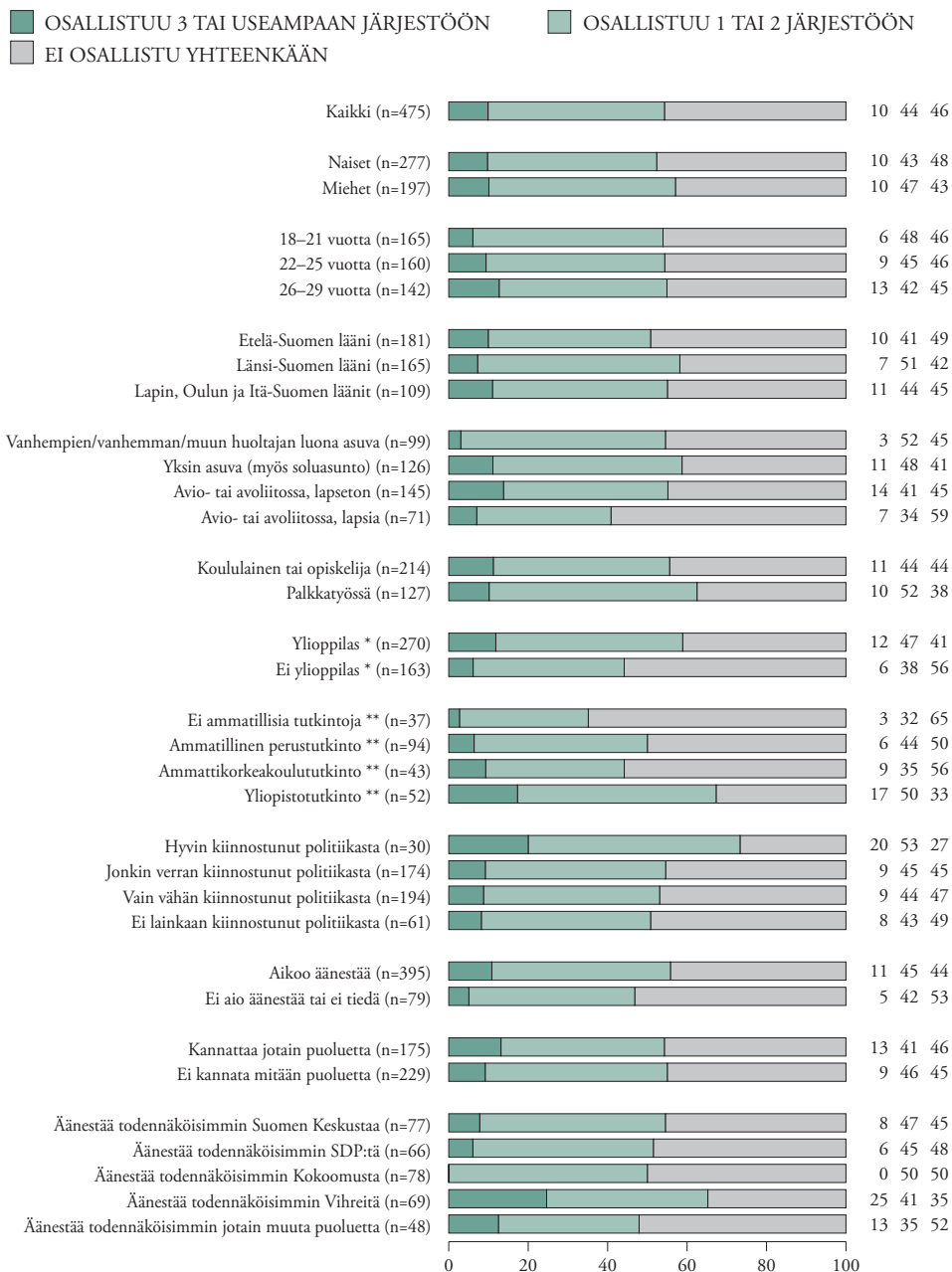
ja monipuolinen osallistuminen on varsin harvojen varassa – vain joka kymmenes on mukana vähintään kolmen kysytyn järjestötyypin toiminnassa.

Tätä tulosta voi verrata opetusministeriön nuorisoyksikön Suomen Gallupilla vuonna 1998 teettämään *Nuorten järjestyksiinnittynöisyys*-tutkimukseen.¹⁴ Siinä 51 prosenttia

Kuvio 28. KUINKA MONEN JÄRJESTÖN TOIMINTAAN OSALLISTUU. (%)

Kuvio 29. OSALLISTUMINEN JÄRJESTÖIHIN JA RYHMIIN. (%)

* Vain yli 19-vuotiaat ei-lukiolaiset ja alle 19-vuotiaat ylioppilaat

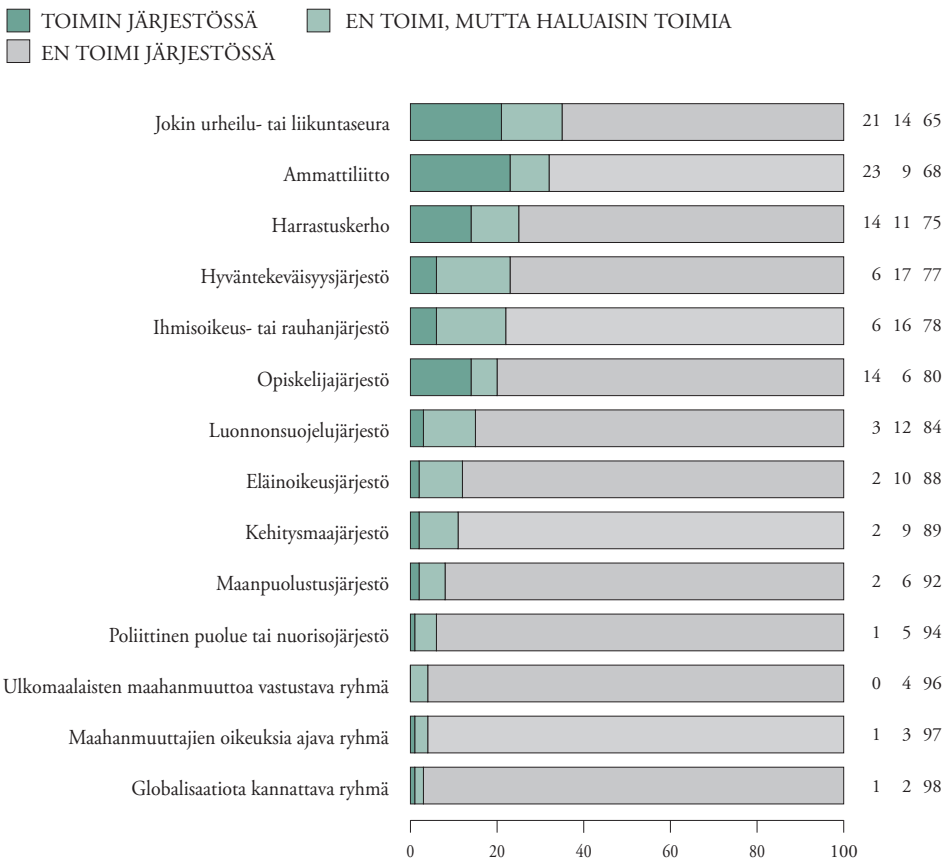
** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

10–29-vuotiaista oli mukana järjestötoiminnassa, 20–24-vuotiaista 51 prosenttia ja 25–29-vuotiaista 58 prosenttia. Tulokset ovat siis hyvin lähellä toisiaan, vaikka opetusministeriön kyselyssä järjestöjen lista olikin hieman erilainen.

Kuvio 29, jossa tarkastellaan erityyppistä järjestöosallistumista taustamuuttujittain, selvittää sitä, keitä aktiivisimmat järjestöosallistajat ovat. Sukupuolella tai alueella ei juuri ole vaikutusta osallistumiseen, iänkin vaikutus on 18–29-vuotiaiden ikäryhmässä varsin vähäinen. Erilaiset yhteiskunnallisen ja yhteiskuntaan osallistumisen muodot sen sijaan ovat yhteydessä

toisiinsa. Ne, jotka aikovat äänestää, toimivat myös muita enemmän järjestöissä, samoin työssä käyvät. Työssä käyvien ja muiden erotoin lähinnä osallistumisessa ammatilliton toimintaan, mikä ei varmastikaan mittaa järjestötoimintaa samalla tavalla kuin muut kysytyt ryhmät. EUYOPART-tutkimuksen (2006) mukaan suomalaisnuoret ovat parhaiten eurovertailussa rekrytoituneet mukaan ay-toimintaan: 16–25-vuotiaista oli jäsenenä 15 prosenttia (kahdeksan maan keskiarvo 4 %) ja mukana toiminnassa oli 4 prosenttia viimeisen vuoden aikana (kahdeksan maan keskiarvo

Kuvio 30. MIKÄ ON SUHTEESI SEURAAVIIN JÄRJESTÖIHIN JA RYHMIIN? (%)

2 %). Työttömiä on aineistossa vain 17 eli tilastollisesti katsottuna liian vähän yleistämistä varten, mutta mainittakoon, että heistä yli 70 prosenttia ei osallistunut minkään mainitun ryhmän toimintaan.

Vähintään kolmessa järjestössä toimivista nuorista yli puolet kuuluu Vihreiden kannattajiin, mutta yksikään ei kannata Kokoomusta. Vihreät nuoret ovat epäilemättä aktiivisia, mutta heidän osuutensa näin mitattujen järjestöaktiivisten joukossa voi ylikorostua siksi, että mainittujen järjestötyyppien luettelossa oli useampia ympäristöjärjestötyyppejä. Sillä, kannattaako ylipäättään jotain puoluetta, ei yllättäen ole yhteyttä järjestöaktiivisuuden kanssa.

Ennen kaikkea järjestöosallistuminen on yhteydessä korkeampaan koulutustasoon. Mitään ammatillisia tutkintoja suorittamattomista vastaajista noin kolmannes on jossain toiminnassa mukana, yliopistotutkinnon suorittaneista jo noin kaksi kolmasosaa. Toisaalta tämäkin havainto sisältää samalla sen, että kyselyyn osallistuneista yliopistotutkinnon suorittaneista suomalaisista nuorista kolmannes ei osallistu mihinkään mainitun järjestön toimintaan.

JÄRJESTÖT JA VERKOSTOT EIVÄT KOKOAA SUINKAAN KAIKKIA INNOKKAITA

Samoin kuin *Nuorten järjestökiinnittyneisyys* -selvityksessä (Pehkonen 1998), keskittyä nuorten osallistuminen tässäkin tutkimuksessa ennen kaikkea urheilu- ja liikuntajärjestöihin. Ay-liike on tässäkin voimakkaasti esillä. Aktiivisia nuoria vetävät mukaan toimintaan myös harrastuskerhot ja opiskelijajärjestöt, jonkin verran myös hyväntekeväisyys-, ihmisoikeus- ja rauhanjärjestöt. Muihin järjestötyyppeihin osallistuminen on varsin vähäistä.

Kuviossa 30 on toimimisen lisäksi mukana myös halukkuus toimia järjestöissä. Monien järjestötyyppien kohdalla nuorten ilmaisema toimintahalu onkin selvästi suurempaa kuin varsinaisen järjestössä toimiminen. Jos toimintaan halukkaiden määriä tarkastellaan suhtees-

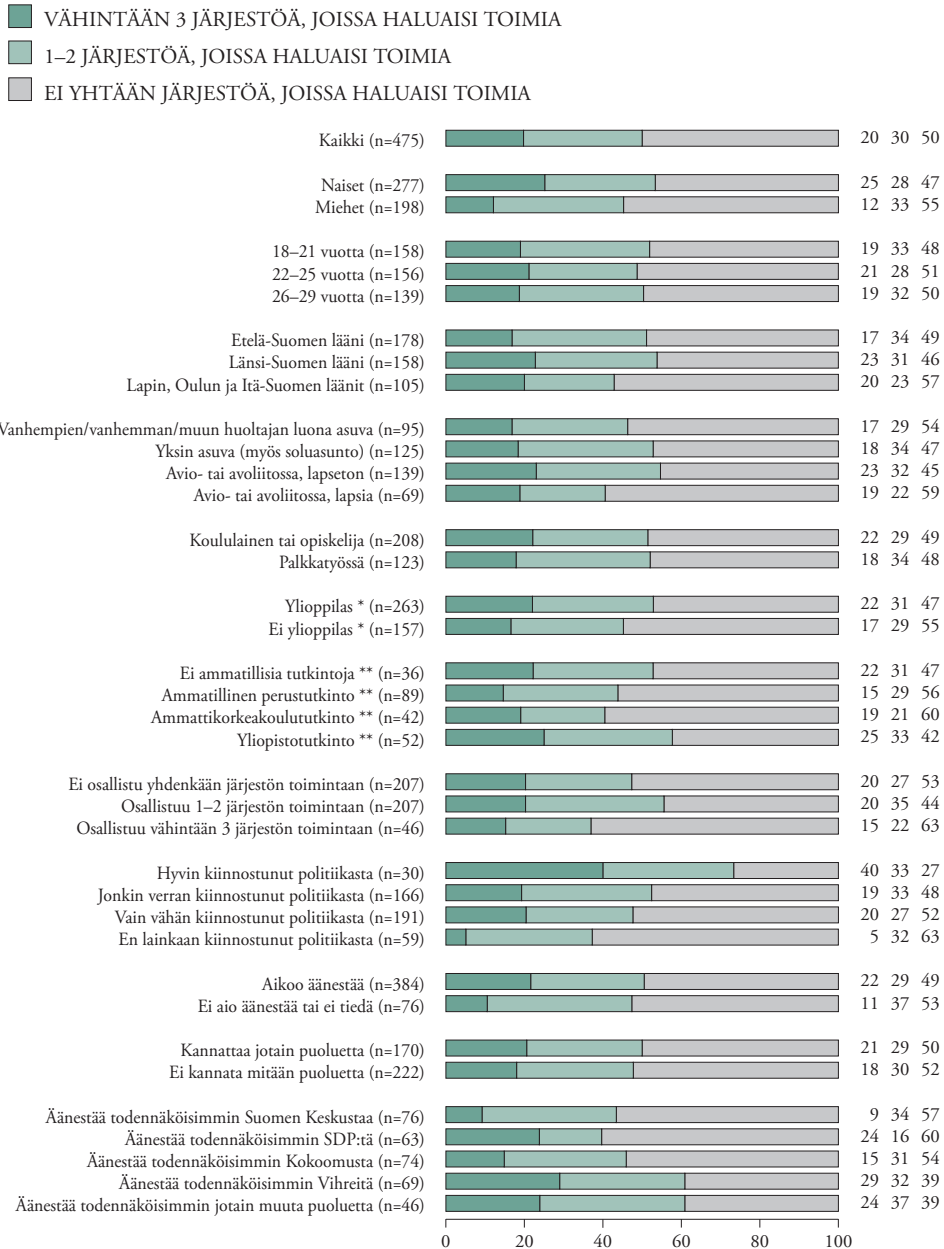
sa toimintaan osallistuvien määriin, on tätä kasvupotentiaalia eniten kehitysmää-, eläinoikeus-, luonnonsuojelu-, hyväntekeväisyys- ja ihmisoikeus- tai rauhanjärjestöissä, mitä voisi kai pitää kansalaisaktiivismin omimpana alueena. ”Halukkuus toimia” on tosin sikäli väljä käsite, että se ei välttämättä ilmaise todellista halua osallistua aktiivisesti toimintaan vaan voi olla myös yleisempi mielenkiinnon ilmaus asiaa kohtaan. Toisaalta, monet mahdollisesti kasvavista nuorisojärjestöistä ovat etäällä nuorista, ja konkreettinen mukaan heittäytyminen voi olla vaikeaa.

Mistä sitten johtuu, että toimintaan ei osallistuta vaikka siihen olisi haluja? Kysymys on tärkeä vaikka vaikea vastattavaksi kyselytutkimuksen keinoin. Jotain suuntaa saadaan, kun tarkastellaan sitä joukkoa, joka halukkuudestaan huolimatta ei toimi järjestöissä. Kuvioon 31 vastaajat on ryhmitelty ”en toimi, mutta haluaisin toimia” -vastausten lukumäärän mukaan, mikä on siis eräänlaisen toteutumattoman toimintahalun tai -potentiaalain mittari. Puolelle nuorista nykyinen aktiivisuustaso riittää, toinen puoli haluaisi toimia lisäksi myös jossain muussa järjestössä.

Nuorten naisten ja miesten osallistumisaktiivisuudessa ei ole merkitseviä eroja, mutta naisten osallistumishalu on selvästi suurempi. Heistä 25 prosenttia haluaisi toimia nykyisten lisäksi ainakin kolmessa mainituista järjestöistä, miehistä vain 12 prosenttia. Alueuuttujia tarkastelemalla huomataan, että Pohjois- ja Itä-Suomen nuorilla toteutumaton järjestöaktiivisuuspotentiaali on pienempää kuin Etelä- tai Länsi-Suomessa. Tämä tulos ei ole millään tapaa itsestään selvä, sillä jos ajatellaan keskimääräistä asukastiheyttä ja harvaan asuttujen seutujen toimintamahdollisuuksia, voisi tilanteen ajatella olevan päinvastainenkin.

Avo- tai avioliitossa asuvat vastaajat, joilla on lapsia, eivät toimi yhtä aktiivisesti järjestöelämässä kuin muut (ks. kuvio 29). Tällekin ilmiölle olisi luontevaa keksiä käytännöllisiä lapsiperheiden ajankäyttöön liittyviä selityksiä, mutta kuten nähdään, suurimmalla osalla heistä

Kuvio 31. HALUKKUUS OSALLISTUA NIIHIN JÄRJESTÖIHIN JA RYHMIIN, JOIDEN TOIMINTAAN EI VIELÄ OSALLISTU. (%)

* Vain yli 19-vuotiaat ei-lukiolaiset ja alle 19-vuotiaat ylioppilaat

** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

ei ole myöskään halua järjestötoimintaan. Suurin osa (63 %) vähintään kolmessa järjestössä jo toimivista nuorista on tyytyväinen nykyiseen osallistumistasoonsa; ainakaan kysytyjen järjestötyyppien joukossa ei ole enää yhtään, joihin he haluaisivat osallistua. Näistä kaikkein aktiivisimmista kuitenkin reilu kolmannes olisi kiinnostunut vielä muistakin järjestöistä. Ei yhteenkään järjestöön osallistuvista reilulla puolella ei ole halua toimia missään mainituista ryhmistä. Näitä nuoria, jotka eivät osallistu eivätkä myöskään halua osallistua mihinkään, on koko aineistosta vajaa neljännes (24 %).

Muuten taustamuuttujien mukainen tarkastelu suhteessa toimintahalukkuuteen on hyvin samankaltainen kuin suhteessa varsinaiseen järjestötoimintaan. Korkeammin koulutetut ovat paitsi aktiivisemmin osallistumassa järjestötoimintaan, myös halukkaampia toimimaan vielä useammissa järjestöissä. Sama pätee niihin, jotka ovat kiinnostuneita politiikasta ja aikovat äänestää – yhteiskunnan toiminnassa jo kiinni olevilla on enemmän myös potentiaalista, toteutumaton osallistumishalua. Leo Straniuksen tulkinta (2006) järjestö- ja verkkotoiminnan ”projektimaistumisesta” ja ”sukkuloiminnin” lisääntymisestä pitää varmaankin paikkansa. Tämänkin empiirisen selvityksen inspiroimana voisi kuitenkin väittää, että nuorten osallistumismaiseman epävirallistuminen, projekti- maistuminen ja yksilöllistyminen voivat myös jakaa nuoret hyper-aktiiveihin ja passiivisiin tai ainakin jotenkin kärjistää tai terävöittää tätä pitkään olemassa ollutta jakoa (jaon historiasta, ks. Pesonen & Sänkiäho 1979, 68–72). Itse rakennettujen osallistumispolkujen merkityksen kasvu ja tämän vaatima individualistinen pääoma helposti lisäävät tai ”skarppaavat” yhteiskunnallista eriarvoisuutta myös demokratiassa (Beck & Beck-Gernsheim 2002, 46–47). Enemmistö nuoristakin jää katsomaan ja kommentoimaan aktiivien sankaritekoja tai touhuilua.

MONIAKTIIVISTEN ASEMA ERI JÄRJESTÖKULTTUUREISSA

Erityyppisten järjestöjen toimintaan osallistuvat nuoret ovat aktiivisuudeltaan hyvin erilaisia. Joka kolmannelle vain yhden järjestön tai ryhmän toimintaan osallistuvista tämä ainoa osallistumisyhteisö on ammattiliitto (33 %), lähes yhtä monelle se on urheilu- tai liikuntaseura (30 %). Myös harrastuskerho (14 %) ja opiskelijajärjestö (11 %) on joillekin nuorille kysytyistä järjestöistä ainoa, jonka toimintaan he osallistuvat, mutta kaikkein muiden järjestöjen toimintaan osallistuvat lähes pelkästään ne, joilla on muitakin osallistumisen kenttiä.

Laskemalla vähintään kolmeen eri järjestöön tai ryhmään osallistuvien osuudet kaikista järjestön toimintaan osallistuvista saadaan järjestöille eräänlainen jäsenistön aktiivisuusindeksi (ks. taulukko 5). Aktivismin käsite on väritynnyt eikä tarkoita samaa kuin neutraalimmat sanat aktiivi tai aktiivinen, mutta kun katsotaan, minkälaisien järjestöjen jäsenet ovat aktiivisimpia järjestöosallistujia, voisi oikeastaan puhua myös aktivismista. Kaikkein aktiivisimpia osallistujia nimittäin on kehitysmaa-, luonnonsuojelu-, hyväntekeväisyys-, ihmisoikeus- ja rauhanjärjestöissä, siis juuri niissä, joihin aktivismin käsite yleensä liitetään. Osallistuminen näihin instrumentaalsiin, yleishyödyllisiin päämääriä tavoitteleviin järjestöihin on varsin kasautuvaa: yhteen mainituista järjestöistä osallistuvat ovat muita useammin mukana myös jonkun muun järjestön toiminnassa. Esimerkiksi 40 prosenttia luonnonsuojelujärjestössä toimivista nuorista toimii myös ihmisoikeus- tai rauhanjärjestössä, ja puolet ihmisoikeus- tai rauhanjärjestöissä toimivista toimii myös jossain hyväntekeväisyysjärjestössä. Järjestöaktiivisuudeltaan matalimpia puolestaan ovat urheilu- ja liikuntaseurojen, ammattiliittojen, harrastuskerhojen ja opiskelijajärjestöjen toimintaan osallistuvat. (Aiheesta lisää Peltolan artikkelissa tässä kirjassa.)

TAULUKKO 5. Järjestöjen aktiivisuusindeksi. Vähintään kolmeen eri järjestöön osallistuvien osuus kaikista järjestön toimintaan osallistuvista. (%) Taulukosta on jätetty pois järjestöt, joissa on kaikkein vähiten osallistujia.

Kehityksmaajärjestö	100
Luonnonsuojelujärjestö	73
Hyväntekeväisyysjärjestö	69
Ihmisoikeus- tai rauhanjärjestö	59
Eläinoikeusjärjestö	50
Poliittinen puolue tai nuorisojärjestö	50
Maanpuolustusjärjestö	38
Opiskelijajärjestö	34
Harrastuskerho	34
Ammattiliitto	29
Jokin urheilu- tai liikuntaseura	21

LOPUKSI: POLIITTISESTI AKTIIVISIIN JA PASSIIVISIIN JAKAUTUVA NUORI SUKUPOLVI

Tämä syksyllä 2006 kerätty haastatteluaineisto auttaa monien nuorten politiikkasuhteen puolien tarkentamista. Voi puhua jopa uusista ja täsmentyvistä tulkinnoista. Myös eurooppalainen vertailu (EUYOUPART 2006) auttaa taustoittamaan suomalaisnuorten aktiviteetteja poliittisessa demokratiassa ja muuttuvassa kansalaisyhteiskunnassa. Eduskuntavaaleja 2007 koskevien vaali- ja turvallisuuspoliittisen teemojen lisäksi nuorten valtakäsitykset ja poliittinen sukupolvi-identiteetti saavat uutta valoa.

Nuorten suhteessa edustukselliseen demokratiaan on huomattavissa uudenlainen nyreyttä ja kriittistä epäilyä. Välillä nuoret epäilevät tietojaan ja voimiaan. Suomea ei pidetä kansanvaltana, jossa kaikki kansalaisryhmät olisivat tasavertaisina osapuolina mukana. Pysyvät ja kollektiiviset toiminnalliset demokratian roolit ovat historiaa nuorten enemmistölle, eivätkä parlamentarismin periaatteet välttämättä ole heille ensisijainen tapa jäsentää poliittista systeemiä.

Aikamme poliittisia vääntöjä ja prosesseja on vaikea mieltää perinteisen politiikan kautta. Epäluottamus poliittiseen järjestelmään juontuu myös sen keskittyvistä ja sekavista valtasuhteista. Kansallinen demokratia ei myöskään ole enää mikään idyllisen selkeä koulukirjoista luettava instituutio, vaan kysymys asettuu suomalaisia toimijoita isommissa, jopa globaaleissa, valta- ja voimavaroissa. Eivätkä nämä ympyrät aina ole avoimia ja reiluja.

Epätietoisuus ja skeptisyys demokratian toimintaa kohtaan voivat olla myös poliittisesti aktivoivia; hiukan takajaloillaan poliittisia perusrakenteita kohtaan olevat nuoret saattavat myös äänestää entistä aktiivisemmin. Aineiston perusteella tehdyn arvion mukaan noin 56 prosenttia nuorista aikoo äänestää (1999 vaaleissa arvioitu äänestysaktiivisuus oli 53 % ja 2003 vaaleissa 54 %). Vaalidemokratia ei kuitenkaan uskottavan kirkkaasti jäsenä ja vastuullista poliittisen järjestelmän toimintaa. Se antaa aavistuksen olennaisesta poliittisesta vallasta, jota monien nuorten mukaan pitäisi seurata ja häiritä muutoinkin kuin äänestämällä.

Jo aiemmin on tullut selväksi, että nuorten politiikkakäsitys on monimielinen. He suhtautuvat politiikkaan ja määrittelevät sitä eri tavoin asiasta, ongelmasta ja tasosta (lokaalista globaaliin) riippuen ilman pysyviä rintamalinjoja. Yksilöllisyys vallitsee. Nuorilla on hankaluuksia löytää pysyvämpiä vallan instansseja jopa silloin kun he ovat kiinnostuneet puolueuudesta ja sen verkostoihin osallistumisesta. Puolueilla ei ole aikaa treenailla nuorten kanssa. Harkinnanvaraisuus näyttää pätevän myös nuorten valtakäsityksiin. Taloudellinen valta uhkaa nuorten perusuottamusta poliittisten instituutioiden valtaan. Median tulkinnot ovat vallan keskiössä. Toisaalla sivistyneistöllä ja kansalaisilla on omia valtaresurssejaan, mutta ne ovat nuorten ajatuksissa marginaalissa.

Valtaa ei yksipuolisesti moralisoida. Vaikka sen epäreilut ja turmelevat puolet tunnustetaan, vallalla on myös realistiset ja jopa luovat puolensa. Valtasuhteet muuttuvat, vallan instansseja

on käytettävä hyväksi. Vallan, valtasuhteiden ja sen instanssien kautta asioita voi saada liikkeeseen. Kuten politiikassakin, nuoret tunnistavat vallassa sen modernin sitovuuden ja yksilöllisen sitoutumisen puolet ja mahdollisuudet. Yksilöllinen itsekuuri ja sen avulla pärjääminen sekä vallan pääomien tavoittelu kuuluvat myös nuorten elämään. Vallalla on monet kasvot myös nuorille, ja näin vallan kenttiä ja niiden välisiä ristiriitoja voi myös yrittää käyttää monin tavoin hyväksi. Taloudellisten verkkojen ja poliittisten instanssien lisäksi on olemassa myös kriittisten kansalaisten ja sivistyneistön rohkeus idealistisempaan valtaresurssina. Nuoret myös itse kiistelevät vallan paikasta ja resurssien luonteesta.

Nuorten elämää jäsentävät ja poliittisesti mobilisoivat ristiriitakokemukset muokkautuvat koko ajan. Sukupuolten välinen jännite on muuttamassa muotoaan. Myös EUYUPART (2006) -tutkimus viittaa siihen, että nuorten naisten suhteellinen aktiivisuus olisi laskussa, kun taas nuoret miehet ovat ottamassa takaisin aktiivisia toimija-asemia poliittisessa osallistumisessa. Suomi ei ehkä olekaan enää nuorten naisten osallistumisen mallimaa Euroopassa. Sukupuolten arvot ja osallistumiskulttuurit saavat myös uusia muotoja. Nuorille naisille ovat esimerkiksi netin poliittiset käyttötavat tutumpia kuin nuorille miehille. Toisaalla puhe 2000-luvun alun poliittisesta järjestyksestä ja järjestysarvoista miellyttää nuoria naisia enemmän kuin miehiä. Laillinen ja tiukka järjestys voi olla naisille turvatekijä epävarmuuden keskellä – myös naisasialiike on Suomessa toiminut paljon juuri valtion ja sen lakien kautta.

Suhteessa vanhempiin ovat nuorten naisten ja miesten osallistumiskulttuurit kuitenkin samankaltaisia ja edustavat tässä mielessä yhtä lailla sukupolvea kuin sukupuoltakin. Sukupolvikamppailun tihentyminen näkyy välittömästi nuoria lähellä olevia etu- ja politiikkatunnuksia syvällisemminkin. Kyse on myös yhteiskunnallisesta valtakamppailusta ja poliittisista rintamista eri polvien välillä. Suurten ikäluokkien etuisuuksiin halutaan puuttua. Nuoret indi-

vidualistit kokevat myös painostavana asiana sen, ettei heillä ole vanhempien ikäpolvien saavutettuja etuja ja valta-asemia. Eläkepommin ja erilaisten institutionaalisten asemien lisäksi juuri prekariaatin (pätkätyöntekijöiden) epävarmat ja niukat elinolosuhteet suuttuttavat nuoria aikuisia ja erityisesti nuoria naisia. (Ks. tuoreita ja monipuolisia aikalaitulkintoja Hoikkala & Salasuo toim. 2006.)

Pienipalkkaisten pätkätyöläisten verojen alentamista kannattaa 80 prosenttia aineiston nuorista. Hallitus ei nuorten mielestä ole kyennyt huomioimaan osapäivä- tai määräaikaistöitä tekevien prekariaatti-duunareiden etuja. Vain joka kymmenes uskoo hallituksen tehneen parhaansa. Nuoret esittävät myös suoria suurten ikäluokkien vastaisia poliittisia tulkintoja. Jollei eläkemaksujen vastuisiin kajota, joutuvat nuoret maksutaakan alle (kaksi kolmesta vastaajasta on tätä mieltä): eläkepommi on poliittisesti totta nuorille. Samaan hengenvetoon nuorten selvä enemmistö (70 %) on valmis arvioimaan, että pätkä- ja osapäivätyön haitat lankeavat heille, kun nuorilla polvilla ei ole vahvoja järjestöjä ja valta-asemia yhteiskunnassa. Nämä teemat tekevät sukupolvi-jännitteestä keskeisen vaalija poliittisen teeman. Vaaliasetelmat ja -kinat viitoittavat tietä myös sukupolvien tuleviin poliittisiin asemiin ja valtakamppailuun.

Myös monet muut nuorten vaatimukset voidaan tulkita sukupolvieroina. Nuoret opiskelijat ja työntekijät ovat solidaarisia toisilleen. Yksissä tuumin he vaativat lisää opintotukea ja helpotusta kiristyneisiin opiskeluaikoihin. Samoin he torjuvat tiukasti nuorten palkka-alen osana työllistämispoliittikkaa. Perhepolitiikan tukimuodot ovat nuorten tarkassa etupoliittisessa testissä, hallitus ei saa asumisen, lastenhoidon tai yksinhuoltajaperheiden edessä kiitosta. Hallitukset ja varsinkaan säästöprofiililla toimivat valtioneuvostot eivät yleensäkään saa konkreettisten sosiaalis-taloudellisten kysymysten suhteen synninpäästöä, mutta syksyllä 2006 nuorten viesti näyttää olevan varsin terävä ja kitkerä. Se jatkuu laajemminkin hallituksen

sosiaaliseen politiikkaan: hallituksen köyhyyspaketti (alkusyksy 2006) merkitsi jäljelle jääneiden murujen jakoa köyhille. Nuorisopoliittisten ohjelmien hehkuttama ajatus räätäloidystä ja resursoidusta tuesta elämänhallintaongelmista kärsivien nuorten tukemiseksi on useimpien nuorten tiedossa, mutta he eivät usko ohjelman toteutuneen. Puolet nuorista haluaisi palauttaa sosiaalisesti vastuullisen varallisuusveron, ja valtaenemmistö huojentaisi päätkätön tekijöiden verotaakkaa. Kansalaispalkkaa ei tunneta hyvin nuorten keskuudessa, yksi viidesosa nuorista tukee sen kehittämistä.

Nuoret ovat myös omien etujen ja veropopulismin kannattajia. Hallituksen vastustaminen ja sen vastuun penääminen ei tarkoita, että nuorilla olisi vaihtoehtobudjetti, ajatukset menojen rahoituksesta. Nuoret eivät ole kovin varmoja kannanotoissaan koskien sitä, ovatko viimeaikaiset hallitukset ohjelmiansa mukaisesti tukeutuneet liikaa kylmään kilpailukykypolitiikkaan ja luopuneet sosiaalisista ja tasa-arvoreformeista. Enemmistö aktiivisesti kantaa ottavista nuorista arvioi linjan olleen sosiaalisesti kylmä, mutta kaksi viidestä jättää vastauksensa auki. Selvä enemmistö nuorista haluaisi puolittaa perintöveron ja huojentaa pienten yrittäjien sivukuluja ja verotusta. Nuoret eivät myöskään arkaile korottaa alkoholiveroja päihdepoliittisin perustein.

Verolinja osoittaa myös toiset kasvonsa – omakohtainen veropopulismi elää nuortenkin keskuudessa. Ympäristöveroja halutaan tutkimukseen osallistuneiden nuorten enemmistön mukaan nostaa ja tuloveroja alentaa. Ja alennuslinja yltyy: kaksi kolmesta nuoresta haluaa ylipäänsä alentaa tuloverotusta. Tässä suunnassa hallituksen politiikka saa tukea, samoin kuin hallituksen (2006 kesällä) työttömille työn perässä muuttaville suuntaama 700 euron muuttoavustus. Myös energiapolitiikkaa seurataan aktiivisesti ja positiivisin mielin. Nuorten huomattava enemmistö asettaa ainakin tässä kyselyssä veropolitiikan kohdalla oman taloudellisen etunsa sosiaalista ja/tai ekologista resurssia

vastaan. Vain reilu kolmannes hyväksyy ajatuksen, jonka mukaan ”voisin maksaa lisäveroja, jos olisin varma varojen sosiaalisesta ja ekologisesta käytöstä”, yli puolet sen sijaan ei tunnustaudu näin pyyteettömäksi.

”En osaa sanoa” -vastausten suhteellisen suurten osuuksien perusteella nuoret eivät kovin hyvin tunne alkusyksyllä 2006 käytyä alue- ja kuntapoliittista polemiikkia, alueellisia ja yhteistoimintakokemuksia ja sen yleisiä päätöksiä. Voidaan kuitenkin nähdä nuorten epäilevän kuntareformin jämäkkää ja vastuullista hoitoa. Monet uskovat kunnallisen itsehallinnon ja paikallisen tasa-arvon voivat kärsiä kuntauudistuksessa. Pakkotilanne kuitenkin nousee vahvasti esiin nuorten arvioinneissa: lähes puolet aineiston nuorista ajattelee, että Suomessa on liian paljon pieniä ja köyhiä kuntia, joilla ei ole varaa palveluidensa tuottamiseen. Vastaavasti neljä kymmenestä nuoresta näkee mielessään valtion pakkokeinot, joilla se vuosikymmenen lopussa ajaa kuntia yhteen. Joka kolmas nuori vastustaa ja kiistää kehityksen kohti pakkovalintoja.

Ajankohtaisessa turvallisuuspoliittisessa keskustelussa nuorten kannat eivät näytä radikaalisti poikkeavan koko kansan näkemyksistä. Vaikka Nato-optio halutaan pitää voimassa, ylivoimainen enemmistö torjuu ajatuksen mennä mukaan turvallisuusliittoon seuraavan vaalikauden aikana. Kansalliset uhat Venäjän suunnasta ja Suomen laajat mahdollisuudet vaikuttaa osallistumiseen Naton interventioihin sekä Naton universaalien rauhanturvaajaroolin vahvistuminen ovat mahdollisia politiikan kehityssuuntia, jotka voisivat lisätä Nato-option kannatusta nuorten keskuudessa. Kansallisen eliitin tai Yhdysvaltojen linjaukset eivät tunnu lisäävän nuorten liittoutumisintoa. Eurooppapolitiikka ei kiinnosta kaikkia nuoria, eivätkä hallitus ja sen keskeiset ministerit saa liioin hyvää arvosanaa EU-puheenjohtajuuden hoitamisesta vuonna 2006.

Globalisaatiopolitiikka ei myöskään liikuta kaikkia nuoria. Nuoret jakautuvat kansainvä-

listä politiikkaa koskevista kysymyksissä, joille politiikan maapalloistuminen antaa tulkinta-asetelman. Näkökulma globalisaatiokeskusteluun rakentuu nuorilla omista ja kansallisista eduista lähtien. Valtaosa nuorista on huoletunut globaalista kilpajuoksusta palkkojen ja sosiaaliturvan alentamiseksi. Vain joka toinen nuori heittäytyy vahvan riskitietoiseksi ja näkee ilmastopolitiikan maapallon vastuullisten toimijoiden ykköskysymyksenä tällä hetkellä.

Myös vaaleja silmällä pitäen on hyvä huomata, että osa nuorista haluaa avata kansallisvaltion rajoja, tuulettaa ja rakentaa sosiaalisempia globaaleja instituutioita, kun taas osa bunkkeeroituu kansallisen ulkopoliittikan rakenteisiin ja vanhoihin motivaatioihin. Globaaliliikkeet, kansainvälisen valtarakenteen analyysi, kulttuurisodat, kansallisen armeijan ja yhteisöllisen puolustuksen kysymykset jakavat mielipiteitä. Uuden politiikan vastakohtaisuudet – yhtäältä suvaitsevaisuutta ja epämuodollisia pluralistisia lojaliteetteja suosivat, ja toisaalta uutta järjestystä ja lujia arvoja etsivät nuoret – näkyvät myös kansainvälisissä ja globaaleissa maisemissa. Jännittäväällä tavalla tyytymättömyys suomalaista ulkopoliittikkaa ja nykymuotoista 'isänmaallisuutta' kohtaan yhdistyy globaalien kehityksen kritiikkiin. Suomessa globaalien vallan keskittymisen arvostelu on sosiaalisesti moniaineista. Samalla on helppo huomata se, että Vihreiden kannattajat sekä järjestö- ja verkostoelämässä erittäin aktiiviset nuoret asettuvat pääpuolueiden kannattajien valtavirtaa vastaan. He ovat postnationalisteja, jotka ilmaisevat rajoja rikkoivan halun toimia keskittynyttä globaalialtaltaa vastaan: he ovat suomalaisia uuden politiikan radikaaleja.

Kautta linjan aineistossa ja sen heijastelemissa nuorten poliittisessa keskustelussa näyttyy se, että nuoret jakautuvat poliittisesti aktiivisiin ja passiivisiin ryhmiin. Kyse ei ole vain vaaliuurnilla käynnistä vaan laajemminkin järjestötoiminnasta ja osallistumismotivaatioista. Osallistuminen kasautuu suhteellisen harvalukuiselle poliittiselle eliitille. Myös eurovertailu

(EUYOUPART 2006) osoittaa, että maassamme on vahva ja selkeä nuorten sosiaalisen pääoman eliitti, mikä näkyy poliittistenkin osallistumismuotojen tasolla. Nuorten poliittisen kulttuurin yksilöllistyminen ei ole muuttanut tilannetta. Usein on päätelty, että kompetentit ja uskaliaat nuoret turvautuvat yksilöllisiin, epävirallisiin ja väliin radikaaleihinkin toimintatapoihin ja perinteinen kollektiivinen ja institutionaalinen yhteistoiminta jäisi muiden varaan. Näin ei kuitenkaan ole. Sekä perinteiset yhteistointamuodot että yksilölliset repertuaarit – kuluttamisesta ja nettiakrobatiasta (jopa vaalikoneiden käytöstä) mielenosoittamisen muotoihin – näyttäisivät keskittyvän samojen nuorten käsiin. Kuten työelämässä, myös epävirallisten, projektimaisten ja yksilöllisten osallistumistapojenkin tasolla nuorten väliset erot ja epätasa-arvo jotenkin terävöityvät.

Sukupolvikamppailu vaikuttaa tihentyvän nuorten individualistisen mutta vallasta realistisesti kiinnostuneen sukupolven keskuudessa. Tulisikin tarkemmin miettiä sitä, miten ja minkälaisen ryhmien yhteisen puheen ja toiminnan (kollektiivisuuden) uudet muodot nousevat nuoren sukupolven sisällä. Yksilöllisen altruismin muodot voivat nousta joissain ryhmissä – puhumattakaan yksilöllisestä piittaamattomuudesta. Kehitys molempiin suuntiin yhtäaikaaisesti on sekä mahdollista. Tässä julkaisussa on viitteitä siitä, että epävarmoissa työehdoissa elävien nuorten ikäryhmien ja varsinkin (koulutettujen) nuorten naisten keskuudessa uudentyyppinen solidaarisuus ja yhteistoiminta-ajatus elävät (ks. myös Hoikkala & Salasuo toim. 2006; Jokivuori & Ilmonen & Kevätsalo 1997). Onkin kiinnostavaa nähdä, miten juuri nämä uuden solidaarisuuden tiennäyttäjät ja erilaiset aktiiviset nuorison eliittiryhmät toimivat, minkälaisia tunnuksia ja sillanpäitä nuoren sukupolven politiikka saa ja ottaa itselleen. Kun mediahuomion nappaaminen ja joidenkin vanhojen partojen instanssien valtaaminen (kuten eduskunta, puolueet ja muut organisaatiot) tulee ajankohtaiseksi, olisi yksilöllisistä politiikan

peleistä päästävä valtaustoimiin ja yhteistoimintaan. Passiiviset nuoret jäävät tässä muutoksessa helposti katsojiksi ja vain katkerien sukupolvi-mielipiteiden heittäjiksi.

VIITTEET

- 1 Erojen merkitsevyysien tarkastelussa on käytetty tapauksesta riippuen joko parametrisiä (lähinnä yksisuuntaista varianssianalyysia) tai ei-parametrisiä testejä (lähinnä Khii-toiseen testiä tai Kruskal-Wallis H -testiä).
- 2 Kari Paakkunainen julkaisee alkuvuonna 2007 Nuorisoasian neuvottelukunnan verkkosivuilla 150-sivuisen suomenkielisen yhteenvedon kahdeksan maan vertailututkimuksen tuloksista (<http://www.minedu.fi/nuora>).
- 3 Myös tässä on jälleen syytä muistuttaa tiedonkeruutapojen erilaisuudesta ja siitä johtuvasta epävarmuustekijästä vertailujen luotettavuuden suhteen. Ehkä vieläkin olennaisempi huomautus on tutkimusaiheen ja kyselytutkimusten rajallisuus ylipäätään. Voimme tutkia vain sitä, mitä olemme osanneet kysyä, eikä ole mitenkään sanottua, etteikö olisi olemassa tärkeitäkin nuorten vaikuttamisen muotoja, joista ei jää aineistoon jälkiä.
- 4 Sisäisen kansalaispätevyuden laskemisessa on käytetty muuttujia ”Ymmärrän melko hyvin poliittisia kysymyksiä” ja ”Minulla ei ole mitään sananvaltaa siihen, mitä maan hallitus ja eduskunta päättävät”, jotka kysyttiin siten, että 1=täysin samaa mieltä, 2=jokseenkin samaa mieltä, 3=jokseenkin eri mieltä, 4=täysin eri mieltä, 5=ei osaa sanoa. Ei osaa sanoa on koodattu kolmoseksi, ensimmäisessä kysymyksessä asteikko on käännetty eli ne, jotka ymmärtävät täysin, ovat saaneet arvokseen 5 jne., jälkimmäisessä väittämässä ei suuntaa ole vaihdettu. Uudelleenkoodatuista kysymyksistä on sitten tehty summamuuttuja, jonka arvot 6–10 ovat sisäisesti kansalaispäteviä, 2–5 ovat sisäisesti kansalaispätämättömiä.
Ulkoisen kansalaispätevyuden laskemisessa on käytetty muuttujia ”On ainakin yksi puolue, joka aina yrittää ajaa minun etuani”, ”Puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, eivät heidän mielipiteistään”, jotka kysyttiin siten, että 1=täysin samaa mieltä, 2=jokseenkin samaa mieltä, 3=jokseenkin eri mieltä, 4=täysin eri mieltä, 5=ei osaa sanoa. Ei osaa sanoa on koodattu kolmoseksi, ensimmäisessä kysymyksessä asteikko on käännetty, eli ne jotka uskovat jonkun puolueen ajavan etujaan ovat saaneet arvokseen 5 ja niin edelleen. jälkimmäisessä väittämässä ei suuntaa ole vaihdettu. Uudelleenkoodatuista kysymyksistä on sitten tehty summamuuttuja, jonka arvot 6–10 ovat ulkoisesti kansalaispäteviä, 2–5 ovat ulkoisesti kansalaispätämättömiä.
- 5 Kokoomuksen tai muiden puolueiden kannattajien ja ammattikorkeakouluissa tai muualla opiskelevien väliset faktoriipiteiden erot eivät ole tilastollisesti merkitseviä.

- 6 Sekä kuolemantuomion että kovempien rangaistusten kannatuksessa maamme nuoret olivat säyseitä, vain Itä-valta oli seitsemän maan (Saksa puuttui EUYOUNPART-tutkimuksen maiden joukosta) tarkastelussa Suomea liberaalimpi. Maahanmuuttaja-asenteissa Suomi oli selvästi suvaitsevainen maa – Viron rinnalla avaramielisin. Tässä tulee tietenkin huomioida maiden vahvasti erilaiset pakolaismäärät ja maahanmuuttajapolitiikan haasteet.
- 7 Maanpuolustustiedotuksen suunnittelukunnan (MTS) Suomen Gallupilla teettämä kyselytutkimus. Mielipidekysely tehtiin henkilöhaastatteluina 1011 ihmiselle. Haastattelut päättyivät lokakuun puolivälissä. Tutkimuksen toteutti Suomen Gallup.
- 8 Ainoa poikkeus on tilanne, jossa ”Suomen muut vaikutusmahdollisuudet omaa turvallisuutta koskeissa asioissa vähentyisivät”. Kysymys on kuitenkin periaatteessa mahdollista ymmärtää kahdella päinvastaisella tavalla. Joko niin, että muut vaikutusmahdollisuudet vähentyisivät Naton ulkopuolella, tai niin, että ne vähentyisivät nimenomaan Naton jäsenenä. Tutkijoina emme voi tietää, kummalla tavalla vastaajat ovat kysymyksen lukeneet.
- 9 Kysymyksessä puhuttiin neutraalisti ”kansainvälisistä konflikteista”. Samasta ilmiöstä voi eri näkökulmista käyttää hyvin erilaisia käsitteitä, kuten ”kulttuurien vuoropuhelu” tai jopa ”kulttuurisota” (usein käytetty maailmanpolitiikan vastakkaisuuksia kuvaava termi *Clash/War of Cultures*).
- 10 Vasemmistoliton, Perussuomalaisten, RKP:n ja Kristillisdemokraattien kannattajia ei niiden pienten ryhmäjäsenen vuoksi ole voinut ottaa mukaan tähänkään tarkasteluun.
- 11 Taloustutkimuksen puolueiden kannatusarvioissa otetaan huomioon myös arviot eri puolueiden kannattajien äänestysaktiivisuudesta.
- 12 Suomen Gallupin vastaavat luvut syyskuulta 2006 ovat Kesä 23 %, Sdp 24 %, Kok 23 %, Vas 9 %, Vihr 9 %, Rkp 5 %.
- 13 Kysytyt 15 järjestötyyppiä ovat jokin urheilu- tai liikuntaseura, opiskelijajärjestö, harrastuskerho, luonnonsuojelujärjestö, hyväntekeväisyysjärjestö, eläinoikeusjärjestö, globalisaatiota vastustava ryhmä, globalisaatiota kannattava ryhmä, ihmisoikeus- tai rauhanjärjestö, maanpuolustusjärjestö, poliittinen puolue tai nuorisojärjestö, kehitysmaajärjestö, ammattiliitto, maahanmuuttajien oikeuksia ajava ryhmä ja ulkomaalaisten maahanmuuttoa vastustava ryhmä.
- 14 *Nuorten järjestökiinnittyneisyys* -tutkimus on toteutettu uudestaan vuonna 2001, ja raportti löytyy muun muassa Nuorisotiedon kirjastosta. Vuosina 1998 ja 2001 nuorten tässä viitatun järjestötoimintaa koskevan kysymyksen tulokset olivat samat.

LÄHTEET

- Beck, Ulrich (1993) *Die Erfindung des Politischen. Zu Einer Theorie reflexiver Modernisierung*. Frankfurt: Suhrkamp.
- Beck, Ulrich (1997) *Kinder der Freiheit: Wider das Lamento über den Wertefall*. Teoksessa Ulrich Beck (toim.) *Kinder der Freiheit*. Frankfurt am Main: Suhrkamp.
- Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth (2002) *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: Sage Publications.
- EUYOUPART (2006) *Political Participation of Young People in Europe – Development of Indicators for Comparative Research in the European Union (EUYOUPART). Final Comparative Report*. Institute for Social Research and Analysis, Vienna, Austria. http://www.sora.at/wahlen/EUYOUPART/download_area/. (Viitattu 15.12.2006)
- Hellsten, Villiina (2003) Uusi politiikka ja poliittisen osallistumisen moninaistuminen haaste edustukselliselle demokratialle. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *”Kyllä politiikalle mutta...” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 27, 62–83.
- Helsingin Sanomat 29.11.2006. *Yhä useampi kannattaa puolustusrahojen lisäämistä*. Parkkonen Mika, A5.
- Hoikkala, Tommi & Salasuo, Mikko (2006) *Prekaari-ruoska? Portfoliopolvi, perustulo ja kansalaistoiminta*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkajulkaisusarja. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaari-ruoska.pdf>. (Viitattu 4.1.2007)
- Jokivuori, Pertti, Ilmonen, Kaj & Kevätsalo, Kimmo (1997) Kollektiivisuutta ja yksilöllistymistä. Suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen erilaiset jäsenet. *Sosiologia* 2/1997, 113–124.
- Kangas, Sonja & Kuure, Tapio (2003) Johdanto. Teoksessa Sonja Kangas & Tapio Kuure (toim.) *Teknologisoituvaa nuoruus. Nuorten elinolot –vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 33 & Stakes & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 23, 6–9.
- Koselleck, Reinhart (1979) *Vergangene Zukunft*. Frankfurt/M: Suhrkamp.
- Lappalainen, Pertti (2006) Ohjelmat poliittisessa toiminnassa. Teoksessa Jyrki Käkönen & Jukka Paastela (toim.) *Demokratia ja poliittinen osallistuminen. Heikki Palohelimon juhla- ja poliittinen osallistuminen. Heikki Palohelimon juhla- ja poliittinen osallistuminen. Heikki Palohelimon juhla- ja poliittinen osallistuminen*. Studia Politica Tamperensis 15. Tampere: Tampereen yliopiston laitosten julkaisut, 43–63.
- Martikainen, Tuomo & Fredriksson, Sami (2006) *Vaalit ja politiikka. Pääkaupunkiseudun nuorten aikuisten poliittiset valinnat 1988–2004*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Myllyniemi, Sami (2005) Nuorisobarometri 2005. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Erilaiset ja samanlaiset. Nuorisobarometri 2005*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 67 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 34, 12–64.
- Myllyniemi, Sami & Gissler, Mika & Puhakka Tiina (2005) Kuluttava nuoruus tilastoina. Teoksessa Minna Autio & Petri Paju (toim.) *Kuluttava nuoruus. Nuorten elinolot –vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 62 & Stakes & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 32, 14–53.
- Myllyniemi, Sami (2006) Nuorisobarometri 2006. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Uskon asia. Nuorisobarometri 2006*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 67 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 34, 14–89.
- Nurmela, Sakari (1999) *Nuoret ja eduskuntavaalit 1999. Raportti 18–30-vuotiaiden osallistumisesta vuoden 1999 eduskuntavaaleihin*. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 12.
- Nurmela, Sakari & Pehkonen, Juhani (2003) Nuoret ja vuoden 2003 eduskuntavaalit. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *”Kyllä politiikalle mutta...” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 27, 9–61.
- Paakkunainen, Kari (2003) Poliitiikkaa ei enää ohiteta liikkeenä pelinä. Riskiyhteiskunnan nuoret rakentajat ja populistit. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *”Kyllä politiikalle mutta...” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 27, 151–168.
- Paakkunainen, Kari (toim. 2003) *”Kyllä politiikalle mutta...” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 27.
- Paakkunainen, Kari (2006) Nuorten arvot, yhteiskunnallinen osallistuminen ja kirkko. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) *Uskon asia. Nuorisobarometri 2006*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 67 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 34, 146–168.
- Paakkunainen, Kari (2007) *Nuorten yrittäjäksi ryhtymisen mahdollisuudet, esteet ja yrittäjyyden julkinen ja opetuksellinen asema? Raportti nuorten kilpa-aineiden ja asenteiden tulkinnaasta sekä yrittäjäpoliittista visiota*. Käsi kirjoitus Kerhokeskus – Koulutyön tuki ry:lle ja Yksityisyrittäjien säätiölle, julkaistaan helmi-maaliskuussa 2007.
- Paakkunainen, Kari & Myllyniemi, Sami (2004) Ohut kuntakansalaisuus ja uudet linkittäjät: nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon beikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nu-

- risotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46 & Kuntaliitto & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 29, 10–111.
- Pehkonen Juhani (1998) *Nuorten järjestökiinnittyneisyys. Yhteenvetoraportti 1998*. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisosiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Nuorten_osallistuminen_1998.pdf. (Viitattu 7.1.2007)
- Pesonen, Pertti & Sänkiäho, Risto (1979) *Kansalaiset ja kansanvalta: suomalaisten käsityksiä poliittisesta toiminnasta*. Porvoo: Söderström.
- Pesonen, Pertti & Sänkiäho, Risto & Borg, Sami (1993) *Vaalikansan äänivalta. Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Juva: WSOY.
- Rahkonen, Juho (2006) Eva ja globalisaatioasenteet. Teoksessa Pertti Suhonen (2006) *Mielipidetutkimukset ja yhteiskunta*. Tampere: Tampere University Press, 163–178.
- Stranius, Leo (2006) Mihin katosi ympäristöliike radikaalin kansalaistoiminnan kentältä? Teoksessa Tommi Hoikkala & Mikko Salasuo (toim) *Prekaariroska? Portfoliopolvi, perustulo ja kansalaistoiminta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariroska.pdf>. (Viitattu 7.1.2007)
- Torvi, Kai & Kiljunen, Pentti (2006) *Ikkunat auki maailmaan. EVAn Suomi, EU ja Maailma -asennetutkimus 2006*. Helsinki: Elinkeinoelämän valtuuskunta EVA, verkkojulkaisu, http://www.eva.fi/files/1523_ikkunat_auki_maailmaan.pdf. (Viitattu 7.1.2007)
- Vapaa-aikatutkimus (2002) Tilastokeskus. <http://www.stat.fi/meta/til/vpa.html>. (Viitattu 7.1.2007)

LIITETAULUKKO 1.

VASTAAJAT TAUSTAMUUTTUITTAIN

SUKUPUOLI	n	%
Nainen	277	58,3
Mies	198	41,7
Yhteensä	475	100,0

IKÄRYHMÄ	n	%	naiset, %	miehet, %
18-21	165	35,3	37,1	32,8
22-25	160	34,3	32,4	36,9
26-29	142	30,4	30,5	30,3
Yhteensä	467	100,0	100,0	100,0

ÄIDINKIELI	n	%	naiset, %	miehet, %
Suomi	455	96,0	96,8	94,9
Ruotsi	19	4,0	3,3	5,1
Yhteensä	474	100,0	100,0	100,0

ASUINPAIKKA	n	%	naiset, %	miehet, %
Etelä-Suomen lääni	181	39,8	39,8	39,8
Länsi-Suomen lääni	165	36,3	36,1	36,6
Lapin, Oulun ja Itä-Suomen läänit	109	24,0	24,2	23,7
Yhteensä	455	100,0	100,0	100,0

PERHEMUOTO	n	%	naiset, %	miehet, %
Vanhempien/vanhemman/muun huoltajan luona asuva	99	20,9	17,0	26,4
Yksin asuva (myös soluasunto)	126	26,6	25,6	27,9
”Kimppakämpässä” ystävien tai sisarusten kanssa	26	5,5	5,8	5,1
Yksinhuoltaja	2	0,4	0,7	0,0
Avio- tai avoliitossa, lapseton	145	30,6	32,9	27,4
Avio- tai avoliitossa, lapsia	71	15,0	17,0	12,2
Muu perhemuoto tai ei vastausta	5	1,1	1,1	1,0
Yhteensä	474	100,0	100,0	100,0

OPISKELU	n	%	naiset, %	miehet, %
Ei opiskele	201	42,6	41,7	43,9
Lukiassa	39	8,3	8,3	8,2
Toisen asteen ammatillisessa	44	9,3	9,4	9,2
Ammattikorkeakoulussa	64	13,6	13,4	13,8
Yliopistossa	101	21,4	22,1	20,4
Muualla	23	4,9	5,1	4,6
Yhteensä	472	100,0	100,0	100,0

YLIOPPILASTUTKINTO	n	%	naiset, %	miehet, %
On ylioppilas	272	57,4	61,0	52,3
Ei ole ylioppilas	202	42,6	39,0	47,7
Yhteensä	474	24,9	100,0	100,0

AMMATILLINEN KOULUTUS	n	%	naiset, %	miehet, %
Ammatillinen perustutkinto	133	28,3	26,1	31,4
Ammattikorkeakoulututkinto	66	14,0	17,0	9,8
Yliopistotutkinto	62	13,2	14,1	11,9
Ei mitään mainituista	209	44,5	42,8	46,9
Yhteensä	470	100,0	100,0	100,0

PÄÄASIALLINEN TOIMINTA	n	%	naiset, %	miehet, %
Koululainen tai opiskelija	214	53,4	55,4	50,6
Palkkatyössä	128	31,9	27,9	37,5
Yrittäjä	9	2,2	2,1	2,4
Työtön tai lomautettu	17	4,2	3,4	5,4
Äitiys- tai vanhempainvapaalla	24	6,0	9,9	0,6
Muu	9	2,2	1,3	3,6
Yhteensä	401	100,0	100,0	100,0

TYÖSUHTEEN LUONNE	n	%	naiset, %	miehet, %
Täysipäiväinen ja vakainainen	68	31,5	27,4	37,0
Täysipäiväinen määräaikainen	46	21,3	16,1	28,3
Osa-aikainen vakainainen	52	24,1	30,6	15,2
Osa-aikainen määräaikainen	50	23,1	25,8	19,6
Yhteensä	216	100,0	100,0	100,0

MARJA PELTOLA

KONVENTIOITA JA VAIHTOEHTOJA — NUORET MUUTTUVAN YHTEISKUNNAN POLIITTISINA TOIMIJOINA

Nuoren sukupolven poliittisuutta koskeva julkinen keskustelu kääntyy usein ongelma-
puheeksi, jonka keskeisenä huolenaiheena on
nuorten vähäinen kiinnittyminen muodolliseen
politiikkaan ja sen keskeisiin toimintatapoihin,
puolueisiin ja vaaleihin. Keskustelussa koroste-
taan usein nuoren ikäpolven passiivisuutta, kyy-
nisyttä ja poliittista sitoutumattomuutta. Tätä
argumentointia vastaan ja osittain sen rinnalla
monet nuorisotutkijat ovat osoittaneet nuorten
olevan yhteiskunnallisesti aktiivisia tavoilla, joita
ei ole perinteisesti käsitetty poliittisiksi (mm.
Gauthier 2003; Frazer & Emler 1997, 177).

Poliittisuutta ei voida nähdä muusta yhe-
teiskunnasta erillisenä toiminnan sektorina,
vaan muutokset taloudessa, työmarkkinoissa,
hyvinvointivaltiossa ja muissa keskeisissä yhe-
teiskunnallisissa instituutioissa heijastuvat yhe-
teiskunnan jäsenten motivaatiossa mobilisoitua
poliittisesti. Viime vuosikymmenten yhteis-
kunnallisilla muutoksilla onkin ollut syvälliset
vaikutuksensa myös kansalaisten poliittisen
toiminnan tapoihin. Osa politiikan tutkijoista
näkee yhteiskunnallisten muutosten johtaneen
tilanteeseen, jossa perinteisen politiikan pe-
rusta on alkanut murtua, ja sen rinnalle on
nousut uusia kollektiivista toimintaa ohjaavia
jakolinjoja. Muutos vaikuttaa sekä poliittisen

osallistumisen muotoihin että asiakysymyk-
siin, jotka eivät enää mahdu oikeisto-vasemmis-
to -akselin hahmottamalle poliittiselle kartalle.
Huomio on herättänyt kysymyksiä siitä, onko
nuoresta ikäpolvesta muodostumassa laadulli-
sesti uudenlainen poliittinen sukupolvi, jonka
toimintatavat ja poliittinen kiinnittyneisyys olisi
tähän mennessä riittämättömällä tavalla pystytty
käsitteellistämään.

Tässä artikkelissa tarkastelen 18–29-vuotiai-
den nuorten aikuisten poliittisen aktiivisuu-
den erilaisia muotoja lähtökohtanani kysymys
nuorten poliittisuuden muuttuneesta luontees-
ta. Keskeisenä ajatuksena nostan esiin sen, että
poliittinen osallistuminen edellyttää nuorilta
monenlaisia tiedollisia ja sosiaalisia resursseja ja
kompetensseja. Tarkoitän tällä sitä, että voidak-
seen aktiivisesti toimia yhteiskunnassa nuoren on
voitava kokea itsensä vaikuttavaksi kansalaiseksi,
jonka toiminnalla on todellista merkitystä. Tar-
kastelen sekä muodollisia että vakiintumattomia
reittejä pitkin kulkevaa osallistumista ja näiden
välistä suhdetta sekä niiden taustalla vaikutta-
via käsityksiä poliittisen järjestelmän luonteesta
ja omasta kansalaisuudesta. Lopuksi käsitelen
lyhyesti myös poliittisia asenne- ja arvoulottu-
vuuksia ja nuorten suhtautumista niihin.

NUORTEN POLIITTISEN AKTIIVISUUDEN MITTAREITA

Aloitan tarkastelemalla nuorten poliittisen aktii-
visuuden nykytilaa uuden aineiston valossa, joka
on kerätty 475 18–29-vuotiaalta nuorelta loka-
kuussa 2006. Aineistosta saadaan tietoa nuorten
äänestysaktiivisuudesta, järjestöosallistumisesta
sekä joidenkin epämuodollisten poliittisten vai-
kuttamiskeinojen käyttämisestä.

Äänestäminen

Taulukosta 1 nähdään vastaajien aikeet osallistua
kevään 2007 eduskuntavaaleihin äänestämällä.
Äänestämään aikovien osuudet ovat varsin kor-
keat: jopa yli 83 prosenttia nuorista ilmoittaa
käyvänsä ainakin luultavasti äänestämässä ja
yli puolet äänestävänsä varmasti. Ainoastaan

reilut kolme prosenttia on ilmoittanut jättävänsä varmasti äänestämättä.

TAULUKKO 1. Nuorten äänestäminen kevään 2007 eduskuntavaaleissa. (%)

	%	n
Varmasti äänestän	51,3	242
Luultavasti äänestän	32,0	151
Luultavasti en äänestä	8,5	40
Varmasti en äänestä	3,2	15
En osaa sanoa äänestänkö	5,1	24
Yhteensä	100	472

Korkeat äänestämään aikovien osuudet ovat edustuksellisen demokratian kannalta hyvä asia ja kertovat siitä, että varsin suuri osa nuorista suhtautuu ainakin periaatteessa positiivisesti ajatukseen muodolliseen politiikkaan osallistumisesta. Kuitenkaan näistä tuloksista ei suoraan voida päätellä todellista äänestystasoa kevään 2007 eduskuntavaaleissa. Survey-tutkimusten osoittaman äänestystason on lukuisissa tutkimuksissa todettu nousevan todellista äänestysprosenttia korkeammaksi. Tämä johtuu yhtäältä siitä, että äänestämättä jättävät ovat taipuvaisia ilmoittamaan äänestystietonsa väärin. Toisaalta tutkimuksen kato vääristää kuvaa äänestystasosta: survey-tutkimuksiin vastaavat useammin poliittisesti aktiiviset henkilöt, kun taas poliittisesti passiiviset jäävät tutkimuksen ulkopuolelle. (Pesonen ym. 1993, 86–87, 528.) Aiemmissa tutkimuksissa saatujen arvioiden perusteella voidaan päätellä, että todellinen vastausprosentti seuraavissa eduskuntavaaleissa tulisi olemaan 18–29-vuotiaiden keskuudessa noin 55,9 prosenttia¹. Tämä tarkoittaisi parin prosenttiyksikön nousua nuorten äänestysaktiivisuudessa vuoden 2003 eduskuntavaaleihin verrattuna, joissa 18–30-vuotiaiden äänestysprosentin arvioitiin olleen 54 (Nurmela & Pehkonen 2003, 34).

Järjestöaktiivisuus

Järjestöaktiivisuus näyttää nuorten keskuudessa pysyneen tasaisesti melko korkealla tasolla (ks. tilasto-osuus tässä kirjassa). *Nuorten järjestökiinnittyneisyys 1998* -raportin mukaan hieman yli puolet nuorista kuului johonkin järjestöön, ja käsillä olevassa aineistossa noin 55 prosenttia vastaajista ilmoittaa toimivansa vähintään yhdessä järjestössä. Järjestöissä toimivien osuus putoaa kuitenkin 45 prosenttiin, kun jätetään tarkastelusta pois nuorten yleisin järjestötoiminnan muoto, ammattiliitoissa toimiminen, jonka taustalla todennäköisesti ovat melko erilaiset tekijät kuin muun järjestötoiminnan, esimerkiksi taloudelliset ja ammatilliset edut. Järjestöaktiivisuutta koskeva kysymys on hankala, sillä järjestössä toimiminen tarkoittaa eri vastaajille eri asioita vaihdellen muodollisesta jäsenyydestä aktiiviseen toimintaan. Näin ollen järjestössä toimivien nuorten kategoria kattaa suuren variaation eriasteista sitoutumista järjestöihin.

Kuten on todettu myös aiemmissa tutkimuksissa (Helve 2002; Pehkonen 1998), nuorten järjestötoiminta keskittyy suurimmaksi osaksi ei-poliittisiin, ekspressiivisiin järjestöihin, erityisesti liikuntajärjestöihin. Instrumentaalisten, jotakin asiaa ajavien järjestöjen merkitys tulee kuitenkin esiin tarkasteltaessa nuorten kiinnostusta erilaisten järjestöjen toimintaa kohtaan. Nuoria kiinnostavat eniten hyväntekeväisyysjärjestöt (17 %) sekä ihmisoikeus- tai rauhanjärjestöt (16 %). Näiden lisäksi kiinnostus liikuntajärjestöjä kohtaan on suuria (14 %), mutta myös luonnonsuojelujärjestöistä, harrastuskerhoista, eläinoikeusjärjestöistä, ammattiliitoista ja kehitysmaajärjestöistä on kiinnostunut kymmenisen prosenttia nuorista. Vaikka järjestöä kohtaan tunnetusta kiinnostuksesta saattaa olla vielä pitkä matka aktiiviseen toimintaan, kertovat tulokset nuorten kiinnostuksen kohteista ja arvoista, joissa näyttävät korostuvan humanitääriset ja luonto- tai ympäristöaiheet.

Järjestöaktiivisuus on luonteeltaan kasautuvaa: yhteen järjestöön kuuluvat nuoret kuuluvat muita useammin myös muihin järjestöihin.

Positiivinen korrelaatio näkyy ennen muuta samantyyppisen arvopohjan omaavien instrumentaalisten järjestöjen välillä, mutta toisaalta myös liikunta- ja harrastusjärjestöjen ja instrumentaalisten järjestöjen välillä. Kun jätetään tarkastelun ulkopuolelle ammattiliitoissa toimiminen, vähintään kahdessa järjestössä toimivia ”järjestöaktiiveja” on vastaajista 18,2 prosenttia. Vajaa neljännes (24 %) nuorista ei toimi yhdesäkään mainituista järjestöistä eikä myöskään ole kiinnostunut niiden toiminnasta.

Epämuodolliset vaikuttamisen kanavat

Nuorten äänestysaktiivisuuden laskiessa monet nuorisotutkijat ovat kiinnittäneet huomionsa muuhun nuorten harjoittamaan yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. On huomautettu, ettei passiivisuus muodollisen politiikan suhteen välttämättä tarkoita välinpitämättömyyttä politiikan suhteen yleensä tai haluttomuutta yhteiskunnalliseen osallistumiseen. Osallistumistyylien muutosten vuoksi varsinkin nuorten kansalaisten yhteiskunnallinen aktiivisuus kanavoituu nykyisin puoluetoiminnan ohi. (Borg 1998, 22.) Tästä syystä käsitystä poliittisesta osallistumisesta tulisikin laajentaa koskemaan muutakin aktiivisuutta kuin vaaliosallistumista ja muuta poliittisten instituutioiden kanavoimaa toimintaa, sillä erityisesti nuorten poliittisuudesta ei saada oikeaa kuvaa vain näiden kautta (Gauthier 2003).

Nuorten osallistumismuotojen kirjo on laaja, ja nuoret saattavat vaihdella osallistumisen tapojaan samoin kuin poliittisia kiinnostumisiään tilanteen ja tarkoituksen mukaan. Nuoret liikkuvat ja ottavat etäisyyttä poliittisiin toimijoihin. Kevyt kiinnittyminen ryhmiin ja niiden välillä sukuloiminen ovat ainakin osittain korvanneet vahvan ja pysyvän kiinnittymisen johonkin järjestöön, puolueeseen tai aatteeseen. (Pohjantammi 2004, 187–188.) Nuorten kansalaistoiminnan voi siten nähdä projektimaistuneen ja perustuvan aiempaa enemmän yksittäisiin kampanjoihin tai tempauksiin (Stranius 2006, 67). Toimintatapojen vaihtelu ei välttämättä merkitse mielipiteiden tai kiinnostuksen koh-

teiden häilyvyyttä, vaan on osoitus nuorten uudesta tavasta toimia poliittisen kulttuurin sisällä (Pohjantammi 2004, 188).

Nuorten poliittinen vaikuttaminen tapahtuu kasvavassa määrin areenoilla, joita ei perinteisesti ole mielletty poliittisiksi. Henkilökohtainen ja poliittinen kietoutuvat yhteen, kun poliittisia viestejä välitetään jokapäiväisissä elämänratkaisuissa muun muassa markkinoiden välityksellä. Kulutus- ja ostotottumusten kautta tapahtuva politikointi on merkittävä osa tämänkaltaista ”elämäntapapolitikointia”. (Hellsten 2003.) Myös jälkiteollisen tietoyhteiskunnan nopea nousu on avannut uusia areenoja politikoinnille. Perinteisten joukkoviestinten lisäksi erityisesti internet on noussut tärkeäksi kanavaksi, joka tarjoaa paitsi tietoa, myös mahdollisuuden verkostoitua ja välittää omia kannanottoja. Nuori ikäluokka, joka on tottunut elämään monenlaisien medioiden tarjoaman informaation kyllästyvässä yhteiskunnassa, on omaksunut internetin jokapäiväiseksi tietolähteekseen ja työkalukseen. Internetillä on merkittävä rooli erityisesti monien ”uusien liikkeiden” keskeisenä viestintä- ja vaikuttamiskanavana (Rasimus 2003, 30).

Käsillä olevassa aineistossa on selvitetty nuorten suhtautumista kahteen epämuodolliseen aktiivisuuden tyyppiin, kulutuspolitikointiin ja internetin käyttöön, poliittisten viestien välityskanavana. Yli kolmannes (34,7 %) nuorista raportoi poliittisten asioiden ja arvojen vaikuttavan ainakin joskus heidän ostopäätöksiinsä (taulukko 2), joten kulutustottumusten kautta tapahtuvaa politikointia voidaan pitää nuorten keskuudessa melko laajalle levinneenä tapana välittää poliittisia preferenssejä. Samoin taulukosta 3 nähdään, että noin kolmannes nuorista myös vähintään joskus välittää eettisiä tai poliittisia kantojaan ja rakentaa yhteyksiä internetin ja sähköpostin välityksellä. Kuitenkin yli puolilla nuorista nämä vaikuttamismuodot eivät ole aktiivisesti käytössä.

TAULUKKO 2. Kun teet kuluttajana ostopäätöksiä, ovatko poliittiset asiat ja arvot vaikuttaneet valintoihisi? (%)

	%	n
Kyllä, useasti	7,0	33
Joskus	27,7	131
Eivät ole vaikuttaneet	53,9	255
En osaa sanoa	11,4	54
Yhteensä	100	473

TAULUKKO 3. Oletko käyttänyt nettiyhteyksiä tai sähköpostia eettisten ja/tai poliittisten kannanottojen välittämisessä tai yhteyksien rakentamisessa? (%)

	%	n
Kyllä, useasti	5,5	26
Joskus	28,5	135
En ole käyttänyt	61,9	293
En osaa sanoa	4,0	19
Yhteensä	100	473

Vaikka nämä kaksi epämuodollisen aktiivisuuden muotoa ovat merkittäviä poliittisen aktiivisuuden osoittimia, on hyvä pitää mielessä,

ettei nuorten vakiintumattomia reittejä pitkin kulkeva vaikuttaminen tyhjene tämänkaltaisiin yksittäisiin toimintoihin. Sen kaikkea moninaisuutta olisi vaikea, ellei mahdollon, tavoittaa kyselytutkimuksen keinoin.

Aktiivisuuden kasautuminen

Tarkoittaako sitten uudenlaisten poliittisen vaikuttamisen kanavien käytön lisääntyminen sitä, että nuoret ovat kääntämässä selkensä perinteisen politiikan vaikuttamisväylille ja siirtymässä kokonaan toisille politiikan areenoille? Kun tarkastellaan erilaisten aktiivisuuden muotojen välistä suhdetta, tällainen oletus käy kestävämmäksi. Kaikkien tässä tarkasteltujen aktiivisuuden muotojen välillä on tilastollisesti merkitsevä positiivinen yhteys siten, että lähes millä tahansa yksittäisellä ulottuvuudella aktiiviset nuoret ovat muita todennäköisemmin aktiivisia myös muilla ulottuvuuksilla (taulukko 4).

Äänestämistään varmana pitävät nuoret ovat muita useammin aktiivisia myös kulutuspolitiikoinnissa, internetin käyttäjinä ja järjestöissä. Samoin järjestöissä toimivat nuoret² ilmoittavat pääsääntöisesti muita useammin aikovansa käydä äänestämässä, käyttävänsä internetiä mielipiteidensä muodostamisessa ja välittämisessä sekä tekevänsä kulutuspäätöksiä poliittisten näkökantojen perusteella. Joitakin

TAULUKKO 4. Erilaisten poliittisen aktiivisuuden muotojen korrelaatiot³.

	Järjestöaktiivisuus	Kulutuspolitiikointi	Nettiyhteyksien käyttö poliittisten viestien välittämisessä
Järjestöaktiivisuus	1		
Kulutuspolitiikointi	0,153 p=0,001	1	
Nettiyhteyksien käyttö poliittisten viestien välittämisessä	0,174 p=0,000	0,301 p=0,000	1
Äänestäminen	0,158 p=0,000	0,251 p=0,000	0,191 p=0,000

KUVIO 1. Neljä aktiivisuustyyppiä. (n=399)

		äänestäminen	
		+	-
epämuodolliset vaikuttamiskeinot	+	moniaktiivit n=66 (16,5 %)	vaihtoehtoaktiivit n=21 (5,3 %)
	-	konventionaaliset n=143 (35,8 %)	passiiviset n=169 (42,4 %)

$\chi^2=24,594$, $df=1$, $p=0,000$

poikkeuksia yleissääntöön kuitenkin on. Luonnonsuojelu- ja eläinoikeusjärjestöissä toiminen ei näytä liittyvän suurempaan äänestysaktiivisuuteen, eikä liikunta- ja maanpuolustusjärjestöissä toimiminen nosta taipumusta vaikuttaa kulutuksen kautta.

Aktiivisuuden kasautuminen tällä tavoin kertoo siitä, että perinteiset ja epämuodolliset vaikuttamisen keinot eivät suinkaan ole toisilleen vaihtoehtoisia vaan pikemminkin täydentävät toisiaan. Olen todennut saman koskien vuoden 2003 eduskuntavaalien jälkeen kerättyä aineistoa (Peltola 2006). Havaintoa tukee myös runsas määrä muuta tutkimusta (Siisiäinen 2000, 163–165; Pesonen ym. 1993, 219; EUYOUNG 2006, 147–156).

Vaikka nuoria ikäluokkia käsitellään usein itsestään selvästi yhtenäisenä kategoriana, nuoret muodostavat sisäisesti hyvin heterogeenisen ryhmän, eikä voida nimetä nuoria kokonaisuudessaan luonnehtivia poliittisia käyttäytymis- tai asennoitumismalleja. Saadakseni esiin joitakin eroja nuorten poliittisen aktiivisuuden tavoissa olen jakanut vastaajat neljään ryhmään heidän poliittisen aktiivisuutensa mukaan (kuvio 1). Ryhmittely on tehty ristiintaulukoimalla konventionaaliseksi poliittiseksi vaikuttamiseksi tulkittu äänestamisaktiivisuus ja aktiivisuus muiden vaikuttamiskeinojen, kulutuspolitiikoinnin ja netin välityksellä tapahtuvan poliittisten kysymysten välittämisen suhteen.⁴

Kuten havainto poliittisen aktiivisuuden kasautuvasta luonteesta antoi odottaa, pienim-

män ryhmän muodostavat vastaajat, joiden aktiivisuus suuntautuu kokonaan muualle kuin muodollisen politiikan väyliin. Tämä vaihtoehtoaktiiviksi nimetty ryhmä muodostaa vain reilut viisi prosenttia vastaajista.

Moniaktiivit, eli vastaajat, jotka välittävät poliittisia viestejä sekä kulutuspolitiikoinnin että internetin välityksellä, ja tämän lisäksi ovat myös aktiivisia äänestäjiä, muodostavat kolme kertaa suuremman ryhmän, 16,5 prosenttia vastaajista. Valtaosalle nuorista äänestäminen on silti yhä keskeisin vaikuttamisen kanava, ja noin 36 prosenttia vastaajista kuuluukin ryhmään, joka on nimetty konventionaaliseksi, sillä sen poliittinen aktiivisuus rajoittuu äänestämiseen. Kaikkein suurimman ryhmän, yli 40 prosenttia, muodostavat passiiviset, jotka ovat jättäytyneet tai jääneet sekä muodollisen että epämuodollisen vaikuttamisen ulkopuolelle. On kuitenkin hyvä pitää mielessä myös aineiston rajoitukset: poliittinen aktiivisuus koskee juuri tähän kyselyyn valittuja muuttujia. Siten on mahdollista, että passiivisiksi on luokiteltu vastaajia, joiden aktiivisuus vain kanavoituu sellaisia reittejä pitkin, joita tässä kyselyssä ei ole tavoitettu.

Taulukosta 5 nähdään aktiivisuustyyppien välisiä eroja politiikkaa kohtaan tunnetun kiinnostuksen ja tulevien eduskuntavaalien suhteen. Aktiiviset ryhmät ovat johdonmukaisesti kiinnostuneempia politiikasta, mutta myös valmiimpia etsimään uutta tietoa ja muodostamaan siten perusteltuja mielipiteitä seuraavien eduskuntavaalien ehdokkaista. Merkille pan-

tavaa on, ettei ehdokkaiden vertailu kiinnosta ainoastaan äänestämässä käyviä ryhmiä, vaan myös vaihtoehtoaktiivit ilmoittavat varsin usein sekä käyttävänsä vaalikoneita että tutkivansa ehdokkaiden kotisivuja. Ainoastaan passiivisten ryhmässä kiinnostus ehdokkaita kohtaan on vähäistä.

Koska kasautuminen näyttää olevan yksi poliittisen aktiivisuuden keskeisistä piirteistä, tuntuu luonteelta olettaa sen takana olevan joitakin tiedollisia ja omiin toimintamahdollisuuksiin liittyviä resursseja. Havainto kiinnittääkin huomion siihen, kuinka merkittävässä osassa nuorten erilaiset kompetenssit ovat poliittisen aktiivisuuden taustalla. Ne nuoret, joilla on resursseja, vaikuttavat aktiivisesti usealla tavalla rinnakkain, ovat kiinnostuneita laajentamaan

politiikkaa koskevaa tietämystään ja siten myös kasvattavat motivaatiotaan toimia. Ilmiön kääntöpuolena on nuorten polarisoituminen niihin, jotka vaikuttavat monissa yhteyksissä ja niihin, jotka eivät vaikuta missään.

POLIITTINEN KOMPETENSSI OSALLISTUMISEN EDELLYTYKSENÄ

Poliittisen osallistumisen kannalta keskeisellä sijalla ovat yksilön käsitykset siitä, kuinka kompetentti hän kokee olevansa kansalaisena ja millaisia edellytyksiä hänellä on vaikuttaa (Borg 1996, 19). Nuoret, jotka uskovat, että eri vaikutuskanavien kautta on mahdollista saada aikaan muutosta, myös käyttävät näitä kanavia muita useammin (EUYOUPART 2006). Poliittinen kiinnittyneisyys liittyy siten vaihteleviin

TAULUKKO 5. Aktiivisuustyyppien kiinnostus politiikkaa kohtaan ja aikomukset ottaa selvää.

		moni-aktiivit	vaihtoehtoaktiivit	konventionaaliset	passiiviset	Yht.	n
Kuinka kiinnostunut olet politiikasta?	Hyvin kiinnostunut	24,2	4,8	4,2	0,6	6,0	24
	Jonkin verran kiinnostunut	54,5	47,6	48,3	18,6	36,8	146
	Vain vähän kiinnostunut	18,2	42,9	39,2	52,1	41,3	164
	En lainkaan kiinnostunut	3,0	4,8	6,3	24,0	13,0	52
	En osaa sanoa	0,0	0,0	2,1	4,8	2,7	11
	Yhteensä	100	100	100	100	100	100
$\chi^2=116,556$, $df=12$, $p=0,000$							
Aiotko kokeilla tai käyttää hyödyksesi ns. vaalikoneita omien ehdokkaiden valinnassa ja arvioinnissa?	Kyllä, aktiivisesti	42,4	14,3	28,0	8,9	21,6	86
	Saatan kokeilla kerran	42,4	81,0	53,8	46,7	50,4	201
	En kokeile	7,6	0,0	11,2	29,0	17,5	70
	En osaa sanoa	7,6	4,8	7,0	15,4	10,5	42
	Yhteensä	100	100	100	100	100	399
$\chi^2=64,736$, $df=9$, $p=0,000$							
Aiotko tutustua ehdokkaiden omiin nettisivuihin ennen eduskuntavaaleja?	Kyllä, aktiivisesti	21,2	4,8	7,0	1,8	7,0	28
	Satunnaisesti	65,2	47,6	58,7	26,0	45,4	181
	En tutustu	1,5	28,6	20,3	50,9	30,6	122
	En osaa sanoa	12,1	19,0	14,0	21,3	17,0	68
	Yhteensä	100	100	100	100	100	399
$\chi^2=100,588$, $df=9$, $p=0,000$							

voimavaroihin, edellytyksiin ja preferensseihin, joita nuorilla on käytössään heidän pyrkiessään vaikuttamaan ympäristöönsä ja politiikkaan (Jääsaari & Martikainen 1991, 73).

Politiikan tutkimuksessa käsityksiä omista mahdollisuuksista hallita politiikan ilmiöitä ja vaikuttaa nimitetään yleensä kansalaispätevyudeksi. Kansalaispätevyudestä voidaan erottaa sisäinen ulottuvuus, eli käsitykset omasta kyvystä seurata ja ymmärtää politiikkaa sekä halutessa vaikuttaa siihen, ja ulkoinen ulottuvuus, joka kuvaa käsityksiä vaikuttamismahdollisuuksien ulkoisista edellytyksistä liittyen erityisesti puolueisiin, poliittisesti ohjattuun hallintoon ja poliittikkoihin. (Borg 1998, 19; Borg 2005, 26.)

Kansalaispätevyteen liittyvä keskustelu on siten samalla myös keskustelua poliittisista kompetensseista. Kompetenssin käsitteellä viitataan yhtä aikaa sekä kykyyn tehdä asioita että erilaisiin valmiuksiin tai potentiaaliin eli siihen, mitä voidaan ja halutaan tehdä. Kompetenssi eroaa tiedosta tai kyvystä siinä, että kompetenssiin liittyy toimintaan motivoiva ulottuvuus: tiedon tai kykyjen avulla voidaan tehdä asioita jossakin konkreettisessa tilanteessa. (Bjarnadottir 2004, 301–302.) Poliittinen kompetenssi tarkoittaa sitä, missä määrin yksilö kokee, että hänellä on kykyä ja mahdollisuuksia vaikuttaa poliittisiin asioihin, miten paljon hän tietää erilaisista vaikuttamismahdollisuuksistaan ja kuinka motivoitunut hän on käyttämään niitä (Emler & Frazer 1999, 254–255). Kompetentti yksilö ymmärtää paremmin ympäristöään ja toimii eri tavoin kuin vähemmän kompetentti. Paremman ymmärryksen ja suurempien toimintamahdollisuuksien seurauksena yksilön motivaatio toimia kasvaa, ja uusien kokemusten ja oppimisen kautta kompetenssi edelleen vahvistuu. (Frønes 1990, 146–147.)

Kompetenssit ja toimintaedellytykset eivät kehity pelkästään yksilön sisältä, vaan niiden rakentuminen on kaksisuuntaisen prosessi yksilön ja yhteiskunnan välillä. Ympäriöivän yhteiskunnan asettamat vaatimukset ja odotukset muokkaavat yksilön toimintamahdollisuuksia,

ja kompetenssit rakentuvat vastamaan näihin odotuksiin. (Frønes 1995, 66.) Poliittisina toimijoina ja kansalaisina yhteiskunnan jäsenten odotetaan useimmiten toimivan yhteiskunnan kokonaisuuden kannalta ihanteellisesti. Aktiivisen kansalaisen ideaan kuuluu muun muassa kiinnostus politiikkaa kohtaan ja halu osallistua päätöksentekoon sekä luottamus poliittisiin toimijoihin ja instituutioihin (Bynner & Ashford 1994, 223–224). Idealin kansalaiskäsitteen toteutuminen voidaan kuitenkin kyseenalaistaa, sillä muodolliseen kansalaisten väliseen tasa-arvoisuuteen sekoittuu monenlaisia rakenteellista epätasa-arvoa tuottavia mekanismeja. Erityisesti nuoret määrittyvät kansalaisina helposti puolinnaisiksi tai ”aloitteleviksi”, jolloin heidän kansalaisuuden ilmauksiinsa ja vaikuttamispyrkimyksiinsä kohdistetaan monenlaista kontrollia ja ohjausta (Harinen 2000, 29–30; Pohjola 2001, 201–202). Ympäristö yhtäältä mahdollistaa ja antaa malleja nuorten toiminnalle, toisaalta rajoittaa ja vaimentaa ei-toivottaviksi määrittyviä toiminnan tapoja. Nuoret rakentavat poliittisia kompetenssejaan siten usein ristiriitaisten odotusten alla ja erilaisten vaikuttamispyrkimysten kohteina.

Monet tutkijat korostavat kompetenssin merkityksen kasvavan postmodernissa, kompleksisessa yhteiskunnassa (Frønes 1990; Bjarnadottir 2004; Mørch 2003). Pelkkä tieto ja osaaminen eivät ole enää riittäviä edellytyksiä muuttuvassa maailmassa toimimiselle, sillä niiden arvo vähenee nopeasti informaation virrassa ja uusien tekniikoiden jatkuvasti kehittyessä. Uudenlaiset sosiaaliset tilanteet luovat uusia mahdollisuuksia, mutta myös lisäävät epävarmuutta, jonka kanssa selviäminen vaatii uudenlaisia resursseja ja elämänhallintaa (Giddens 1994). Keskeiseksi nousee kokemus kompetenssista, siis usko omiin toimintamahdollisuuksiin, olennaisena sisäisenä toimintaedellytyksenä ja turvallisuudentunteen säilyttäjänä (Bjarnadottir 2004, 314).

Nuorten poliittiseen kompetenssiin liittyviä teemoja on kartoitettu aineistossa erilaisin asenneväittämin (kuvio 2). Eniten kannatus-

ta nuorten keskuudessa saavat äänestämiseen liittyvät väittämät, ”Äänestäminen on kansalaisvelvollisuus” ja ”Äänestämällä voi vaikuttaa asioihin”, joiden kanssa vähintään jokseenkin samaa mieltä on jopa neljä viidestä nuoresta. Näiltä osin nuorten käsitykset ovat siten varsin konservatiivisia, ja kuten jo äänestämisaiketa vuodelta 2007 eduskuntavaaleissa koskeva kysymys antoi ymmärtää, äänestämällä voidaan todeta olevan edelleen varsin vahva jalansija keskeisenä vaikuttamiskanavana. Varsin suuri osa nuorista tiedostaa politiikan vaikutukset omaan elämäänsä: 84 prosenttia on täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteen ”Politiikkojen tekemillä päätöksillä ei ole mitään vaikutusta omaan elämääni” kanssa, ja yli puolet (59 %) kokee ymmärtävänsä poliittisia kysymyksiä.

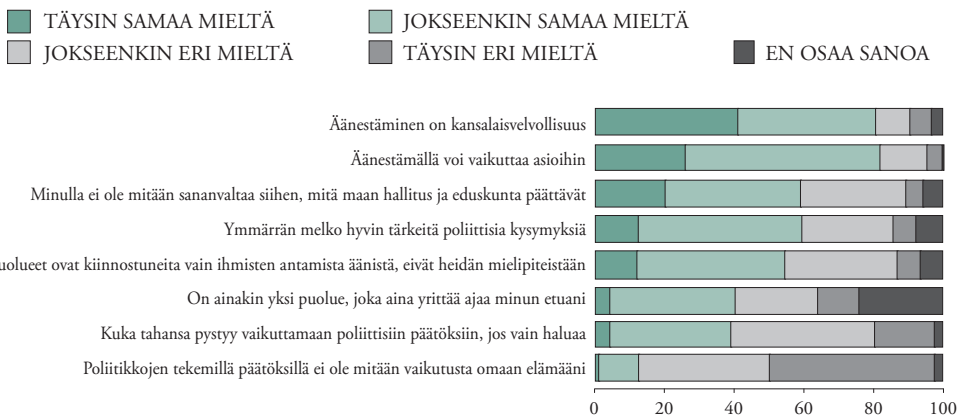
Tästä huolimatta nuorten keskuudesta nousee runsaasti myös kriittisiä arvioita erityisesti koskien yksittäisen kansalaisen vaikuttamismahdollisuuksia. Yli puolet (59 %) vastaajista on samaa mieltä väitteen ”Minulla ei ole mitään sananvaltaa siihen, mitä maan hallitus ja eduskunta päättävät” kanssa. Samansuuruinen osuus nuorista ei usko väitteeseen ”Kuka tahansa

pystyy vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin, jos vain haluaa”.

Kompetenssin kokemiseen liittyviä muutujia on analysoitu pääkomponenttianalyysin avulla, jonka tuloksena muuttujat on ryhmitelty kolmelle faktorille, jotka mittaavat kompetenssin eri ulottuvuuksia. Vertailemalla pääkomponenttianalyysin tuottamien faktoripisteiden keskiarvoja on selvitetty, miten eri aktiivisuustyyppit suhtautuvat kompetenssin eri ulottuvuuksia mittaaviin väitteisiin (taulukko 6, tulokset on esitetty tarkemmin liitetaulukoissa 1 ja 2).⁵

Ensimmäisen faktorin kuvaama ulottuvuus kokoa ne muuttujat, jotka liittyvät yhtäältä vastaajan käsityksiin vaikuttamisen mahdollisuuksista yhteiskunnassa ylipäänsä, ja toisaalta vastaajan käsityksiin omista vaikuttamismahdollisuuksistaan. Toisen faktorin kuvaama ulottuvuus liittyy puolueiden toimivuuteen sekä äänestämisen normatiivisuuteen. Tälle ulottuvuudelle kuuluvat muuttujat liittyvät erityisesti muodollisen politiikan osalta kompetenssin toimintaan motivoivaan ominaisuuteen – siihen, missä määrin vastaajat pitävät vallitsevaa poliittista järjestelmää sellaisena, jonka toimintaan

Kuvio 2. NUORTEN SUHTAUTUMINEN POLIITTISTA KOMPETENSIA KARTOITTAVIIN VÄITTÄMIIN (%)

TAULUKKO 6. Nuorten suhtautuminen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Pääkomponentti-analyysin ja faktoripisteiden keskiarvotarkastelun yleisesittelyä.

Faktori 1. Vaikuttamismahdollisuudet	Faktori 2. Puolueet ja äänestäminen	Faktori 3. Politiikan vieraus
Kuka tahansa pystyy vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin, jos vain haluaa	On ainakin yksi puolue, joka aina yrittää ajaa minun etuani	Ymmärrän melko hyvin tärkeitä poliittisia kysymyksiä (käännetty muuttuja ^a)
Äänestämällä voi vaikuttaa asioihin	Äänestäminen on kansalaisvelvollisuus	Poliitikkojen tekemillä päätöksillä ei ole mitään vaikutusta omaan elämään
Minulla ei ole mitään sananvaltaa siihen, mitä maan hallitus ja eduskunta päättävät (käännetty muuttuja ^a)	Puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, eivät heidän mielipiteistään (käännetty muuttuja ^a)	
ominaisarvo 2,05 kumulatiivinen selitysaste 25,63	ominaisarvo 1,57 kumulatiivinen selitysaste 45,22	ominaisarvo 1,29 kumulatiivinen selitysaste 61,32
Samaa mieltä ovat - moniaktiivit - vaihtoehtoaktiivit	Samaa mieltä ovat - konventionaaliset - moniaktiivit	Samaa mieltä ovat - passiiviset
Eri mieltä ovat - passiiviset	Eri mieltä ovat - passiiviset	Eri mieltä ovat - moniaktiivit - konventionaaliset

^a Muuttuja latautuu faktorille negatiivisesti, eli se mittaa faktorin kuvaaman ilmiön kääntöpuolta. Muuttuja on käännetty siten, että se mittaa ilmiötä samansuuntaisesti kuin faktorin muut muuttajat.

on ylipäänsä järkevää osallistua. Kolmannelle faktorille latautuviissa väitteissä korostuu ennen muuta politiikan kaukaisuus omasta elämästä.

Keskiarvojen vertailussa erityisesti moniaktiivien ja passiivisten ryhmät erottuvat selkeästi toisistaan. Passiivisten ryhmä kokee johdonmukaisesti vaikuttamismahdollisuuksiensa olevan vähäisiä, puolueiden ja muodollisen politiikan vaikuttamiskanavien olevan hyödyttömiä tai epätoimivia sekä politiikan olevan omasta elämästään kaukainen ja käsittämätön asia.

Vaikuttamismahdollisuuksien kokemista koskevalla ulottuvuudella moniaktiivit ja vaihtoehtoaktiivit näyttävät olevan yhtä kompetentteja ja erottuvat tässä suhteessa positiivisesti erityisesti passiivisista. Epämuodollisen ja muodollisen vaikuttamisen taustalla vaikuttaa siten ainakin osittain samantyyppinen kokemus omista kyvyistä ja mahdollisuuksista osallistua. Vaihtoehtoaktiivit kokevat kuitenkin selvästi

moniaktiivieja useammin politiikan itselleen vieraaksi, vaikka ryhmä ei tässä suhteessa poikkea aineiston keskimääräisestä tasosta. Lisäksi odotusten mukaisesti vaihtoehtoaktiivien käsitys puolueista ja äänestämisestä on moniaktiivieja kielteisempää – mutta silti koko aineiston keskiarvon yläpuolella, mikä kertoo ennen muuta passiivisten ryhmän vähäisestä kiinnostumisesta puolueisiin ja äänestämiseen.

Konventionaaliset vaikuttajat ovat kaikilla ulottuvuuksilla jossain määrin aineiston keskiarvoa kompetentimpia. Erityisen paljon heillä näyttää olevan luottamusta puolueisiin ja äänestämiseen, jopa eniten koko aineistossa, vaikka ero moniaktiivien ryhmään on häviävän pieni.

Nuorten käsityksillä vaikuttamisen mahdollisuuksista ja poliittisen järjestelmän luonteesta sekä kokemuksilla politiikan kaukaisuudesta on siten selkeä vaikutus siihen, kuinka aktiivinen

nuori käytännössä on. Keskiarvojen vertailu kertoo, että poliittinen aktiivisuus, niin konventionaalinen kuin epäkonventionaalinenkin, edellyttää sekä toimintaan motivoivia että tiedollisia kompetensseja. Erilaisten osallistumiskulttuurien taustalla ei ole toisilleen vastakkaisia kokemuksia omasta kansalaisuudesta, vaan suurelta osin sekä konventionaalinen että epäkonventionaalinen osallistuminen kumpuavat samasta lähteestä: kokemuksesta, että omalla toiminnalla ylipäänsä voidaan saada jotakin aikaan.

MISTÄ KOMPETENSIA VAIKUTTAA?

Aktiivinen yhteiskunnallinen vaikuttaminen edellyttää siis nuorilta uskoa omiin vaikutta-

mismahdollisuuksiin, tietämystä politiikasta ja kokemusta sen luotettavuudesta. Mistä aktiiviset nuoret sitten saavat näitä resursseja ja miten heitä ympäröivät yhteiskunnalliset rakenteet vaikuttavat tähän prosessiin? Joitakin vastauksia saadaan tarkastelemalla aktiivisuuden taustatekijöitä (taulukko 7).

Ensinnäkin voidaan todeta, että koulutus⁶ on selvästi säilyttänyt merkityksensä poliittista aktiivisuutta lisäävänä tekijänä. Perusasteen koulutuksen saaneista vastaajista jopa lähes 60 prosenttia kuuluu passiivisten ryhmään, kun korkea-asteen koulutuksen saaneista vain reilu neljännes. Samoin korkeasti koulutetuista huomattavan suuri osa, noin kolmannes, kuuluu

TAULUKKO 7. Aktiivisuustyyppi taustamuuttujien mukaan. (%)

		moni-aktiivit	vaihtoehtoaktiivit	konventionaaliset	passiiviset	yht.	n
sukupuoli	nainen	16,2	6,0	35,5	42,3	100	234
	mies	17,0	4,2	36,4	42,4	100	165
	yhteensä	16,5	5,3	35,8	42,4	100	399
$\chi^2=0,610$, $df=3$, $p=0,894$							
koulutus	perusaste	9,4	4,7	26,8	59,1	100	149
	keskiaste	13,6	6,1	45,6	34,7	100	147
	korkea aste	32,3	5,1	35,4	27,3	100	99
	yhteensä	16,7	5,3	35,9	42,0	100	395
$\chi^2=44,894$, $df=6$, $p=0,000$							
ikäryhmä (vuosia)	18–21	10,1	4,3	36,0	49,6	100	139
	22–25	17,0	5,2	33,3	44,4	100	135
	26–30	23,2	6,4	38,4	32,0	100	125
	yhteensä	16,5	5,3	35,8	42,4	100	399
$\chi^2=12,944$, $df=6$, $p=0,044$							
järjestöaktiivisuus	ei aktiivi	13,7	5,1	34,0	47,3	100	315
	aktiivi	31,9	5,6	45,8	16,7	100	72
	yhteensä	17,1	5,2	36,2	41,6	100	387
$\chi^2=27,023$, $df=3$, $p=0,000$							
asuinpaikka	Helsinki tai muu Uusimaa	20,6	9,5	40,5	29,4	100	126
	muu Suomi	14,8	2,7	34,4	48,0	100	256
	yhteensä	16,8	5,0	36,4	41,9	100	382
$\chi^2=17,416$, $df=3$, $p=0,001$							

moniaktiivien ryhmään. Keskiasteen koulutuksen saaneet ovat puolestaan muita useammin konventionaalisia osallistujia.

Koulutus onkin nähty perinteisesti olevan keskeinen reitti ”täyteen kansalaisuuteen” (Williamson 1997). Koulutuksen vaikutusta on selitetty sen antamalla kognitiivisilla resursseilla, jotka mahdollistavat politiikan seuraamisen ja siihen vaikuttamisen. Ne, joilla on koulutusta, tuntevat, että heillä on mahdollisuuksia vaikuttaa poliittisiin tapahtumiin, kun taas ne, joilla ei ole koulutuksen tuomia resursseja, tuntevat itsensä voimattomiksi politiikan suhteen. Koulutuksella on siten mahdollisuus tarjota arvojen ja tiedon lisäksi myös välineitä näiden käyttämiseen, toisin sanoen kompetenssia osallistua yhteiskuntaan. (Bynner ym. 2003, 330.)

Myös iän karttuminen lisää poliittista aktiivisuutta: vanhemmat ikäryhmät kuuluvat nuorempia useammin kaikkiin aktiivisiin ryhmiin. Siinä missä nuorimmasta ikäryhmästä lähes puolet on passiivisia, vanhimmasta ikäryhmästä enää kolmannes kuuluu tähän ryhmään.

Sukupuolella sen sijaan ei tässä aineistossa ollut merkittävää vaikutusta vastaajien poliittiseen aktiivisuuteen, vaan miehet ja naiset jakautuivat aktiivisuustyyppisiin hyvin samankaltaisesti. Tarkempi ristiintaulukointi (ei esitetty tässä artikkelissa) osoittaa myös, ettei miesten ja naisten aktiivisuudessa ole juuri eroja sen paremmin äänestämisen, järjestötoiminnan kuin muidenkaan tässä tarkasteltujen osallistumisen muotojen suhteen. Tulos on jossain määrin yllättävä, sillä aiemmissa tutkimuksissa on usein todettu naisten olevan jossain määrin miehiä aktiivisempia sekä äänestämään että käyttämään monia epämuodollisia, joskaan ei radikaaleja, vaikuttamiskeinoja (Vromen 2003; Peltola 2006). Osasyynä saattaa olla se, että aineisto on sukupuolen mukaan vinoutunut siten, että vastaajista suurempi osuus (58 %) on naisia. Miesten joukossa kato on siten suurempi, joten myös valikoituvuus on todennäköisesti suurempi, jolloin poliittisesti passiivisia miehiä on jäänyt suhteessa enemmän aineiston ulkopuolelle

kuin poliittisesti passiivisia naisia. Sukupuolten väliset erot saattavat olla myös tasoittumassa – uuden vertailuaineiston mukaan suomalaiset nuoret miehet ovat usealla osallistumisluvulla itse asiassa jopa aktiivisempia kuin naiset (Paakkunainen 2006).

Järjestötoiminta sen sijaan lisää varsin paljon muuta aktiivisuutta tässäkin aineistossa. Aktiivisesti järjestöissä toimivat vastaajat kuuluvat myös muita todennäköisemmin aktiivisiin ryhmiin, erityisesti moniaktiivisiin ja konventionaalisten ryhmään. Ero nuoriin, jotka eivät toimi järjestöissä, on varsin suuri: siinä missä järjestössä toimimattomista nuorista lähes puolet kuuluu passiivisten ryhmään, järjestöaktiiveista ainoastaan reilut 15 prosenttia. Vaihtoehtoaktiivisuudelle järjestötoiminnan merkitys näyttää olevan kuitenkin varsin vähäinen. Järjestötoimintakaan ei siten ole muodollista poliittista osallistumista korvaavaa vaan ennen kaikkea muun aktiivisen toiminnan rinnalla tapahtuvaa vaikuttamista. Anne Soinisen (1999, 125–127) mukaan järjestötoiminnassa nuoret saavat kompetensseja, joiden avulla he myöhemmin pystyvät tehokkaammin saavuttamaan tavoitteitaan ja vaikuttamaan ympäristöönsä. Järjestöissä vaikuttaneiden nuorten on siten helpompi tarttua muihinkin yhteiskunnallisen vaikuttamisen keinoihin, sillä kompetentilla nuorella on hallussaan tietoa, keinoja ja motivaatiota, joiden avulla hän voi pyrkiä muuttamaan epäkohtina pitämiään asioita.

Poliittinen aktiivisuus jakautuu myös alueellisesti epätasaisesti: Helsingissä ja Uudellamaalla asuvat nuoret kuuluvat suhteellisesti useammin kaikkiin aktiivisiin ryhmiin kuin muualla Suomessa asuvat. Tarkempi ristiintaulukointi (ei esitetty tässä artikkelissa) osoittaa, että muun Suomen suurehkojen kaupunkien ympärillä poliittista aktiivisuutta on lähes samassa määrin kuin Uudellamaalla, mikä viittaa passiivisuuden kasautumiseen erityisesti maaseudulle. Aiemmin on oletettu nuorten uudentyyppisen poliittisen aktiivisuuden olevan ainakin toistaiseksi etupäässä urbaani ilmiö, mutta tämän aineiston

valossa näyttää siltä, että epämuodollisen aktiivisuuden lisäksi myös muodollinen aktiivisuus on keskittynyt eteläiseen Suomeen. Huomio on hälyttävä ja kertoo siitä, että palvelujen, informaation ja hyvinvoinnin keskittyminen kasvukeskuksiin tarkoittaa samalla myös poliittisen osallistumisen edellytysten ja rakennuspaikkoiden vähenemistä syrjäseuduilla.

Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että nuorten poliittista aktiivisuutta näyttävät selittävän edelleen melko pitkälti samat rakenteelliset ja sosiaaliset tekijät, joilla kansalaisten poliittista aktiivisuutta on aikaisemminkin selitetty, kuten koulutustaso, ikä ja järjestöpääoma. Poliittisessa aktiivisuudessa on siten merkittäviä jatkuvuuksia yhteiskunnallisten muutosten tuomien uusien haasteiden lisäksi (Furlong & Cartmel 1997).

POLIITTISET ASIAKYSYMYKSET MUUTTUVASSA YHTEISKUNNASSA

Lopuksi tarkastelen vielä nuorten suhtautumista joukkoon yhteiskunnallisia ilmiöitä koskevia väitteitä. Yhteiskunnalliset muutokset ovat tuoneet mukanaan uudenlaisten poliittisen osallistumisen tapojen lisäksi uudenlaisia ongelmia, ja poliittiseen keskusteluun on nostettu kysymyksiä, joita ei aiemmin ole ymmärretty poliittisiksi.

Perinteisen politiikan asiakysymykset ovat liittyneet yhteiskunnan materialistisen perustan turvaamiseen, taloudelliseen hyvinvointiin. Vasemmisto–oikeisto-akseli on selittänyt suhtautumista yhteiskunnan tasa-arvoistamiseen ja hyvinvoinnin jakamiseen. Perinteisellä käsitteistöllä ei kuitenkaan enää pystytä vastaamaan riittävällä tavalla uusiin asia- ja arvokysymyksiin, jotka liittyvät postmaterialistisiin arvoihin. Perinteisen vasemmiston ja oikeiston jakolinjaa halkoo niin sanotun ”uuden politiikan” jakolinja, jonka arvoulottuvuudet kulkevat libertaristisesta uusvasemmistolaisuudesta autoritaariseen uuskonservatiivisuuteen. Arvoulottuvuuden vasemmisto-libertaristiseen päähän kuuluvat muun muassa suvaitsevaisuuteen, kansalaisosallistumiseen, ympäristönsuojeluun ja itsensä

toteuttamiseen liittyvät arvot. Uuskonservatismiin päässä korostuvat vastaavasti suvaitsemattomuus, sovinnaisuus, kansallismielisyys ja vaatimus perinteisten arvojen kunnioittamisesta. (Hellsten & Martikainen 2001; Martikainen & Pekonen 1996, 100.)

Aineistossa on selvitetty nuorten suhtautumista joukkoon poliittisia asiakysymyksiä ja ilmiöitä (ks. Paakkunaisen ja Myllyniemen artikkeli, kysymyssarja 32). Olen jatkanut näiden väittämien analysointia pääkomponenttianaalysin avulla selvittääkseni, muodostavatko ne asia- ja arvokokonaisuuksia tai -olottuvuuksia, jotka ovat tulkittavissa ”uuden” ja ”vanhan” politiikan postmaterialististen ja materialististen arvojen kehikossa (taulukko 8, tarkemmat tulokset liitetaulukossa 3).

Ensimmäisen faktorin kuvaama olottuvuus liittyy kysymyksiin taloudellisten resurssien jakamisesta, kansallisvaltion vallasta ja työedellytysten turvaamisesta. Nämä voidaan nähdä ”vanhan politiikan” asiakysymyksinä, sillä niitä leimaa huoli materialistisista olosuhteista. Toiselle olottuvuudelle kuuluvissa muuttujissa korostuvat ulkomaalaisvastaisuus sekä tarve lisätä kuria ja kontrollia yhteiskunnassa. Tätä voidaankin pitää ”uuden politiikan” autoritaarisen, uuskonservatiivisen mielipideilmaston faktorina. Uuden politiikan ristiriita-akselin jatkumon toista päätä, vasemmisto-libertaristista ajattelua, edustavat puolestaan kolmannen olottuvuuden muodostavat väittämät sukupuolten tasa-arvosta, ympäristökysymyksestä ja globalisaatiosta. Neljännelle faktorille latautuvat yksittäiset asiakysymykset koskien Suomen Nato-jäsenyyttä ja tasaveroa. Lisäksi omalle, viidennelle faktorilleen latautuvat hyvinvointivaltiota kritisoivat, yksilön keskeisyyttä korostavat uusliberalistiset väitteet, joiden voi nähdä sijoittuvan ”vanhan politiikan” oikeiston ääriilaitaan.

Asiakysymyksiä koskevista väitteistä voidaan siten erottaa kokonaisuuksia, jotka vastaavat ”uuden politiikan” vasemmisto-libertaristisia ja uuskonservatiivisia arvoulottuvuuksia. Yhtä lailla voidaan todeta, että näiden rinnalla myös

TAULUKKO 8. Nuorten suhtautuminen yhteiskunnallisiin ja poliittisiin asioihin ja ilmiöihin. Pääkomponenttianalyysin ja faktoripisteiden keskiarvotarkastelun yleisesittely.

Faktori 1. Hyvinvoinnin jakautuminen	Faktori 2. Uuskonservatismi	Faktori 3. Vasemmisto- libertarismi	Faktori 4. Nato ja tasavero	Faktori 5. Uusliberalismi
<p>EU:n jäsenenä Suomi on menettänyt valtaa</p> <p>Suurten sukupolvien saavuttamiin etuisuuksiin tulisi puuttua ja huomioida paremmin nuoret</p> <p>Suuryritysten omistajat rikastuvat työntekijöidensä kustannuksella</p> <p>Kansalaispalkkaa tulee kokeilla Suomessa</p> <p>Pätkätöitä tulisi rajoittaa lain voimalla</p>	<p>Suomeen pitäisi ottaa enemmän paikallaisia (käännetty muuttuja^a)</p> <p>Ulkomailta meille muuttavaa työvoimaa pitäisi valvoa tarkemmin</p> <p>Rikoksista on tarpeen antaa ankarampia rangaistuksia</p> <p>Yksi vahva johtaja voi ratkaista maamme ongelmat puolueita ja eduskuntaa paremmin</p>	<p>Politiikassa pitäisi olla enemmän naisia</p> <p>Ilmastomuutoksen torjuminen on tärkeämpää kuin mikään muu poliittinen kysymys</p> <p>Globalisaation vastaisissa järjestöissä toimivat ihmiset ajavat oikeita asioita</p> <p>Suurilla kansainvälisillä yrityksillä on liikaa vaikutusta politiikkaan</p>	<p>Tasaveron mukaisesti rikkailta ja köyhiltä tulisi periä veroja saman prosentin mukaisesti</p> <p>Suomen tulisi turvallisuuspoliittista syistä liittyä Naton jäseneksi</p>	<p>En tarvitse julkiselta vallalta mitään luodakseni itselleni hyvän elämän</p> <p>Hyvinvointivaltio tekee ihmisistä haluttomampia huolehtimaan itsestään</p> <p>Vapaan markkinatalouden periaatteet antavat parhaat ratkaisut kaikkiin yhteiskunnallisiin ongelmiin</p>
<p>ominaisarvo 2,4 kum. selitysaste (%) 13,3</p>	<p>ominaisarvo 2,3 kum. selitysaste (%) 25,9</p>	<p>ominaisarvo 2,0 kum. selitysaste (%) 37,1</p>	<p>ominaisarvo 1,8 kum. selitysaste (%) 47,2</p>	<p>ominaisarvo 1,6 kum. selitysaste (%) 56,2</p>
<p>Samaa mieltä ovat - moniaktiivit - perusasteen koulutuksen saaneet</p>	<p>Samaa mieltä ovat - passiiviset - perusasteen koulutuksen saaneet</p> <p>Eri mieltä ovat - moniaktiivit - vaihtoehtoaktiivit - keskiasteen koulutuksen saaneet - järjestöaktiivit</p>	<p>Samaa mieltä ovat - vaihtoehtoaktiivit - passiiviset - naiset</p> <p>Eri mieltä ovat - konventionaaliset - miehet</p>	<p>Eri mieltä ovat - järjestöaktiivit</p>	<p>Samaa mieltä ovat - miehet</p> <p>Eri mieltä ovat - vaihtoehtoaktiivit - naiset</p>

^a Muuttuja latautuu faktorille negatiivisesti, eli se mittaa faktorin kuvaaman ilmiön kääntöpuolta. Muuttuja on käännetty siten, että se mittaa ilmiötä samansuuntaisesti kuin faktorin muut muuttujat.

poliittisen elämän klassiset rintamalinjat ovat säilyttäneet merkityksensä ja erottelukykynsä. Perinteiset materiaalisin hyvinvoinnin turvaamiseen kuten toimeentuloon ja työnteon edel-

lytyksiin liittyvät kysymykset korostuvat itse asiassa uudelleen yhteiskunnallisten muutosten tuodessa mukanaan kasvavaa epävarmuutta. Esimerkiksi suuryritysten johtajien rikastumi-

nen työntekijöidensä kustannuksella ja tarve rajoittaa pätkätöitä ovat useimmin hyväksytyjen väitteiden joukossa (ks. Paakkunaisen ja Myllyniemen artikkeli). Suhtautuminen postmaterialisiin arvokysymyksiin kuitenkin rikkoo perinteistä poliittista kenttää.

Pääkomponenttianalyysejä on jälleen jatkettu faktoripisteiden keskiarvotarkastelulla aktiivisuustyypeittäin ja taustamuuttujien mukaan (taulukko 8, tarkemmat tulokset liitetaulukossa 4). Aktiivisuustyyppillä on tilastollisesti merkittävää vaikutusta nuorten suhtautumiseen molempiin ”uuden politiikan” akselin arvoulottuvuuksiin, uuskonservatismiin ja vasemmisto-libertarismiin.

Uuskonservatismiin liittyvät arvot ovat läheisimpiä passiivisten ryhmälle. Uuskonservatiivien onkin aiemmin todettu muodostavan suurehkon ryhmän, johon olemassa olevat puolueet eivät ole onnistuneet vetoamaan (Martikainen & Pekonen 1996, 107). Kuitenkaan tämä ryhmä ei ole kanavoinut aktiivisuuttaan myöskään muihin suuntiin. Vaihtoehtoaktiivien ryhmä suhtautuu uuskonservatiiviseen arvoulottuvuuteen varsin kielteisesti, joskin kaikkein kielteisimmän siihen suhtautuu moniaktiivien ryhmä.

Jossain määrin yllättävää on passiivisten ryhmän keskimääräistä myönteisempi suhtautuminen myös vasemmisto-libertaristiseen arvoulottuvuuteen. Näiden arvojen kannatus on vähäisintä konventionaalisten vaikuttajien parissa, ja moniaktiivisten ryhmän suhtautuminen niihin edustaa aineiston keskitasoa. Vaihtoehtoaktiivien lukumäärä putosi sen verran pieneksi ”ei osaa sanoa” -vastausten karsimisen jälkeen, että tämän ryhmän kohdalla ei varsinaisia tilastollisia päätelmiä voida tehdä, mutta tähän valikoituneet ryhmän edustajat näyttävät kannattavan vasemmisto-libertaristisia arvoja erittäin voimakkaasti. Tämän arvoulottuvuuden suuri kannatus muodollisen poliittisen vaikuttamisen väylät hylänneissä ryhmissä kertonee siitä, että olemassa olevat puolueet eivät todella ole pystyneet sisällyttämään näitä nuorille tärkeitä

kysymyksiä omiin ohjelmiinsa ja agendalleen.

Vaikka sukupuolella ei tässä aineistossa ollut merkittävää vaikutusta yhteiskunnallisen osallistumisen muotoihin, sillä on kuitenkin merkittävä vaikutus poliittisen ajattelun sisältöihin. Kuten aiemminkin on todettu (Hellsten & Martikainen 2001), naiset ovat miehiä useammin libertaristisen uusvasemmiston kannattajia. Miehet sen sijaan sijoittuvat naisia useammin vanhan politiikan akselilla kauas oikealle, markkinoiden vapauttamista ja hyvinvointivaltion alasajoa kannattavien uusliberalistien keskuuteen.

Koulutuksella on myös merkitystä arvoulottuvuuksiin suhtautumisessa. Vähemmän koulutusta saaneet vastaajat ovat muita taipuvaisempia korostamaan perinteisen politiikan materialistisia ristiriitoja. He myös hyväksyvät muita useammin uuskonservatiiviset arvot.

Järjestöissä aktiivisesti toimivat nuoret eroavat muista vastaajista siinä, että he vastustavat voimakkaasti sekä uuskonservatiivisia arvoja että kysymystä Suomen Nato-jäsenyydestä ja tasaverosta. Muuten mielipiteet Nato-jäsenyydestä ja tasaverosta hajoavat melko tasaisesti tarkasteltujen taustamuuttujien mukaan. Järjestöissä toimivien nuorten taipumusta vastustaa uuskonservatiivisia ajatuksia, Nato-jäsenyyttä ja tasaveroa selittänee ainakin osaltaan se, että suosituimmat instrumentaaliset järjestöt ovat humanitaarisia ja ympäristöasioihin keskittyneitä järjestöjä. Näiden järjestöjen, ja siten myös niiden aktiivitoimijoiden, arvomaailman voi katsoa nojaavan suurelta osin vasemmisto-libertaristiseen ajatteluun. Tästä syystä ainakin näissä järjestöissä aktiivisesti toimivat nuoret vastustavat näille arvoille vastakkaisia näkemyksiä.

LOPUKSI: POLIITTISEN AKTIIVISUUDEN MAHDOLLISUUDET JA RAJOITUKSET

Olen tarkastellut kirjoituksessani nuorten aikuisen poliittisuuden muotoja ja sisältöjä löytäen niistä sekä jatkuvuutta että katkoksia aiempaan verrattuna. Äänestäminen on säilyttänyt keskei-

sen aseman vaikuttamisen väylänä myös nuorten keskuudessa, ja poliittista aktiivisuutta voidaan edelleen selittää melko pitkälle samojen mekanismien avulla, joiden on perinteisesti todettu vaikuttavan aktiivisuuden taustalla. Nuoren sukupolven poliittisen aktiivisuuden ei voi katsoa olevan radikaalilla tavalla aiempien sukupolvien poliittisuudesta poikkeavaa, vaikka osallistumisen muodot ovat laajentuneet ja monipuolistuneet. Näistä jatkuvuuksista huolimatta nuorten keskuudessa on havaittavissa myös perinteisen osallistumisen mallin kyseenalaistamista. Pieni, mutta poliittisuuden muuttunutta luonnetta koskevan keskustelun valossa merkittävä ryhmä nuoria näyttää hylänneen perinteisen politiikan vaikuttamisväylän, äänestämisen, mutta toimii kuitenkin aktiivisesti epämuodollisia kanavia pitkin.

Poliittisen aktiivisuuden erilaisten muotojen tarkastelu osoittaa, että suurimmaksi osaksi konventionaalinen ja epäkonventionaalinen vaikuttaminen eivät kuitenkaan ole toisiaan poissulkevia osallistumisen muotoja vaan liittyvät useimmiten yhteen. Poliittinen aktiivisuus on luonteeltaan kasautuvaa; yhdellä tavalla osallistuvat nuoret ovat taipuvaisia olemaan aktiivisia myös muissa yhteyksissä. Aktiivisilla nuorilla on siten hyvinkin laaja osallistumisrepertuaari, epäilemättä vielä paljon laajempi kuin tähän aineistoon valituin mittarein on voitu tavoittaa. Nämä nuoret pystyvät siten joustavasti vaihtelemaan toimintamuotojaan tilanteen ja tarkoitustensa mukaan (Pohjantammi 2004, 170–189; Lähdenmaa 2000, 72).

Kasautuminen poliittisen aktiivisuuden keskeisenä ominaisuutena kiinnittää huomion aktiivisuuden taustalla vaikuttaviin kompetenssiin tai niiden puuttumiseen kiinnostavana nuoria erottelevana tekijänä. Analyysini vahvistaa aiempia tutkimustuloksia, joiden mukaan aktiivisilla nuorilla on hyvä käsitys omista vaikuttamismahdollisuuksistaan ja myös halua käyttää näitä mahdollisuuksia (Borg 1996, 19; EUYUPART 2006). Aktiivisuuden kasautumisen kääntöpuolena on se, että osa nuorista

ei näytä löytävän minkäänlaisia keinoja saada ääntään kuuluviin. Toisin kuin vaihtoehto-aktiiveille, joilla oli käytössään melko paljon yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen liittyvää kompetenssia, passiivisille nuorille tyyppillistä on alhainen koulutus ja heikko kansalaiskompetenssi. Myös passiivisuuteen liittyy kasautuminen: heikommat tiedolliset edellytykset, vähäinen poliittinen kiinnostus ja huonot käsitykset omista vaikuttamismahdollisuuksista. Laskeville äänestysprosentteille näyttäisi siten olevan selityksenä suuremmaksi osaksi alentunut kyky tai halu osallistua kuin halu protestoida.

Nuorten polarisoituminen aktiivisiin ja passiivisiin onkin aktiivisuuden kasautumisen nurja puoli. Resurssien kasautumisen seurauksena tapahtuvaa polarisoitumista on seurattu myös muilla nuoria koskevilla elämänaalueilla. Terhi-Anna Wilska (2001, 58) on todennut nuorten polarisoituvan yhä enemmän taloudellisiin perusteisiin tulo- ja hyvinvointierojen kasvaessa, ja Tero Järvisen (2001, 67–68) mukaan koulutuspoliittisin päätöksin ollaan synnyttämässä nuorten syvenevää jakoa toimintamahdollisuuksien mukaan. Nämä mekanismit tuottavat nuorille erilaisia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia resursseja, mikä tekee heistä aiempaa heterogeenisemmän joukon niin elinvaiheiltaan, elämäntyylyiltään kuin asenteiltaan. Poliittisuuden suhteen pidemmälle etenevä polarisaatio tarkoittaa aktiivisuuden kasaantumista joukolle, joka on kiinnostunut politiikasta, ottaa aktiivisesti selvää asioista ja uskoo omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa poliittisissa kysymyksissä, samalla kun osa nuorista vaikuttamisedellytysten puuttuessa joutuu yhä pysyvämmiin toimivien vaikuttamiskanavien ulkopuolelle. Valittavissa saattaa olla aiempaa suurempi määrä vaikuttamisväyliä, mutta niiden väliltä valitseminen edellyttää tietoa, kiinnostusta ja halua vaikuttaa sekä uskoa omiin vaikuttamismahdollisuuksiin. Valinnanmahdollisuuksien lisääntyminen ei kosketa samalla tavalla kaikkia, vaan erilaiset rakenteelliset ja sosiaaliset tekijät rajoittavat yksilöiden pääsyä näihin mahdollisuuksiin (Jones 2001, 198–199).

Myös monipuolistuvalla poliittisten asiakysymysten kentällä on vaikutuksensa nuorten motivaatioon kiinnittyä erityisesti muodolliseen politiikkaan. Vasemmisto–oikeisto-jakolinjalle huonosti sopiva Vihreät saavat kannattajansa erityisesti nuorten keskuudesta. Perinteiset puolueet ovat monesti sisäisesti jakautuneita suhtautumisessaan postmateriaalisiin asiakysymyksiin, mikä saattaa lisätä nuorten taipumusta vaihdella kannattamaansa puoluetta. Nykyisten puolueiden kyvyttömyys huomioida nuoria kiinnostavia postmateriaalisia kysymyksiä toiminnassaan on epäilemättä osaltaan vaikuttamassa siihen, että moni nuori kokee, ettei voi muodollisen politiikan kautta vaikuttaa itselleen merkityksellisiin asioihin. Se, että tämä kokemus vain harvoin kanavoituu vaikuttamiseen puoluepolitiikan sijasta vaihtoehtoisten kanavien kautta, kertoo siitä, ettei nuorilla ole uskoa siihen, että heidän mielipidettään haluttaisiin yhteiskunnassa kuunnella.

Nuorten kansalaisuus ja poliittinen osallistuminen tulee nähdä laajemmassa yhteiskunnallisessa kontekstissa, jossa monet ristiriitaiset mekanismit yhtäältä tarjoavat nuorille mahdollisuuksia ilmaista itseään ja toisaalta rajoittavat, ehkäisevät ja vaimentavat nuorten pyrkimyksiä tulla huomioiduksi itsenäisinä, täysivaltaisina kansalaisina. Julkinen keskustelu nuorten poliittisuudesta sisältää usein vallankäyttöä ja ”oikeanlaisen” kansalaisuuden määrittelyä. Nuorten kansalaisuus määrittäyty helposti vajaan tai epätäydelliseksi aikuisten kansalaisuuteen verrattuna, ja aktiivisuuden suuntautuessa ei-toivotulla tavalla saadaan aihe ongelmapuheeseen. Ikävuosina mitatun aikuisuuden rajan saavuttaminen ei välttämättä tuo mukanaan yhteiskunnan täysivaltaista jäsenyyttä. Päinvastoin, nuorten omia kokemuksia leimaa usein kokemus vähäisistä vaikuttamismahdollisuuksista. (Harinen 2000; Pohjola 2001.) Vaikka nuorilta edellytetään aktiivista kansalaisuutta, asetetaan heidät monissa määrittelyissä ja käytännöissä yhteiskunnalliseen marginaaliin. Tässä välikädessä nuoret rakentavat poliittista identiteettiään, kuvaa politiikasta ja omasta

paikastaan siinä.

Kokemukset puolinaisesta kansalaisuudesta eivät ole omiaan vahvistamaan nuorten käsitteitä itsestään vaikuttavina poliittisina toimijoina. Sen sijaan, että kauhistellaan nuorten laskevia äänestysprosentteja ja pyritään määrittelemään soveliaita kansalaisosallistumisen muotoja, olisi varmasti paikallaan pohtia, missä määrin yhteiskunta antaa nuorille rakennusaineita omaa poliittista identiteettiään varten, ja missä määrin se tukee erilaisia mielipiteen ilmaisemisen yrityksiä. Kuten vuonna 1980 syntynyt nuori nainen vastaa kysymykseen siitä, mitä pitäisi tehdä, jotta nuorten kiinnostus politiikkaan lisääntyisi:

Tulisi vahvistaa nuorten identiteettiä niin, että he kokovat olevansa tärkeitä vaikuttajia. (...) Nuorilla tulisi olla mahdollisuuksia asioiden muuttamiseen, vaikuttamiseen koulussa ja kotona. Nuorien tulisi kokea olevansa osallisia tärkeissä asioissa, eikä ulkopuolisia.

VIITTEET

- 1 Pekonen, Sankiahjo ja Borg (1993) ovat selvittäneet varsin kattavasti osallistumista eduskuntavaaleihin. Heidän mukaansa 18–30-vuotiaiden todellinen äänestystaso otoksessa oli 11,4 prosenttia ilmoitettua alempi, minkä lisäksi tutkimuskadon tuoma vääristymä oli 6,2 prosenttia. Korjauslasku näiden prosenttiosuuksien mukaan on suoritettu ”varmasti äänestävien” ryhmässä, minkä lisäksi on arvioitu, että ”luultavasti äänestävien” ryhmästä noin puolet aikoiisi äänestää, ja suoritettu korjaus myös tähän ryhmään. Saatu 55,9 prosenttia on siis näiden osuuksien summa.
- 2 Järjestöaktiivisuudella tarkoitetaan tässä tarkastelussa sitä, että vastaaja on ilmoittanut toimivansa vähintään kahdessa järjestössä, ammattiliitot pois lukien.
- 3 Taulukossa esitetyt p-arvot ovat tuloksen tilastollisen merkitsevyyden numeroarvoja, eli arvioita siitä, millä todennäköisyydellä havaittu yhteys voi johtua sattumasta tai on ”todellinen”. Mitä pienempi p-arvo on, sitä suurempi on havaitun yhteyden tilastollinen merkitsevyys. Usein käytetyllä 95 prosentin luottamustasolla tilastollisesti merkitsevänä pidetään p-arvoa, joka on enintään 0,05. Tällöin erehtymisen riski on siis 5 prosenttia.
- 4 Äänestämässä käyviksi vastaajiksi on laskettu ne, jotka ovat ilmoittaneet äänestävänsä seuraavissa vaaleissa ”varmasti”. Epämuodollisten keinojen suhteen aktiivisiksi vastaajiksi on katsottu ne, jotka ovat sekä ilmoittaneet vähintään joskus käyttävänsä internetiä eettisten tai

- poliittisten kantojen välittämiseen että ilmoittaneet poliittisten asioiden ja arvojen vähintään joskus vaikuttavan kulutustottumuksiinsa.
- 5 Pääkomponenttianalyysi on analyysimenetelmä, jonka tarkoituksena on muuttujajoukon informaation tiivistäminen etsimällä niiden taustalla vaikuttavia kokoavia tekijöitä. Samalle pääkomponenttianalyysin tuottamalle faktorille latautuvien muuttujien voidaan päätellä mittaavan samantyyppistä ominaisuutta tai toisiinsa liittyviä ominaisuuksia. Pääkomponenttianalyysia voidaan jatkaa muuttujien ryhmittelyn jälkeen laskemalla kaikille vastaajille niin sanotut faktoripisteet, jotka ovat numeroarvoja sille, miten vastaaja suhtautuu faktorille latautuviin muuttujiin kokonaisuudessaan. Faktoripisteiden keskiarvo koko aineistossa on aina nolla.
  - 6 Kolmiluokkainen koulutusmuuttuja on saatu yhdistämällä seuraavat kysymykset: ”Mitkä seuraavista tutkinnoista olet suorittanut (ammattillisen perustutkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon, yliopistotutkinnon, en mitään)” ja ”Oletko suorittanut ylioppilastutkinnon”. Perusasteen koulutuksen saaneiksi vastaajiksi on luokiteltu ne vastaajat, jotka ovat suorittaneet enintään ammattillisen perustutkinnon eivätkä ole suorittaneet ylioppilastutkintoa. Keskiasteen koulutuksen saaneet ovat suorittaneet ylioppilastutkinnon ja lisäksi enintään ammattillisen perustutkinnon. Korkea-asteen koulutuksen saaneet ovat suorittaneet ammattikorkeakoulu- tai yliopistotutkinnon.

LÄHTEET

Bjarnadottir, Ragnhildur (2004) Modern Adolescents' Leisure Activities. A New Field for Education? *Young* 12 (4): 299–315.

Borg, Sami (1996) *Nuoret, politiikka ja yhteiskunnallinen syrjäytyminen. Raportti nuorten osallistumisesta vuoden 1996 kunnallis- ja eurovaaleihin*. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta.

Borg, Sami (1998) Nuorten osallistumisen kehityslinjoja. *Nuorisotutkimus* 16 (3): 21–31.

Borg, Sami (2005) *Kansalaisena Suomessa. Kansalaisvaikutaminen Pohjoismaissa ja European Social Survey 2002*. Helsinki: Oikeusministeriö.

Bynner, John & Ashford, Sheena (1994) Politics and Participation: Some Antecedents of Young People's Attitudes to the Political System and Political Activity. *European Journal of Social Psychology* 24 (2): 223–236.

Bynner, John M. & Romney, David M. & Emler, Nicholas P. (2003) Dimensions of Political and Related Facets of Identity in Late Adolescence. *Journal of Youth Studies* 6 (3): 319–335.

Emler, Nicholas & Frazer, Elizabeth (1999) Politics: The Education Effect. *Oxford Review of Education* 25 (1 & 2): 251–273.

EUYOUPART (2006) *Political Participation of Young People in Europe – Development of Indicators for Comparative Research in the European Union (EUYOUPART)*. Final Comparative Report. Institute for Social Research and Analysis, Vienna, Austria. http://www.sora.at/images/doku/euyoupart_finalcomparativereport.pdf. (Viitattu 15.11.2006)

Frazer, Elisabeth & Emler, Nicholas (1997) Participation and Citizenship: A New Agenda for Youth Politics Research? Teoksessa John Bynner & Lynne Chisholm & Andy Furlong (toim.) *Youth, Citizenship and Social Change in a European Context*. Aldershot: Ashgate, 171–195.

Frones, Ivar (1990) Growing up Modern: Socialization in the Landscape of Modernity. Teoksessa Jari Ehrnrooth & Lasse Siurala (toim.) *Construction of Youth*. Helsinki: Finnish Youth Research Society.

Furlong, Andy & Cartmel, Fred (1997) *Young People and Social Change. Individualization and Risk in Late Modernity*. Buckingham: Open University Press.

Gauthier, Madeleine (2003) The Inadequacy of Concepts: The Rise of Youth Interest in Civic Participation in Quebec. *Journal of Youth Studies* 6 (3): 265–276.

Giddens, Anthony (1994) *Beyond Left and Right. The Future of Radical Politics*. Cambridge: Polity Press.

Harinen, Päivi (2000) *Valmiiseen tulleet. Tutkimus nuoruudesta, kansallisuudesta ja kansalaisuudesta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 11.

Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo (2001) *Nuoret ja uusi politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.

Hellsten, Villiina (2003) Uusi politiikka ja poliittisen osallistumisen moninaistuminen: haaste edustukselliselle demokratialle? Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon heikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46 & Kuntaliitto & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 29, 62–83.

Helve, Helena (2002) *Arvot, muutos ja nuoret*. Helsinki: Yliopistopaino.

Jones, Gill (2001) Critical Discussion: Modern or Postmodern Youth? Teoksessa Helena Helve & Claire Wallace (toim.) *Youth, Citizenship and Empowerment*. Hampshire: Ashgate, 191–200.

Järvinen, Tero (2001) Koulutusjärjestelmän yksilöllistymisen ja valinnan vapaus. Teoksessa Tapio Kuure (toim.) *Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot –vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 16 & Stakes & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 19, 60–69.

Jääsaari, Johanna & Martikainen, Tuomo (1991) *Nuorten poliittiset valinnat. Tutkimus nuorten aikuisten poliitti-*

- sesta suuntautumisesta pääkaupunkiseudulla. Helsinki: Gaudeamus.
- Lähteenmaa, Jaana (2000) *Myöhäismoderni nuorisokulttuuri. Tulkintoja ryhmistä ja ryhmään kuulumisten ulottuvuuksista*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 14.
- Martikainen, Tuomo & Pekonen, Kyösti (1996) *Nuoret ja urbaani politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten aikuisten poliittisesta suuntautumisesta*. Helsingin kaupungin tietokeskuksen tutkimuksia 1996:11. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus.
- Mørch, Sven (2003) Youth and Education. *Young* 11 (1): 49–73.
- Nurmela, Sakari & Pehkonen, Juhani (2003) Nuoret ja vuoden 2003 eduskuntavaalit. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon heikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46 & Kuntaliitto & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 29, 9–61.
- Paakkunainen, Kari (1997) Young people – Political Values, Activities and Youth Policy. Teoksessa *Review of National Youth Policy. Finland. National Report*. Helsinki: Opetusministeriö.
- Paakkunainen, Kari (2006) *Nuorten poliittinen osallistuminen kahdeksassa Euroopan unionin maassa (EUYOUPART)*. Kansallisten empiiristen tulosten vertailua ja tulkintaa. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Peltola, Marja (2006) *Nuorten poliittinen aktiivisuus – katkoksia ja jatkuvuutta*. Pro gradu -tutkielma. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Pehkonen, Juhani (1998) *Nuorten järjestökiinnittyneisyys. Yhteenvetoraportti 1998*. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisosaian_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Nuorten_osallistuminen_1998.pdf. (Viitattu 6.12.2006)
- Pesonen, Pertti & Sänkiahho, Risto & Borg, Sami (1993) *Vaalikansan äänivalta. Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Helsinki: WSOY.
- Pohjantammi, Ismo (2004) Nuorten poliittisen osallistumisen poliittiset taustat. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon heikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46 & Kuntaliitto & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 29, 170–190.
- Pohjola, Anneli (2001) Nuorten myyttinen ongelmallisuus. Teoksessa Minna Suutari (toim.): *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 20, 187–204.
- Rasmus, Ari (2003) 1990-luvun Suomi: uuden liikkeen alkua? Teoksessa Pirta Juppi & Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkönen (toim.) *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikaalismi vuosikymmenen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi.
- Siisiäinen, Martti (2000) Järjestöllinen pääoma Suomessa. Teoksessa Kaj Ilmonen (toim.) *Sosiaalinen pääoma ja luottamus*. Jyväskylä: SoPhi.
- Soininen, Anne (1999) ”Semmonen parempi immeinen”. Osallistumisen merkityksiä pohjoiskarjalaisille nuorille. Teoksessa Tapio Kuure & Kari Kärkkäinen & Petri Paju, Petri & Anne Soininen: *Kutsuuko yhteiskunta? Nuoret jäsenyyksiä lunastamassa ja haastamassa*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 10, 79–137.
- Stranius, Leo (2006) Mihin katosi ympäristöliike radikaalin kansalaistoiminnan kentältä? Teoksessa Tommi Hoikkala & Mikko Salasuo (toim.) *Prekaariruoska? Portfoliopolvi, perustulo ja kansalaistoiminta. Nuorisotutkimusverkoston Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja*. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariruoska.pdf>. (viitattu 18.12.2006)
- Vromen, Ariadne (2003) Traversing Time and Gender: Australian Young People's Participation. *Journal of Youth Studies* 6 (3): 277–294
- Williamson, Howard (1997) Youth Work and Citizenship. Teoksessa John Bynner & Lynne Chisholm & Andy Furlong (toim.) *Youth, Citizenship and Social Change in a European Context*. Aldershot: Ashgate Publishing, 196–213.
- Wilksa, Terhi-Anna (2001) Nuorten toimeentulo ja kulutus. Teoksessa Tapio Kuure (toim.) *Aikuistumisen pullonkaulat. Nuorten elinolot -vuosikirja*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 16 & Stakes & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 19, 52–59.

LIITETAULUKKO 1. Suhtautuminen yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen, varimax-rotatoitu pääkomponenttianalyysi.^a

	vaikuttaminen	puolueet ja äänestäminen	politiikan vieraus
Kuka tahansa pystyy vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin, jos vain haluaa	,844	,095	,028
Äänestämällä voi vaikuttaa asioihin	,762	,259	-,152
Minulla ei ole mitään sananvaltaa siihen, mitä maan hallitus ja eduskunta päättävät	-,726	,141	-,261
On ainakin yksi puolue, joka aina yrittää ajaa minun etuani	,161	,810	,103
Äänestäminen on kansalaisvelvollisuus	,086	,717	-,243
Puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, eivät heidän mielipiteistään	,392	-,512	-,166
Ymmärrän melko hyvin tärkeitä poliittisia kysymyksiä	-,050	,013	-,827
Poliitikkojen tekemillä päätöksillä ei ole mitään vaikutusta omaan elämäni ominaisarvo	-,203	-,198	,643
kumulatiivinen selitysaste	25,630	45,220	61,320

^a Muuttujat kuuluvat sille faktorille, jonka kohdalla lataus on harmaalla pohjalla.

LIITETAULUKKO 2. Suhtautuminen kompetenssimuuttujiin aktiivisuustyyppin mukaan. Faktoripisteiden keskiarvot.^a

		vaikuttaminen	puolueet ja äänestäminen	politiikan vieraus	n
moniaktiivit	keskiarvo	0,38	0,24	-0,50	58
	keskihajonta	0,83	0,83	0,86	
vaihtoehtoaktiivit	keskiarvo	0,36	0,17	0,02	13
	keskihajonta	0,92	1,22	0,94	
konventionaaliset	keskiarvo	0,10	0,27	-0,20	107
	keskihajonta	0,92	0,90	0,82	
passiiviset	keskiarvo	-0,33	-0,40	0,60	91
	keskihajonta	1,09	1,07	1,06	
yhteensä	keskiarvo	0,03	0,03	0,02	269
	keskihajonta	1,00	1,01	1,01	
		df=3, F=7,569 p=0,000	df=3, F=9,282 p=0,000	df=3, F=19,967 p=0,000	

^a Suuret faktoripisteet tarkoittavat suurta hyväksyntää faktorin mittaamaa ulottuvuutta kohtaan.

LIITETAULUKKO 3. Suhtautuminen yhteiskunnallisiin ja poliittisiin asioihin ja ilmiöihin. Varimax-rotatoitu pääkomponenttianalyysi.^a

	hyvinvoinnin jakautuminen	uus-konservatismi	vasem-misto-libertarismi	Nato & tasavero	uus-liberalismi
EU:n jäsenenä Suomi on menettänyt valtaa	,683	,333	,118	-,001	,036
Suurten sukupolvien saavuttamiin etuisuuksiin tulisi puuttua ja huomioida paremmin nuoret	,671	,010	-,006	-,034	,246
Suuryritysten omistajat rikastuvat työntekijöidensä kustannuksella	,641	,191	,276	-,210	-,084
Kansalaispalkkaa tulee kokeilla Suomessa	,613	-,162	,066	-,112	,068
Pätkätöitä tulisi rajoittaa lain voimalla	,516	,204	,334	,180	-,289
Suomeen pitäisi ottaa enemmän pakolaisia	-,055	-,826	,228	,014	,064
Ulkomailta meille muuttavaa työvoimaa pitäisi valvoa tarkemmin	,170	,804	-,114	,028	,046
Rikoksista on tarpeen antaa ankarampia rangaistuksia	-,196	,553	,214	,460	-,008
Yksi vahva johtaja voi ratkaista maamme ongelm at puolueita ja eduskuntaa paremmin	,101	,540	,071	,016	,269
Politiikassa pitäisi olla enemmän naisia	,142	,005	,692	-,035	-,059
Ilmastonmuutoksen torjuminen on tärkeämpää kuin mikään muu poliittinen kysymys	,053	-,197	,655	,095	,093
Globalisaation vastaisissa järjestöissä toimivat ihmiset ajavat oikeita asioita	,077	-,027	,595	-,460	,259
Suurilla kansainvälisillä yrityksillä on liikaa vaikutusta politiikkaan	,454	,040	,583	-,198	-,051
Tasaveron mukaisesti rikkailta ja köyhiltä tulisi periä veroja saman prosentin mukaisesti	,010	-,025	,058	,757	,091
Suomen tulisi turvallisuuspoliittista syistä liittyä Naton jäseneksi	-,144	,042	-,187	,668	,128
En tarvitse julkiselta vallalta mitään luodakseni itselleni hyvän elämän	-,019	,122	,214	,025	,754
Hyvinvointivaltio tekee ihmisistä haluttomampia huolehtimaan itsestään	,253	-,016	-,106	,182	,698
Vapaan markkinatalouden periaatteet antavat parhaat ratkaisut kaikkiin yhteiskunnallisiin ongelmiin	-,116	,269	-,086	,449	,466
ominaisarvo	2,4	2,3	2,0	1,8	1,6
kumulatiivinen selityssaste (%)	13,3	25,9	37,1	47,2	56,2

^a Muuttujat kuuluvat sille faktorille, jonka kohdalla lataus on harmaalla pohjalla.

LIITETAULUKKO 4. Asennoituminen poliittisiin asenneulottuvuuksiin taustamuuttujien mukaan. Faktoripisteiden keskiarvot.^{a, b}

		hyvinvoinnin jakautuminen	uus- konservatismi	vasemmisto- libertarismi	tasavero & Nato	uus- liberalismi
	moniaktiivit (n=32)	-0,17	0,33	0,04	0,05	0,02
	vaihtoehtoaktiivit (n=5)	-0,06	0,22	-0,86	-0,33	0,56
	konventionaaliset (n=60)	0,07	-0,03	0,29	0,00	-0,01
	passiiviset (n=43)	0,11	-0,32	-0,19	-0,02	0,02
Sukupuoli	mies (n=74)	0,03	-0,10	0,15	0,13	-0,29
	nainen (n=86)	-0,02	0,09	-0,13	-0,11	0,25
Koulutus	perusaste (n=56)	-0,23	-0,4	-0,15	0,10	-0,06
	keskiaste (n=58)	0,03	0,31	0,04	-0,08	0,05
	korkea-aste (n=43)	0,25	0,15	0,14	-0,03	0,02
Ikä (vuosia)	18–21 (n=53)	0,04	-0,02	-0,16	-0,04	-0,10
	22–25 (n=53)	-0,01	-0,13	0,18	0,03	0,13
	26–30 (n=54)	-0,03	0,15	-0,03	0,01	-0,03
Järjestö- aktiivisuus	ei aktiivinen (n=121)	-0,06	-0,07	0,01	-0,09	-0,08
	aktiivinen (n=33)	0,16	0,29	-0,06	0,50	0,30

^a Pienet faktoripisteet tarkoittavat suurta hyväksyntää faktorin mittaamaa ulottuvuutta kohtaan.

^b Tilastollisesti merkitsevät erot ($p < 0,05$) on harmaalla pohjalla.

MISSÄ PIILESKELET, DEMOKRATIA?

Nuorten äänestysaktiivisuuden valossa edustuksellinen demokratia potee uskottavuuskriisiä. Vuoden 1950 paikkeilla syntyneiden suurten ikäluokkien jäsenistä valtaenemmistö käyttää äänioikeuttaan. Noin vuonna 1980 syntyneestä lamasukupolvesta äänestää hädin tuskin puolet. (Aho 2006, 249.) Myös kunnallisvaaleissa nuorten äänestysaktiivisuus on viime aikoina jäänyt liki parikymmentä prosenttiyksikköä koko väestöä heikommaksi (Paakkunainen 2004, 9). Vaaliuurnille ei siten ole ruuhkaa ja voidaan kysyä, kokevatko lamasukupolven nuoret äänestämistä ylipäänsä kansanvallan harjoittamisen keinoksi tai tärkeäksi vaikuttamismahdollisuudeksi. Ilkka Ruostetsaari (2005) kiteyttää, että äänestysosallistuminen on laskeutunut, puolueiden jäsenmäärät ovat supistuneet, ja niiden toimintaan aktiivisesti osallistuvien määrä on pienentynyt. Äänestysaktiivisuuden laskeva suunta on herättänyt kansallisesti huolta ja saanut aikaan toimia, joiden avulla pyritään saamaan vaaliuurnille enemmän innokkaita kansalaisia.

Oikeusministeriön äänestysaktiivisuuskampanja käynnistyi marraskuun 2006 lopussa. Kampanja pohjautuu kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmassa mainittuun tarpeeseen nostaa äänestysaktiivisuutta muun muassa kampanjoinnin keinoin. Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelman tavoitteena on edistää aktiivista kansalaisuutta, kansalaisyhteiskunnan toimintaa, kansalaisten yhteiskunnallista vaikuttamista ja edustuksellisen demokratian

toimivuutta. Äänestysaktiivisuuskampanja 2007 pyrkii omalta osaltaan edistämään äänestysaktiivisuuden lisääntymistä nuorten keskuudessa sekä alueilla, joissa oli viime eduskuntavaaleissa alhainen äänestysaktiivisuus.¹ Myös *Nuorisovallit 2007*-kampanjan osana järjestetään alkuvuodesta 2007 vaalipaneelikiertue.²

Äänestysaktiivisuuden väheneminen ei tarkoita sitä, että nuoret eivät olisi kiinnostuneita politiikasta tai yhteiskunnallisista kysymyksistä. Syksyllä 2006 opiskelijat saivat tarpeekseen siitä, että opintorahaa ei ollut korotettu 14 vuoteen. Monet aktivoituivat eri puolilla Suomea; osan opintotukikysymys sai barrikadeille monissa kaupungeissa, osan kirjoittamaan nimensä adressiin. Runsaat kolme tuhatta opiskelijaa osoitti mieltään opintorahan korotuksen puolesta Helsingissä lokakuussa 2006. Mielenosoitus oli osa opiskelijajärjestöjen puoluerajat ylittävää *Nouse jo!*-kampanjaa. Kampanjan järjestäjät myös kannustivat opiskelijoita painostamaan oman alueensa kansanedustajia esimerkiksi sähköpostitse.

Talouden epäoikeudenmukaisuus kuohutti nuorten mieliä myös välitöntä omaa etua laajemmin. Helsingissä vappuna 2006 järjestetty *EuroMayDay*-tapahtuma oli osa eurooppalaista prekarisaation vastaista toimintapäivää. Prekarisaatiolla nuoret aktivistit tarkoittivat hyvinvointiyhteiskunnan (*welfare*) muuttamista työkyky-yhteiskunnaksi (*workfare*), jossa elämällä ja työelämällä ei enää ole eroa. (Hoikkala ym. 2006, 6.) Toimintapäivä sai lisäenergiaa siitä, että Ranskan hallitus oli alkukevällä joutunut vetämään takaisin nuorten irtisanomisuoja heikentävän lakiehdotuksen. Nuorten mielenilmaus synnytti melko laajan yhteiskunnallisen keskustelun, joka kietoutui silppu- ja pätkätyöläisyyden sekä perustulon ympärille. Prekariaattiliike osoitti vasemmistohenkisen yhteiskuntakritiikin edelleen kumpuavan nuorista ikäpolvista.

Nuorten pätkätyöläisyyden ongelmien tiedostamista ja opintotuen korottamista koskevat vaatimukset ovat odotetusti saaneet kansanedus-

tajilta laajaa huomiota. Poliittisen järjestelmän oikeutuksen näkökulmasta on välttämätöntä, että erilaiset ajattelutavat pääsevät esiin ja tulevat huomioituiksi. Perustuslain toisen pykälän mukaan valtiolta Suomessa kuuluu kansalle, jota edustaa valtiopäiville kokoontunut eduskunta. Kansanvaltaan sisältyy myös yksilön oikeus osallistua ja vaikuttaa laajemmin yhteiskunnan ja läheisemmin oman elinympäristönsä kehittämiseen. Kansalaisyhteiskunnan äänen kuuleminen ja ottaminen osaksi päätöksentekoa on keskeinen osa nykyaikaista demokraattista toimintatapaa.

Päätöksenteon valmisteluun mukaan ottaminen voi kuitenkin olla osittain näennäistä. Vakiintuneet poliittiset käytännöt ja konstikas kieli voivat sulkea erityisesti nuoret vaikuttamismahdollisuuksien ulkopuolelle. Poliitiikka voi vaikuttaa nuorten mielestä tutulta; esiintyvähän ystävällisen oloiset poliitikot muun muassa television viihdeohjelmissa. Tuttuuden ja ystävällisyyden illuusio kätkee vallan keskittymisen, eikä politiikan sisältö aina kohtaa nuorten maailmaa. On kysyttävä, mitkä ovat ne reitit, joita pitkin pääsee osallistujaksi poliittiseen keskusteluun, ja kuka oikeasti on siinä asemassa, että tulee vakavasti otetuksi tässä keskustelussa. (Ks. Kalliokoski 1996, 71–72.) Onko nuorilla ylipäänsä tunnetta, että heillä on mahdollisuuksia olla tosiasiallisina vaikuttajina mukana yhteiskunnallisessa keskustelussa?

Tässä artikkelissa tarkastelemme nuorten mielikuvia poliittisesta vallasta. Sivuutamme kysymyksen siitä, kenellä valta ”oikeasti” on. Valta on monimerkityksinen ja moniulotteinen käsite, jota voidaan yrittää määritellä erittäin monesta näkökulmasta. Näin ollen valta on abstraktia, hankalasti mitattavaa ja paikannettavaa. Käsitteet vallan sijainnista ja haltijoista muuttuvat ajan saatossa. Analysoimalla nuorten aikuisten mielikuvia poliittisesta vallasta saamme kuitenkin tietoa edustuksellisen demokratian tilasta.

Tarkastelemme muun muassa sitä, minkälaisia myönteisiä tai kielteisiä stereotyyppioita nuoret vahvistavat puhuessaan poliittisen vallan käyttä-

jistä. Onko vastauksista paikannettavissa uusia avauksia poliittiseen valtaan liittyen? Arvioimme sitä, miten nuoret uhmaavat tai tukevat yhteiskunnan poliittista eliittiä, ja minkälaisilla kielikuvilla he kuvaavat poliittista valtaa. Analysoimme myös paljastaa, mitä nuoret politiikalta toivovat, missä valta heidän mielestään lepää, ja onko heillä sellaisia näkemyksiä, jotka eivät ole julkisessa keskustelussa nousseet esiin.

YLEISSILMÄYS NUORTEN MIELIKUVIIN POLIITTISESTA VALLASTA

Tutkimukseen osallistuneita 18–29-vuotiaita vastaajia pyydettiin kertomaan, mistä poliittisen aktiivisuuden väheneminen heidän mielestään johtuu, ja voisiko edustuksellinen demokratia toimia paremmin. Nuorisolain (72/2006) valossa kaikki kyselyyn vastanneet ovat luokiteltavissa nuoriksi. Alle 18-vuotiaita aineistossa ei ole mukana, ja puhutteleme tekstissämme vastaajia nuorina (aikuisina).

Suurin osa kyselyn monivalintatehtäviin vastanneista kirjoitti mielipiteensä myös avovastauksiin (ks. taulukko 1): jotkut vain muutamalla sanalla, toiset muutamalla virkkeellä. Kysymyksenasettelun haasteet huomioon ottaen vastauksia saatiin todella paljon: tarkastelumme kohteeksi kertyi avokysymysten 21–23 sekä 31 osalta yhteensä nelisenkymmentä sivua informaattiorikasta ja monipuolista tekstiä. Kari Paakkunainen jaotteli alustavasti tutkimukseen osallistuneiden mielipiteitä. Seuraavassa vaiheessa aloimme pohtia, mitkä tekijät yhdistävät näitä mielipiteitä. Tämän päättelyn mukaan jaoinme vastausten sisällön neljään ryhmään. Nämä pitävät sisällään seuraavia asioita: (1) niin sanottu vanha poliitiikkaa on oikeaa ja hyvää poliitiikkaa, (2) suuret poliittiset kysymykset ovat etäisiä ja pienet lähellä ihmisiä, (3) nuoret ovat tietämättömiä ja siksi tarvitsevat poliittista koulutusta ja (4) poliitiikka kaipaa raikastamista.

Avokysymykset olivat seuraavat:

- 21. Äänestysaktiivisuus on jäänyt monissa eduskuntavaaleissa alle 70 prosentin. Mistä

äänestysaktiivisuuden lasku mielestäsi johtuu?

- 22. Nuoret eivät käy äänestämässä yhtä todennäköisesti kuin heitä vanhemmat. Mistä tämä mielestäsi johtuu?
- 23. Mitä mielestäsi pitäisi tehdä, jotta nuorten kiinnostus politiikkaan lisääntyisi? Vastaa itse tähän.
- 31. Voiko vaalien ja edustuksellisen demokratian kautta vaikuttaa vallankäyttäjien tärkeisiin ratkaisuihin? Voitko perustella kantasi?

Vastaaminen näihin kysymyksiin oli tutkimukseen osallistuneille iso haaste. Kaikissa kysymyksissä vastaajaa pyydettiin etäännyttämään itsensä omasta kokemusmaailmastaan ja vastaamaan kysymykseen ikään kuin ulkopuolisen asiantuntijan roolista. Jos olisimme esimerkiksi kysyneet ”miksi äänestät / et äänestä”, olisimme saaneet erilaisia vastauksia. Kysymyksenasettelullamme kannustimme nuoria ottamaan yleisellä tasolla kantaa poliittiseen valtaan ja edustukselliseen demokratiaan.

Vastaajien elämäntilanteet ja elämäkokemukset sekä kokemukset poliittisen vallan käyttäjinä ja sen kohteina vaihtelivat. Nuorimmat vastaajat olivat vasta nyt saavuttaneet äänestysiän. Monilla saattoi kuitenkin olla kokemusta nuorisovalleihin osallistumisesta, ja jotkut olivat vastausten perusteella politikoineet erilaisten kansalaisjärjestöjen kautta. Pohdinnan arvoista tältä osin on toki se, että kyselyyn vastaajat ovat eri puolilla Suomea asuvia nuoria naisia ja miehiä. Alueelliset erot esimerkiksi toimintamahdollisuuksien osalta vaihtelevat – joillakin paikkakunnilla on tarjolla enemmän osallistumisen ja vaikuttamisen paikkoja ja tiloja kuin toisilla.

Ensivaikutelmamme kyselyyn vastanneiden suhteesta politiikkaan oli, että nuoret jakautuvat kahteen leiriin: poliittiset osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuudet joko ovat hyvät tai sitten niitä ei ole juuri lainkaan. Ensivaikutelmamme tuki Sakari Nurmelan ja Juhani Pehkosen (2003, 60) määrällisen analyysin johtopäätöstä siitä,

että puolet Suomen nuorisosta äänestää ja on muutenkin kiinnostunut politiikasta, kun taas toinen puoli suhtautuu politiikkaan välinpitämättömästi.

Monien vaikuttamismahdollisuuksiin kriittisesti suhtautuneiden mielestä politiikka on lähtökohtaisesti tylsää, eikä tätä tosiasiaa voi mitenkään muuttaa. Yksitotiset vastaukset kertoivat sekä kyynisestä suhtautumisesta politiikkaan että politiikan alennustilasta. Kolikolla on kuitenkin kaksi puolta: kyynisyys voi myös joidenkin osalta saada aikaan intoa maailman muuttamiseen ja aktivoita toimimaan. Kovin paljon enempiä politiikan tilasta ei näistä lakonisista vastauksista voinut päätellä. Vastausten kirjo oli kuitenkin suuri: sekä vaikutusmahdollisuuksia löytäneiden että niitä niiden puutetta kritisoineiden perusteluja voidaan analysoida monista näkökulmista.

VANHA HYVÄ POLITIIKKA

Ei ole määrätietoisia johtajia. Kaikki miellyttää toisiaan. (M 813, Turku)³

Mennyt maailma näyttäytyi aineistossamme lähes romanttisessa valossa. Eräs kyselyyn vastannut näki entisajan nuoret poliittisesti valvutuneina ja kiihkomielisenä. Vanhaan aitoon, oikeaan ja hyvään politiikkaan verrattuna nykyajan politiikka näyttäytyi vastauksissa pinnallisena. Pohtiessaan nuorten nykyistä alhaista äänestysaktiivisuutta monet tutkimukseen osallistuneet tulivat piirtäneeksi kuvan keinotekoisesta yhteiskunnasta. Poliitiikan kenttä kuvattiin erilaisin sanamuodoin sisällöltään tyhjäksi – vain kulissit muistuttavat politiikan entisestä voimasta.

Usein yhteiskunnallisessa keskustelussa 1960-luvusta puhutaan nuorten poliittisen kapinan ja suuren murroksen vuosikymmenenä (Silvennoinen & Nieminen 2002, 32; Tarvainen 1993). Aineistossamme ei haikailla nimenomaan 1960- tai 1970-lukujen perään vaan parempaan, oikeampaan aikaan, jossa kunnollinen politiikka oli mahdollista. Vanhan hyvän

politiikan kaipuuta on tulkittava kritiikiksi nykypolitiikalle. Nykyisen politiikan kritiikki ilmeni myös niissä muutamassa vastauksissa, joissa arveltiin muun muassa mielenosoitusten ja adressien syrjäyttäneen äänestämisen ensisijaisena vaikuttamismuotona.

Käsitys politiikan vallan ehtymisestä ilmeni väitteinä, joiden mukaan äänestäjillä oli joskus ollut valtaa. Lukuisissa vastauksissa todettiin, että nykyään ei ole enää merkitystä sillä, äänestääkö vai ei, tai jos äänestää, niin ketä äänestää. Ideologiat ovat useiden vastauksien perusteella menettäneet merkityksensä, eikä poliitikoilla enää ole arvoja. Puolueetkaan eivät eroa monien vastaajien mielestä toisistaan, ja ryhmäkuri vaientaa loputkin mahdollisesti olemassa olevat erot. Puolueiden kautta vaikuttaminen voi siten näyttäytyä tehottomana tapana vaikuttaa (ks. myös Hellsten & Martikainen 2002, 150). Poliitiikka on yhtä harmaata massaa, eikä omaa ehdokasta ole helppo valita. Eräs vastaaja kaipasi jopa uutta Kekkosta jäməkioittämään kansakunnan suuntaviivoja.

Poliitiikka on mennyt ex-urheilijoiden ja ex-missien temmelyskentäksi. (M 78, Janakkala)

Kyselyymme vastanneet nuoret pitivät julkkisehdokkaita pinnallisen politiikan symboleina. Osa vastaajista paheksui julkkisehdokkaita, koska heidän olemassaolonsa vie uskottavuuden politiikalta. Julkkikset varastavat mediahuomion, jolloin todelliset asiat jäävät taka-alalle. Julkkispoliitikkoja kritisoineet nuoret uskoivat oikeiden poliitikkojen tekävän parempia päätöksiä. Monien vastaajien mielikuvat vanhasta politiikasta antoivat nuorista tavallaan aika vanhoillisen ja menneisyyteen katsovan kuvan.

Muutamat tutkimukseen osallistuneet pitivät myös nykynuoria itseään pinnallisina – ainakin toisia nuoria. Verratessaan ikäpolveaan vanhempiin ihmisiin he näkivät elämäntavan muuttuneen. Heidän mielestään nykyajan elämänrytmi on niin kiireistä, ettei monikaan ehdi edes äänestää, saati sitten pohtia yhteiskunnal-

lisia asioita syvällisesti. He uskoivat nuorten elämässä olevan niin paljon virikkeellisiä asioita, etteivät oikeat ja vakavat asiat kiinnosta heitä. Näiden tutkimukseen osallistuneiden mielestä nykynuorilla on erilainen arvomaailma kuin heidän vanhemmillaan. Lisäksi arveltiin, etteivät nykynuoret koe äänestämistä velvollisuudeksi. Toisaalta melko monet vastaajat olivat sitä mieltä, että nykyään ei ole yhtä polttavaa tarvetta kamppailla oikeudenmukaisemman yhteiskunnan puolesta kuin aikaisemmin.

.... voidaan ajatella, että asiat ovat nykyään liian hyvin kun ei koeta muutosta tarpeelliseksi. (M 77, Lahti)

SUURI JA PIENI POLITIIKKA

Äänestäjät varmaankin kokevat, että äänestivätpä he mitä puoluetta tahansa, joutuu vallassa oleva hallitus aina unohtamaan poliittisen ideologiansa ja toteuttamaan kansainvälisen talouden sanelemaa, vaihtoehdotonta politiikkaa. (N 81, Turku)

Iso joukko tutkimukseen osallistuneista nuorista oli sitä mieltä, että asiat kulkevat omaa rataansa, eikä niihin voi juuri mitenkään vaikuttaa. He kokivat, että talouden lait ohjaavat maailman menoa. Raha ja rahan äärellä toimiva taloudellinen eliitti ovat yhteiskunnan mahtitekijä, jonka edessä pienellä ihmisellä ei ole mitään toivoa vallasta. Talouteen liitettiin kovat ja raat arvet, joiden jalkoihin tallautuvat tavallisten ihmisten ja lapsiperheiden edut. Talouselämä pitää valtaa käsissään, ja siten päätöksenteko muilla tasoilla on, vastauksia tulkiten, vain näennäistä politiikointia.

Talouden ohjaama suuri politiikka näyttäytyi kansalaisten näkökulmasta varsin etäisenä. Harjoitettua talouspolitiikkaa ei mainittu yhdesäkään vastauksessa myönteisessä merkitysyhteydessä. Vastausten perusteella vaikutti siltä, että onnistuneen talouspolitiikan ansioita pidettiin itsestäänselvyyksinä ja epäoikeudenmukaisuuden kokemuksista syytettiin talouselämän näkymä-

töntä eliittiä. Vastaajien syytöksiin liittyi melko voimakasta yleistä yhteiskuntakriittisyyttä.

Talouspolitiikkaa kritisoineet vastaajat asettivat arkipäivän elämän makrotalouden vastakohdaksi. Oma pieni elämä, perhe ja lähipiiri edustivat pehmeitä arvoja. Yhdessä toisten pienten ihmisten kanssa nämä vastaajat katsoivat muodostavansa ”kansan”, jonka edut ovat erilaisia kuin talouden edut. Esimerkiksi lapsiperheiden etujen karsiminen esitettiin suuren politiikan voittona pienestä politiikasta.

Suuri (talous)politiikka esitettiin vastauksissa yksittäisen kansalaisen näkökulmasta tarkasteltuna salaisena ja pieni läpinäkyvänä. Suuri politiikka nähtiin joko byrokraattisiin instituutioihin piiloutuneena tai kokonaan instituutioiden ulkopuolelle vetäytyneenä. Kun Euroopan unioni mainittiin aineistossa, se tuli esille ainoastaan byrokraattisuuden ja kansalaisista etäännyneen päätöksenteon yhteydessä. EU:n ansioita ei mainittu yhdessäkään vastauksessa.

Osa nuorista yhteiskuntakriitikoista näki kansanedustajien kuuluvan tavallisten pienten ihmisten joukkoon. Monien nuorten mielikuvissa poliitikot olivat tosiasiallisesti varsin kaukana todellisesta vallasta. Tämän näkökulman omaksuneet näkivät edustuksellisen demokratian pienen politiikan näyttämönä, jossa edustajat ovat lähinnä marionetteja. Lisäksi joidenkin vastaajien mielestä puoluejohto sulkee ovet sekä kansalaisilta että kansanedustajilta. Ryhmäkuriin valjastettu rivikansanedustaja on siten vastauksia tulkiten melkein yhtä pieni ihminen kuin kuka tahansa.

Kansanedustajat eivät toteuta lupaamiaan pienen kansalaisen etuja ajavia lupauksiaan. (N 86, Tampere)

Politiikan likaisuus liitettiin vastauksissa taloudellisen eliitin hännystelemiseen ja oman edun tavoittelemiseen. Erään vastaajan mielestä poliitikot valehtelevat ihmisille härskisti vaalien alla, minkä vuoksi luottamuspuola yhä vain syvenee. Monet tutkimukseen osallistuneet halusivat

poliitikkojen edes yhdessä asiassa osoittavan, että äänestäminen todella kannattaa. Erityisesti opintotuen korottamis päätös olisi näiden vastaajien mielestä konkreettinen todiste siitä, että lupaukset todella pidetään. Kansanedustajat kuitenkin lupailevat tyhjiä eli erään vastaajan sanoin ”jauhavat paskaa”. Monet paheksuivat kansanedustajien lupauksia siitä, että lähes kaikkiin arjen pieniin ongelmiin löytyy ratkaisuja, vaikka tosiasiallisesti tämä ei ole mahdollista. Tämän väitettiin kyynistävän ja lamaannuttavan äänestysinnon. Lupausten todistamiseksi ei siis kaivattu suuria tekoja EU:n puitteissa tai maailmanpolitiikan areenoilla. Kysymykset Natosta, Irakin sodasta, ilmastonmuutoksesta ja Suomen EU-politiikasta eivät juuri olleet maininnan arvoisia.

TIETÄMÄTÖN, LAISKA, VÄLINPITÄMÄTÖN IHMINEN – POLITIIKASSA EI VIKAA

Nuorille olisi hyvä opettaa sitä, miten ja millaisista lähtökohdista puolueet ovat kehittyneet, millaisia näkemyksiä tai ideologioita ne nykyään edustavat, ja mitä eroa oikeistolla ja vasemmistolla on. (N 81, Turku)

Kaikkia vastaajien näkemyksiä politiikasta ei voinut tulkita siten, että politiikassa itsessään olisi ollut mitään vikaa. Aineistossamme tuli esille ajatus siitä, että nuoret itse ovat liian tietämättömiä, laiskoja tai piittaamattomia kiinnostuakseen yhteiskunnallisista kysymyksistä. Monien mielestä on vain harhaa, ettei oma ääni vaikuta. ”Vallattomuus” on siten itse aiheutettua ja on turha syyttää puolueita siitä, että yksittäisellä ihmisellä ei ole otetta vallan kahvasta. Poliitiikkaan ja vaikuttamiseen liittyvien mielikuvien osalta monessa vastauksessa käsiteltiin asioiden ymmärtämättömyydestä johtuvaa asenteellisuutta.

Jo peruskoulun alkupuolella pitäisi aloittaa politiikan termeihin perehtyminen niin olisi helpompi ns. tarttua härkää sarvista (10–12-vuotiaina). (M 83, paikkakunta ei tiedossa)

Aineistosta nousi vahvana näkemys siitä, että aktiivisuus lisääntyisi, jos tietämättömille ihmisille opetettaisiin, miten olla aktiivinen. Mitä nuorempana opetus aloitettaisiin, sen parempi. Useissa vastauksissa yhteiskunnallisten asioiden opetusta kaivattiin lisää etenkin nuorille peruskouluun ja lukioihin. Koulutusta vaadittiin lukuisissa vastauksissa niin yhteiskuntaopin tunneille kuin television mainoskatkoille. Ihmisille pitäisi siis kertoa lisää vaikuttamismahdollisuuksista ja opettaa toimimaan. Vaikuttamismahdollisuuksista pitäisi joidenkin vastaajien mukaan saada myönteisiä, voimaannuttavia kokemuksia sekä koulussa että kotona. Poliitiikka oli tästä näkökulmasta kyselyymme vastanneiden nuorten aikuisten mielestä tyhmää vain, jos siitä ei mitään ymmärrä. Kaikki vastaajat eivät myöskään ajatelleet, että poliittiset ideologiat olisivat menettäneet merkityksensä. Erään tutkimukseen osallistuneen mielestä passiivisuuden syy on siinä, että ”poliittinen keskustelu nuorten keskuudessa on aika vähäistä”.

Vastausten perusteella välittyi vaikutelma, että ilman riittävän perusteellista kansalaisten tietomäärän lisäämistä suhtautuminen politiikkaan ei muutu. Varsinkin näiden mainintojen perusteella tällä hallituskaudella käynnissä ollut kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma eri toimintoineen asettui myönteiseen valoon. Luokkahuone ei ole kuitenkaan suinkaan ainoa areena, jolla vaikuttajaksi voidaan kasvaa. Esimerkiksi Aaro Harju (2005) haastaa koulupetuksen roolia ja kirjoittaa, että ”opetus ja kasvatus ovat tärkeitä lähtökohdat demokraattiselle kansalaisuudelle, mutta aito demokraattinen kansalaisuus syntyy vain käytännön osallistumisen ja vaikuttamisen kautta”.

Myös perheiden merkitys politiikkaan osallistumisen kannalta tuli esille: sukupolvelta toiselle siirtyvän poliittisen kulttuurin merkitystä ainakin muutamat vastaajat pitivät suurena. Siten vastaajat arvelivat, että nuorelle herää arvokasvatuksen avulla halu taistella hyvien asioiden puolesta. Asenne poliittiseen osallistumiseen opitaan perheen sisäisen vuorovaikutuksen kaut-

ta. Yhteiskunnallinen voimaantumisen edellyttää erään tutkimukseen osallistuneen mielestä kokonaisvaltaista poliittista kasvatusta.

Vanhemmat on saattanu saada nuorempina enemmän aatekasvatusta kotonaan. (M 80, Hattula)

Tulisi vahvistaa nuorten identiteettiä niin, että he kokevat olevansa tärkeitä vaikuttajia. (N 80, Helsinki)

Osa vastaajista arveli poliittisen mielenkiinnon ja yhteiskunnallisen vastuullisuuden kasvavan automaattisesti iän ja elämäkokemuksen myötä. Nämä vastaukset vahvistivat näkemystä ymmärtämättömistä nuorista ihmisistä. Iän osalta tapahtui luokittelua toisinkin: yksi vastaaja arveli myös vanhusten jättävän äänestämättä siksi, että tulevaisuuden päätökset eivät enää kosketa heitä.

Tietämättömyyden ja kansalaisvelvollisuuksien laiminlyömisestä esiin nostamisessa oli osalla vastaajista varsin voimallista moraalista paatosta. Erään vastaajan mielestä nuoret eivät ole vielä kohdanneet elämän realiteetteja, koska vanhemmat hoitavat asiat heidän puolestaan. Kritiikkiä esitettiin vastauksissa sekä yhteisöllisten arvojen että yksilöllisen yritteliäisyyden unohtamisen vuoksi. Jälkimmäinen kritiikki esitettiin enemmän oikeistolaisen ja uusliberalistisen aatteen nimissä. Hyvinvointivaltiota syytettiin vastauksissa muun muassa siitä, että se passivoi nuoret, tappaa yritteliäisyyden ja mahdollistaa piittaamattomuuden yhteisten asioiden hoitamista kohtaan. Nuorison laiskuus vaikutti ärsyttävään joitakin kyselyymme vastanneita nuoria. Heidän mielestään laiskojen nuorten pitäisi ryhdistäytyä ja täyttää kansalaisvelvollisuutensa. Tämä ei ole vastausten pohjalta tulkittuna mahdollista niin kauan kuin nuoret ajattelevat, että kaiken saa ilman omaa viitseliäisyyttä ja vaivannäköä.

Yhteisöllisten arvojen unohtamiseen kohdistuva kritiikki oli enemmän vasemmistohenkistä. Eräs vastaaja epäili nuorten ajattelevan, ettei joukkovoimaan enää uskota, ja nuoret ovat sen vuoksi passiivisia. Yhteiseksi hyväksi olevien

asioiden edistäminen ei monien vastaajien mielestä kerta kaikkiaan kiinnosta omaan napaansa tuijottelevia omahyväisiä ihmisiä. Myös äänestämättömyys johtuu siitä, että nuoret ajattelevat omaa etuaan yhteisten asioiden edistämisen sijasta. Mediaa ja informaatioteknologiaa pidettiin isona syyllisenä tähän.

Nuoret sukupolvet ovat turtuneet median ja tietotekniikkamaailman asioista turhanpäiväisistä asioista nauttimiseen ja unohtaneet muut ympäröivät ihmiset ja toisista välittämisen. (N 89, Kaarina)

Osa tutkimukseen osallistuneista oli valmis ojentamaan kurittomia nuoria. Tämä tuli esille esimerkiksi ehdotuksena säätää äänestämisen pakolliseksi, mikä saisi yhteisistä asioista piittaamattomat osaltaan ruotuun ja järjestykseen. Nuorten mielenkiintoa television viihdeohjelmiin ja välinpitämättömyyttä ajankohtaisohjelmiin myös paheksuttiin. Eräs vastaaja arveli Big Brother -tosity-ohjelman kiinnostavan nuoria enemmän kuin uutisten.

POLITIIKAN RAIKASTAMINEN

Politiikka kaipaava nuorennusleikkausta. Uskon, että ihmiset pitävät ääniään hukkaan heitettyinä, koska muutamat varmat nimet valitaan aina. (N 82, Oulu)

Viemäri ei vedä eikä ilma kierrä. Tämänkaltaisen oli kriittisimpien tutkimukseen osallistuneiden mielikuva suomalaisesta poliittisesta järjestelmästä. Heidän mielestään politiikan pitäisi olla sähköämpää ja seksikkäämpää. Säpinää ja kipinää saataisiin esimerkiksi lisäämällä nuorempien ehdokkaiden määrää. Nuorilla edustajilla arveltiin olevan tuoreempia ajatuksia ja heidän uskottiin ponnekaammin ajavan ikätovereidensa etuja. Muutamat vastaajat kehottivat vanhoja poliitikkoja luovuttamaan nuorille valtaa, mutta kukaan ei tarkkaan täsmentänyt, mitä he tällä tarkoittivat.

Osa tutkimukseen osallistuneista oli sitä mieltä, että politiikan raikastaminen ei edelly-

tä uusia ehdokkaita. Heidän mielestään myös nykyiset poliitikot voisivat toimia nuorekkaammin jos vain kuuntelisivat nuoria. Eräs vastaaja toivoi, ettei nuoria aliarvioitaisi heidän nuoruutensa vuoksi. Tästä näkökulmasta oli hieman yllättävää, että kukaan tutkimukseen osallistuneista ei ehdottanut äänestysikärajan laskemista esimerkiksi 16 vuoteen. Erään vastaajan mielestä olisi tärkeintä, että poliitikot menevät sinne missä nuoret ovat eli internetiin. Monet toivoivat mahdollisuutta saada äänestää internetissä. Tätä toivetta voidaan tulkita erääksi politiikan nuorentamisvaatimukseksi, joka on sopusoinnussa nykyaikaisen nopearytmisen elämäntavan kanssa. Nuoret eivät ehkä ole yhtä sidoksissa perinteisen äänestämisen arvokkaaseen ilmapiiiriin kuin keski-ikäiset.

Kansanedustajat eivät näy nuorten medioissa. Nuoriso ei katso vaalikeskusteluja. Vaalimainontaa pitäisi näyttää salkkareitten ja OC:n välisellä mainoskatkolla. (N 85, Asikkala)

Politiikan raikastajien mielestä pitäisi hyödyntää sähköistä mediaa seksikkyyden lisäämiseksi. Eräs 29-vuotias vastaaja ehdotti pilke silmäkulmasaan Haluatko poliitikoksi -tosity-ohjelmaa, jotta tavallinen kansa kiinnostuisi poliitikasta enemmän. Tämänkaltaiset ehdotukset olivat päinvastaisia kuin ne, joissa mediaa syytettiin politiikan latistumisesta.

Politiikka pitäisi inhimillistää ja kansankielistää. Varsinkin EU:n myötä monet asiat tuntuvat olevan hämärän peitossa ja vaikutusmahdollisuuksien ulottumattomissa. (N 81, Tampere)

Politiikan ummehtuneisuus liitettiin odotetusti myös kimuranttiin kieleen. Kielen selkeyttämistä vaatineet nuoret samastivat itsensä niin sanottuihin normaaleihin kansalaisiin. On vaikea olla ottamassa itselleen valtaa tai kokea itsellään olevan mahdollisuus päästä käsiksi valtaan, jos ei edes ymmärrä sitä, mistä kulloinkin puhutaan. Aineistosta emme löytäneet suoria väitteitä siitä,

että poliitikot tahallaan käyträisivät sellaista kieltä, jota kansa ei ymmärrä.

Ainakin kansalaisaktivismi toimii. (M 80, Joensuu)

Muutamat näkivät radikaalimmilla keinoilla, kansalaisaktiivisuudella ja massaprotestoineilla olevan enemmän vaikuttamismahdollisuuksia kuin äänestämällä. Vallan ydintä kohti voisi siten päästä ennemmin mielenosoituksissa mukana olemalla kuin vaaliurnien äärelle raahautumalla. Samoin ehdotettiin, että kansalaisjärjestöjen mielipiteitä voisi kuunnella enemmän. Tämäntyyppisissä vastauksissa uskottiin, että nuorten asioiden esille ottaminen uudistaa politiikkaa. Poliittikan kehittämisen osalta ei vastausten perusteella riitä, että politiikoinnin tyyliä muutetaan, vaan myös sisällön on muututtava. Poliittiseen keskusteluun pitäisi siten ottaa mukaan enemmän nuoria kiinnostavia aiheita. Tältä osin poliitikkojen pitäisi tulkintamme mukaan ottaa perusteellisemmin selvää, mitkä asiat nuoria kansalaisia aidosti kiinnostavat.

Eduskunnan täytyisi ottaa enemmän kantaa nuoria koskeviin asioihin, eikä vaan miettiä alkoholiveroa ym.. Eipä ole kohta nuorista työntekijöitä, kun kulumme itsemme loppuun töitä tehden ja opiskellen. Eikä töitäkään saa tehdä, kun tuet häviävät muuten. (N 85, Tampere)

Kaikki vastaajat eivät olleet sitä mieltä, että nykypoliittikan raikastaminen olisi mahdollista. Vanhanaikaisesta politiikasta ei saa trendikästä keinotekoisesti, vaikka kaikkea on jo kokeiltu. Osa tutkimukseen osallistuneista purkaisi koko nykyisen järjestelmän. Nämä vastaajat ajattelivat, että jos systeemi ei kerran toimi, se pitäisi hajottaa ja koota uudelleen. Mikäli ehdokas ei hoida tehtäviään ennen vaaleja esittämiensä lupausten mukaan, äänestäjien pitäisi voida erottaa edustaja. Raikastamishdotuksena tuotiin esille se, että kansanedustajan maksimiaika eduskunnassa olisi kolme kautta. Muutamien vastaajien mielestä ei ole mitään tarvetta yrittää

parantaa nuorten poliittista aktiivisuutta ellei koko järjestelmää uudisteta. Nämä vastaukset viittaavat siihen, että äänestämättä jättäminen on myös aatteellinen päätös ja kapinallinen vastalause nykyiselle systeemille.

Poliittisen mielenkiinnon synnyttämiseksi nuoremmille sukupolville ehdotettiin myös sitä, että joku kehittäisi politiikkaan liittyviä pelejä tai tehtäviä nuorille. Samoin poliittisen mainonnan osalta tuotiin esille se, että nuorten areenoilla, kuten IRC-galleriassa tai Habbossa, olisi paikallaan myös mainostaa politiikkaa. Tätä itse asiassa on mietitty Nuorisovaalit 2007 -kampanjan puitteissa. Eräs vastaaja tosin varoitti tyrkyttämästä nuorille politiikkaa väkisin.

YHTEENVETO NUORTEN POLIITTISISTA MIELIKUVISTA

Yhteenvetotaulukossa esitetään avokysymysten 21–23 eri puhetapojen numeeriset määrät. Ne on laskettu siten, että jokaisen vastaajan mielipide on sijoitettu sille parhaiten sopivaan ryhmään. Monet vastaukset olisi voinut sijoittaa johonkin toiseen ryhmään, eikä kaikkia vastauksia ollut järkevää sijoittaa mihinkään ryhmään. Luvuista ei voi vetää tilastollisia johtopäätöksiä; jakaumat esitetään aineiston kokonaiskuvan havainnollistamisen vuoksi. N tarkoittaa niiden tutkimukseen osallistuneiden määrää, joiden vastaus oli mielekästä sijoittaa johonkin neljästä ryhmästä. Mikäli vastaus sopi moneen ryhmään, valittiin parhaiten sopiva ryhmä.

Analyysissa mukana olleen kysymyksen 31 vastauksia ei ole mielekästä sijoittaa suoraan näihin ryhmiin. Tämän kysymyksen vastaukset jakautuivat siten, että kolmannes ei nähnyt yksilöllä olevan vaikutusmahdollisuuksia (puheen kriittinen yleissävy), toinen kolmannes uskoi järjestelmän tarjoavan vaikutusmahdollisuuksia (puheen legitimoiva yleissävy), ja loput jättivät vastaamatta tai eivät selvästi maininneet kantaansa.

TAULUKKO 1. Yhteenvedo: nuorten mielikuvat politiikasta.

	Vanha hyvä politiikka vs. nykyinen pinnallinen politiikka	Suuret ja pienet asiat	Tietämättömät ihmiset	Politiikan raikastaminen
Puheen yleissävy	Vanhaan vertaava/ haikaileva	Kriittinen	Legitimoiva/ holhoava	Ilkikurinen/ uudistava
21 (n=374)	64 (17 %)	209 (56 %)	49 (13 %)	52 (14 %)
22 (n=280)	101 (36 %)	90 (32 %)	59 (21 %)	30 (11 %)
23 (n=395)	8 (2 %)	91 (23 %)	277 (30 %)	178 (45 %)
Politiikan arvostus	Nykyajan politiikka on epäaitoa.	Suuri politiikka on salaista, pieni politiikka avointa.	Politiikassa ei ole mitään vikaa. Ihmiset pitää kouluttaa ymmärtämään sitä.	Politiikka on ummehtunutta ja vanhanai-kaista.
Poliittisen vallan sijainti	Poliitikkojen valta on vähäisempi kuin ennen vanhaan.	Talous, raha ja eliitti hallitsevat.	Vastuullisilla ja yrittelijäillä ihmisillä on valtaa.	-----
Media	Politiikan viihteellistäminen alentaa politiikan arvoa. Media ei hallinnut vanhaa politiikkaa.	-----	Itsekkäät nuoret ovat kiinnostuneempia viihteestä kuin politiikasta.	Yhteiskunnan viihteellistyminen on tosiasia, jota politiikan tulee hyödyntää.
Nuorten aktiivisuus	Nuoret ovat potentiaalisesti kiinnostuneita politiikasta.	Politiikka koetaan etäiseksi; yksilö ei voi vaikuttaa.	Ikätoverit passiivisia, mutta itse ollaan aktiivisia.	Nykyinen politiikka on historian jäänne. Ihmisten elämäntapa on muuttunut.
Politiikan tärkeys	Nykyaikainen elämäntarjonta ei mahdollista syvällistä paneutumista.	Suurta politiikkaa tehdään suljettujen ovien takana.	Politiikka on yhtä tärkeää kuin se on aina ollut. Kasvattamisen avulla tärkeys paljastuu.	Politiikka voisi olla kiinnostavaa jos se olisi nykyaikaista.
Aatteet ja ideologiat	Aatteet ja ideologiat ovat valitettavasti kadonneet.	Ei enää suuria aatteita, mutta pienet ovat yhtä tärkeitä.	Kotikasvatuksen pitäisi olla aatteellisempaa.	Ideologioita ei tarvita. Ne eivät kuulu nykymaailmaan.
Rehellisyys	Politiikka oli ennen aidompaa.	Suuret ovat valheellisia, lähellä olevat rehellisiä.	Politiikka on rehellistä ja tärkeää.	-----

OVATKO NUORTEN POLIITTISET VISIOT HUKASSA?

Tässä aineistossa nuoria pyydettiin esittämään parannusehdotuksia, minkä vuoksi politiikka näyttäytyi kriittisemmässä valossa kuin pelkkien numeroiden kautta tarkasteltuna. Aineistossamme ei kuitenkaan näyttänyt olevan viitteitä siitä, että nuorilla olisi pitkälle tulevaisuuteen ulottuvia poliittisia visioita. Esimerkiksi ympäristön- tai luonnonsuojeluasiat mainittiin vain kolmessa vastauksessa, samoissa joissa puhuttiin

myös energiakysymyksestä tai ihmisoikeusasioista. Tämä oli yllättävää siksi, että olisi voinut luulla joidenkin nuorten käyttävän tilaisuutta hyväkseen ja kehottavan poliitikkoja tarttumaan nuorten tulevaisuuteen liittyviin asioihin.

Poliittiset intohimot liittyivät opintorahan kaltaisiin asioihin, jotka eivät sisällä mullistavia vaatimuksia. Nuoret näkivät itselleen läheiset arjen pienet asiat tärkeämpinä kuin kauaskantoiset poliittiset visiot. Tämä ei sinänsä ollut yllättävää, koska onhan jo pitkään puhuttu

suurten aatteiden kuolemasta ja jopa vaihtoehtojen puutteeseen näivettyneestä historiasta (Fukuyama 1989). Tähän tutkimukseen osallistuneet nuoret eivät uskoneet suurista poliittisista asioista puhumisen lisäävän osallistumisinnokkuutta. Kotimaisen politiikan asialistalla on viime aikoina ollut hedelmöityshoitolain kaltaisia arvolatautuneita kysymyksiä, joissa vain hyvin harvoilla on oma etu kysymyksessä. Tällaisiin kysymyksiin kiinnitti huomiota vain yksi vastaaja. Monissa nuorten vastauksissa oli epäsuoraa kritiikkiä talouden ylivaltaa kohtaan, mikä voidaan tulkita poliittiseksi ideologiaksi.

Pitäisikö nuorten politiikan kiinnostaa kaikkia nuoria nykyistä enemmän? Erään vastaajan sanoin: ”Onko politiikkaan pakko osallistua sellaisten, ketä politikointi ei kiinnosta?”. Ihmiset värväytyvät poliittisiin liikkeisiin sankoin joukoin vain silloin kun liikkeet kykenevät uskottavasti osoittamaan yhteiskunnan epäoikeudenmukaiseksi (Lindholm 2005, 37–40; 172–179). Muutosta vaativat ja sitä vastustavat ideologiat synnyttävät poliittisen jännitteen, jolloin molemmat osapuolet saavat uusia kannattajia (Tarrow 1998, 72–80). Näin oli varsinkin silloin kun sosialismi ja kapitalismi kamppailivat hegemonisesta vallasta. Ristiriidattomuus sammuttaa poliittisen väittelyn. Ristiriidattomassa tilanteessa monet toki haluavat säilyttää nykyisen tilanteen ennallaan ja tukevat tuttuja puolueita ja aatesuuntia. Isoja ryhmiä saatetaan tukea siitäkin syystä, että pienten mahdollisuuksia ei pidetä realistisina.

Nuoret väittivät, että poliitikkojen pitäisi nuorille myönteisillä päätöksillään osoittaa, että äänestäminen kannattaa. Myönteiset päätökset eivät välttämättä aktivoi ketään vaan pikemminkin poliittisen kamppailun tarve. Opintotuen pienuuteen kohdistunut kritiikki on yksi esimerkki siitä, että vasta epäoikeudenmukaisuus aktivoi ihmisiä. Mikä siis voisi olla suoranaisten sodan lisäksi sellainen dramaattinen käänne, joka käynnistäisi aktiivisuuden spiraalin? Prekariaattiliikkeen vastarinta saattaa olla ensimmäinen merkki uuden sukupolven poliittisesta

aktiivisuudesta, joka kietoutuu työn ja talouden ympärille. Keskustelu pätkätöyläisyydestä on saanut parin viime vuoden aikana niin paljon julkisuutta, että siitä on jo nyt tullut korkean tason poliittinen kysymys. Opintotukikysymykseen verrattuna epävarmat työsuhteet olivat tämän tarkastelun perusteella sivuseikka.

Toinen hyvä ehdokas aktiivisuuden nostattajaksi on ilmastokriisi. Tarkentunut tieteellinen tieto, Al Goren dokumenttielokuva Epämielelyttävä totuus, hirmumyrsky Katariinan tuhot Yhdysvalloissa ja muut äärimmäiset sääilmiöt ovat nostaneet ilmastonmuutoksen erittäin merkittäväksi yhteiskunnallisen keskustelun aiheeksi. Esimerkiksi Helsingin Sanomissa ilmastonmuutosta käsiteltiin yli 400 artikkelissa vuonna 2006, vaikka juttuja oli 2000-luvun alkupuolella vain noin sata vuosittain (ks. HS-arkisto). Analyysimme mukaan nuoret eivät kuitenkaan pidä ilmastonmuutosta mieltä kuohuttavana asiana – ainakaan vielä.

Voisiko poliittinen valta hyötyä niistä ehdotuksista, joita nuoret esittivät tämän aineiston kautta? Aineistomme ei sisällä mitään konkreettisia tai mullistavia ihmeläkkeitä demokratian uskottavuuskriisin hoitamiseksi, ellei sellaiseksi lueta toivetta saada äänestää internetissä tai kännykällä. Verkossa äänestäminen on luultavasti mahdollista kunnallisvaaleissa 2012 (Kunnat.net 2006). Pohdintaa verkkodemokratian kehittämisen osalta kannattaa jatkaa, mikäli kansalaisyhteiskunnan nuorimmat ikäluokat todella halutaan saada osallistumaan yhteiskunnallisiin asioihin. Aihetta miettinyt Jukka Peltokoski (2003) on sitä mieltä, että hallinto ja kansalaisyhteiskunta periaatteessa voisivat aidosti kohdata virtuaalisilla toreilla.

Nuorten toinen ehdotus poliitikoille oli median hyödyntäminen kampanjoinnissa. Toisaalta iso osa nuorista oli sitä mieltä, että mediasirkus on jo nyt pursunut yli äyräiden – varsinkin kun poliitikot ovat yhä useammin entisiä mediajulkiksia. Myös Kari Paakkunainen (2004, 4) on osoittanut, että nuorten innostuminen ei edellytä radikalismia tai mediadraamaa. Hänen

mukaansa nuoret kiinnostuvat osallistumisesta luottamustehtäviin, jos keskitytään nuorille läheisiin ongelmiin ja puhutaan sellaista kieltä, jota nuoret ymmärtävät.

Pystyäkseen ajamaan kansan etuja ainakin vasemmistohenkiset nuoret vaativat poliitikoille enemmän riippumattomuutta. Aineistossamme ei pelätty poliitikkojen ”hirmuvaltaa” vaan kyvyttömyyttä lunastaa lupaukset. Myös poliitikot itse ovat huomanneet ilmapiiirimuutoksen. Helsingin Sanomien haastattelussa (HS 12.11.2006) oikeuskansleri Paavo Nikula oli sitä mieltä, että nykyään ollaan enemmän huolissaan poliittisen vallan vähäisyydestä kuin politiikan ylivallassa.

Nuoret asettivat tässä kyselyssä poliitikoille kovia vaatimuksia. Heidän tulisi olla rehellisiä, nuorekkaita, syvällisiä, aatteellisia ja seksikkäitä. Heidän tulisi puhua kieltä, joka ei tuota nuorille ulkopuolisuuden tunnetta (Lundbom 2003, 87). Matti Wibergin (2005, 30) mielestä ihmisten odotukset ovat poliitikkoja kohtaan ajoittain kohtuuttomia. Samanaikaisesti ei voi edellyttää, että poliitikoilla on läheinen suhde ihmisten arkeen ja vaatia heiltä täydellistä nuhteettomuutta. Voi kuitenkin miettiä, ovatko puolueet olleet innokkaita saamaan nuoria uusia jäseniä mukaan toimintaansa, mukaan kamppailuihin vallasta ja asemasta. Wibergillä (2005, 54) on tähän kysymykseen selvä mielipide: ”Nuorille pitää antaa valtaa myös puolueissa. Se on ainoa tapa kouluttaa heistä eteviä kunnallispoliittisia päättäjiä. Kunnolliseksi poliitikoksi oppii vasta vastuiden karttumisen myötä. Puolueet tarvitsevat alati uutta verta kyetäkseen uudistumaan yhteiskunnan kehityksen vauhdissa.”

Aineistomme pursui ehdotuksia, joissa uskottiin poliittisen koulutuksen lisäävän nuorten yhteiskunnallista aktiivisuutta. Helppo ratkaisu toiveisiin olisi, että opettaja opettaisi yhteiskunnalliseksi vaikuttajaksi. Tässä pohdiskelun paikkana on se, mistä ja miten tieto vaikuttamismahdollisuuksista tulee – hakeudutaanko itse aktiivisesti tiedon äärelle vai odotetaanko, että tieto tulee tarjottimella jokaiselle. Kainuussa kannustetaan ensin mainittuun tapaan: maa-

kunnassa suunnitellaan ”uutta yhteiskuntaoppia”, johon sisältyisi äänestysikärajan laskeminen 16 vuoteen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen käytännönoppia nuorille (Karjula 2006).

Kotikasvatuksen roolia poliittiseen toimintaan kipinän antavana lähtökohtana voi pohtia siitä näkökulmasta, että keitä itse asiassa tulisi kouluttaa politikoimaan ja missä vaiheessa. Koettu kansalaispätevyys vaikuttaa siihen, miten kokee voivansa saavansa aikaan muutosta (ks. Borg 2003; Lundbom 2003). Esimerkiksi Vapaan sivistystyön oppilaitosten puitteissa on toteutettu muutaman opintopisteen laajuisia kansalaisopintoja, jotka suunnataan ensisijaisesti aikuisille. Pitäisikö siis organisoida esimerkiksi vanhemmille tarkoitettu Kuinka toimin kansalaisena ja kasvatat lapsenikin aktiiviseksi kansalaisiksi -kurssi?

Kyselyyn vastanneiden näkemykset ovat yllättävän lähellä monien suomalaisten kansalaisuudentoimintaa pohtineiden tutkijoiden ja opetusviranomaisten huolta. Opetusministeriö on muun muassa käynnistänyt *Osallistuva oppilas – yhteisöllinen koulu* -hankkeen (2005–2008) vastatakseen tutkimuksissakin esiin nousseeseen ajankohtaiseen haasteeseen: aktiiviseksi kansalaisiksi kasvaminen edellyttää sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti aktiivista lapsuutta ja nuoruutta. Myös hallitusohjelman Kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelmaan liittyvän Kansalaisyhteiskunta 2006 -toimikunnan (toimikausi 15.4.2004–31.12.2005) yhtenä esityksenä oli:

Lasten ja nuorten kansalaiskasvatusta vahvistetaan varhaiskasvatuksessa ja peruskouluopetuksessa. Perusopetuslakiin lisätään maininta oppilaskunnista ja niiden asemasta koulujen päätöksenteossa. Perusopetuksessa siirrytään kohti kokonaiskoulupäivää koulujen ja järjestöjen yhteistyönä.

Ironisesti voikin sanoa, että nuoret aikuiset puhuvat osin samanlaista kieltä virkamiesten kanssa. Vastausten linja on suhteellisen varovainen sen osalta, mitä poliitikoista sanotaan ja politiikan mahdollisuuksista oletetaan.

VIITTEET

- 1 Oikeusministeriön tiedote 29.11.2006 ”Oikeusministeriö aktivoi kansalaisia äänestämään”.
- 2 <http://www.valtikka.fi/nuorisovaalit/>
- 3 Kirjain viittaa sukupuoleen, numero kertoo vastaajan syntymävuoden.

LÄHTEET

- Ahonen, Sirkka (2006) Ovatko nuoret pettäneet demokration – vai päinvastoin? Muutos nuorten kansalaisaktiivisuudessa kahden sukupolven välillä. Teoksessa Inkeri Ahvenisto & Kirsi Mäki (toim.) *Kansalaisvaikuttaminen ajassa*. Väki Voimakas 19. Helsinki: Työväen historian ja perinteen tutkimuksen seura ry, 249–270.
- Borg, Sami (2003) Nuoret ja vuoden 2003 eduskuntavaalien kampanja. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) ”*Kyllä politiikalle, mutta... ” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto, julkaisuja 35 & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 27, 97–108.
- Fukuyama, Francis (1989) The End of History. *The National Interest* 16 (summer), 3–18.
- Harju, Aaro (2005) Kasvatus demokraattiseen kansalaisuuteen. *Kansalaisfoorumi.net* -verkkolehti, 14.2.2005. http://www.kansalaisfoorumi.fi/sivu.php?artikkeli_id=341. (Viitattu 4.12.2006)
- Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo (2002) Nuorten poliittinen osallistuminen 1960-luvulta 2000-luvulle. Teoksessa Heikki Silvennoinen (toim.) *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 29 & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 25, 137–155.
- Hoikkala, Tommi & Mikko Salasuo & Leena Suurpää (2006) Johdanto. Teoksessa Tommi Hoikkala & Mikko Salasuo (toim.) *Prekaariruoska. Porfoliopolvi, perustulo ja kansalaistoiminta*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja, 6–10. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariruoska.pdf>. (Viitattu 7.12.2006)
- Helsingin Sanomat (12.11.2006) *Vallattomat kaikkivaltiaat*. Siren, Vesa, D6 .
- Helsingin Sanomien arkisto. Helsingin Sanomien artikkelit ja uutiset vuodesta 1990. <http://www.hs.fi/arkisto/>. (Viitattu 7.12.2006)
- Kalliokoski, Jyrki (1996) Kieli, tunteet ja ideologia uutistekstissä. Näkymiä tekstilajin historiaan ja nykyisyyteen. Teoksessa Jyrki Kalliokoski (toim.) *Teksti ja ideologia*. Helsinki: Helsingin yliopiston suomen kielen laitos, 37–97.
- Karjula, Eeva (2006) *Nuori kainuulainen – vastuullinen vaikuttaja. Kainuulainen uusi yhteiskuntaoppi*. Esi-selvitys. Oulu: Oulun yliopisto, Kasvatustieteellinen tiedekunta, Kajaanin opettajakoulutusyksikkö. <http://www.kajaaninyliopistokeskus.oulu.fi/julkaisut/koky/>
- Kainuulainen%20uusi%20yhteiskuntaoppi_esiselvitys.pdf. (Viitattu 7.12.2006)
- Karvonen, Lauri (2006) Demokration kehityksen seuranta Suomessa: lähtökohtia ja edellytyksiä. Teoksessa Sami Borg (toim.) *Suomen demokratiaindikaattorit*. Helsinki: Oikeusministeriö, julkaisuja 2006:1, 314–323.
- Kunnat.net (2006) *Internet-äänestäminen mahdollista kunnallisvaaleissa 2012*. http://www.kunnat.net/k_perussivu.asp?path=1;29;60;498;499;500;6554. (Viitattu 7.12.2006)
- Lindholm, Arto (2005) *Maailman parantajat. Globalisaatiokriittinen liike Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lundbom, Pia (2003) ”Hei kaveri, millä välineillä äänestät”. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) ”*Kyllä politiikalle, mutta... ” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto / Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35 & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 27, 84–96.
- Nuorisolaki 27.1.2006/72. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072>. (Viitattu 4.12.2006)
- Nuorisovaalit 2007. <http://www.valtikka.fi/nuorisovaalit/>. (Viitattu 4.12.2006)
- Paakkunainen, Kari (2004) Kuuluiko nuorten ääni kunnallisvaaleissa 2004 – vaalien aktiiveista, passiiveista ja poliittista aktiivisuutta inspiroivista tekijöistä. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon beikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46 & Kuntaliitto & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 29, 4–26.
- Peltokoski, Jukka (2003) *Verkko uuden hallinnon vä-littäjänä*. Jyväskylän yliopiston yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitoksen julkaisematon lisensiaatin tutkielma. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Ruostetsaari, Ilkka (2005) *Toimenkuva katoamassa vai ”valoa ikkunasna”? Paikallisen poliittisen järjestötoiminnan tila Suomessa*. Helsinki: Oikeusministeriö, julkaisuja 2005:10.
- Silvennoinen, Heikki & Nieminen, Juha (2002) Nuotio-piiristä peruspalveluksi. Teoksessa Heikki Silvennoinen (toim.) *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 29 & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 25, 32–60.
- Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, <http://www.finlex.fi>. (Viitattu 4.12.2006)
- Tarrow, Sidney (1998) *Power in Movement. Social Movements and Contentious Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tarvainen, Veikko (1993) *60-luvun kapina*. Helsinki: Like.
- Wiberg, Matti (2005) *Valta kunnassa*. Helsinki: Kunnallisalan kehittämissäätiö, Polemia-sarjan julkaisuja 58. <http://www.polemiikki.fi/files/library/attachments/Polemia58.pdf>. (Viitattu 26.11.2006)

SUOMALAISTEN JA RUOTSALAISTEN NUORTEN VAALIOSALLISTUMISEN EROJA

Suomi eroaa poliittiselta kulttuuriltaan muista Pohjoismaista omana erityislaatuisena saarekkeenaan. Kulttuurisen eron taustalla on maamme geopoliittinen asema, jota lähihistoriassa on leimannut suhde Neuvostoliittoon ja myöhemmin sen raunioille syntyneeseen uuteen Venäjään. Neuvostoliiton romahdus avasi mahdollisuuden vapautumisen jälkeiseen aktiiviseen suhteeseen Euroopan unioniin, joka sai tilaa suomalaisessa politiikassa kokonaisuutena. Ulkopoliittikka, sisäpolitiikka ja turvallisuuspolitiikka ovat nivoutuneet uudessa tilanteessa entistä tiiviimmin toisiinsa.

Suomalaista poliittista kulttuuria leimaa edelleen sijainti idän ja lännen välisenä rajaseutuna. Yhtäältä rajana on itäinen Venäjä, jonka parlamentaarisen poliittisen järjestelmän kehittymättömyyttä luonnehtivat toimittajamurhat ja turvallisuuspoliisin keskeinen asema valtionhoitajana. Venäjällä väkivalta liittyy politiikkaan välittömästi; se ei ole politiikan jatke, kuten länsimaaisissa demokratioissa on tapana ajatella. Toisaalta Suomea rajaa läntinen Ruotsi ja muut Pohjoismaat, joissa demokraattisella poliittisella järjestelmällä on pitkä perinne, ja joiden suhde Euroopan unioniin on kansallisvaltion tasolla huomattavasti profiloidumpaa kuin Suomessa. Poikkeuksena muista Pohjoismaista Euroopan unioni on Suomelle paljolti juuri puolustuspo-

liittinen kysymys.

Pienen kansallisvaltion asema suurvallan naapurina on yleisemminkin tunnettu ilmiö eikä pelkästään Suomen ainutlaatuinen geopoliittinen ongelma (Alapuro 1988). Suurvaltojen voimasuhdemuutokset ja kansainväliset poliittiset suhdanteet vaikuttavat välittömästi pikkuvaltioiden poliittisiin pelivaroihin. Suomen ulkopoliittinen johto kykeni kylmän sodan aikana operoimaan hyvin ahtaassa poliittisessa tilassa ja sen jälkeen hämmästyttävän nopeasti laajentamaan pelitilaansa sosialistisen ”maailmanjärjestelmän” romahtaessa (poliittisen pelitilan käsitteistä, ks. Paakkunainen 2001).

Suomen rajaseutuasema ei ole voinut olla vaikuttamatta suomalaisen tapaan ymmärtää politiikan käsite ja poliittisen keskustelun paikka ihmisen elämässä. Poliittikkaa ei ymmärretä avoimena mielipiteen vaihdon tilana ja toimintana vaan pikkuvaltion yksimielisenä poliittisena valtana, realistisena sopeutumisenä suurten valtakeskusten voimasuhteisiin. Tällöin politiikka ymmärretään lähestulkoon välttämättömien asioiden toimeenpano- ja tuomiovaltana. Eromme Ruotsiin tuli konkreettisesti esille maamme lehdistön kommentteissa Irakin entisen diktaattorin Saddam Husseinin saamasta kuolemantuomiosta. Suomalaisissa päivälehdissä saatettiin pääkirjoitustasollakin olla retorisesti lähempänä Hammurabin lain ilmaisuja ”silmä silmästä – hammas hampaasta” kuin roomalaista lakia tai nykyistä kansainvälistä oikeutta. Suomalaisen päivälehtien niellesä mukisematta Husseinin kuolemantuomion ruotsalaisen lehdistön näkyvin reaktio oli pelko siitä, että tuomio sulkee poliittisen keskustelun, ja diktaattorin tekemät massamurhat jäävät tutkimatta. Näkyvimpiä hirttotuomion kritisoijia Ruotsissa oli konservatiivi ulkoministeri Carl Bildt, jonka politiikkakäsitys on lähempänä Suomen sosialidemokraattista ulkoministeri Tuomiojaa kuin maamme valtalehtiä. Tässä suhteessa suomalainen ajatuskulku vaikuttaa olevan lähempänä pohjoisamerikkalaista kuin pohjoismaista. Silloin kun asiasta on päätetty

oikeudessa, totuus on saavutettu ja asia loppuun käsitelty, lopetetaan puhuminen ja lähdetään töihin.

Pienen rajaseutumaaan kompleksinen suhde entiseen ”emämaahan” Ruotsiin näkyy edelleen tuttuina stereotyyppinä vaikkapa ruotsalaisista miehistä – jos emme voita jääkiekossa Ruotsia kaukalossa, kapteeni Sundinia voi aina syyttää vaikkapa homoseksuaalisuudesta. Poliittisena stereotyyppiana ruotsalaisia leimataan ”diskuteeraamisesta” eli keskustelemisestä. Mikään ei ärsytä suomalaisia enemmän kuin se, että ruotsalaiset käyttävät aikaa vuoropuheluun eli tavoittelevat kaikkien läsnäolijoiden kuuntelemista ja mielipiteen esittämistä. Usein ruotsalaiset ovat vielä huolissaan siitä, tuliko kaikkien mielipide varmasti kuulluksi. Suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa käytetään edelleen usein ilmaisua, jonka mukaan on olemassa asioita, jotka ovat liian tärkeitä päätettäväksi demokraattisesti tai liian tärkeitä, jotta ne voisivat odottaa keskustelun vaatimaa aikaa.

Suomalaisessa poliittisessä keskustelussa yksi käytetyimpiä metaforia on juna. Olemme äärettömän huolissamme siitä, ehdimmekö junaan: juna on lähtenyt liikkeelle, juna meni jo, jäämmekö junasta? Niinpä meillä onkin otettu käyttöön euro valuuttana ennen ruotsalaisia, samoin olemme hyväksyneet ilman sen suurempia intohimoisia keskusteluja EU:n perustuslakiluonnoksen. Siinä missä ruotsalaisessa demokratiassa päätökset tehdään vaivalloisesti ja pitkävetaisesti keskustelemalla, jopa riskeeraamalla valtiomiesten ja -naisten haluama tulos kansanäänestyksillä, suomalaisessa demokratiassa konsensukseen päästään tehokkaasti vaikenemalla.

Suomalaiset nuoret ovat eläneet tässä aikuisien luomassa poliittisessa kulttuurissa ja sisäistäneet sen piirteitä enemmän tai vähemmän. Viimeisten runsaan kymmenen vuoden EU-kokemuksen jälkeen ja 17 vuotta Berliinin muurin murtumisen jälkeen on hyvä verrata Suomea muihin Pohjoismaihin ja erityisesti läntiseen naapuriiimme sekä arvioida siltä pohjalta, onko uusi

sukupolvi luopunut vaikenemisen kulttuurista ja kehittänyt avoimempia puhetapoja. Suomen ja Ruotsin vertailut eivät ole olleet Euroopan unioniin siirtymisen jälkeen muodissa. Useimmiten haemme niin sanottuja hyviä käytäntöjä muista EU:n jäsenmaista, ja lähinaapurimme kokemukset jäävät huomaamatta.

Esittelen tässä artikkelissa seuraavaksi vaaliosallistumista koskevilla taulukoilla suomalaisten ja ruotsalaisten nuorten osallistumisen eroja, pohdin erojen taustalla olevia joitakin syitä poliittisen kulttuurin näkökulmasta ja osoitan muutamia yhteisiä trendejä maiden välillä.

ÄÄNESTYSAKTIIVISUUDEN EROT POHJOISMAISSA

Suomalaisen vaaliosallistumisen taso poikkeaa huomattavasti muista Pohjoismaista. Vuosituhannen alussa äänestysprosentti eri Pohjoismaiden välillä vaihteli taulukon 1. mukaisesti.

TAULUKKO 1. Äänestysaktiivisuus eduskuntavaaleissa Pohjoismaissa 2000-luvun vaihteessa. (%)

Tanska	87,1
Ruotsi	81,4
Norja	74,5
Suomi	65,3

Lähde: Kuure (2003, 72).

Vuosituhanen vaihteeseen sijoittuvissa pohjoismaisissa eduskuntavaaleissa äänestysprosentti Suomessa jää lähimpänä olevasta Norjasta jälkeen lähes 10 prosenttiyksikköä, Ruotsista 16 prosenttiyksikköä ja Tanskasta peräti yli 20 prosenttiyksikköä. Kunnallisvaaleissa ero Suomen ja Ruotsin välillä on vielä dramaattisempi, eli viimeisissä, vuoden 2004 vaaleissa Suomen 59 prosenttia vastaan Ruotsin 78 prosenttia (Statistiska centralbyrån 2006; Paakkunainen 2004, 9). Suomalaiset nuoret elävät ja sosiaalistuvat poliittiseen kulttuuriin, joka ei suosi rivakkaa ja monipolvista keskustelua osana vahvaa äänestämiskulttuuria.

Seuraavasta aikasarjasta (taulukko 2) voidaan havaita, että ero äänestysaktiivisuudessa Suomen ja Ruotsin välillä on viimeisten kahden vuosikymmenen aikana vaihdellut 13–18 prosenttiyksikön välillä. Molemmissa maissa äänestysaktiivisuus on laskenut. Tarkasteluajanjaksolla molemmissa maissa lasku on ollut syvimmillään runsaan 10 prosenttiyksikön luokkaa. Äänestysviikkauden laskua on molemmissa maissa pohdittu paljon, ja keskusteluiden teemat ovat olleet samankaltaisia; keskeisimpänä selittävänä taustatekijänä on pidetty yhteiskunnan yksilöllistymistä. Postmodernin yksilöllisyyden tasolla olevat teoreettiset selitykset jäävät kuitenkin liian abstrakteiksi eivätkä voi tyhjentävästi selittää Suomen eroa muista Pohjoismaista. Teoreettisen oletuksen mukaanhan olemme kaikki yhtä lailla postmoderneja Pohjoismaita. Viimeisten valtakunnallisten vaalien, sekä kunnallisten että eduskuntavaalien, tuloksia analysoitaessa äänestysviikkauden on arvioitu kääntyneen nousuun sekä Ruotsissa että Suomessa.

TAULUKKO 2. Äänestysaktiivisuuden vaihtelu eduskuntavaaleissa aikavälillä 1982–2006. Vertailu Suomen ja Ruotsin välillä. (%)

	Suomi	Ruotsi
1982		91,4
1983	75,7	
1985		89,9
1987	72,1	
1988		86
1991	68,4	86,7
1994		86,8
1995	68,6	
1998		81,4
1999	65,3	
2002		80,1
2003	66,7	
2006		82

Lähteet: Tilastokeskus (2006); Statistiska centralbyrån / Sveriges officiella statistik (2006a).

NUORI VAALIOSALLISTUJA SUOMESSA JA RUOTSISSA

Arvioitaessa eroja nuorten vaaliosallistumisen osalta täysin vertailukelpoisia aineistoja Ruotsin ja Suomen välillä ei ole olemassa, koska tiedot kerätään eri tavalla. Seuraavassa taulukossa esitettävät Suomea koskevat tiedot perustuvat kyselyaineistoihin, joiden pohjalta on laadittu arvio nuorten äänestysprosentista ikäryhmässä 18–30-vuotiaat (arvioinnin problematiikasta ks. Nurmela & Pehkonen 2003; Martikainen & Wass 2005; Paakkunainen 2003).

Ruotsia koskevat tiedot perustuvat puolestaan vaalirekistereihin, joihin kirjautuvat ne nuoret äänestäjät, joilla on ensimmäistä kertaa äänestys-oikeus kyseisissä vaaleissa. Ruotsin kielessä käytetään käsitettä *förstagångsväljare* eli ensimmäistä kertaa äänestävä nuori. Käsite tarkoittaa siis nuorta äänestäjää, ei mahdollista keski-ikäistä tai vanhempaa, elämässään ensimmäistä kertaa äänestävää henkilöä. Ikäryhmä määräytyy käytännössä siten, että esimerkiksi Ruotsin eduskuntavaaleissa vuonna 2006 ensimmäistä kertaa äänestäväksi kirjautui nuori, joka ei ollut äänikelpoinen vielä vuoden 2002 vaaleissa. Taulukon 3 ikäryhmä on siten Ruotsin osalta 18–21-vuotiaat. Vaalikauden vaihdellessa vaihtelee vastaavasti ensimmäistä kertaa äänestäneiden ikäjanne (Ungdomsstyrelsens skrifter 2004, 200). Ruotsalaisten huoli ensi kertaa äänestävien aktiivisuudesta näkyy hyvin *förstagångsväljare*-käsitteessä. Poliittisen kulttuurin näkökulmasta käsite voidaan tulkita yhteisön tavaksi mitata ja käsitellä poliittisen sosialisatiion onnistumista. Suomesta käsite puuttuu sekä arkikielestä että politiikan tutkimuksen traditiosta.

Taulukon 3 tiedot eivät ole siis täysin vertailukelpoisia, koska Suomen osalta tiedot perustuvat kyselyaineistoihin ja Ruotsin osalta vaalirekisteritietoihin. Kuten edellä mainitsin, myös ikäluokitus eroaa siten, että Suomen tiedot koskevat ikäluokkia 18–30-vuotiaat, Ruotsin puolestaan ikäluokkia 18–21-vuotiaat. Vertailussa esiin tulevia eroja voidaan kuitenkin näillä varauksilla pitää suuntaa antavina.

TAULUKKO 3. Nuorten äänestysaktiivisuuden vaihtelu aikavälillä 1975–2003. Vertailu Suomen ja Ruotsin välillä. (%)

	Suomi	Ruotsi
1975	72	
1976		90
1979	75	88
1982		89
1983	72	
1985		89
1987	63	
1988		76
1991	59	81
1998		
1999	53	74
2002		71
2003	54	

Lähteet: Nurmela & Pehkonen (2003, 35); Statistiska centralbyrån/ Sveriges officiella statistik (2006b).

Taulukosta voidaan havaita vastaavat erot nuorten äänestysaktiivisuudessa kuin kaikkia äänioikeutettuja koskevassa taulukossa. Aktiivisuus on Suomessa alhaisempi kuin Ruotsissa. Erot ovat huomattavasti suuremmat nuorten välisessä kuin koko väestöä koskevassa vertailussa. Suurimmillaan ero on ollut tarkastelussa olevien vuosikymmenien aikana 1980-luvulla, peräti 26 prosenttiyksikköä, jonka jälkeen ero on laskenut noin 17 prosenttiyksikön tasolle. Suomessa tarkasteltavana ajanjaksona äänestysvilkkkaus on laskenut 18 ja Ruotsissa 19 prosenttiyksikköä.

Eroja tulkittaessa on tehtävä ainakin yksi varaus. Ensimmäistä kertaa äänestävä ruotsalainen nuori 18–21-vuotias äänestää aktiivisemmin kuin 22–29-vuotias (Ungdomsstyrelsens skrifter 2004, 205–206). Tämän ottaminen huomioon kaventaa taulukossa havaittavia eroja Suomen ja Ruotsin välillä, mutta ei kuitenkaan poista selvästi havaittavia eroja äänestysvilkkauksessa.

Erojen suuruutta äänestysvilkkauksessa ensi kertaa äänestävien ja nuorten aikuisten (alle

30-vuotiaiden) välillä on mitattu Ruotsissa muun muassa Euroopan unioniin liittyvissä kansanäänestyksissä. Euroopan unionin rahaliitosta äänestettäessä ruotsalainen ensi kertaa äänestävä nuori käytti äänioikeuttaan 82,8-prosenttisesti, 18–29-vuotiaat puolestaan 77-prosenttisesti (Ungdomsstyrelsens skrifter 2005, 5–6). Kuten tiedämme, suomalainen nuori ei päässyt edes äänestämään rahaliitosta.

Yllä esitetyistä taulukoista välittyvä kuva suomalaisten nuorten vaaliosallistumisen passiivisuudesta verrattuna läntiseen naapurimaahan on kiistaton. Huoli nuorten vaaliosallistumisen laskevista trendeistä on kuitenkin sama molemmissa maissa, samoin toive trendin kääntymisestä nouseen. Molemmissa maissa kannetaan myös huolta nuorten polarisaatiosta, ruotsalaisessa kielenkäytössä puhutaan nuorten äänestäjien jakautumisesta A- ja B-joukkueisiin (Ekman 2002; Holmberg & Oscarsson 2004, 4). Joukkuemetaforassa B-joukkue koostuu vähän koulutetuista nuorista miehistä, jotka eivät ole syntyneet Ruotsissa, asuvat kasvukeskusten ulkopuolella ja ovat työttömiä. Jokainen määre osaltaan laskee todennäköisyyttä äänestää. Alimmillaan tämä joukkue pääsee 53 prosentin tuntumaan. On huomionarvoista, että tämä prosenttiluku on sama kuin suomalaisella keskivertonuorella. Näiden lukujen perusteella suomalainen keskivertonuori äänestäjä kuuluisi ruotsalaiseen B-joukkueeseen. Ruotsin A-joukkueen kärjessä ovat puolestaan 18–29-vuotiaat hyvin koulutetut naiset, jotka äänestävät 92 prosentin aktiivisuudella (Ungdomsstyrelsens skrifter 2004). Suomessa arvioidaan aktiivisen nuorten äänestäjäryhmän äänestysprosentiksi 76 prosenttia ja heikosti motivoituneen, passiivisen nuoren ryhmän äänestysprosentiksi 27 prosenttia (Nurmela & Pehkonen 2003, 36).

NUORTEN POLIITTISTEN ASETEIDEN VERTAILUA

Poliittisten asenteiden vertailu kahden eri maan ja erilaisen poliittisen kulttuurin välillä on to-

dettu perinteisesti vaikeaksi jo alan klassikoiden kuten Almondin ja Verban 1960-luvun alun tutkimuksissa (Ekman 2002, 3). Poliittisten asenteiden vertailun mielekkäys perustuu niiden suhteeseen poliittiseen toimintaan. Poliittinen kompetenssi, kyky ja taito toimia suhteutuvat kansalaisen käsitykseen omasta vaikutuksesta ja kytkennöistä yhteisöön. Jos kansalaisella on käsitys ja kokemus siitä, että omalla toiminnalla on vaikutusta, tällä on merkitystä kansalaisen politiikkaan kohdistuviin asenteisiin (Ekman 2005, 12–13). Suomalaisista tutkijoista erityisesti Anu Gretschel (2006) on korostanut nuorten omaa vaikuttamisen tunnetta osallistumisen laadun mittarina.

Vertailen seuraavassa tämän julkaisun kirjoittajien käyttöön saamani vuoden 2007 eduskuntavaalitutkimuksen aineiston asennekysymyksistä saatuja vastauksia ruotsalaiseen vuoden 2003 nuorten arvoja ja asenteita mittaavaan tutkimukseen (Ungdomsstyrelsens skrifter 2003). Aineistot eivät ole suoraan vertailukelpoisia. Molemmat ovat survey-materiaalia, mutta asenneväittämiä koskevat vaihtoehdot on jaoteltu suomalaisessa aineistossa viiteen luokkaan, ruotsalaisessa aineistossa neljään luokkaan. Ruotsalaisesta vastausvaihtoehdosta puuttuu ”en osaa sanoa”, joka suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa toimii jonkinlaisena kaatoluokkana. Vastaaja pääsee oman mielipiteen sanomisen taakasta – tai myönteisemmin: kysyjä osaa kunnioittaa myös epä tietoisia vastaajia. Ruotsalaisessa aineistossa kohteena on 16–29-vuotiaiden ikäluokka, suomalaisessa aineistossa puolestaan 18–30-vuotiaat (Ungdomsstyrelsens skrifter 2003, 322). Tulokset eivät ole suoraan vertailukelpoisia, mutta niitä voidaan pitää suuntaa antavia. Tuloksia tarkasteltaessa on huomattava myös, että ruotsalaisen survey-aineiston ikähaarukka on eri kuin edellä esitetyn ruotsalaisen vaalirekisteriaineiston.

Kysyttäessä nuorilta ”Kuinka kiinnostunut olet politiikasta” hyvin tai jonkin verran kiinnostuneita ruotsalaisista nuorista on 50 prosenttia, suomalaisista nuorista puoles-

taan 43 prosenttia. Ainoastaan kolme prosenttia suomalaisista vastaa ”en osaa sanoa”. Kuten mainitsin, tällainen vastausvaihtoehto puuttuu ruotsalaisilta nuorilta. Suomalainen nuori tyytyy kuitenkin yllättävän harvoin tähän annettuun vaikeusvaihtoehtoon.

Käytössäni olevan kahden aineiston kysymyksenasettelut poikkeavat toisistaan, joten kysymyskohtaisia vertailuja ei ole mahdollista tehdä tämän enempää. Kysymysten muotoilujen erilaisuuden voidaan tulkita kertovan eroista poliittisessa kulttuurissa: ruotsalaisen kyselylomakkeen kysymykset mittaavat yksilön poliittista toimintaa ja arvoja, kun taas suomalaisista kysymyksistä välittyy politiikka sellaisena performanssina, jossa kansalainen on lähinnä katselijan roolissa arvioimassa poliittisen toimijan useimmiten mediavälitteisiä suorituksia. Ruotsalaisen kyselylomakkeen kysymyksiä luonnehtii lisäksi käytännöllisyys. Joitakin yleisiä huomioita on kuitenkin tehtävissä. Molemmissa maissa epäluottamus poliitikkoja kohtaan on vähentynyt viime vuosien aikana. Kuilu kansan ja poliitikkojen välillä näyttää olevan kaventumaan päin (Paakkunainen 2003; Ungdomsstyrelsens skrifter 2003). Samalla kuitenkin käsitys omista vaikuttamismahdollisuuksista maan hallituksen politiikkaan on selvästi vähentynyt molemmissa maissa viime vuosien aikana. Suomessa väitteeseen ”Minulla ei ole mitään sananvaltaa siihen mitä maan hallitus ja eduskunta päättävät” yhtyy täysin tai jokseenkin 54 prosenttia nuorista (vuonna 2003 47 %). Ruotsalaisessa aineistossa vastaavaa kysymystä ei ole, mutta nuoret yhtyvät entistä vähemmän väitteeseen ”On hyvä mennä mukaan politiikkaan, tukea oikeaa ja protestoida väärää vastaan”. 7-asteisessa skaalassa keskiarvo on laskenut vuosituhannen vaihteen jälkeen kuudesta viiteen. Usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin on vähentynyt, ei kuitenkaan olennaisesti.

KIINNITTYYMISTÄ, SITOUTUMISTA VAI POLIITTISTA SOSIALISAATIOTA?

Suomalaisten ja ruotsalaisten peruskoulujen yläluokille, toiselle asteelle ja yleisesti nuorille äänestäjille suunnattujen kyselyjen yhteisenä piirteenä on nuorten halu vastata myönteisesti kysymykseen, aikooko äänestää tulevissa vaaleissa. Muuna esimerkkinä nuorten aktiivisesta suhteesta yhteiskuntaan voidaan nostaa esiin Ruotsin vuoden 2006 kouluvaalit, joihin osallistui 1250 koulua 1550 mahdollisesta koulusta; äänestysprosentti nousi 86,6 prosenttiin. Äänestäjiä oli kaikkiaan 381 896 (Ungdomsstyrelsens skrifter 2006). Myös Suomessa koulun merkitys nuorten poliittisen sosialisointin ja kansalaiskasvatuksen arenana on noussut keskusteluissa viime vuosien aikana selvästi esille. Suomessa on arvioitu välillistä demokratiaa edustavien nuorisovaltuustojen onnistuneen parhaiten silloin kun niiden työ saa tukea, ja ne ovat kiinnittyneet kouluun.

Voi olla, että suomalaisessa poliittisessa kulttuurissa on käynnissä muutos, jossa politiikkaa ei ymmärretä enää pelkästään päivän- tai puoluepoliittisena politikointina vaan yhteisten asioiden ajamisena ja vapaana keskustelutilana. Vielä 1990-luvulla käsite nuorisopolitiikka oli pannassa, josta se pääsi pois lopullisesti uuden nuorisolain tultua voimaan vuonna 2006. Samoin poliittista sosialisointia ei enää ymmärretä pelkästään nuorten kansalaisten sosiaalistamisena valmiiseen kansalaisuuden formaattiin vaan laajemmin sosiaalistumisena demokraattisiin käytäntöihin. Usko siihen, että demokraattisia käytäntöjä kannattaa opettaa ja ne voidaan oppia, on palannut. Sotien jälkeisen suomalaisen poliittisen sosialisointin teemat on jaettavissa kolmeen periodiin: 1960-luvun alkuun ulottunut kausi ”koti, uskonto ja isänmaa”, 1960–70-lukujen valtiovastainen kausi ”vallankumous tai kuolema” ja 1980-luvulta alkanut yksilöllistymisen kausi, joka on globalisaatiokysymysten myötä kypsynyt muotoon ”välittäminen, usko vaikuttamiseen ja vastuu tulevaisuudesta”.

Sekä Suomessa että Ruotsissa ollaan huo-

lissaan polarisaatiokehityksestä eli nuorten jatkautumisesta A- ja B-kansalaisiksi. Kehityksen edessä käsiä ei ole nostettu pystyyn, vaan molemmissa maissa kehitetään kansalaiskasvatuksen uusia muotoja. Niin Suomessa kuin Ruotsissakin on kiinnitetty huomiota osallistumisen laatuun ja sen mittaamiseen (Ungdomsstyrelsens skrifter 2006; Gretschel 2006). Käsitteistö ja mittarit ovat kuitenkin vaihtelevat maiden välillä. Ruotsalaisessa keskustelussa korostuu aktiivinen osallistuminen (*engagemang*), joka pitää sisällään käsityksen sitoutumisesta. Sitoutuminen viittaa yhteisöllisyyteen, mitä pidetään näkyvimpinä ruotsalaisia muista kansallisuuksista erottavana piirteenä. Näin on varsinkin silloin kun ruotsalaiset kysyvät, mitä mieltä amerikkalaiset ovat heistä.

Suomalaisessa poliittisessa keskustelussa käsitettä sitoutuminen ei käytetä lainkaan. Tämä on sikäli merkille pantavaa, että sitoutumista korostetaan läpäisyperiaatteella lähestulkoon kaikissa muissa elämämme sfäreissä lähtien parisuhteesta ja päätyen työsuhteeseen. Uudessa nuorisolaissa käytetään hallinnollista termiä *nuorten kuuleminen*. Nuorten kuulemisella päätöksentekijät ja auktoriteetit saavat itselleen tarpeellista informaatiota nuorten mielipiteistä, ja nuoria voidaan käyttää hyväksi tietolähteinä. Nuorten *kuunteleminen* voisi olla puolestaan jotakin muuta. Siinä nuoret voitaisiin nähdä tasavertaisina kansalaisina poliittisessa keskustelussa rakentamassa yhteisöä ja yhteiskuntaa. Kuuleminen viittaa hallinnointiin ja toimeenpanoon, kuunteleminen politiikkaan ja yhteisten tavoitteiden asettamiseen. Suomalaisen keskustelun yhteisöön liittyvät muotoilut puolestaan korostavat osallisuuden tunnetta ja aktiivista kansalaisuutta eri muodoissaan.

Vahvasta ruotsalaisesta yhteisöllisyydestä tuoreena esimerkkinä on uuden hallituksen kahden ministerin ero, syynä verovilppi ja pimeän työn teettäminen. *Folkhemmet*-yhteiskunnassa – josta voidaan edelleen puhua – verovilppi suuntautuu koko kansaa vastaan ja on siksi moraalisesti tuomittavaa. Suomen pääminis-

teri Vanhasen reagointi Ruotsin tilanteeseen oli valaiseva esimerkki maiden välisen poliittisten kulttuurien erilaisuudesta. Pääministeri Vanhanen antoi ohjeen ministereilleen olla kommentoimatta toimittajien kysymyksiä omista mahdollisista verovilpeistään (HS 17.10.2006; HS 18.10.2006) – lausunto, joka olisi Ruotsissa merkinnyt poliittista itsemurhaa, mutta ilmaisi Suomessa vallitsevan poliittisen moraalin. Suomalaisessa poliittisessa sanastossa verosuunnittelu ja veronkiertäminen ovat keskenään synonyymejä, ja hyvä ”verosuunnittelija” on palkinnon arvoinen. Tässä moraalissa koodissa olemme lähempänä itäistä naapuriamme kuin läntistä.

Ruotsalaisen yhteisöllisyyden hallinnollisena ulottuvuutena on Suomea huomattavasti kehittyneempi hallinnon sektorit ylittävä yhteistyö. Suomen ehkä hiukan abstraktilta kuulostavaa käsitettä horisontaalinen nuorisopolitiikka vastaa Ruotsissa käsite *sektorövergripande ungdomspolitik*, joka on selvästi suomenkielistä vastinetta konkreettisempi. Käytännössä ero näkyy muun muassa siinä, että nuorisoasioita hoitava keskusvirasto, Ungdomsstyrelsen, on jo pitkään vastannut maan hallituksen nuorisopolitiittisen ohjelman seurannasta ja virasto kehittää parhaillaan nuorten elinoloja mittaavaa indikaattorijärjestelmää. Kysymys ei ole pelkästään resurssien erosta Suomen ja Ruotsin välillä vaan julkisen hallinnon organisoitumistavan eroista. Nähtäväksi jää, miten uusi nuorisolaki Suomessa onnistuu kehittämään hallinnon sektorijaot ylittävää nuorisopolitiikkaa ja moniammatillista nuorisotyötä. EU:n nuorisopolitiikan kehittymisen myötä poliittista tahtoa tuntuu ainakin olevan.

Suomalaisen poliittista järjestelmää koskevan keskustelun ytimessä ovat viime vuosina olleet osallistuminen, osallisuus ja poliittisen järjestelmän responsiivisuus. On toisin sanoen oletettu, että suomalainen järjestelmä ei vastaa kansalaisten tarpeisiin, koska formaatti on väärä. Kansalaisen ja poliittisen järjestelmän välillä vallitsee niin sanottu kohtaanto-ongelma. Tällaista

keskustelua Ruotsissa ei juurikaan käydä, vaan usko järjestelmän toimivuuteen on kuningaskunnassa edelleen vankka. Verrattuna Ruotsin perustuslaillisen monarkian pysyvyyteen suomalaista poliittista järjestelmää leimaa jatkuva muutos, joka näkyvimmin tulee esille presidentin valtaoikeuksista käytävissä keskustelussa. Maaliskuun 2007 vaaleihin valmistauduttaessa Suomen jokainen valtapuolue on ilmoittanut tuoreen perustuslakimme tarvitsevan uudelleen arviointia eli selkokielellä sanottuna puuttumista presidentin valtaoikeuksiin. Valtaoikeuksien uudelleen arvioinnin syy on Suomen ja EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan kietoutuminen toisiinsa EU-jäsenyyden myötä, mikä hämärtää Suomen presidentin ja pääministerin välistä työnjakoa.

LOPUKSI: POLIITTISEN KULTTUURIIN AVOIMUUTTA

Kahden maan poliittisen kulttuurin vertailussa äänestysaktiivisuus on luonnollisesti vain yksi ja jokseenkin rajallinen tapa arvioida kokonaisuutta. Vapaa kansalaistoiminta, joka on tässä artikkelissa rajattu tarkastelun ulkopuolelle, muodostaa keskeisen osan poliittista kulttuuria. Äänestysaktiivisuuden selvät erot suomalaisten ja ruotsalaisten nuorten välillä ovat kuitenkin tilastollisia tosiasioita, joita on tulkittava ja joista voidaan tehdä päätelmiä. Johtopäätöksenä ei voi olla se, että Ruotsissa on asiat paremmin, ja että Suomen on seurattava perässä ruotsalaisten ”hyvien käytäntöjen” mukaisesti. Tärkein ja hyvin käytännöllinen johtopäätös on pikemminkin se, että muille Pohjoismaille tyypillinen keskustelulle avoin poliittinen kulttuuri on omiaan tuottamaan aktiivisia nuoria kansalaisia, jotka ovat valmiita tuomaan oman panoksensa yhteiskunnalliseen keskusteluun parlamentaarisen poliittisen järjestelmän kautta. Tämä ei tarkoita muun kansalaisvaikuttamisen ja henkilökohtaisten poliittisten tekojen merkityksen vähättelyä. Pikemminkin päinvastoin, aktiivinen nuori kansalaisuus on kumuloituva ominaisuus. Kansalaisaktiivisuus omassa elämässä lisää aktiivisuutta

myös vaaliosallistumisessa.

Maaliskuun 2007 vaalien jälkeen valittavalla hallituksella on tehtävänään maamme ensimmäisen nuorisopoliittisen ohjelman rakentaminen. Ohjelman perustana on vuoden 2006 uusi nuorisolaki sekä kokemukset nykyisen ja edellisen hallituksen politiikkaohjelmista liittyen nuorten osallisuuteen ja kansalaisuuteen. Seuraavan vaalikauden aikana on nähtävissä, millaisia nuorisopoliittisia aloitteita ja keskusteluja syntyy uudessa yhteiskuntapoliittisessa formaatissa.

LÄHTEET

- Risto Alapuro (1988) *State and Revolution in Finland*. Berkeley: University of California Press.
- Ekman, Tiina (2002) Vålfärdens förlorare valskolkar. *Dagens Nyheter* 16.10.2002.
- Ekman, Tiina (2005) *Learning Democracy in Swedish Upper Secondary School*. Esitelmä XIV NOPS-seminaarissa, Reykjavik 11.–13.8.2005.
- Gretschel, Anu (2006) Nuori, ei asiakkaaksi vaan vaikuttamaan nuorisotyön keinoin. Artikkelikäsitkirjoitus Tommi Hoikkala (toim.) *Nuorisotyötä on tehtävä* -teokseen, joka ilmestyy keväällä 2007 Nuorisotutkimusverkoston/ Nuorisotutkimusseuran julkaisuna.
- Helsingin Sanomat (17.10.2006) *Journalistit ällistyivät Vanhasen julkisuusohjeesta ministereille*, Hanna Kaarto (kotimaa).
- Helsingin Sanomat (18.10.2006) *Virasto: Tieto tv-maksusta on julkinen*, Hanna Kaarto (kotimaa).
- Holmberg, Sören & Oscarsson, Henrik (2004) *Väljartrender. En sammanfattning av några resultat från valundersökningarna 1956–2002*. Sverige: Statistiska centralbyrån.
- Kuure, Tapio (2003) *Väld, populism och extremism i Norden. Nordiska insatser mot nynazism, våldsbenägna ungdomsgång och andra extremistiska rörelser*. Köpenhamn: Nordiska ministerrådet. TemaNord 2003: 542.
- Martikainen, Tuomo & Wass, Hanna (2005) *Nuorten äänes-tysoikeus vuoden 2004 kunnallisvaaleissa Helsingissä*. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta. <http://www.minedu.fi/nuora>. (Viitattu 20.12.2006)
- Nurmela, Sakari & Pehkonen, Juhani (2003) Nuoret ja vuoden 2003 eduskuntavaalit. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *”Kyllä politiikalle mutta...” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35 & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 27, 9–61.
- Paakkunainen, Kari (2001) *The Rhetoric of Youth Living by Baltic Sea: Mutant and Mobile Political Spaces of Citizens*. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sivu.php?artikkeli_id=85. (Viitattu 20.12.2006)
- Paakkunainen, Kari (2003) Poliitiikkaa ei enää ohiteta li- kaisena pelinä. Riskiyhteiskunnan nuoret rakentajat ja populistit. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *”Kyllä politiikalle mutta...” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35 & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 27, 151–168.
- Paakkunainen, Kari (2004) Kohtaavatko nuorten odotukset ja perinteiset poliittiset instituutiot paikallistasolla? Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon beikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokra- tiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46 & Kuntaliitto & Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisuja 29, 7–9.
- Paakkunainen, Kari (2005) *Kuuluiko nuorten ääni kun- nallisvaaleissa 2004? Vaalien aktiiveista, passiiveista ja poliittista aktiivisuutta inspiroivista tekijöistä*. Helsinki: Nuorisosaian neuvottelukunta. <http://www.minedu.fi/nuora>. (Viitattu 20.12.2006)
- Suomen tilastokeskus (2006) Eduskuntavaalitulastoja. <http://www.stat.fi>. (Viitattu 20.12.2006)
- Sveriges officiella statistik, Statistiska centralbyrån (2006a) Minskat valdeltagande bland förstagångsväljare. <http://www.scb.se>. (Viitattu 20.12.2006)
- Sveriges officiella statistik, Statistiska centralbyrån (2006b) Demokratistatistik. <http://www.scb.se>. (Viitattu 20.12.2006)
- Ungdomsstyrelsens skrifter (2003) *De kallar oss unga*. Ungdomsstyrelsens Attityd- och värderingsstudie 2003. Ungdomsstyrelsens skrifter 2003:1.
- Ungdomsstyrelsens skrifter (2004) *Ung 2004*. Fjärde årets uppföljning av den nationella ungdomspolitikens 4. http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/Ung2004hela_webb.pdf. (Viitattu 20.12.2006)
- Ungdomsstyrelsens skrifter (2005) *Delaktighet och information för ungdomar*. En uppföljning av Europeiska kommissionens vitbok Nya insatser för Europas ungdom. http://www.ungdomsstyrelsen.se/order_item/0,2568,,00.html?itemId=4028e59507f9e5040107fae89281000b. (Viitattu 20.12.2006)
- Ungdomsstyrelsens skrifter (2006) *Resultatet från skolvalet*. <http://www.ungdomsstyrelsen.se/skolvalet>. (Viitattu 20.12.2006)

NUORTEN NÄKEMYKSIÄ VAALIOSALLISTUMISEN LASKUSTA JA SEN RATKAISUKEINOISTA¹

Äänestysaktiivisuuden on tiedetty jo vuosikymmenien ajan olevan voimakkaasti sidoksissa yksilön ikään (ks. esim. Allardt & Bruun 1956; Campbell ym. 1960). Iän vaikutus äänestysaktiivisuuteen on vaihdellut Suomessa vaaliosallistumisen heilahtelujen myötä, mutta se on ollut poikkeuksetta havaittavissa niin rekisteripohjaisissa (Martikainen 1978; Martikainen ym. 2003; Martikainen & Wass 2002, 2005; Martikainen & Yrjönen 1980, 1984, 1991) kuin haastatteluaineistoihin perustuvissa tutkimuksissa (Borg 1996b; Paloheimo toim. 2005; Pesonen ym. 1991). Nuorten muuta väestöä matalampaa vaali- ja muunkin edustuksellisen demokratian piirissä tapahtuvaa poliittista osallistumista silmällä pitäen ei olekaan yllättävää, että nuorten suhdetta politiikkaan käsitteleviä tutkimuksia on ilmestynyt varsin runsaasti (ks. esim. Borg 1996a; Hellsten & Martikainen 2001; Jääsaari & Martikainen 1991; Martikainen & Fredriksson 2006; Martikainen & Pekonen 1996; Paakkunainen toim. 2003, 2004). Monissa viimeaikaisissa tutkimuksissa on osoitettu, että nuorten muuta väestöä matalampi vaaliosallistuminen ei ole vain elämäntapaan tai aikakauteen liittyvä piirre, vaan siinä on nähtävissä selvä sukupolvivaikutus, joka säilyy ikääntymisen myötäkin (ks. esim. Blais ym. 2004; Lyons & Alexander 2000; Wass 2006).

Samanaikaisesti on kuitenkin olemassa viitteitä myös siitä, että nuorten vaaliaktiivisuus olisi elpymässä (Martikainen ym. 2003; Martikainen & Wass 2005; Paakkunainen 2005).

Julkisuudessa paljon käydyllä passiivisuuskeskustelulla näyttäisi olevan selvä kytkentä nuorten omiin käsityksiin ikäluokastaan poliittisena toimijana ja tätä kautta myös heidän omaan poliittiseen osallistumiseensa. Edellisten eduskuntavaalien jälkeen toteutetussa *Vaalit ja demokratia Suomessa* -tutkimuksessa (Paloheimo toim. 2005) havaittiin kiinnostavia ikäryhmien välisiä eroja poliittista osallistumista koskevassa ”sukupolvitietoisuudessa”, jota tarkasteltiin yhdistämällä vastaajan oma suhtautuminen poliittiseen osallistumiseen hänen arvioonsa ikätoveriensa suhtautumisesta. Siinä missä kolmessa vanhimmassa ikäryhmässä poliittiseen osallistumiseen asennoiduttiin itse kielteisemmin kuin muiden samanikäisten arvioitiin suhtautuvan, nuorimmassa ikäryhmässä suhde oli päinvastainen. 59 prosentilla 1970–1980-luvuilla syntyneistä oli myönteinen asenne poliittista osallistumista kohtaan, mutta vain runsas kolmasosa arvioi ikätoveriensa suhtautuvan myönteisesti asiaan. Tutkimuksessa todetaankin, että julkisessa keskustelussa paljon esillä ollut oletamus nuorten poliittisesta passiivisuudesta näyttäisi tässä suhteessa olevan myytti, jonka nuoret ovat itsekin omaksuneet ja joka heijastuu heidän käytökseensä.

Nuorten poliittinen osallistuminen on monella tavalla kiinnostava tutkimuskysymys. Ilmiötä voi kuitenkin olla hedelmällistä lähestyä myös nuorten omasta näkökulmasta käsin. Tässä julkaisussa analysoitavassa aineistossa 18–29-vuotiailta vastaajilta itseltään tiedusteltiin Kanadan vuoden 2000 vaalitutkimuksen mallia soveltaen avokysymyksillä (ks. Pammett & DeLuc 2003a, 2003b) syitä yhtäältä ylipäänsä vaaliosallistumisen laskuun ja toisaalta erityisesti nuorten muita ikäryhmiä vähäisempään aktiivisuuteen. Kolmanneksi vastaajia pyydettiin esittämään ehdotuksia keinoiksi, joilla nuorten kiinnostus politiikasta saataisiin lisääntymään.

Artikkelissa tarkastellaan ensin viimeaikaisissa tutkimuksissa esitettyjä selitystekijöitä nuorten äänestysaktiivisuuden laskulle ja siinä esiintyvälle sukupolvivaikutukselle. Tutkimuksen empiirisessä osiossa käydään läpi suomalaisnuorten vastauksia kuhunkin kysymykseen verraten niitä edellä mainitun Kanadaa koskevan kyselyn tuloksiin. Lopuksi pohditaan, millä tavalla nuorten näkemykset eroavat poliittista osallistumista koskevissa tutkimuksissa esitetyistä havainnoista, ja tulisiko haastattelututkimuksiin jatkossakin sisällyttää enemmän kysymyksiä, joissa vastaajat voisivat vapaasti esittää oman käsityksensä tarkastelun kohteena olevasta ilmiöstä.

ÄÄNESTÄMISTÄ KOSKEVAN SUKUPOLVIVAIKUTUKSEN SELITYSTEKIJÖITÄ

Yksi keskeinen vaaliosallistumista koskeva kysymys on edelleen, miksi äänestysaktiivisuus on laskenut useimmissa länsimaissa, vaikka sen vahvin yksittäinen selitystekijä, koulutustaso, on noussut huomattavasti (Abrahamson & Aldrich 1982; Brody 1978). Kiinnostavaa myös on, että vaikka koulutuksella on nuoremman ikäryhmän *sisällä* vanhempia ikäryhmiä voimakkaampi vaikutus äänestysaktiivisuuteen, nuorempien ja vanhempien ikäryhmien välinen osallistumiskuilu säilyy koulutuksen ja siitä pitkälti riippuvan yhteiskuntaluokan vakioinnin myötäkin. Nuorten korkeampi koulutus ei siis tavallaan riitä nostamaan heidän aktiivisuuttaan. Toisaalta myös kääntäen tulot ja omistaminen, joiden suhteen nuoret ovat elämänvaiheestaan johtuen usein vanhempia huonommassa asemassa, eivät poista osallistumiseroja (Martikainen ym. 2005). Jälkimmäinen havainto viittaa siihen, että nuorten matalammassa äänestysaktiivisuudessa ei ole kyse vain yksilön elämänkaareen liittyvästä ohimenevästä ilmiöstä, jonka voi olettaa katoavan ikääntymisen ja erilaisten ”aikuisroolien” (ks. Highton & Wolfinger 2001) omaksumisen myötä. Äänestysaktiivisuudessa onkin havaittu elämänkaariefektin ja koko

aikakaudelle ominaisen periodiefektin ohella selvä sukupolvivaikutus: eri sukupolvet eroavat vaaliosallistumisen asteeltaan selvästi toisistaan ja erot säilyvät ajan myötä (ks. esim. Blais ym. 2004; Lyons & Alexander 2000; Wass 2006).

Äänestysaktiivisuuden yleisen laskun voi osittain katsoa johtuvan sukupolvenvaihdoksesta: suuret ikäluokat ja heidän lapsensa äänestävät elämänvaiheesta ja poliittisen kiinnostuksen määrästä riippumatta vähemmän kuin edeltäjänsä, ja äänestysaktiivisuus laskee sitä mukaa kuin näiden ikäryhmien osuus kasvaa väestörakenteessa (Putnam 2000, 34). Kuten Peter Mair (2005, 423) huomauttaa, äänestysaktiivisuuden laskua ei kuitenkaan voida selittää pelkästään viittaamalla äänestäjien vähentyneeseen määrään suhteessa ei-äänestäjiin. Ydinkysymys on, *miksi* nykyiset nuoret äänestävät harvemmin kuin nuoret aiempina vuosikymmeninä (kurisivointi kirjoittajan).

Äänestämistä koskevalle sukupolviefektille on pyritty antamaan useita selityksiä niin makro- kuin mikrotasolla. Mark Franklinin (2004, 75–77, 208) mukaan äänestysaktiivisuus on ainakin nuorten, vielä vakiintumattomien äänestäjien kohdalla huomattavasti riippuvaisempi vaalien kuin äänestäjien ominaisuuksista. Yksi tekijä äänestysaktiivisuutta koskevien sukupolvierojen taustalla onkin, että nuoremmat äänestäjät ovat omaksuneet äänestämistä koskevan tavan aikakautena, jolloin vaalit ovat muuttuneet aiempaa vähemmän kilpailullisiksi, kun asiaa mitataan suurimman puolueen koolla ja voittomarginaalilla. Toinen tekijä liittyy äänestysikärajan laskemiseen nykyiseen 18 vuoden ikään. Ensimmäinen äänestyskokemus ajoittuu elämänvaiheeseen, jolloin ei ole vielä astuttu työelämään ja jossa sosiaalisiin verkostoihin kytkeytyminen on keskeneräistä. Ottaen huomioon, että kyseiset sosiaaliset verkostot toimivat usein puoluevalinnan tukena ja ylipäänsä äänestämisen motivoijana, äänestäminen saatetaan tässä iässä kokea vähemmän palkitsevaksi kuin jos ensimmäinen äänestyskokemus ajoittuisi myöhemmälle iälle. Näin ollen riski jättää äänestä-

mättä kasvaa. Epäsuotuisalla ensikokemuksella on puolestaan sosiaalstava vaikutus yksilön myöhempään äänestyskäyttäytymiseen, mikä vaikeuttaa äänestämässä käynnin muodostumista tavaksi (Franklin 2004, 63).²

Makro- ja mikrotason selitysmallien väliin sijoittuu mannheimilainen sukupolviteoria, jonka mukaan sukupolven luonne muovautuu otollisessa iässä (17–25-vuotiaat) koettujen ”avainkokemusten” myötä (mallin erinomaisesta esittelystä, ks. Purhonen 2005). Äänestämisesä havaittuihin sukupolvieroihin yhdistettynä tämä viittaisi siihen, että nykyisiltä nuorilta puuttuu sellaisia yhteiskunnallisia kokemuksia, jotka aikoinaan motivoivat heidän vanhempiaan osallistumaan (Rosenstone & Hansen 2003, 139). Äänestysaktiivisuuden ja avainkokemusten välistä suhdetta on kuitenkin vaikeaa tutkia empiirisesti yksilötasolla, koska ei ole olemassa kattavaa kvantitatiivista aineistoa eri-ikäisten subjektiivisista avainkokemuksista.

Mikrotasolla vaaliosallistumista koskevien sukupolvierojen on osittain katsottu kytkeytyvän sukupolven välisiin eroihin poliittisessa sosialisatiiossa (ks. esim. Klecka 1971). Tällöin taustalla on usein oletus, että nuoremmat sukupolvet eivät ole omaksuneet äänestämismnormia yhtä yksituumaisesti kuin heidän vanhempansa. Sosialisatiion merkitystä koskeva tutkimus on kuitenkin pitkälti sidoksissa siihen, mitä sosialisatiotehtäjiä on tarkastelu. Suomea koskevassa tutkimuksessa sosialisatiion vaikutusta mitattiin politiikan roolilla lapsuuden kasvuympäristössä, vanhemmilta saaduilla ohjeilla äänestämisen tärkeydestä, tiedolla äidin ja isän vastaajan lapsuudenaikaisesta puoluekannasta sekä elämän varrella tapahtuneella asennemuutoksella poliittista osallistumista kohtaan. Tässä tutkimuksessa havaittiin, että sukupolvien väliset äänestysaktiivisuuerot olisivat itse asiassa korkeampia ilman eroja sosialisatioprosessissa. (Wass 2007b.) Yhdysvaltoja koskevassa, laajaan paneeliaineistoon perustuvassa tutkimuksessa todettiin sen sijaan vanhempien puoluesamastumisella olevan pitkäkestoinen vaikutus hei-

dän lastensa äänestämisen todennäköisyyteen (Plutzer 2002).

Yksi vaihtoehto on tarkastella sukupolvien välisiä eroja koskien eri sukupolvien suhteita politiikkaan. Kanadan vuosien 1968–2000 parlamenttivaaleja koskevassa tutkimuksessa André Blais tutkijaryhmineen (2004) havaitsi, että sukupolvivaikutusta selittää pitkälti se, että nuoremmat ikäryhmät seuraavat vanhempia vähemmän politiikkaa ja tietävät siitä vähemmän sekä tuntevat harvemmin äänestämisen velvollisuudekseen. Daniel Rubenson ja kumppanit (2004) havaitsivat niin ikään Kanadaa käsittelevässä poikkileikkaustutkimuksessaan, että niin sanotun X-sukupolven ja sitä vanhempien sukupolvien välisestä 27,4 prosentin suuruisesta äänestysaktiivisuuskulusta 8,6 prosenttia selittyi sosiodemografisilla eroilla.³ Otettaessa mukaan vastaajan arvio käytyjen vaalien kilpailullisuudesta mahdolliset kampanjan aikaiset yhteydenotot puolueiden taholta ja puoluesamastuminen ero kapeni 3,2 prosenttia lisää. Sen sijaan puolueita ja politiikkaa kohtaan tunnetulla kynnisytydellä ei ollut vaikutusta nuorten ja vanhempien sukupolvien väliseen aktiivisuuseroon. Lopullisessa mallissa, jossa edellä mainittujen muuttujien ohella on kontrolloitu politiikkaa kohtaan tunnettu kiinnostus ja politiikka koskeva tietotaso, ikäryhmien aktiivisuusero oli enää 9,6 prosenttia. Samantyyppisessä Suomea koskevassa tutkimuksessa (Wass 2007a) tarkasteltiin viittä eri selitysmallia: 1) sosioekonominen, 2) puoluesamastuminen ja mobilisaatio, 3) poliittinen kiinnostus ja poliittinen tietotaso, 4) äänestämistä kohtaan tunnettu velvollisuudentunne sekä 5) ulkoparlamentaarin osallistuminen. Tulokset osoittavat, että sukupolvien väliset erot äänestämiseen kohdistetussa velvollisuudentunteessa selittävät parhaiten eroja äänestysaktiivisuudessa. Myös kiinnostus politiikkaa kohtaan, poliittinen tietotaso ja ulkoparlamentaarin osallistuminen vähentävät havaittua aktiivisuuseroa nuorimman (s. 1970–) ja toiseksi nuorimman (s. 1960–1969) sukupolven välillä.

ÄÄNESTYSAKTIIVISUUDEN LASKUUN VAIKUTTANEET TEKIJÄT

Tämän julkaisun taustalla olevassa kyselyssä nuoria pyydettiin ensin vastaamaan omin sanoin kysymykseen ”Äänestysaktiivisuus on jäänyt monissa edellisissä eduskuntavaaleissa alle 70 prosentin. Mistä äänestysaktiivisuuden

lasku mielestäsi johtuu?”. Kysymys siis erosi olennaisesti vaalitutkimusten perinteisestä kysymyksenasettelusta siinä suhteessa, että siinä ei pyydetty kertomaan syitä henkilökohtaiselle äänestämättä jättämiselle vaan arvioimaan ilmiötä yleisellä tasolla.

Taulukossa 1 on esitetty vastaajien näke-

TAULUKKO 1. Vastaukset kysymykseen Äänestysaktiivisuus on jäänyt monissa edellisissä eduskuntavaaleissa alle 70 prosentin. Mistä äänestysaktiivisuuden lasku mielestäsi johtuu? (%)

Äänestämisen merkityksen vähentyminen	
Äänestämällä ei voi tosiasiallisesti vaikuttaa	21
Äänestämisestä ei hyötyä	2
Eduskunnan vaikutusvalta vähentynyt	1
Politiikan arvostuksen heikentyminen	
Politiikan/vaalien/poliitikkojen huono kuva kansalaisten silmissä	11
Lupausten pettäminen	10
Puolueiden/ehdokkaiden samankaltaistuminen	5
Ehdokasasetteluun, vaalien merkityksen vaalikeskusteluihin ja vaalimainontaan liittyvät syyt	5
Sopivan puolueen/ehdokkaan puute	4
Poliitikot eivät aja tärkeitä asioita	2
Poliittisen sitoutumisen heikentyminen	
Politiikka ja vaalit eivät kiinnosta / politiikka kaukaista	10
Nuoret eivät kiinnostuneita politiikasta / äänestävät vähemmän kuin ennen	10
Ihmisten laiskuus ja välinpitämättömyys	4
Koetaan, että asiat hyvin muutenkin	2
Velvollisuudentunteen / toisista välittämisen vähentyminen	2
Kasvatukseen /sosiaalistumiseen liittyvät tekijät	1
Äänestäjillä ei tarpeeksi tietoa	1
Vaalien teknisiin järjestelyihin liittyvät kysymykset	
Vaikeus päästä äänestyspaikalle	1
Äänestysprosessin vanhanaikaisuus (internet-äänestyksen tarve)	1
Muu syy	
Ei osaa sanoa	2
Yhteensä	100
n	427

myksiä äänestysaktiivisuuden laskun syistä.⁴ Ehdottomasti useimmin mainittu syy oli äänestämisen kokeminen merkityksettömäksi: vaaleissa annettu ääni ei vaikutta vaalien lopputulokseen tai harjoitettavaan politiikkaan. Yksi vastaajista kirjoittaakin:

Ihmiset eivät koe pystyvänsä vaikuttamaan äänestämällä. Poliittikka ja poliittiset päätökset tuntuvat kaukaisilta ja omaan elämään kuulumattomilta. (nainen s. 1980)

Toinen syy liittyy koko poliittisen elämän vähäiseen arvostukseen. Vastaajat esittävät kielteisiä arvioita niin puoluelaitoksesta, vaaleista kuin politiikoistakin (11 %). Oma ryhmänsä on lupausten pettämiseen liittyvä retoriikka, jonka mainitsee ensimmäisenä syynä 10 prosenttia nuorista. Harvassa vastauksessa kuitenkin konkreettisesti soidaan seuraavalla tavalla, millaisten lupausten pettämisestä tarkkaan ottaen on kyse:

Yksi ääni ei paljon vaikuta, ja ehdokkaiden tyhjat lupaukset. Esimerkiksi opintotuki ei ole noussut. (mies s. 1981)

Kolmas tekijäryhmä ovat kansalaiset, joita ei kiinnosta tai jotka eivät viitsi äänestää (14 %). Huomionarvoista on, että 10 prosenttia mainitsee tässä yhteydessä äänestysaktiivisuuden laskun johtuvan nuorten eli oman sukupolven toiminnasta.

Kiinnostavia, joskin varsin yksittäisiä näkemyksiä liittyy nykyisen hyvinvoinnin passivoivaan vaikutukseen ja ehkä osittain siihen liittyvään kollektiivisen vastuun vähentymiseen:

Asiat ovat jo riittävän hyvin, jotta voi jättää äänestämättä. Asiat ovat monimutkaistuneet. Ei ole enää laajaa ihmisjoukkoa kiinnostavia asioita tai epäkohtia. Yhteiskunnalla ei ole selkeitä luokkajakoja, joihin puolueet edelleen nojaavat. (mies s. 1977)

Ihmisistä on tullut niin omahyväisiä (sivusta seuraajia) jotka eivät halua ottaa vastuuta mistään meitä koskevista asioista, saati sitten kiinnostuakaan yleensä poliitikasta tai vastaavista asioista. (mies s. 1982)

Kaiken kaikkiaan suomalaisnuorten näkemykset äänestämättömyyden syistä ovat varsin samantyyppisiä kuin koko väestön kattavassa Kanadan aineistossa, jossa nousivat kuitenkin selkeämmin esiin kansalaisten kielteiset asenteet poliittisia instituutioita ja poliitikkojen toimintaa kohtaan (Pammett & DeLuc 2003b). Tutkimuksen laatijat tosin osuvasti huomauttavat, että tämä ei välttämättä tarkoita vastaajien itse olevan kyseistä mieltä, vaikka onkin oletettavaa, että näkemykset ovat suhteellisen yleisiä. Toiseksi eniten maininnat koskevat yleistä apaattisuutta: vaalit eivät kiinnosta, ihmiset ovat kääntäneet huomionsa muihin asioihin, eikä tietoa ole tarpeeksi. Kolmanneksi yleisimmin mainittiin ongelmat osallistumisen mielekkääksi kokemisessa. Sen sijaan suomalaisia paljon harvempi kanadalainen paikallisti ongelman johtuvan erityisesti nuorten vähäisestä aktiivisuudesta. Tämä osittain heijastaa artikkelin alussa esitettyä havaintoa siitä, että suomalaisnuoret näyttävät varsin hyvin sisäistäneen heidän poliittista passiivisuuttaan koskevan keskustelun.

John Pammett ja Lawrence DeLuc (2003b) toteavat, että poliittisia instituutioita ja toimijoita koskeva kritiikki ei ole millään muotoa uusi ilmiö, ja on vaikea arvioida, onko näiden toiminnassa tapahtunut jotain sellaista huonontumista, joka selittäisi äänestysaktiivisuuden laskun. Huomio on erityisen osuva suomalaisnuorten kohdalla. Ottaen huomioon, kuinka nuoria osa vastaajista on, politiikan hahmottaminen näinkin kielteisenä tuntuu hämmäntävältä. Huolimatta siitä, että vain kahdessa vastauksessa viitataan kasvatuksen merkitykseen, vaikuttaa siltä, että nuoret ovat omaksuneet puheeseensa paljon yleistä poliittikkakielteisyyttä erittelemättä välttämättä sen tarkemmin, mistä esimerkiksi petetyksi tuleminen tunne juontaa juurensa.

NUORTEN VÄHÄISEN ÄÄNESTYSAKTIIVISUUDEN SYYT

Äänestysaktiivisuuden yleisen laskun ohella nuoria pyydettiin arvioimaan, mistä nuorten vanhempia vähäisempi äänestysaktiivisuus johtuu

TAULUKKO 2. Vastaukset kysymykseen Nuoret eivät käy äänestämässä yhtä todennäköisesti kuin heitä vanhemmat. Mistä tämä mielestäsi johtuu? (%)

Poliittisen sitoutumisen vähäisyys	
Nuoret eivät ole kiinnostuneita/keskustele politiikasta/ muuta tekemistä	20
Nuorilla ei tarpeeksi tietoa politiikasta	7
Velvollisuudentunteen/ toisista välittämisen vähentyminen/ äänestäminen ei yhtä tärkeää kuin ennen	4
Vaikeus löytää sopivaa puoluetta/ehdokasta	4
Asiat hyvin muutenkin	3
Nuorten laiskuus ja välinpitämättömyys	3
Asenne/arvomuutos/protesti	3
Nuoret eivät hahmota eroja puolueiden/ehdokkaiden välillä	1
Sukupolvien väliin suhteisiin liittyvät tekijät	
Ehdokkaat/poliitikot eivät aja nuorten asioita	7
Politiikan/politiikkojen ja nuorten välinen kuilu	5
Vanhempien ikäryhmien asema nuoria vahvempi	1
Nuorten ehdokkaiden vähäisyys	1
Vaaliteemat ja -kampanjat eivät kosketa nuoria	1
Äänestämisen merkityksen vähäisyys	
Luottamus omiin vaikutusmahdollisuuksi in vähäistä	6
Äänestämällä ei vaikutusta nuorten asioihin	5
Perinteinen politiikka ei vetoa nuoriin, uudet vaikuttamiskeinot tilalle	2
Edustuksellisen demokratian vähäinen merkitys nuorille	2
Ikään liittyvät tekijät	
Vähäinen äänestäminen johtuu nuoresta iästä	4
Äänestämisen kokeminen aikuisten toimintana	1
Politiikan heikko arvostus	
Politiikan/politiikkojen vähäinen arvostus/luottamus	3
Lupausten pettäminen	2
Äänestysprosessin vanhanaikaisuus (internet-äänestyksen tarve)/ tekniset ongelmat	
Äänestysprosessin vanhanaikaisuus (internet-äänestyksen tarve)/ tekniset ongelmat	1
Kasvatukseen/sosiaalistumiseen liittyvät tekijät	3
Muu syy	13
Ei osaa sanoa	1
Yhteensä	100
n	434

(taulukko 2). Omaa ikäryhmäänsä arvioidessaan nuoret ovat selvästi itsekkriittisempiä kuin koko väestön käyttäytymistä koskevissa arvioissaan: joka viides vastaaja katsoo, että vähäistä vaaliosallistumista selittää se, että nuoret eivät ole kiinnostuneita politiikasta tai keskustele siitä. Sukupolvien välisiin suhteisiin liittyvät tekijät saavat yllättävän vähän mainintoja. Ainoastaan seitsemän prosenttia näkee synnä nuorten asioiden vähäisen ajamisen ja vain viisi prosenttia nuorten ja politiikan väliseen kohtaamattomuuteen liittyvät tekijät. Kiinnostavaa myös on, että vain yksi prosentti mainitsee tässäkin yhteydessä itse äänestysprosessin liittyviä tekijöitä, kuten internet-äänestyksen tarpeen (ks. myös taulukko 1). Myöskään uusien vaikuttamiskeinojen ei katsota syrjäyttäneen äänestämistä. Yllättävän moni on myös sitä mieltä, että äänestämättömyys on ”normaali” ikään liittyvä ilmiö eikä välttämättä huono asia:

Vanhemmilla on parempi kokonaisuuskuva kansainvälisestä kehityksestä sillä he ovat eläneet pidempään ja kokeneet enemmän. Vanhemmat tietävät paremmin miten poliittinen päätös voi vaikuttaa. (nainen s. 1983)

Verrattaessa edelliseen kysymykseen yleisen äänestysaktiivisuuden laskun taustatekijöistä paljon harvempi mainitsee, että politiikan vähäiseen arvostukseen liittyvät tekijät olisivat synnä nuorten vähäisemmälle aktiivisuudelle. Ylipäänsä monet vastauksista ovat varsin analyttisiä; nuoret näkevät ilmiön laajemmassa mittakaavassa kuin jonkin yksittäisen tekijän aiheuttamana:

Politiikan ”suurten kysymysten puute” vähentää innostusta alkaa äänestämään. Toisaalta äänestämään kerran tottuneet jatkavat sitä myös vanhemmalla iällä. (mies s. 1977)

Nuoret ovat vieraantuneet politiikasta. Se ei näy heidän arkielämässä mitenkään, joten politiikkaan liittyviin asioihin on todella vaikea ottaa kantaa. Opinto-ohjelmat eivät sisällä oikeanlaista (käytökelpoista) tietoa/opetusta politiikasta. (nainen s. 1977)

Nuoret saattavat pitää muita vaikutuskeinoja (adressit, mielenosoitukset) tehokkaampina kuin äänestämistä. He voivat myös kokea, että poliitikot eivät ole niin kiinnostuneita heidän äänistään, koska heitä on vähemmän kuin suuria ikäluokkia. (nainen s. 1981)

Kanadalaisessa tutkimuksessa oli Suomen ai-neistoa huomattavasti yleisempää nähdä äänestämättömyys iästä johtuvana nuorten ja poliittisen järjestelmän väliseen etäisyyteen liittyvänä kysymyksenä. Useat vastaajista katsoivat, että nuorten näkemykset eivät tule hallinnossa edustetuiksi, ikäero etäännyttää nuoret poliittisesta prosessista ja poliitikoista, politiikka ei kosketa nuoria, koska politiikan keskiössä olevat kysymykset eivät ole vielä heille ajankohtaisia ja nuorten ääntä ei kuulla. Toisaalta osallistumattomuuden taustalla nähtiin myös tiedon ja ymmärryksen puute sekä kiinnostumattomuus (Pammett & LeDuc 2003a). Kiinnostumattomuuden mainitseminen keskeisenä tekijänä on siinä mielessä mielenkiintoista, että sen merkitys on noussut esiin myös äänestysaktiivisuutta koskevien sukupolvierojen tutkimuksessa (ks. esim. Rubenson ym. 2004). Toisaalta kuten Rubenson ja tutkijaryhmä (2004, 418) huomauttavat, kiinnostuksen puute ei itsessään kerro asiasta vielä mitään: olennainen kysymys on, *miksi* nuoremmat ovat vanhempia vähemmän kiinnostuneita ja heikommin informoituja (kursivointi alkuperäinen).

NUORTEN AKTIVOIMISEN KEINOT

Tutkimukseen vastanneilta nuorilta kysyttiin lisäksi, millä keinoilla nuorten kiinnostusta politiikkaa kohtaan voisi lisätä. Taulukosta 3 nähdään, että mielipiteet tässä kysymyksessä hajaantuvat melko laajasti, mitä kuvastaa myös se, että 15 prosenttia vastauksista oli vaikeaa sijoittaa yhteen tiettyyn kategoriaan. Yleisimmin vastaajat pohtivat, että poliitikkojen ja ehdokaiden tulisi ajaa enemmän nuorten asioita, ja nuoret tulisi huomioida paremmin vaalikampanjoinnissa (13 %). Myös Kanadan tutkimuksessa nuoria koskevien asioiden lisääminen sai

TAULUKKO 3. Vastaukset kysymykseen Mitä mielestäsi pitäisi tehdä, jotta nuorten kiinnostus politiikkaan lisääntyisi? (%)

Nuorten asioiden edistäminen	
Nuorten asioita tulisi ajaa enemmän/ nuorten huomioiminen politiikassa/vaalikampanjoissa/vaaliohjelmissa	13
Enemmän nuoria/ nuorten asioiden ajajiksi profiloituvia ehdokkaita/ poliitikkoja	12
Nuorten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen/ lisää nuoria politiikan pariin/politiikka myös nuorten asia	4
Nuorten kuuleminen / politiikkojen ja nuorten välisten kontaktien lisääminen	3
Opintotuen korottaminen	1
Kasvatuksen ja koulutuksen merkitys	
Politiikan opetuksen/roolin lisääminen kouluissa	9
Kotikasvatuksen merkitys	1
Äänestämistä kohtaan tunnettu velvollisuudentunto herätettävä/ politiikan merkityksen opetus	1
Politiikan ja toimintatapojen muutos	
Politiikan tekeminen kiinnostavammaksi/ helpommin avautuvaksi ja lähestyttäväksi	7
Toimintatapojen muutos/kehittäminen	4
Poliitikkojen ilmaista näkemyksensä selvemmin/ suunnattava puheensa myös nuorille	3
Puoluekentän uudistaminen	2
Vaaliprosessin nykyaikaistaminen/ internet-äänestämisen mahdollistaminen	1
Uusien osallistumistapojen kehittäminen	1
Politiikkaa kohtaan tunnetun kiinnostuksen ja luottamuksen rakentaminen	
Politiikan ja nuorten arkielämän välisen yhteyden osoittaminen, äänestämisen vaikuttavuus	5
Lupausten pitäminen/ luottamuksen palauttaminen	3
Tiedon lisääminen	3
Nuorten kiinnostuksen lisäämiseksi ei tarvita erityistoimenpiteitä/ ei ole keinoja	4
Jokin muu keino	15
Ei osaa sanoa	8
Yhteensä	100
n	423

eniten mainintoja yli 25-vuotiaiden keskuudessa (Pammett & LeDuc 2003a).

Suomalaiseen tutkimukseen vastanneista nuorista 12 prosenttia on sitä mieltä, että nuorten poliittista kiinnostusta voitaisiin lisätä nuoria tai nuorten asioita ajavia ehdokkaita ja

kansanedustajia. Ehdokkaiden merkityksen korostuminen heijastaa luonnollisesti suomalaista vaalitapaa, jossa äänestetään yksittäistä ehdokasta. Havainto on siinä mielessä olennainen, että oman ehdokkaan tosiasiallisiin vaikutusmahdollisuuksiin pettyminen voi olla erityisesti monen

nuoren kohdalla juuri keskeinen syy siihen, että omalla äänellä ei tunnu olevan merkitystä. Kanadan tutkimuksessa selvästi esiin nousut koulutuksen merkitys ei puolestaan saa yhtä suurta roolia suomalaisten nuorten silmissä: lisää politiikkaa kouluihin kaipaa vain joka kymmenes vastaaja.

Ylipäänsä vastauksissa on suhteellisen vähän konkreettisia muutosehdotuksia. Näistä konkreettisimmat koskevat opintotuen korottamista (1 %) ja puoluekentän uudistamista (2 %). Monet vastanneista tuntuvat kuitenkin osuvan asian ytimeen korostaessaan politiikan ja nuorten arkielämän välisen yhteyden tekemistä näkyväksi ja tätä kautta syntyvää kokemusta siitä, että omalla toiminnalla on merkitystä:

Ottaa ”nuorten asioita” enemmän esille. Nuorempia ehdokkaita, uusia ideoita, tarmokkaampaa puuttumista ongelmiin. Lisäksi nuorten pitäisi enemmän saada positiivisia kokemuksia siitä, että he pystyvät vaikuttamaan sekä omaa elämää että yhteiskuntaa koskevilla poliittisissa asioissa ja että nuoria todella kuunneltaisiin eikä aliarvioitaisi nuoruuden tms. asioiden vuoksi. (nainen s. 1985)

Mielenkiintoista myös on, että yllättävän moni kaipaa jonkinlaista politiikan popularisointia, sen tekemistä kiinnostavammaksi ja yksinkertaisemmaksi:

Politiikka pitäisi ”inhimillistä ja kansankieleistä”. Varsinkin EU:n myötä monet asiat tuntuvat olevan hämärän peitossa ja vaikutusmahdollisuuksien ulottumattomissa. (nainen s. 1979)

PÄÄTELMIÄ: NUORTEN KÄSITYKSET POLIITTISESTA OSALLISTUMISESTA MONIKERROKSISIA

Artikkelissa on tarkasteltu Kanadan vuoden 2000 vaalitutkimuksen mallia soveltaen (Pammett & LeDuc 2003a, 2003b) suomalaisnuorten käsityksiä äänestysaktiivisuuden laskun yleisistä taustatekijöistä, nuorten vanhempaa väestöä matalamman vaaliosallistumisen syistä sekä tuotu

esiin ehdotuksia keinoiksi nuorten politiikkaa kohtaan tunteman kiinnostuksen lisäämiseksi. Yleisen aktiivisuuden laskun syyt näyttävät olevan pitkälti samoja kuin Kanadan koko väestön kattavassa tutkimuksessa: yhtäältä politiikan arvostus kansalaisten silmissä on heikentynyt eikä vaaleja pidetä mielekkäänä vaikuttamiskanavana, toisaalta myös kansalaisten oman poliittisen sitoutumisen katsotaan vähentyneen. Sen sijaan huomattavasti useampi suomalaisista kuin kanadalaisista vastaajista, omasta nuoresta lästään huolimatta, mainitsee poliittisen osallistumisen laskun syyksi erityisesti nuorten oman toiminnan. Sama itsekräättinen linja näkyy myös, kun tarkastellaan erityisesti nuorten muita vähäisempää aktiivisuutta: siinä missä suomalaisnuoret katsovat ikäryhmänsä vähäisen aktiivisuuden johtuvan pitkälti heikosta poliittisen sitoutumisen määrästä ja vähäisemmässä määrin sukupolvien välisiin suhteisiin liittyvistä tekijöistä, kanadalaiset pitävät olennaisena tekijäryhmänä nuorten integroimista yhteiskuntaan ja kritisoiivat sitä, että nuoret eivät koe tulevaisuutta edustetuksi. Toisaalta myös Kanadassa nuorten omaan kiinnostumattomuuteen ja passiivisuuteen liittyvät maininnat ovat varsin yleisiä. Tässä mielessä kanadalaisessa aineistossa korostunut koulutuksen merkitys nuorten poliittisen kiinnostuksen lisääjänä tuntuu loogiselta. Suomalaisessa aineistossa vain joka kymmenes mainitsee koulutuksen tai kasvatuksen roolin. Nuoret ehdottavatkin, että politiikassa pitäisi ottaa enemmän esiin nuoria koskevia asioita, mikä sai eniten mainintoja myös alle 25-vuotaiden kanadalaisien keskuudessa. Suomalainen erikoisuus on puolestaan ehdokaiden roolin korostuminen: 12 prosenttia vastaajista katsoo, että nuorten kiinnostus saataisiin elpymään lisäämällä nuoria tai nuorten asioita ajavia ehdokkaita ja kansanedustajia.

Yhteenvedon voi todeta, että edellä käsitelty avokysymysaineisto on yllättävän monikerroksinen. Yhtäältä monien nuorten näkemykset ovat painotuksiltaan varsin kyynisiä ja populistisia: äänestämällä ei koeta olevan vaikutusta asioiden kulkuun, politiikasta on ylipäänsä huo-

no kuva, ehdokkaat eivät pidä lupauksiaan, ja politiikan kieltä tulisi yksinkertaistaa. Tässä suhteessa on kiinnostavaa, että 81 prosenttia kyselyyn vastanneista on kuitenkin täysin tai jokseenkin samaa mieltä väitteen ”Äänestämällä voi vaikuttaa asioihin” kanssa. Toisaalta 54 prosenttia katsoo, että puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä eivätkä heidän mielipiteistään. Poliitiikan hahmottaminen liikkeisenä pelinä ja lupauksen pättämiseen liittyvä retoriikka eivät sinällään ole mitään uusia ilmiöitä (ks. Paakkunainen 1991). Kiinnostavaa onkin, miten hyvin tämäntyyppinen politiikan hahmottamistapa tuntuu siirtyvän sukupolvelta toiselle. Tässä mielessä sosialisatiolla vaikuttaa olevan varsin selkeä, vaikkakaan ei järin myönteinen rooli. Kuitenkin on hyvä muistaa, että tämän tutkimuksen kysymykset koskivat kaikista konventionaalisinta poliittisen osallistumisen muotoa eli äänestämistä, johon nuorilla voi mahdollisesti olla sangen etäinen suhde. Tällöin siihen liittyvistä asioista kysyttäessä yleisesti viljeltyjen, osin stereotyyppistenkin selitysten ja puhetapojen hyödyntäminen voi tuntua ekonomiselta ratkaisulta. Mikäli kysymykset olisivat koskeneet nuorille ominaisempia poliittisen osallistumisen muotoja, osa vastauksista olisi voinut olla omakohtaisempia.

Aineistoa haravoitaessa on välillä myös epäselvää, kenen äänellä nuoret puhuvat. Paikoin näkemykset tuntuvat heijastavan politiikan tutkijoiden mediassa esittämiä käsityksiä vaaliosallistumisen laskun taustoista ja välillä kuvastavan koulun merkitystä poliittisena kasvattajana korostavia kannanottoja (ks. myös Lundbomin ja Lindholmin artikkeli tässä kirjassa). Kyse lienee pitkälti siitä, että nuoret omaksuvat joustavasti kulloinkin ajankohtaisia puhetapoja. Tämä näkyy myös selvästi siinä, että aktiivisuuden vähäisyys nähdään niin usein oman sukupolven lähes luonteenomaisena tapana. Artikkelin alussa mainittu poliittista osallistumista koskeva sukupolvitietoisuuden jännite on havaittavissa myös tässä aineistossa: vaikka kiinnostumattomuus nähdään yleisesti nuorten vähäisen ak-

tiivisuuden taustalla, 43 prosenttia vastaajista ilmoittaa olevansa itse kiinnostunut politiikasta. Samoin monet katsovat kollektiivisen vastuun heikentymisen selittävän aktiivisuuden laskua, mutta kuitenkin 80 prosenttia on sitä mieltä, että äänestäminen on kansalaisvelvollisuus.

Toisaalta vastauksissa esiintyi useita näkemysellisiä ja analyttisiä pohdintoja aktiivisuuden laskun syistä. Näitä oli erityisesti kollektiivisen vastuun heikentymiseen, politiikan ja talouden väliseen suhteeseen sekä nuorten ja politiikan väliseen kiuluun liittyvät vastaukset. Tässä mielessä voidaan todeta, että avokysymysaineisto toi esiin sellaisia äänestämisen laskuun ja erityisesti äänestämiseen liittyvän sukupolvivaikutuksen taustatekijöitä, joita ei välttämättä saada vangittua pelkillä poliittista sitoutuneisuutta ja yhteiskunnallisia asenteita mittaavilla muuttujilla. Osa esiin nousseista tekijöistä, kuten kiinnostuksen rooli, ovat tuttuja aiemmasta tutkimuksesta, osa puolestaan korostuu vähemmän, kuten äänestämiseen liittyvän kansalaisvelvollisuuden heikentyminen aktiivisuutta koskevien sukupolvierojen taustatekijänä. Mielenkiintoista on myös se, että äänestysikäraja ei saanut yhtään mainintaa. Lisäksi itse äänestysprosessin uudistaminen siten, että internet- ja kännykkä-äänestys olisivat mahdollisia, mainittiin vain muutamassa vastauksessa. Tässäkin suhteessa nuoret näyttäisivät olevan varsin pitkäjänteisiä: nuorten politiikkaa kohtaan tuntema kiinnostus ei lisääny yksittäisillä toimenpiteillä vaan vaatii aidon tunteen siitä, että omalla osallistumisella on todellista vaikutusta.

Äänestysaktiivisuuteen liittyvän sukupolvi-efektin huomioon ottaen on kiinnostavaa, että nuoret eivät useinkaan hahmota omaa rooliaan poliittisina osallistujina sukupolvien välisen kamppailun tematiikasta käsin. Osassa vastauksissa kyllä huomautettiin, että politiikassa keskitytään liikaa vanhempien asioihin, ja 42 prosenttia on täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että vaalipuolueiden ohjelmat perustuvat ikään-tyneiden sukupolvien yhteisiin kokemuksiin. 61 prosenttia taas katsoo, että suurten sukupol-

vien saavuttamiin etuisuuksiin tulisi puuttua ja huomioida paremmin nuoret (ks. Paakkunaisen ja Hoikkalan artikkeli tässä kirjassa). Olennainen kysymys onkin, voiko nykyisten individualististen nuorten kohdalla ylipäänsä puhua sukupolvesta, kun yhdistävänä kokemuksena toimii pitkälti yhteisten kokemusten puute tai niin sanotut ei-kokemukset eli ne, jotka nuoremmalta sukupolvelta suhteessa vanhempiin puuttuvat (ks. Purhonen 2002; Hoikkala & Paju 2002). Jokseenkin vähäinen kiinnostus politiikkaa kohtaan tai kollektiivisen toiminnan karttaminen voisivat olla esimerkkejä tuollaisista ei-kokemuksista siinäkin mielessä, että niissä näkyy selvä sukupolvivaikutus, mutta niitä ei välttämättä hahmoteta omalle sukupolvelle leimaaviksi asioiksi. Toisaalta nuoret vastaajat eivät vaikuta kovinkaan tyytyväisiltä yksilöllisyyden kasvaneeseen rooliin, vaan se nähdään usein itsekkyytenä sekä toisista ihmisistä ja yhteisistä asioista välittämisen puutteena.

Eduskuntavaalit 2007 -aineistoon sisällytettyjen avokysymysten hyödyllisyyttä ei ole aivan yksiselitteistä arvioida. Ne tarjoavat ehdottomasti enemmän uutta tietoa kuin esimerkiksi oman äänestämättä jättämisen syiden tiedustelu avoimella kysymyksellä, jolloin vastaajat pitkälti mainitsevat sosiaalisesti hyväksytyiksi koettuja syitä, kuten vaikeus löytää sopivaa puoluetta tai ehdokasta ja jonkinasteinen turhautuminen, kuten että puolueet ja ehdokkaat eivät aja itselle tärkeitä asioita (ks. Paloheimo toim. 2005). Oman sukupolven aktiivisuutta luotaavia avokysymyksiä ei varmaankaan ole syytä sisällyttää niiden käsittelyn suuritoisyyden vuoksi jokaiseen vaalitutkimukseen, mutta niitä olisi hyvä ajoin esittää mahdollisten ajassa ja nuorten puhetavoissa tapahtuvien muutosten paikallistamiseksi. Sen sijaan konkreettisten toimenpide-ehdotusten suhteen aineistossa on suurta hajontaa. Siinä missä osa haluaisi poliitikoilta nuorten kuulemisen lisäämistä ja konkreettisten toimenpiteiden lisäämistä, joista esimerkkinä opintotuen korotus, osa puolestaan korostaa toimintatapojen kehittämistä ja luottamuksen rakentamista.

Ankersmitin jakoon mimeettiseen ja esteettiseen representaatioon viitaten Kyösti Pekonen (2006, 83) toteaa, että politiikan arvostuksen heikentymisen on nähty olevan seurausta joko ehdokkaiden ja poliitikkojen etäännyttämisestä kansalaisista tai päinvastoin liiallisesta lähentymisestä kansalaisiin nähden. Siinä missä mimeettisessä representaatiossa tavoitteena on mahdollisimman suuri vastaavuus edustajan ja edustettavan välillä, esteettinen representaatio tarjoaa yhden näkökulman esittämäänsä kohteeseen. Konkreettisemmin esteettinen representaatio tarkoittaa edustuksellisen demokratian yhteydessä sitä, että edustuksellisella järjestelmällä on tarjota äänestäjälle eri vaihtoehtoja, joihin tämä voi ottaa kantaa. Kysymys on siis pitkälti siitä, kuinka halukkaita eri politiikan toimijat ovat reagoimaan kyselytutkimuksissa esiin nousseisiin epäluottamuksen indikaattoreihin ja pyrkimään miellyttämään äänestäjiä. (Mt., 85, 93–94) Nuoret ovat tässä suhteessa varsin vaativa ryhmä, sillä poliitikalta tahdotaan samanaikaisesti konkreettisiin tarpeisiin vastaamista sekä suorasekäistä ja arvokasta vastuunkantoa.

VIITTEET

- 1 Artikkelin on osa Suomen Akatemian rahoittamaa *Vaalit ja edustuksellinen demokratia Suomessa* -tutkimusprojektia (projekti no 104411). Kiitän lämpimästi Kari Paakkunaisesta artikkelissa käytetyn avokysymysaineiston suuritoisesta esiluokittelusta sekä artikkelin sisältöä koskevista arvokkaita kommentteista etenkin koskien päätelmälukua, joka on pitkälti yhteisen keskustelun tuotosta.
- 2 Butlerin ja Stokesin tutkimuksen (1974) mallin mukaisesti Franklin lähtee siitä, että pysyvän toimintamallin, inertiaan, saavuttamiseksi yksilön täytyy äänestää kolmissa vaaleissa samaa puoluetta tai sovellettuna äänestysaktiivisuuteen, käyttää äänioikeuttaan kolmissa peräkkäisissä vaaleissa (mt., 21).
- 3 Sukupolvivaikutusta selitettäessä vain yhden ajanjakson kattavat aineistot ovat ongelmallisia, koska tavoitteena on nimenomaan selvittää, mitkä tekijät ovat yhteydessä elämäntapaefektiin ja mitkä puolestaan sukupolvi-efektiin (Howe 2003). Useita ilmiön kannalta merkityksellisiä muuttujia on voitu tiedustella vain yhdessä tai muutamassa aineistossa. Ongelma voidaan jossain määrin kiertää valitsemalla tarkasteltaviksi selittäviksi muuttujiksi sellaisia tekijöitä, joissa on havaittu sukupolvivaihtelua ”normaalien” ikään kuuluvien erojen ohella.

Äänestämistä selitettäessä tällainen tekijä on esimerkiksi puoluesamastuminen (samanryppisestä logiikasta, ks. mm. Goerres 2007).

- 4 Vastaajilla oli Kanadan tutkimuksen tavoin mahdollisuus antaa kysymykseen useampia vastaajia. Taulukoissa 1–3 on kuitenkin päädytty kirjaamaan ainoastaan vastaajan ensimmäiseksi mainitsema syy. Näin ollen tulokset eivät ole täysin vertailukelpoisia Kanadan vaalitutkimuksen havaintojen kanssa. Lisäksi ei osaa sanoa -kategoriaan on merkitty vain ne vastaajat, jotka olivat suoraan kirjoittaneet lomakkeeseen, etteivät he osaa vastata kyseiseen kysymykseen. Kohdan tyhjäksi jättäneet on luokiteltu puuttuviksi tiedoiksi.

LÄHTEET

- Abrahamson, Paul R. & Aldrich, John H. (1982) The Decline of Electoral Participation in America. *American Political Science Review* 76 (3): 502–521.
- Allardt, Erik & Bruun, Kerttil (1956) *Characteristics of the Finnish Non-Voter. Transactions of the Western Society, vol III*. Copenhagen: Ejnar Munksgaard.
- Blais, André, Gidengil, Elisabeth, Nevitte, Nevil & Nadeau, Richard (2004) Where Does Turnout Decline Come 1945. New York: Cambridge University Press.
- Franklin, Mark (2004) *Voter Turnout and the Dynamics of Electoral Competition in Established Democracies Since 1945*. New York: Cambridge University Press.
- Goerres, Achim (2007) Why Are Older People More Likely to Vote? The Impact of Ageing On Electoral Turnout. *British Journal of Politics and International Relations* (forthcoming).
- Hellsten, Villiina & Martikainen, Tuomo (2001) *Nuoret ja uusi politiikka. Tutkimus pääkaupunkiseudun nuorten poliittisista suuntauksista*. Helsinki: Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuksia 2001:3.
- Highton, Benjamin & Wolfinger Raymond E. (2001) The First Seven Years of Political Life Cycle. *American Journal of Political Science* 45 (1): 202–209.
- Hoikkala, Tommi & Paju, Petri (2002) Sukupolvitutkimus ja nuorisopolitiikka. Teoksessa Heikki Silvennoinen (toim.) *Nuorisopolitiikka Suomessa 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 29 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 25.
- Howe, Paul (2003) Electoral Participation and Knowledge Deficit. *Electoral Insight* July 2003.
- Jääsaari, Johanna & Martikainen, Tuomo (1991) *Nuorten poliittiset valinnat. Tutkimus nuorten aikuisten poliittisesta suuntautumisesta pääkaupunkiseudulla*. Helsinki: Gaudeamus.
- Klecka, William R. (1971) Applying Political Generations to the Study of Political Behavior: A Cohort Analysis. *Public Opinion Quarterly* 35(3): 358–373.
- Ly Hanna (2002) *Äänettömät yhtiömiehet. Osallistuminen vuosien 1987 ja 1999 eduskuntavaaleihin*. Vaalit 2002:1. Helsinki: Tilastokeskus.
- Martikainen, Tuomo & Wass, Hanna (2005) *Nuorten äänestysaktiivisuus vuoden 2004 kunnallisvaaleissa Helsingissä*. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisosiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Kuntavaalit2004.pdf. (Viitattu 2.1.2007)
- Martikainen, Tuomo & Yrjönen, Risto (1980) *Nuoret ja politiikka. Tutkimus suomalaisen vaali-instituution toimivuudesta*. Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 40. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.
- Martikainen, Tuomo & Yrjönen, Risto (1984) *Nuorten poliittinen suuntautuminen. Tutkimus nuorten äänestysvalinnoista*. Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 59. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus
- Martikainen, Tuomo & Yrjönen, Risto (1991) *Vaalit, puolueet ja yhteiskunnan muutos*. Helsinki: Tilastokeskus, tutkimuksia 178.
- Paakkunainen, Kari (1991) *Yhteisten asioiden hoitamisesta likaiseen peliin. Empiirinen tekstintulkinta nuorten poliittikkakäsityksistä*. Helsinki: Helsingin yliopisto, yleisen valtio-opin laitos.
- Paakkunainen, Kari (toim., 2003) *”Kyllä politiikalle, mutta...” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 27 & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35.
- Paakkunainen, Kari (toim., 2004) *Nuorten ääni ja kunnantaloon heikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 29 & Suomen Kuntaliitto, & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46.
- Paakkunainen, Kari (2005) *Kuuluiko nuorten ääni kunnallisvaaleissa 2004? – Vaalien aktiiveista, passiiveista ja poliittista aktiivisuutta inspiroivista tekijöistä*. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisosiain_neuvottelukunta/julkaisut/muut_tutkimukset/Kuntavaalit2004.pdf. (Viitattu 2.1.2007)
- Paloheimo, Heikki (toim., 2005) *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Helsinki: WSOY.
- Pammatt, Jon H. & LeDuc, Lawrence (2003a) *Confronting the Problem of Declining Voter Turnout Among Youth*. Electoral Insight, July 2003.
- Pammatt, Jon. H. & LeDuc, Lawrence (2003b) *Explaining the Turnout Decline in Canadian Federal Elections: A New Survey of Non-voters*. <http://www.elections.ca/content.asp?section=loi&dir=tur/tud&document=index&lang=e&textonly=false>. (Viitattu 2.1.2007)
- Pekonen, Kyösti (2006) Ovartko puolueet ja poliitikot ”liian kaukana” vai ”liian lähellä” äänestäjiä? Teoksessa Jyrki Käkönen & Jukka Paastela (toim.) *Demokratia ja*

- poliittinen osallistuminen. *Scripta in honorem professoris Heikki Paloheimo sexagesimum annum complentis*. *Studia Politica Tamperensis* 15. Tampere: Tampereen yliopiston laitosten julkaisut.
- Pesonen, Pertti & Sänkiaho, Risto & Borg, Sami (1993) *Vaalikansan äänivalta. Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Helsinki: WSOY.
- Plutzer, Eric (2002) Becoming A Habitual Voter: Inertia, Resources, And Growth In Young Adulthood. *American Political Science Review* 96 (1): 41–56.
- Purhonen, Semi (2002) Sukupolvikäsitteen kolme ulottuvuutta. Diskursiivisen dimension merkitys sukupolvi- toisuuden rakentumisessa. *Sociologia* 39 (1): 4–17.
- Purhonen, Semi (2005) Onko Attac sukupolvi- liike? (Ja mikä sukupolvi- liike oikein on?). Teoksessa Tommi Hoikkala & Sofia Laine & Jyrki Laine (toim.) *Mitä on tehtävä? Nuorison kapinan teoriaa ja käytäntöä*. Helsinki: Lohkikirjat & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimus- seura, julkaisu- ja 51, 239–288.
- Putnam, Robert D. (2000) *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon and Schuster.
- Rosenstone, Steven J. & Hansen, John Mark (2003) *Mobilization, Participation and Democracy in America*. New York: Longman.
- Rubenson, Daniel & Blais, André & Fournier, Patrick & Gidengil Elisabeth & Neviite, Neil. (2004) Accounting for the Age Gap in Turnout. *Acta Politica* 39 (4): 407–421.
- Wass, Hanna (2006) *The Effects of Age, Generation and Period in Finland 1975–2003*. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Wass, Hanna (2007a) Factors Explaining the Generational Differences in Turnout in Finland. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Wass, Hanna (2007b) Generations and Socialization into Electoral Participation. *Scandinavian Political Studies* 30 (1) (forthcoming).

KARI PAAKKUNAINEN &
TOMMI HOIKKALA

SUKUPOLVIKAMPPAILUN KUTSU – NUORTEN YKSILÖLLISTYNYT POLITIIKKASUHDE

Olemme pohtineet aiemmin tahoillamme laman jälkeen nuoruutensa eläneiden nuorten sukupolven luonnetta. Ajatus *yksilöllisen pakkovalinnan sukupolvesta* (Hoikkala & Paju 2002, 26–29) perustuu teesiin, että 2000-luvun Suomessa nuorista ei voi enää puhua kollektiivisina sukupolvina, joita yhdistää jokin kaikkien jakama poliittinen kokemus (vrt. Mannheim 1928/1952). Pakkoyksilöllistyminen nuorten tilanteena viittaa massayhteiskuntaan: kaikkien on pärjätäkseen oltava nuorekkaan yksilöllisiä ja ainutkertaisia. Individualismi merkitsee myös sitä, ettei vahvoja kollektiivisiä identiteettejä synny enää entiseen tapaan. Yksilön kokemus yhteiskunnasta pirstoutuu. Se muokkautuu eri tavoin ja eri tasoilla niin nopeasti, ettei yhteisiä myöhemmän elämän ajattelutapoja rakentavia (maailmankuvan) avaimia alle 20-vuotiaiden nuorten elämässä enää helposti pääse muotoutumaan.

Portfoliosukupolvella (Paakkunainen 2006) viitataan yhteiskuntaan, jossa yksilöiden tulee esittää aikuistumisen lukuisissa solmukohdissa omaa erityistä osaamistaan osoittavat dokumentit, jonkinlainen taitosalkku. Yhteiskunnan ja talouden toiminta turvaa yritteliäisiin, innovatiivisiin ja riskinottokykyisiin yksilöihin, joiden varassa kilpailukykytalous ja kilpailuvaltio toimivat tehokkaasti. Nuoret, ”tee-se-itse” -kansalaiset rakentavat tavallaan itse oman

elämänsä ja elämäkertansa. Paradoksaalisesti he tuottavat myös yhteiskunnan. He tulevat samalla osallistuneeksi oman epäonnistumisensa luomiseen, kun osa nuorista ei pärjää kilpailuyhteiskunnassa ja alkaa käsitellä tätä itsesyytöksillä.¹ Myös yhteiskunnalliset ja eettiset valinnat yksilöityvät, nuorten on pakko – vaikka eivät aina niin haluaisikaan – yksilöinä ottaa kantaa ja vastuuta yhteiskunnan arvovalintoihin, ongelmiin ja riskeihin. Porfolioyhteiskunnan vastuun mukaisesti nuoret sekä joutuvat reagoimaan että politikoivat elämäkertansa puitteissa omilla valinnoillaan kansalaisina, kuluttajina, opiskelijoina ja ammattilaisina. Porfolioyhteiskunnassa monet nuoret ajattelevat, että yrittäjiä ja aktiivisia kansalaisia kasvaa samasta puusta ja opeista – jokainen meistä on vähintäänkin sisäinen yrittäjä ja valitsija.²

Erittelemme tässä kirjoituksessa yksilöllisen sukupolven ja tätä artikkelikokonaisuutta varten hankitun aineiston ikäryhmien (syntyneet vuosien 1977–1989 välillä) suhdetta poliittiseen osallistumiseen ja valtaan. Pohdimme, voiko kaikesta huolimatta puhua sukupolvipolitiikasta.

Iso kysymys kuuluu, johtaako yksilöllistynyt (ja yksilöllistävä) yhteiskunta osallistuvan kansalaisuuden rapautumiseen. Jos johtaa, silloin individualismi merkitsisi jonkinlaista egon suojaamista, kohtaloa ja pakkosopeutumista kilpailuyhteiskunnan taloudellisiin ja työelämävaatimuksiin sekä kuluttamiseen. Vai voimmeko löytää nuorten keskuudessa yhteiskunnallista epäilyä ja kritiikkiä, joka johtaa paremman elämän etsimiseen, elämänpolitiikkaan sekä asia- ja tilannekohtaiseen yhteistoimintaan (vrt. Beck & Gernsheim-Beck 2002)? Miten ”individualistinen solidaarisuus” (Suurpää 1996) tai ”altruistinen individualismi” (Beck & Gernsheim-Beck 2002) näyttäytyvät poliittisessa osallistumisessa ja (sukupolvien) valtakeskustelussa?

POLITIikka ELÄÄ JA IDEALISMI VILKKUU LINTUKODOSSA

Tätä artikkelikokoelmaa yhdistävä aineisto osoittaa nuorten arvokeskustelun elinvoimaisuuden (ks. Paakkunaisen ja Myllyniemen artikkeli tässä kirjassa). Vaikka nuorten arvoperusta onkin yksilöllistynyt, ja materialistiset sekä yhteiskunnalliset järjestysarvot näyttävät vahvoina, monien nuorten ryhmien keskuudessa sosiaaliset ajatukset, tasa-arvo, syrjäytymisen vastaiset asenteet ja niiden mukainen markkinavallan kritiikki ovat voimissaan. Pätkätyön ja epävarmuuden oloissa nuoret myös määrittelevät itseään suurina ikäluokkia³ vastaan – etukamppailun ja poliittisen vallan termein. Tämä on merkki siitä, että kyky arvopuheeseen ja sosiaalisten etujen ryhmätasoiseen pohdintaan ja arvottamiseen eivät ole kuoleet.

Samanlainen tulos saatiin kahdeksan EU-maan vertailussa (EUYOUPART 2006). Suomalaisnuoret jakautuvat erilaisiin ryhmiin pohtiessaan politiikan mahdollisuutta parantaa maailmaa. Tämän vertailun kansallisten vastausten mukaan suomalainen keskivertonuori ei katso politiikasta olevan hyötyä uralle, taidoille tai kiipeilysuhteille. Vertailussa pohjoisen lintukodon nuorten politiikkakäsitykset ovat asialliset. Poliitikkaa pidetään tarkasteltavista maista kaikkien vähiten halpamaisena asiana tai halvennuksen kohteena, korruptoituneena lupausten pettämisenä tai likaisena pelinä. Sen sijaan konfliktitietoinen idealismi kukkii nuorten retoriikassa; nuoret ajattelevat, että maailma on parannettavissa ja että politiikka on raadollinen juttu tässä konfliktien ja asioiden hoidon ja ratkaisujen virtapiirissä. Nuoret kohtaavat kyselyn tulosten mukaan yhteiskunnalliset etukysymykset, ympäristönsuojelun ja globaalit riskit risti-riitatietoisesti. Samalla nuoret uskovat politiikan ja demokratian laajentamisen mahdollisuuksiin riskien kohtaamisessa. (Asenneväittämien ja poliittikamääritysten pohjalta rakennetut faktorianalyysit, EUYOUPART 2006.)

Jonkinlainen varovainen idealismi heijastuu suomalaisnuorten poliittisissa arvo- ja asenne-

suuntautumisissa. Suomalaiset ”Matti” ja ”Maija” eivät osallistu eurooppalaisten kanssaveljiensä ja -sisartensa päätöksellä ”lain ja järjestyksen” tai rasistisen tiukkojen rajojen puolustamiseen. Hyvinvointivaltiota purkavaan liberaaliin talouspolitiikkaan (*New Public Management*, NPM) ei tukeuduta syvän Euroopan malliin. Varovaisuudella on myös toiset kasvot. Keskimäärin suomalaisnuorilla on muita vertailumaita viileämpi suhde globaaliin anti-liberalismiin ja tasa-arvofeminismiin. Ylipäänsä suomalaisnuoret uskovat olevansa eurooppalaisia, mutta ovat aika vähän kiinnostuneita europolitiikasta. Nuoret varovat mestaroimasta isoilla asioilla: isojen valtojen ääniä kuunnellaan ja ennakoidaan. (Asenneväittämien ja pohjalta rakennetut faktorianalyysit, EUYOUPART 2006.)

”KESKIMITTAINEN” YHTEISKUNNALLISTEN ORGANISAATIOIDEN JA YKSILÖPOLITIIKAN MAA

Suomi piirtyy EUYOUPART-vertailututkimuksessa (2006) ”keskimittaiseksi” nuorten poliittiseksi kulttuuriksi. Italia, Saksa ja Itävalta ovat nuorten poliittisina kulttuureina kvantitatiivisten mittareiden mukaan aktiivisempia kuin Suomi (mittareista, ks. taulukot 1–3). Viron, Slovakian ja Ison-Britannian nuoret ovat suomalaisnuoria passiivisemmin esillä poliittisen osallistumisen perinteisillä ja yksilöllisemmällä foorumeilla (maat vertailuasteikolla, taulukot 2 ja 3). Ranskalaiset nuoret ovat konventionaalisella osallistumisasteikolla (poliittiset instituutiot ja voimat, järjestäytynyt toiminta) suomalaisia vähemmän liikkeellä, mutta epätavanomaisessa toiminnassa (laillinen ja laitton protestointi, epävirallinen ja yksilöllinen kommunikaatio ja mielenilmaisut) ranskalaisnuoret ovat ilmaisuvoimaisempia.

TAULUKKO 1. Osallistumistapojen suosio kahdeksassa maassa toimintaan osallistumisen mukaan (EUYOUPART). (%)

Oletko koskaan...? (Hyväksymisprosentti)	Suomi	Kaikki
1 jättänyt hylättävän ääneen vaaleissa	1,7	4,7
2 jättänyt äänestämättä protestin vuoksi	5,0	6,0
3 ottanut yhteyttä poliittikkoon	12,0	7,7
4 osallistunut poliittiseen julkittelaisuuteen*	21,7	21,5
5 allekirjoittanut vetoomuksen*	33,2	27,7
6 kerännyt allekirjoituksia	7,3	7,4
7 pitänyt poliittista puhetta	4,1	2,7
8 jakanut poliittisia asioita sisältäviä lehtisiä*	5,1	5,7
9 boikotoinut tuotetta poliittisista syistä	28,0	13,9
10 ostanut tiettyä tuotetta poliittisista syistä*	33,8	18,6
11 kirjoittanut poliittisia graffiteja seinille	3,6	3,4
12 pitänyt poliittista rintamerkkiä	10,1	9,4
13 osallistunut lailliseen mielenosoitukseen	10,5	18,6
14 osallistunut laittomaan mielenosoitukseen	1,8	4,9
15 osallistunut lakkoon*	5,7	14,4
16 lahjoittanut rahaa poliittiseen toimintaan	8,1	6,7
17 osallistunut poliitt. keskusteluun netissä*	16,9	9,5
18 kirjoittanut artikkeleita lehteen tai nettiin	6,3	6,3
19 lähettänyt eteenpäin pol. viestiä/emailia	10,2	8,4
20 toiminnassa, jossa rikkoutui omaisuus	1,2	1,5
21 toiminnassa, jossa väkivaltaa poliiseihin	1,5	2,7
22 toiminnassa, jossa väkivaltaa vastustajiin	0,8	1,6
23 vallannut rakennuksia	1,6	5,0
24 tukkinut/vallannut katuja/rautateitä	3,5	2,7

* merkki viittaa toimintamuotoihin, joissa on vertailua vaikeuttavia kansallisia erityispiirteitä

TAULUKKO 2. Maakohtainen konventionaalinen poliittinen osallistuminen⁴.

KONVENTIONAALISEN POLIITTISEN OSALLISTUMISEN INDEKSI	Italia + 26	Saksa +17	Itävalta +14	Suomi +12	Slovakia -13	Viro -13	Ranska -14	UK -27

TAULUKKO 3. Maakohtainen epäkonventionaalinen poliittinen osallistuminen

EPÄKONVENTIONAALISEN POLIITTISEN OSALLISTUMISEN INDEKSI	Italia +50	Itävalta +30	Saksa +20	Ranska +19	Suomi +10	Slovakia -28	Viro -35	UK -62

On tärkeä tulos, että suomalaisnuoret löytävät vain harvoin paikkansa oikeiston ja vasemmiston perinteisistä jakolinjoista. Silti demokraattisten tapojen mukaiset poliittisen järjestelmän edustukselliset instituutiot ja poliittiset voimat (järjestöt, tilaisuudet, julkisuudet) mobilisoivat keskimääräistä paremmin myös nuoria suomalaisia. Suomen nuoret tuntevat ja ymmärtävät poliittisen järjestelmän toiminnan tavat ja ilmiöt suhteellisen hyvin, aivan kuten Saksan ja Itävallan nuoret. Sen sijaan vaali-into on Suomessa eurooppalaisittain heikkoa. Vaikka nuorten 18–30-vuotiaiden eduskuntavaaliinnostus näyttääkin meillä 2000-luvun vaaleissa kääntyvän nousuun (1999: noin 53 %, 2003: noin 54 % ja 2007 ennuste: 56 %, ks. Paakkunainen 2003 ja Peltolan artikkeli tässä kirjassa), jää suomalaisnuorten vaaliaktiivisuus noin 10 prosenttia Euroopan nuorten keskimääräisestä vaaliosallistumisesta.

Eurooppalaisessa vertailussa suomalaisnuoret (18–25-vuotiaat) kertoivat äänestäneensä vuoden 2003 eduskuntavaaleissa 59 prosenttisesti (kahdeksan maan keskiarvo oli 70 % ja toteutunut äänestysprosentti Suomessa oli 53–54 %), ja vuoden 2004 meppivaaleissa suomalaisnuorista äänesti ilmoituksensa mukaisesti 40 prosenttia (51 % kahdeksan maan keskiarvo). Tuloksen voi tulkita niin, että suomalaisnuorilla on monia äänestysvelvollisuuden maita mutkattomampi ja yksilöllisempi suhde vaaleihin. Korkean äänestysprosentin maissa nuoret pelailevat ja protestoivat hylätyillä äänillä, ja muutettuaan pois kotiperheidensä piiristä he jättävät usein äänestämisen. Meillä äänestäminen on enemmän oma valinta, ja sen suosio kasvaa iän ja perheellistymisen myötä. Kun moraalinen koodi äänestysvelvollisuudesta rapautuu, vapaaehtoinen ja yksilöllisempään valintaa perustuva äänestäminen nousee arvoonsa.

NUORTEN KEVYEMPI PUOLUESUHDE

Suomi on edelleen järjestöjen ja yhdistysten luvattu maa, mikä pätee myös nuoriin. Orga-

nisoituneen toiminta-aktiivisuuden huippuina nousevat yllättäenkin esiin uskonnollinen ja ay-aktiivisuus, luontoteemaa lähellä olevat yhdistykset, ihmisoikeus- ja hyväntekeväisyysjärjestöt sekä kulttuuri- ja urheilupyriinöt. Hyvätasoinen järjestäytyminen ammattiyhdistyksiin ei kuitenkaan merkitse nuorten poliittista toimeliaisuutta ay-kentillä: 15 prosenttia vastanneista nuorista oli jäsenenä maamme erittäin hyvin mobilisoituneessa ja yhtenäisessä ammattiliittoorganisaatiossa, neljä prosenttia oli osallistunut toimintaan viimeisen vuoden aikana ja puoli prosenttia toiminut vapaaehtoistyössä. (EU-YOUPART 2006.)

Silti puolueuskollisuus, yhdistysaktiivien määrä ja pitkäaikainen sitoutuminen kansalaisjärjestöihin ovat rapistuneet kaikkialla Euroopassa. Kehityssuunta koskee kaikkia ikäryhmiä, mutta erityisesti nuoria. Ikääntyviä ja harvalukuisia eliittejä sekä puoluedemokratian puutteita arvostellaan voimakkaammin muissa Euroopan maissa kuin Suomessa. Puolueilla ja niitä tukevilla, eri tavoin itsenäisillä poliittisilla nuorisojärjestöillä on suuria vaikeuksia – puoluedemokratia toimii huonosti parlamentaarisen demokratian runkona. Eurovertailussa suomalaisnuorista 1,9 prosenttia (kahdeksan maan keskiarvo 2,4 %) kertoi osallistuneensa puolueiden nuorisojärjestöjen toimintaan viimeisen vuoden aikana. Poliittisten puolueiden toimintaan osallistui Suomessa 2,9 prosenttia nuorista (kahdeksan maan keskiarvo 2,5 %). Tämän kirjan artikkeleita yhdistävä kyselyaineisto kertoo noin joka sadannen suomalaisnuoren olevan puoluetoiminnan jäsenyyden piirissä, lisäksi viisi prosenttia vastanneista ilmoittaa olevansa kiinnostunut puolueista ja niiden nuorisjärjestöistä ja haluaisi toimia niissä.

Puoluetoimintaa karsastetaan, mutta nuorten puolueallergia (Paakkunainen 1991) ei ole enää yhtä ehdotonta kuin 15 vuotta sitten. Vaikka nuorten perusarvio vaalidemokratiasta ja -puolueista on kriittinen (ks. Paakkunaisen ja Myllyniemen artikkeli tässä kirjassa), on eurooppalaisen vertailun mukaan selvää,

että moni nuori haluaa silti osallistua puolue-toimintaan esimerkiksi ehdokastukimuotojen, kampanjatoimien ja muiden puoluekontaktien välityksellä. Puoluesuhde ei ole *on/off*-suhde. Merkittävä osa nuorista on kiinnostunut myös yksilöllisesti valittavista poliittisen ryhmätöiminnan muodoista, vaikka puolueisiin ei haluta naulautua kiinni eliniäksi. Kaikki nuoret eivät enää moralisoi pelin politiikkaa tai ryhmävääntöjä, politiikan kaikkia kollektiivisia muotoja ja ryhmäkuria. Ilmiö on yksilöllistymiskehityksen ilmaus. Se näkyy siis myös nuorten puolue-suhteissa. Nuorten suhde poliittisiin ryhmiin, kollektiiveihin ja ryhmäkureihin muuttuu väljemmäksi ja asiakohtaisemmaksi. Sitoutuminen on kevyttä, nuoret antavat kollektiivisuudelle yksilölliset laatumääreet. Kun Leena Suurpää (1996) on kirjoittanut individualistisesta solidaarisuudesta, me kirjoitamme nyt – 10 vuotta myöhemmin – individualistisesta kollektiivisuudesta. Viimeksi mainittu voidaan tässä yhteydessä nähdä myös haasteena poliittisille voimille ja puolueille: osaavatko ne purkaa päätöksentekohierarkiaansa esimerkiksi nuorille individualisteille?

YKSILÖLLISYYDEN JA KOLLEKTIIVISUUDEN UUSI JÄRJESTYS

Suomessa ei hevin turvauduta väkivaltaisten mielenilmausten keinoihin puolue- ja kansalaistoiminnassa. Näin on, vaikka ääritöimien tehokkuus tukkoisen ja ikääntyneen demokration oloissa onkin ajatuksellisesti tuttua myös suomalaisnuorille. Laittoman toiminnan epäsuosio näkyy selvästi taulukossa 1. Sen sijaan nuorten moderni, yksilöllinen osallistumiskulttuuri nousee esiin. (Ks. taulukko 1 edellä ja EUYUPART 2006, aktiivisuutta jäsentävä faktorianalyysi; ks. myös Hoikkala & Salasuo toim. 2006.)

Politiikka ei ole kuollut nuorten keskuudessa, mutta monet politiikan instituutiot ja kollektiivit ovat menettäneet asemaansa poliittisena auktoriteettina ja toimintafoorumeina.

Yksilöllisemmät toimintamuodot ovat nousseet esiin. Ilmiö on tunnistettavissa 1980-luvulta saakka (esim. Jääsaari & Martikainen 1988; Pesonen 1958; Pesonen & Sänkiäho 1979; Paakkunainen 1991, 1993).

Suomalaisnuorten omat poliittiset symbolit, adressit, suorat yhteydet poliitikkoihin, nuorten omat julkisuudet sekä osallistuminen poliittisten kampanjoiden rahoittamiseen nousevat esiin myös eurovertailussa. Nuorten ”minun-omaehdokas” -puheet, epäviralliset yhteydet poliitikkoihin, painostuseleet, yleisönosasto- ja nettidemokratia-aloitteet korostuvat myös tämän artikkelikokoelman taustalla olevan kyselyn avovastauksissa. Nämä ovat keinoja, joiden avulla nuoret pyrkivät murtamaan edustuksellinen ja muodollisen demokration tukkoisuutta. Suomalaisnuorten halukkuus politikoida kuluttamalla on eurooppalaisessa vertailussa ainutlaatuista; tämä viittaa boikotteihin ja nuorten ostopäätöksiin, joiden taustalla on poliittista harkintaa. Kyse on elämänpolitiikasta. Toiseksi, Viron rinnalla ”Nokia-Wunderlandin” nuoret käyttävät internetin uusyhteisöllisyyttä hanakasti, myös poliittis-eettisesti. Verkossa käydään poliittista polemiikkia, vaihdetaan viestejä, kirjoitetaan juttuja, organisoidutaan ja allekirjoitetaan nettiadresseja. Netin rakenne on kansainvälinen, kansallisvaltion rajat ylittävä. (EUYUPART 2006; Yndigejn & Waara & Paakkunainen 2005; Hoikkala 2006.)

Tämän kirjan tekstejä yhdistävä kyselytutkimuksen aineisto (ks. esim. Peltolan artikkeli tässä kirjassa, taulukot 3–4) kertoo samaa. Kolmannes aineiston vastaajista (34 %) raportoi poliittisten asioiden ja arvojen vaikuttaneen heidän kuluttajavalintoihinsa (54 % on tässä välinpitämättömiä). Sama määrä (34 %) nuorista käyttää nettiyhteyksiä eettisten tai poliittisten sanomien välittämisessä (62 % ei käytä). Hiukan passiivisemmin tai informatiivisemmin netin poliittista arsenaalia hyväksikäyttävät ne nuoret (71 %), jotka saattavat ainakin kerran kokeilla niin sanottuja vaalikoneita omien vaaliehtokaiden valinnassa seuraavissa eduskuntavaaleissa

(vain 17 % ei varmasti kokeile vaalikoneita). Yli puolet nuorista (51 %) saattaa täydentää vaali- tai poliittikotietojaan vierailemalla ehdokkaiden nettisivuilla (30 % ei innostu asiasta).

POLITIIKAN HENKILÖITYMINEN

Suomi on edelleen puoluedemokratia. Puolueilla ja niiden eduskuntaryhmillä on lähes monopoli vaalivaihtoehtojen luomiseen ja parlamentaariseen vaikuttamiseen. Voi kysyä, kuinka suomalaisnuori yksilö suhtautuu puolueoimintaan. Miten edellä esiin nostettu avoimuus tai pelivara puoluepolitiikan suunnassa näyttättyy? Taulukko 4 ja kuvio 1 osoittavat kiinnostavasti, että puolueisiin sitoutumattomat nuoret tuntevat omakseen puolueoiminnan näkyvät yksilöt ja imagoit pikemminkin kuin itse puolueet instituutioina, aatteina ja toimintatapoina. Näin politiikka henkilöityy.

Nuoret ikäryhmät osaavat käyttää puolue- ehdokkaita ja -fraktioita hyväkseen poliittisissa valinnoissaan äänestäessään ja yhteyksissään poliittikkoihin. Melkein joka kuudes kymmenestä kyselyyn vastanneesta valitsee ehdokkaan ennen puoluetta (taulukko 4 alla). Vastaavasti melkein kolmannes ajattelee vaalikopissa puoluetta ennen ehdokasta. 1990-luvun alkuun verrattuna ehdokkaiden merkitys näyttäisi selvästi kasvaneen. Toisaalla puoluevaaliasetus on nyt monelle epäselvempi tai samantekevä; ”ei osaa sanoa” -vastaajien määrä on kasvanut.

Mitä nuoremmista ikäryhmistä on kyse, sitä enemmän valitaan vaalivaihtoehto ehdokkaan mukaan. Koulutuksen parantuessa ja nuorten poliittisen kiinnostuksen ja aktiivisuuden kasvaessa ehdokas jää hiukan enemmän taustalle, ja puoluekanta varmistuu. (Kuvio 1.)

Myös aineiston avovastaukset kertovat nuorten tuntevan puolueiden samankaltaistumisen, puuroutumisen keskustaan ja puolueiden sisäisten ehdokas- ja ryhmäkuntaerojen merkityksen kasvun. Puolueiden puheenjohtajat hehkuttavat onnistuneesti tai epäonnisesti puolueen imagoa julkisuudessa. Samalla tavoin karismaattiset ja särmikkäät poliitikot ja ehdokkaat muodostavat mediademokratiassa puolueiden sisäiset jännitteet ja ryhmät. Puolueiden sisäiset erot voivat olla suuremmat kuin puolueiden väliset.

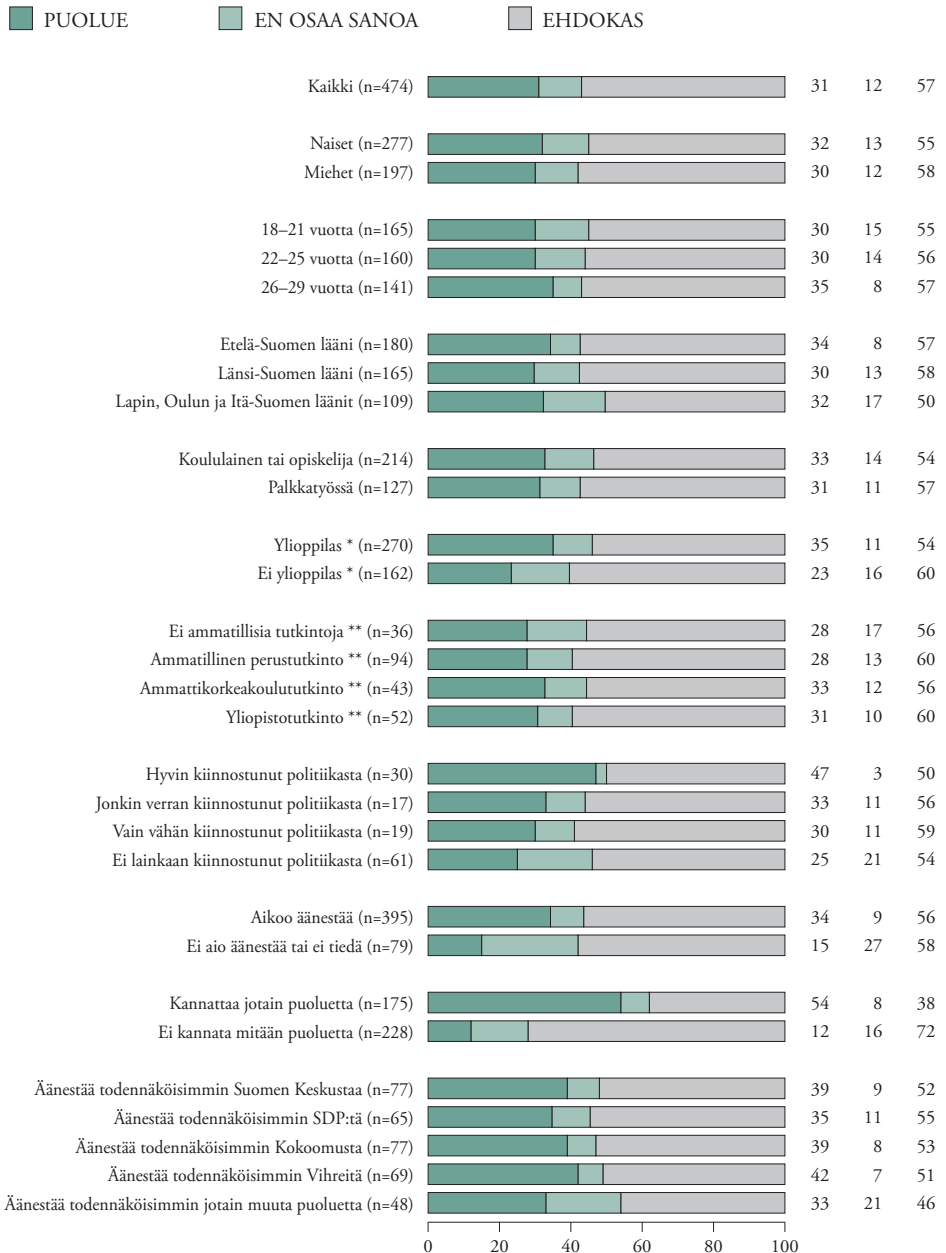
Nuorille tämä puolueiden sisäinen elämä ja avaruus on relevantti asia. He eivät lue puolue- ohjelmia vaan tunnistavat poliittiset vaihtoehdot henkilöivän median kautta ja aktivoituvat esimerkiksi presidenttivaaliehdokkaiden lumosta. Nuoret erottavat puolueet toisistaan huonosti (Jukarainen 2004, 158–168). Hämärtyminen juontuu puolue-elämän erojen kaventumisesta ja kaikkia miellyttävästä imagonrakentelusta sekä nuorten historiattomista, pirstoutuneista ja etäisistä puolueideologioita koskevista tiedoista. Monet uuden politiikan (ks. tarkemmin Peltolan artikkeli tässä kirjassa) asennejaot eivät välity vanhan oikeisto-vasemmisto-puoluejaon avulla.

TAULUKKO 4. Kumpi sinulle on tärkeämpi äänestyspäätöksessäsi, puolue vai ehdokas? (%)

		Nuorten aineisto 18–30 v. 2006	Nuorten aineisto 18–30 v. 1991 ⁵	Kaikki äänioikeitetut 2003 ⁶
Kumpi on tärkeämpi?	Puolue	31 % (148)	42 % (100)	49 % (500)
	Ehdokas	57 % (268)	53 % (127)	47 % (480)
	En osaa sanoa	12 % (58)	6 % (14)	4 % (41)
	Yhteensä	100 % (474)	100 % (241)	100 % (1021)

Kuvio 1. KUMPI SINULLE ON TÄRKEÄMPI ÄÄNESTYSPÄÄTÖKSESSÄSI, PUOLUE VAI EHDOKAS? (%)

* Vain ei-lukiolaiset ** Vain ei-opiskelijat lukuunottamatta yliopiston jatko-opiskelijoita

Pikemminkin esimerkiksi suvaitsevaisuuteen tai pluralismiin liittyvät poliittiset jännitteet määrittävät erilaisten ehdokkaiden kautta. Lähes kaikissa puolueissa on omat liberaalit tai punavihreät pluralistinsa ja ”tiukkaiponsa”, jotka varovat homoja, maahanmuuttajia ja kaikkia kansainvälisiä mielenosoittajia.

Seuraava kuvio 2 alleviivaa omalla tavallaan (yksilöllisen) ehdokasvalinnan vakavuutta. Valinta ei nuorten oman arvion mukaan ole pinnallinen. Se ei myöskään perustu puolueiden valmiiksi pureksiimiin asetelmiin. Poliittisen demokratian ja parlamentarismien yleiset ideat – ajatus ehdokkaiden kannanottojen, ideologian ja etu- sekä arvoja kanavoivien kykyjen keskeytyksestä (Jansson 1969, 64–85) – ovat etusijalla nuorten tuoreissa vastauksissa. Ideat näyttävät sopivan myös yksilöllisen valinnan perustaksi.

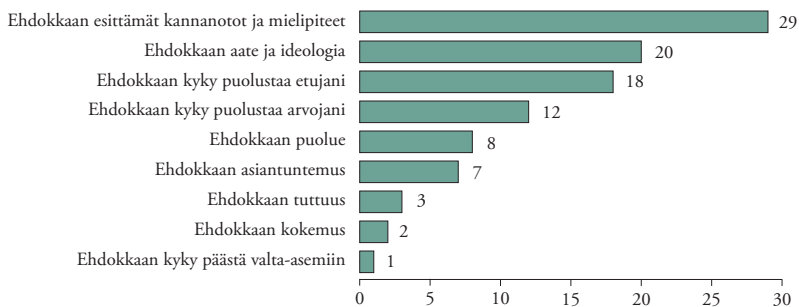
KANNATUSSUHDE

Kannatusuhde on jäsenyyttä ja tukemista väljempi sitoutumisen aste puoluetoiminnassa. Se on tärkeä linkki poliittisessa järjestelmässä. Kannattamansa puolueen kautta kansalainen voi ainakin kuvitella vaikuttavansa valtasuhteiden järjestelmässä. Toisaalta puolueiden ja niiden kannattajien kautta hallituksen ja eduskunnan toiminta saattaa tulla perustelluksi muille kan-

salaisille – organisoitujen ihmisryhmien kautta hallitaan kansalaisia demokraattisesti. Yli kolmannes (37 %) aineiston nuorista kannattaa tällä hetkellä jotain puoluetta (ks. taulukko 5). Puolet (48 %) esittää, että heillä ei ole mieltiettyä puoluetta, joka seitsemäs (15 %) pätkäilee puoluesuhteensa kanssa. Vaikka puoluetunukset eivät luo vahvaa nuorten kollektiivista identiteettiä ja erottautumisen kenttää, voi tulkita, että kevyelläkin puolueuskollisuudella on vaikutuksena poliittisen asennemaailman jäsentämisessä.

Nuoret ovat liikkuvia toimijoita kannatussuhteissaan. Enemmistö nuorista (57 %) saattaa vaihtaa kannattamaansa puoluetta vaalien välillä (taulukko 5). Joka viides kyselyn vastaaja (21 %) ilmaisee stabiilimpaa ja pidempiaikaisempaa suhdetta omaan puolueeseensa. Niistä nuorista, joilla on tällä hetkellä nimettävä puoluelojaliteetti, kolmasosa (32 %) voi – jos on tarvetta – vallan hyvin vaihtaa kannattamaansa puoluetta. Puolet (49 %) jotain puoluetta tällä hetkellä kannattavista nuorista ilmoittaa pitävänsä tiukasti kiinni valinnastaan. Kyselyn nuorista 18 prosentilla on vakainen puoluepartneri. Loput nuorista on sukua Jörn Donnerille, joka on monen nuoren metafora poliittisesta ja yhteiskunnallisesta riippumattomuudesta: yksilö

Kuvio 2. JOS ÄÄNESTÄT TAI VOISIT AJATELLA ÄÄNESTÄVÄSI EDUSKUNTAVAALEISSA, MIKÄ SEURAAVISTA EHDOKKAAN OMINAISUUKSISTA PAINAA VALINNASSASI ENITEN? (%)

voi vaihtaa elämänsä aikana monta kertaa työtä, vaimoa, maata ja puoluetta! Takinkääntämistä tai sen mahdollisuudesta on muotoutunut nuorten poliittinen valtakulttuuri.

Kannatussuhteiden liikkuvuus poliittisoi vaaleja. Muuttuvissa (vaali)suhdanteissa voi tapahtua suuria heilahduksia puolueiden tai niiden fraktioiden välillä. Monien tulkitsijoiden mukaan hyvin mobilisoitunut poliittinen Suomi oli joissain suhteissa aika tylsä; vasemmiston ja oikeiston voimasuhteet muuttuivat 1900-luvun alun valtiopäivistä 1970-luvulle vain joitakin prosentteja. Poliittikka oli sosiaalisen maailman kollektiivisen mobilisaation kuva, jota määrätietoisesti ehytettiin sisäisen ja ulkoisen tasapainon säilyttämiseksi. 2000-luvun nuoret eivät ole sitoutuneet tähän konsensukseen.

Tutkimuksen aineisto ja tiedot EUYOU-PART-hankkeesta nostavat kiehtovasti esiin nuorten joustavan yksilöllisen ja varovaisen asenteen puolue toimintaa kohtaan. Puolueuskollisia, politiikan kampanja- ja taustavaikeuttamisesta kiinnostuneita nuoria on paljon enemmän kuin tuo pari prosenttia. Puolueorganisaatioista on tässä aineistossa kiinnostunut 5 prosenttia vastaajista. Mutta onko puolueilla silmää rekrytoida teema- ja ehdokaskohtaisesti nuoria puolue toimintaan? Tuskin, sillä viime vuosikymmenien aikana puolueiden ydineliitit ovat harvalukuistuneet, mikä on eurooppalainen trendi. Puolueiden rahkeet eivät riitä teemakoh-

taiseen ja sisällölliseen dialogiin orastavia puoluelojaliteetteja herättelevien nuorten kanssa. Valmiit vaaliehdokkaat ja rivivaalityöntekijät ovat tervetulleita puolueiden riveihin. Puolueet ovat vaaliorganisaatioita, ne suunnittelevat tunnuksensa ja kampanjansa gallup tiedon ja mainostoimistojen esteettisen suunnittelun varassa. Vaalityö ei tarjoa pitkäjänteistä aikaa nuorten sosiaalistamiseksi puolueisiin. Presidentinvaalikampanjat muodostavat poikkeuksen. Esimerkiksi Tarja Halosen kampanjassa on ollut puolueisiin sitoutumattomia nuoria kampanjaaktiiveja. Heitä on lämmittänyt sosialidemokratiaa enemmän itse Halosen karisma ja hänen edustamansa asiat.

Yksilölliset, asia- ja teemakohtaiset politiikan harkinnan ja vastuullisuuden muodot kehittyvät nuorten keskuudessa. Nämä voivat yhdistyä esimerkiksi mediassa ja internetissä poliittisesti lämpimiin ja nopeasti muuttuviin aaltomaisiin keskusteluihin ja adresseihin, liikkeisiin, rintamiin ja viiteryhmiin. Tällöin myös puolueet, niiden aktiivit ja keskustelupalstat ovat mukana toimintapiirissä. Puoluepoliitikot voisivat tehdä paljon puoluedemokratian eteen asiakampanjoinneilla, tukiryhmien avaamisilla ja (vaali)projekteilla. Se, mitä nuoret odottavat, muodostuu asiakohtaisista projekteista ja teoisista: ”On osoitettava, että politiikalla on väliä ja seurauksia”. Luottamus ja innostus kasvavat, kun nuori huomaa, että hänellä on vaikutusta

TAULUKKO 5. Puoluekannatus ja sen pysyvyys. (%)

		Voin vaalien välillä hyvinkin vaihtaa kannattamaani puoluetta?			Yhteensä
		kyllä	en	en osaa sanoa	
Katsotko kannattavasi tällä hetkellä jotain puoluetta?	kyllä	55 32 %	86 49 %	33 19 %	174 (37 %) 100 %
	en	170 74 %	6 3 %	53 23 %	229 (48 %) 100 %
	en osaa sanoa	45 64 %	8 11 %	17 24 %	70 (15 %) 100 %
Yhteensä		270 57 %	100 21 %	103 22 %	473 (100 %) 100 %

esimerkiksi jonkun ehdokkaan läpiajamisessa eduskuntaan, nuori on yhteydessä valittuun edustajaan esimerkiksi paikallisissa tai lähipiirissä asioissa ja nuori näkee edustajan aktiiviset teot. Poliitiikan ohjelmallisuus ja puoluejulistukset saavat sisältöä, poliittisella toiminnalla on vaikutusta. Myös kannattajat ja riviedustajat ovat merkityksellisiä, kun haetaan puolueiden linjoja ja tasapainoratkaisuja. Toisella tasolla on kyse perusuottamuksesta julkisten poliittisten toimijoiden (vaali)lupausten suhteen. ”Lupausten pättämisen” kielikuva oli avovastauksissa yleisin peruste poliitiikan vieroksunnalle. Poliitikkojen iholle tuleva esiintymis- ja puhetapa ja turhat lupaukset ovat vaivanneet nuoria jo pitkään (Paakkunainen 1991).

Myös nuorten kuntavaalitutkimus (Paakkunainen & Myllyniemi 2005, 105–108) osoitti, että kunnanisäntien vallankäyttö, taloudellishallinnollinen jyrääminen, kaipaisi remonttia. Tarvitaan pieniä askelia. Sellaisia olisivat esimerkiksi kansalaiskontaktit, teemakohtaiset koulu- ja työpaikkaprojektit sekä poliitiikan peliä avaavat ja opettavat nuorisovaltuustot, kunhan ne tarjoavat todellista valtaa ja resursseja nuorten käytettäväksi. Puoluetoiminnan muodot voisivat itsessään yksilöllistyä ja avautua kunnan ja alueen asianosaisten aktiivisuudelle. Erityiset ja yleiset edut saataisiin tällä tavoin yhteisen monipolvisen polemiihin kohteeksi.

IHOLLE TULEVAT POLIITIKOT JA KRIITTISET NUORET

Seuraavan kuvion ensimmäiset väittämät näyttävän osuvan nuorten poliittisen identiteetin ydinkysymyksiin. Nuorten kannanotot vahvistavat tässä artikkelissa edellä esitettyjä väitteitä. Aineiston mukaan suomalaisnuoret määrittelevät itsensä yksilöllisesti vastuullisiksi toimijoiksi poliittisessa järjestelmässä.⁷ Tämän tutkimuksen kyselyn avovastaukset liittyivät edustukselliseen demokratiaan ja sen avaamiseen vallankäyttöratkaisuihin. Kuten Pia Lundbom ja Arto Lindholm osoittavat tässä artikkelikokoelmassa, nuoret eivät juuri usko vaikutus-

mahdollisuuksiinsa. Nuorten kokemus omasta ja ehdokkaiden asioiden työntö- ja ratkaisumomentista ovat heikkoja. Silti moni nuori tunnistaa poliittisen kansalaisroolinsa omien arkivalintojensa kautta. Neljä viidestä vastaajasta on valmis määrittelemään poliittisen ominaislaatunsa arkisten perusvastuiden kautta, nuoret ovat koulutus- ja työelämäratkaisuihinsa vaikuttavia poliittisia kansalaisia. Heillä on kuitenkin vaikeuksia laajentaa vastuunalaista toimintaansa puoluedemokratian ja vaalien suuntaan. Suomalaispoliitikot näyttäisivät turhanaikaiseksi osoittautuvan lupausretoriikkansa lisäksi puhuvan pehmeitä nuorille: kolme neljästä haastatellusta uskoo, että poliitikot pyrkivät miellyttämään kansalaisia liiaksi, heidän ei katsota esittävän tai uskaltavan pitäytyä periaatteissa, linjoissa tai omintakeisissa tulkinnoissa.

Aiemmin puhuttiin paljon siitä, kuinka poliitikot ovat vieraantuneet kansasta. Nykyongelma on se, että poliitikot tulevat ”liian lähelle” edustettavia, samalla tavalla kuin markkinatutkimusten viritämät mainoskampanjat. Poliitikoilta puuttuu etäisyys, halu ja kyky tehdä omia ja rivakkojakin tulkintoja edustettavien puolesta – se juuri olisi edustuksellisen demokratian poliittisen ilmaisuuden suola. Edustajan tulkinnat ja esitykset kansalaisille ja kansalaisten puolesta ovat jääneet sivummalle. Edustaja saattaa pyrkiä olemaan mahdollisimman samankaltainen edustettavan kanssa, vaikka edustajan tulisikin esittää vaihtoehtoinen todellisuuden tulkinta edustettavien julkisuudessa.⁸ (Ankersmit 2002; tulkinnasta, ks. Pekonen 2006.)

Puheiden ja tekojen ristiriita sekä poliitikkojen haluttomuus toimia yleisöä jakavien periaatteiden ja tunnusten puolesta on pääasiallinen kriittinen varaus puoluevaaleja kohtaan. Kun kysymyksenasettelu tarkentuu individualismin ja kollektiivisen puoluetoiminnan välisiin jännitteisiin ja vaalipuolueiden ohjelmien ”ukkoutumiseen ja akkautumiseen”, nuoret säilyvät kriittisinä ja tunnistavat puoluepelin suurten ikäluokkien asiaksi. Kolmasosa nuorista kuitenkin hämmentyy kysymysten edessä eikä halua

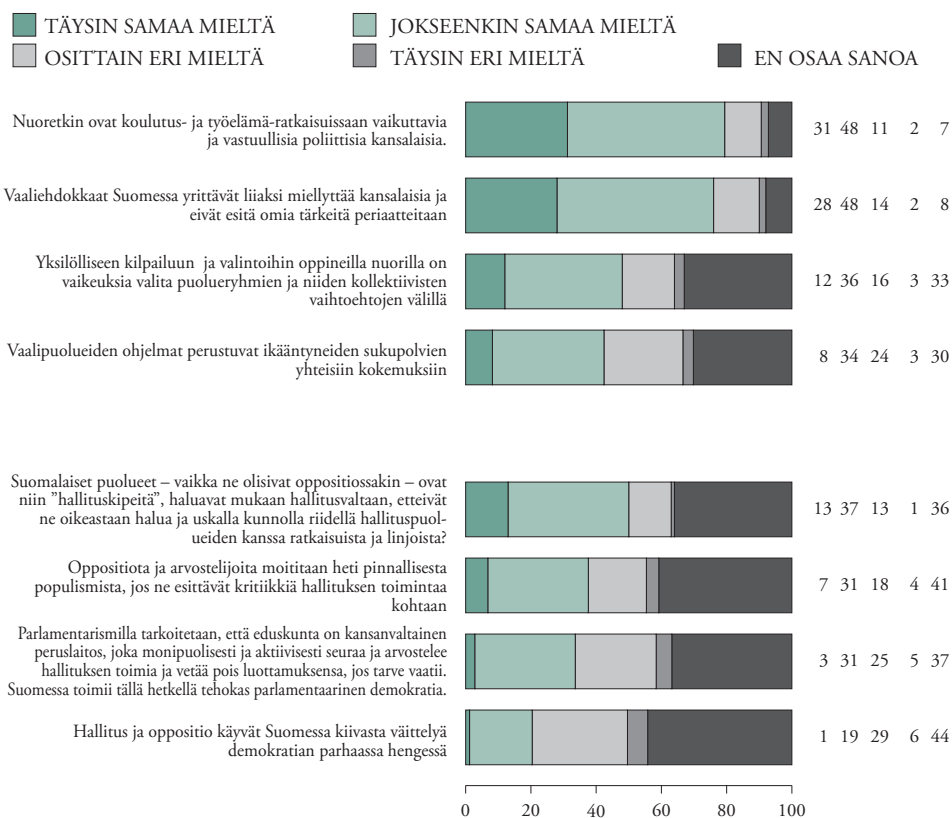
vastata niihin. Varsinkaan tämä osa nuorista ei liitä politiikan arvosteluun suurten ikäluokkien kykyyn monopolisoida puolue toiminta ja -ohjelmat omaan käyttöön. (Kuvio 3.)

Vielä suurempi epätietoisuus nousee esiin, kun nuorilta kysytään parlamentaarisen demokratian toimivuudesta (36–41 % ei osaa vastata, kuvion 3 toisen ryhmän kysymykset). Valtaosa vastaajista todistelee tässäkin puolueiden samankaltaistumista, niiden eroja hämärtävää hallituskipeyttä ja populististen leimojen käyttöä liian paljon asioita kyseenalaistavia puolue ryhmiä kohtaan. Parlamentarismien perusvastoituksen

periaatteen – hallituksen vastuun eduskunnan enemmistölle – tunnistaa tehokkaasti toimivaksi maassamme vain joka kolmas vastaaja. Hallituksen ja opposition väliseen poliittiseen ”sähköön” ja politiikkaa raikastavaan dialogiin uskoo vain viidennes kaikista vastaajista. Jälleen kolmannes suoralta kädeltä kieltää ajatuksen tästä parlamentarismin perusvoimasta.

Merkittävä osa nuorista kiistää tiukasti poliittisen järjestelmän toimivuuden. 61 prosenttia haastatelluista nuorista kirjoittaa avovastauksen kysymykseen ”Voitko vaalien ja edustuksellisen demokratian kautta vaikuttaa vallankäyttäjien

Kuvio 3. NUORTEN KANNANOTOT EDUSTUKSELLISTA DEMOKRATIAA JA PARLAMENTARISMIA KOSKEVIIN VÄITTEISIIN. (%)

tärkeisiin ratkaisuihin? Voitko perustella kantasi.” Nuorten arvostelun taustalla on aktiivista keskustelua ja argumentteja. 40 prosenttia vastauksen antaneista kiistää edustuksellisen demokratian reaalisuuden vallan. Joko poliittinen tai taloudellinen valtaeliitti käyttää todellista valtaa tai osaa supistaa parlamentaarisen vallan minimiinsä. Toisaalta kriittiset nuoret ovat oivaltaneet äänestämisen vaatimattomuuden ja hetkellisyyden; äänestämisen teko antaa vain häivähdyksen (Brotherus 1924) todellisesta vallasta. Paljon olennaisia ratkaisuja tapahtuu vaaliaktien ”tuolla puolen”. Valittu ehdokas saattaa pian unohtaa häntä äänestäneiden kannattajiensa asiat, ja uudet lojaliteetit ja oman edun hallituspelit alkavat hallita toimintaa. 60 prosenttia avovastauksen antaneista nuorista uskoo ehdokkaiden jatkuvaan vastuuseen, evästämiseen (esimerkiksi sähköpostein) ja julkisuuteen. Jollei ehdokas toimi lupauksensa mukaisesti, seuraavissa vaaleissa hänet pudotetaan edustajapaikaltaan. Poliitikoilla on näiden nuorten mukaan periaatteellista valtaa, jos he sitä haluavat käyttää – vastuu on myös aktiivisilla kansalaisilla ja kansalaisaloitteilla.

YKSILÖN SISÄISTETTY JA LUOVA VALTA

Myös valtakeskustelussa yksilöllisen pakkovalinnan ja portfoliosukupolven nuoret tunnistavat yksilöllisen itsekurin tason (kuvio 4). Valta toimii yksilöllisen eetoksen ja kurinalaisen ja hikisen työ- ja kouluarjen kautta: nuoret ovat onnistuneet päämäärätietoisessa valmistautumisessaan ja työeetoksessaan. Melkein puolet nuorista hahmottaa vallan produktiivisena, hyödyllisenä asiana. Tällöin se näyttäisi liittyvän juuri vallan luovuuteen, aktiivisten ihmisten aloitteellisuuteen ja kiehtoviin peleihin. Olemalla vallanalainen voidaan edistyä erilaisissa tiedollisissa, teknisissä, taloudellisissa ja kulttuuris-poliittisissa projekteissa. Vastajat hyväksyvät hiukan niukemmin ajatuksen valasta näkymättömänä kasvatusvaltana. Nuoret kokevat olevansa tietoisia sisäistetyistä vallasta;

näkymättömästä vallasta puhuminen ei ole kaikkien aktiivisesti asiaa pohtivien nuorten mieleen. Kun valta henkisenä kanttina, tiedon tuottamisena tai esimerkiksi työnjakona on tuottavaa ja hedelmällistä, sitä ei myöskään nähdä kielteisenä eli läpeensä sellaisena järjestyksenä tai ihmisten välisenä suhteena, joka pitäisi purkaa tai josta tulisi vapautua. (Vrt. Foucault modernista vallasta 1998, 8–114; 2005, 257–272.)

Tässä mielessä on erityisen kiehtovaa nähdä, että kaksi kolmasosaa kaikista kyselyyn vastanneista uskoo, että valtaa voi käyttää likaamatta käsiään. Valtaa ei yksipuolisesti moralisoida, vaan se on osa luovaa käyttökieltä ja asioiden ja tavoitteiden tuottamista. Samaan aikaan nuoret ovat melkein yhtä selvällä voimalla valmiita kuvaamaan myös vallankäytön likaiset puolet ja peliaspektit. Kuten viime vuosien nuorisokyselyjen politiikkakäsitykset (Paakkunainen 1991, 2003; EUYUPART 2006; Paakkunainen & Myllyniemi 2004), niin myös valta-ajatukset menettävät yleispevevyytensä ja mustavalkoisuutensa. Poliitiikalla ja vallalla on monet kasvot – likaisesta ja yksipuolisen alistavasta vallankäytöstä luovan, ristiriitatietoisen ja idealistisen käsitteen suuntaan. Nuorilla voi vallan tyyppistä, tilanteesta ja vastavallasta riippuen olla hyvinkin erilaisia valtakäsityksiä – samaan aikaan ristiriitaiset vallan analyysit ja käsitteet saattavat olla nuorten käytössä. Valta ja aktiivinen politiikka sen kentillä voivat sysätä asioita liikkeelle ja saada aikaan uusia voimasuhteita ja ratkaisuja. Puolet kantaa ottavista vastaajista uskoo, että vallan maailmassa käydään kiehtovia pelejä. (Kuvio 4.) Vallan kentät eivät muodostu vain talouden ja politiikan pelimerkeistä ja paikoista. Medialla näyttäisi olevan paljon – institutionaalisen demokratian rinnalla suhteellisesti eniten – valtaa (ks. Paakkunaisen ja Myllyniemen artikkeli tässä kirjassa): vallan läpinäkyvyys sekä sen esittäminen ja tulkinta julkisuudessa ovat osa vallankäyttöä ja sen areenaa.

SUKUPOLVIKAMPAILU OSANA ARKEA – PREKARIAATTI KUTSUU

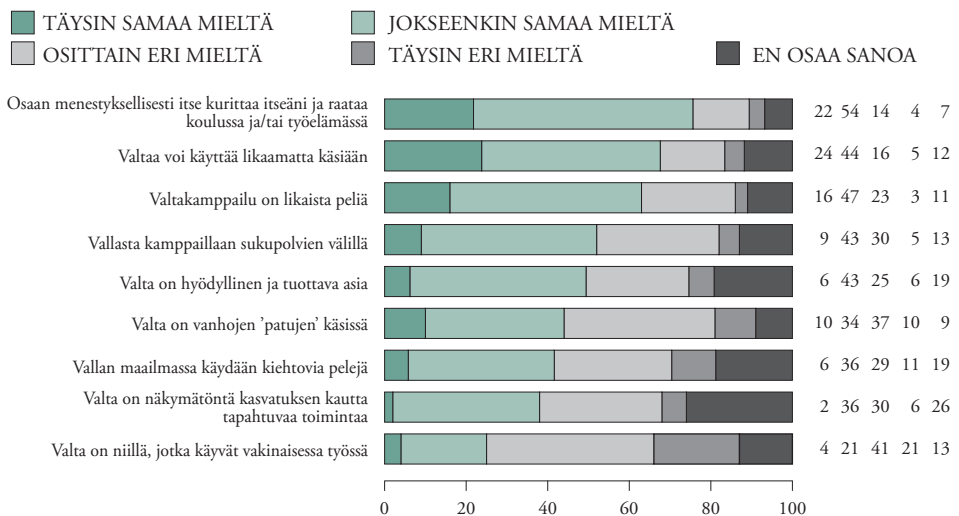
Sukupolvien välinen valtakamppailu näyttää nousevan nuorten arkiseen kokemuspiiriin. Yli puolet vastaajista uskoo tähän⁹. (Kuvio 4.) Hiukan pienempi osuus (44 %) vastaajista on valmis paikantamaan vallan nimenomaan ”vanhojen patujen käsiin”. Tulos osuu yksiin aiemman nuorten tukeman väitteen (42 %) kanssa, jonka mukaan vaalipuolueiden ohjelmat näyttäisivät perustuvan ikääntyneiden sukupolvien yhteiseen kokemukseen. Suurten ikäluokkien valta jäsentyy kuitenkin poliittisesti itsenäistynyttä mahtia selkeämmin – vain 13 prosenttia vastaajista ei halua tai osaa vastata asiaa koskevaan kysymykseen (30 % vierastaa kysymystä poliittisesta sukupolvivallasta). Hanna Wass on tässä artikkelikokoelmassa (taulukko 2) lukenut tarkasti avovastauksia kysymykseen ”Nuoret eivät käy äänestämässä yhtä todennäköisesti kuin heitä vanhemmat. Mistä tämä mielestäsi johtuu”. Lähes kaikki nuoret vastasivat kysymykseen ja yli 60 heistä (15 % vastanneista) liitti selityksen sukupolviongelmiiin – pääasiallisesti tulkintaan

sukupolvikuilusta ja ehdokkaista, jota eivät aja nuorten asioita. Sukupolvikeskustelu on siis käynnissä.

Sukupolvien välinen poliittinen vääntö ja rintamajako heijastuvat suoraan poliittisten vaatimusten ja tunnusten tasolla (kuvio 5). Kuusi kymmenestä nuoresta (60 %) vaatii suoraan, että suurten ikäluokkien etuuksiin tulee koskea ja näin turvata nuorten edut (25 % ei allekirjoita väitettä). Valtaosa aineiston nuorista (77 %) pelkää eläkepommia ja maksuvastuita, jollei vanhempien ikäluokkien eläkkeiden maksustustapoja muuteta (22 % vastustaa teesiä). 70 prosenttia nuorista hyväksyy valtopoliittisen teesin, että he joutuvat kärsimään pätkä- ja osapäivätyön haitoista, koska heillä ei ole vahvoja järjestöjä ja valta-asemia. (Kuvio 5.)

Valtakeskustelua käydään nuorten keskuudessa myös aktiiviväestön (kokopäivätyö), osapäivätyöllisten ja työttömien välillä. Osittain tämä jännite myös samastuu edelliseen sukupolvien väliseen sosiaaliseen kaunaan ja poliittiseen mittelöön. Joka neljäs hyväksyy ja lähes kaksi kolmannesta hylkää väitteen, että

Kuvio 4. NUORTEN KANNANOTOT VALTAA KOSKEVIIN VÄITTEISIIN. (%)

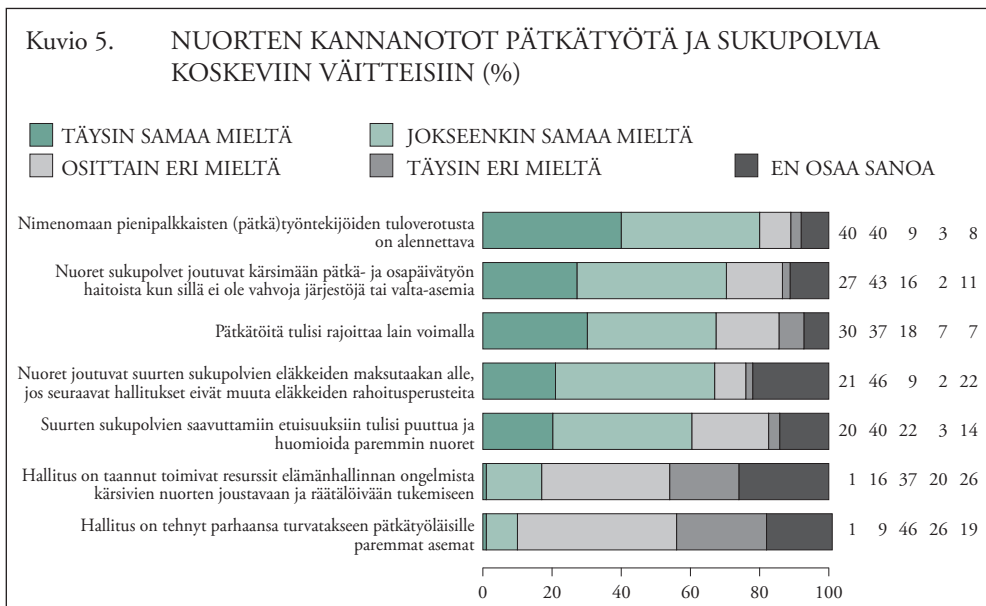
valta keskittyisi vakinaisesti työssä käyville ihmisille. (Kuvio 4.) Valtakeskustelua ratkaisevasti selvemmin poliittiset prekariaatin (pätkätyötä tekevien) etutunnukset nousevat huomattavaan suosioon. Yksi kaikkein vahvimmista nuorten (vaali)tunnuksista onkin: ”Nimenomaan pienipalkkaisten (pätkä)työntekijöiden tuloverotusta on alennettava”. Kahdeksan kymmenestä nuoresta (80 %) kannattaa vaatimusta ja 12 prosenttia kiistää sen. (Kuvio 5.)

Vastaavasti kaksi kolmesta nuoresta on valmis yhtymään banderollin ”Pätkätoitä tulisi rajoittaa lain voimalla!” vaatimukseen. Saman tien hallitus saa nuorilta madonluvat pätkätyöläisten aseman parantamisesta – vain joka kymmenes antaa toimeenpanovallalle myönteistä palautetta. (Kuvio 5.) Hallitus- ja nuorisopoliittiset ohjelmat ovat pitkään tavoitelleet syrjäytymisen vaarassa elävien nuorten yksilöllisen auttamisen muotoja ja luvanneet tälle työlle resursseja. Nuoret saivat eteensä kyselylomakkeen väitteen ”hallitus on taannut toimivat resurssit elämänhallinnan ongelmista kärsivien nuorten joustavaan ja räätälöivään tukemiseen”. Joka

viides (26 %) ei oikein mieltänyt kysymystä harkinnanvaraisesta ja yksilöä kunnioittavasta sosiaalipolitiikasta. Sen sijaan 57 prosenttia arvostelee vallanpitäjiä ja kiistää väitteen, 17 prosenttia on tyytyväisiä. Hallituksen saama kritiikki pätkätyö- ja köyhyyspolitiikassa on relevantti tutkimuksen tulos.

POLITIikka, VALTA JA SUKUPOLVI MONIMUUTTJATARKASTELUSSA

Seuraavassa faktorianalyysissä pyritään hahmottamaan yhteyksiä poliittisen vallan, sukupolvien ja sukupolvietujen välillä. Niitä löytyy, mutta faktorit rakentuvat kuitenkin enemmän valtaa, sukupolvia ja etuja erikseen koskevien ja kanavoivien keskusteluiden ja muuttujien varaan. Kaikkein vahvimmaksi faktoriksi (I, ks. taulukko 6 alla) aineistossa nousi *patusukupolven ja puoluekokemuksen tuottaman vallan arvostelu*. Ulottuvuudella yhdistyvät vallan (resurssien, positioiden) ja poliittisten kokemusten tuottamien puolueasemien yhteys; vaalipuolueet pitävät yllä suurten ja vanhojen polvien saavutettuja etuja. Tiukka ja moralisoiva – ja tässä suhteessa

poliittisesti aika militantti – sukupolvikanta elää erityisesti määräaikaisissa suhteissa työskentelevien nuorten ja harvemmin, jos koskaan, äänestäneiden keskuudessa. Ryhmä on näin konventionaalinen poliittisen järjestelmän ”ulkopuolinen”. Ammattioppilaitoksissa ja yliopistoissa opiskelevat pikemminkin kiistävät moraalis-poliittisen patusukupolven olemassaolon. Poliittisen ryhmäkannan ilmoittaneiden aktiivisten nuorten keskuudessa näyttäisi siltä, että nimenomaan Vihreiden kannattajat pelkäävät patusukupolven itsekkyyttä ja riskiyhteiskunnallista sokeutta. Kokoomuksen kannattajanuoret eivät hahmota dramaattista jännitettä sukupolvien valta- ja puolueasemien välillä.

Yksilövalintojen ja ryhmäkurillisten puolueiden välinen jännite (faktori 2 taulukossa 6) alleviivaa yksinkertaisesti individualistisen ja kollektiivisen osallistumistavan eroa ja nuorten individualistista eetosta. Määräaikaisten työntekijöiden rinnalla nimenomaan luokattoman ja yksilöllistä pärjäämistä korostavan lukion oppilaat näyttävät kokevan yksilövalinnan tuskia puoluevaaleissa. Ammattioppilaitoksissa ja -korkeakouluissa opiskelevat ja osa-aikaiset vakituiset työntekijät eivät yksilöllisen ja kollektiivisen kynnystä näe isona ongelmana. SDP:n ja Kokoomuksen nuoret kannattajat haluavat tai osaavat katsoa ryhmäkurillisten osallistumisongelmien yli ja löytävät näin aika sutjakkaasti ryhmäpolitiikan.

Nuorten ja suurten ikäluokkien välinen sosiaalinen ja poliittinen etukamppailu (faktori 3 taulukossa 6) kärjistyy saavutettuja etuuksia, eläkepommia ja pätkätyöläisten (järjestäytymis)ongelmia koskeviin teemoihin. Vähemmän koulutietä käyneet ja vaaleissa nukkujat näyttävät nostavan sukupolvien edut ristiriitojen kohteeksi. Hyvin koulutetut ja toisaalla aktiiviset äänestäjät eivät dramatisoi sosiaalis-poliittisia sukupolviriitoja. Vihreät nuoret korostavat sukupolviristiriitaa tässäkin; näin vihreiden ajatukset politiikan painopisteen siirtämisestä lapsiin ja nuoriin (jopa lapsien

äänien käyttönotolla) saa kannattajien suunnasta tukea. Keskustan nuorten kannattajien keskuudessa ei elämöidä sukupolvidebateilla, yhteiskunnalliset eturistiriidat löytyvät muualta kuin sukupolvien välistä.

Valta tuottavana, kiehtovana ja aktiivisesti työelämässä mukana olevien pelinä nousee faktoriksi (faktori 4). Se ei tarkoita niinkään nuorten itseymmärrystä vallan pelureina vaan kuvastelee sitä, miten nuoret peilaavat aktiiviväestön mahdollisuuksia käyttäen luovasti valtaa. Erilaisissa määräaikaisissa työsuhteissa olevat nuoret tukevat faktorin kielikuvaa innovatiivisesta pelaamisesta. Näyttäisi myös siltä, että nuoret miehet, ylioppilastutkinnon suorittaneet ja vaalipuoluepolitiikassa aktiiviset aineiston suomalaisnuoret mieltävät aktiiviväestön valtapelin erityisen merkityksellisenä. Isojen porvarillisten puolueiden kannattajat yhtyvät – tavoittelemiensa arvojen mukaan – ajattelutapaan. Sen sijaan täysipäiväiset ja vakinaiset työntekijänuoret – joiden valtaa faktorin ulottuvuus tavallaan nostaa esiin – eivät lainkaan innostu asiasta.

Hallitus syrjäytyneiden ja pätkätyöläisten tukijana (faktori 5) ei ole myöskään (ominais)arvoltaan erityisen vahva faktori, mutta se jakaa nuoria 2000-luvun huono-osaisuuden saaman kohtelun osalta. Myötämielisimmin faktorin perusväitteisiin hallituksen sosiaalisesta nuorisopolitiikasta suhtautuvat jälleen isojen porvarillisten puolueiden kannattajat, muut kuin ylioppilaat sekä lukiossa ja ammattioppilaitoksessa opiskelevat ja täysipäiväisesti, mutta määräaikaisesti, työskentelevät nuoret. Penseimmin ajatukseen sosiaalisesti onnistuneesta hallituspolitiikasta suhtautuvat vaaleissa kaikkein varmimmin nukkuvat ja puolueensa valinneista aktiiveista SDP:n ja Vihreiden kannattajat.

Ajatus työssä ja koulutuksessa hankittavasta aktiivisesta poliittisesta kansalaisuudesta ja onnistuneesta itsekurillisuudesta (faktori 6) tukee vahvasti ajatusta pakkoyksilöllisen nuorisopolven kansalaisuudesta. Ei olekaan yllätys, että naiset, yliopisto-opiskelijat ja SDP:n kannatta-

jat uskovat ammatin ja tietotaidon tavoittelun merkitykseen ja politiikkaan. Tiedollinen ja ammatillinen itsellisyys antaa tilaa ammatin autonomialle ja sen poliittiselle harkinnalle. Miehet, ei-opiskelevat (suorittavaa työtä tekevät) ja vaaleissa selvästi passiiviset nuorisoryhmät eivät itsekurillisen yksilön yhteiskunnalliseen vastuuseen ja vahvaan kansalaisuuteen usko.

SUKUPOLVIEN VÄLINEN KAMPPAILU

Sukupolvien välinen valta- ja poliittinen etukamppailu (faktorit 1 ja 3) nousee vahvasti esiin valitussa analyysitavassa. Moralistisesti painottunut 'patusukupolven' arvostelu ja sukupolvittai-

sesti jäsentynyt poliittinen etukamppailu jäävät vahvimmin poliittisesti passiivisten ja vähän kulttuuripääomaa omaavien nuorten ilmaisen varaan. Työntekijät ovat enemmän ärsyyntyneet 'patusukupolven' yhteiskunnallisesta ja poliittisohjelmallisesta vallasta. Nuorten valintavaikkeudet (faktori 2) kollektiivien – puolueiden ja kolmi-kannan – rakentamassa poliittisessä järjestelmässä nousevat esiin, mutta ne eivät jäsenyys sukupolvi- tai huono-osaisuuskustelun osaksi (vain yksi muuttuja latautuu). Hallituksen politiikan epäosialaisuus nousee odotetusti myös nuoria jakavana politiikan ulottuvuutena esiin (faktori 5). Myös sen rinnalla hiukan yllättävästi aktiivi-

TAULUKKO 6. Nuorten kannanotot valtaa, yksilöllistymistä ja (sukupolvi)politiikkaa koskeviin väitteisiin. Rotatoidun faktorimatriisiin ja faktoripistemäärien keskiarvojen tarkastelun yleisesittelyä¹⁰. (Taulukko jatkuu seuraavalle sivulle.)

Faktori 1. 'Patusukupolven' ja puoluekokemuksen tuottaman vallan arvostelu	Faktori 2. Yksilöllisten valintojen ja ryhmäkurillisten puolueiden ristiriita	Faktori 3. Nuorten ja suurten sukupolvien välinen poliittinen eturistiriita	Faktori 4. Valta hyödyllisenä ja kiehtovana aktiiviväestön pelinä	Faktori 5. Hallitus syrjäyteneiden ja päätöksentekijänä	Faktori 6. Yksilöllisesti itsekurillinen ja ammattiratkaisuissaan poliittisesti vastuullinen nuorisoso
Valta on vanhojen 'patuskupolven' käsissä ja valtakamppailu on liikaista peliä sukupolvien välillä; samalla vaalipuolueiden ohjelmat perustuvat ikääntyneiden sukupolvien yhteisiin kokemuksiin.	Yksilölliseen kilpailuun ja valintoihin oppineilla nuorilla on vaikeuksia valita yhtenäisin ja ryhmäkurillisin tavoin toimivien puolueiden välillä.	Suurten sukupolvien saavuttamiin etuisuuksiin tulisi puuttua ja huomioida paremmin nuoret, jotka joutuvat juuri suurten sukupolvien eläkkeiden maksutaakan alle, jos seuraavat hallitukset eivät muuta eläkkeiden rahoitusperusteita; samalla nuoret sukupolvet joutuvat kärsimään päätöksentekijästä, kun niillä ei ole valta-asemia.	Valta on hyödyllinen ja tuottava asia, sitä on varsinkin vakinaisessa työssä käyville ja sen maailmassa käydään kiehtovaa peliä.	Hallitus on taannut toimivat resurssit elämänhallinnan ongelmista kärsivien nuorten joustavaan ja räätälöivään tukemiseen ja se on tehnyt parhaansa turvataksaan päätöksentekijänsä asemat.	Nuoretkin ovat koulutus- ja työelämäratkaisussaan vaikuttavia ja vastuullisia poliittisia kansalaisia ja osaavat yksilöinä menestyksellisesti kurittaa itseään ja raataa koulussa ja/tai työelämässä.

Faktori 1.	Faktori 2.	Faktori 3.	Faktori 4.	Faktori 5.	Faktori 6.
Ominaisarvo 2,59	Ominaisarvo 1,77	Ominaisarvo 1,25	Ominaisarvo 1,14	Ominaisarvo 1,09	Ominaisarvo 1,04
Kumulatiivinen selitysaste 17,27	Kumulatiivinen selitysaste 29,05	Kumulatiivinen selitysaste 37,38	Kumulatiivinen selitysaste 44,98	Kumulatiivinen selitysaste 52,04	Kumulatiivinen selitysaste 58,98
Väitelauseiden hyväksyjät ovat - ei opiskelevia - palkkatyön tekijöitä, eritoten täysipäiväisiä, mutta määräaikaista työntekijöitä - ei-äänestäviä - Vihreiden kannattajia Väitelauseiden kiistäjät ovat - yliopisto- ja amm.oppilaitoksissa opiskelevia - varmasti äänestäviä - Kokoomuksen kannattajia	Väitelauseiden hyväksyjät ovat - lukiolaisia - täysipäiväisiä, mutta määräaikaista työntekijöitä Väitelauseiden kiistäjät ovat - amm.opilaitoksissa ja -korkeakouluissa opiskelevia - osa-aikaisia, mutta vakinaisia palkkatyön tekijöitä - SDP:n ja Kokoomuksen kannattajia	Väitelauseiden hyväksyjät ovat - ei-ylioppilaita - ei-äänestäviä nuoria - Vihreän liiton kannattajia Väitelauseiden kiistäjät ovat - ylioppilaita - yliopisto-opiskelijoita - luultavasti äänestävät - Keskustan kannattajia	Väitelauseiden hyväksyjät ovat - miehiä - ylioppilaita - varmasti äänestäviä - jotakin puoluetta tällä hetkellä kannattavia - eri tavoin määrääkäisesti työskenteleviä - Kokoomuksen ja Keskustan kannattajia Väitelauseiden kiistäjät ovat - naisia - ei-ylioppilaita - ei-äänestäjiä - nuoria, jotka eivät nyt kannata mitään puoluetta - täysipäiväisiä vakinaisia työntekijöitä	Väitelauseiden hyväksyjät ovat - ei-ylioppilaita - lukiossa ja amm.opilaitoksissa opiskelevia - täysipäiväisesti mutta määräaikaista työskenteleviä - Keskustan ja Kokoomuksen kannattajia Väitelauseiden kiistäjät ovat - ylioppilaita - ei-äänestäviä - SDP:n ja Vihreiden kannattajia	Väitelauseiden hyväksyjät ovat - naisia - yliopisto-opiskelijoita - SDP:n kannattajia Väitelauseiden kiistäjät ovat - miehiä - ei-opiskelevia - ei-äänestävät

väestön kiehtova valtapeli kiinnostaa ja jakaa nuoria (faktori 4) – myös puoluepoliittisesti. Aineiston passiivisista ja vähemmän kulttuuripääomaa omaavista sekä miehisistä ryhmistä muotoutuva osa aineiston nuorista kiistää myös yksilöllisen ja itsekurillisen eetoksen ammatin, koulutuksen ja elämänpolitiikan maailmassa (faktori 6).

Nuoret eivät kiistele vain sukupolvittaisesta vallasta tai sukupolvisopimuksen rikkoontumisesta ja hallituksen suhteesta siihen. Ne käyvät polemiikkia myös yksilöllisen vallan ja osallistumistavan mahdollisuudesta. Yksilölliset resurssit ja näille avoimet vallan kanavat ovat kamppailun

asioita ja niukkoja resursseja. Yksilöityneessä yhteiskunnassa yksilölliset kompetenssit ovat myös kamppailun kohde ja arena.

LOPUKSI: KAIROS

Kari Palonen on kirjoittanut poliittisesta kairos-tilanteesta (Palonen 2006, 64–77). Kairos viittaa kreikkalaiseen kaljuun jumalattareen, joka riensi ihmisten ohi, jollei hänen otsakiehkurastaan saatu kiinni. Poliitikassa kairos viittaa ohimenevään, poliittisesti hyväksikäytettävän aikaan – ja jollei sitä tunnisteta, se valuu ohi. Artikkelin aihepiiri on tiivistettävissä tällaiseen näköalaan. On kyse tihtyvästä sukupolvikamppailusta. Tämän

tekstin empiiriset analyysit kertovat nuorten omasta politiikasta, joka ei löydä selvää vasta-kaikua poliittisen eliitin ja puolue-eliittien työjärjestyksistä. Nuorten yksilöllinen ote ei pääse esiin. Nuorille on ominaista etsivä, poliittisten voimien kesken sukkuloiva ja puolueuskollisuuksia vaihtava, kokeileva eettis-poliittinen mieli. Nuoret sitovat toisiinsa toimintatapoja ja vallan innovatiivisia kulttuureja, jotka yleensä käsitetään toisensa poissulkevinä: he yhdistävät ”egoismin ja altruismin, itsetoteutuksen ja aktiivisen myötätunnon”. Puolueet edustuksellisen demokratian muodollisina instituutioina näyttävät nuorten kannalta jopa zombie-instituutioina. Ne ovat puoliksi kuolleita mutta joissain suhteissa kuitenkin eläviä ja haastavia (Beck & Gernsheim-Beck 2002).

Myös sukupolvien välinen etukamppailu nousee analyysissä selvästi esille. Kuusi kymmenestä nuoresta vaatii suoraan, että suurten ikäluokkien etuuksiin tulee koskea ja näin turvata nuorten edut. Seitsemän kymmenestä nuoresta hyväksyy teesin, että nuoret joutuvat kärsimään pätkä- ja osapäivätyön haitoista, koska heillä ei ole vahvoja järjestöjä ja valta-asemia. Poliittiset prekariaatin (pätkätyötä tekevien) etutunnukset saavat suuren suosion. Jos kyselyn tuloksista rakentaa vaalitunnuksia nuorten sukupolvipolitiikalle, ainakin seuraava vaatimus on relevantti: ”Nimenomaan pienipalkkaisten (pätkä)työntekijöiden tuloverotusta on alennettava!”. Kahdeksan kymmenestä kyselyyn vastanneista nuorista kannattaa sitä.

Artikkelin alussa kysyimme, johtaako yksilöllistynyt yhteiskunta kansalaisuuden rapautumiseen. Vastauksemme on seuraava. Suomalaisnuorten maailmankuva aukeaa nykyisin yksilöllisesti; elämässä menestyminen ja siinä epäonnistuminen on paljolti yksilöstä itsestä kiinni. Yhteiskunta on yksilöllistynyt, mutta samalla yksilöllistävää – riskit kannetaan Suomessa viime kädessä itse ja yksin. Kaikilla ei ole yhdenvertaisia pääomia oppia valitsemaan oikein ja kykyä ilmaista yksilöllistä ainutkertaisuutta elinaikaisen pärjäämisen foorumeilla. Nuoret sukupolvet ja

kautuvat portfolioiden ja osallistumiskulttuurien tasolla modernisaatiovoittajiin ja -häviäjiin (Lash 1990). Tilanne ei kuitenkaan näytä johtavan poliittisen kansalaisuuden rapautumiseen. Kyselyyn vastanneet nuoret määrittelevät itsensä yksilöllisesti vastuullisiksi toimijoiksi poliittisessa järjestelmässä. Vastuu lähtee koulutuksen ja työn taidoista ja valinnoista.

Tällaiset tulokset antavat mahdollisuuden aistia kairoksen merkkejä. Enemmänkin – sukupolvikamppailu voi luoda avoimen poliittisen tilanteen, jossa sukupolvikysymykset ovat keskustelun keskiössä. Se edellyttää, että nuoret osaavat ajaa omalla yhteistoiminnallaan yksilöllisen sukupolven etuja, onnistuvat uusimaan toimintatapoja ja nostamaan asioita osaksi politiikan organisaatioita. Samalla yksilöllisen pakkovalinnan sukupolven on ratkaistava ja rauhoitettava sen sisäistä, kalvavaa kahtiajakoa.

Keski-ikäisinä nuorisotutkijasetinä ehdotamme yksilöllisen sukupolven nuorille: valloittakaa jo vihdoin jokin vähintään keskisuuri puolue.

VIITTEET

- 1 Yksilöllisen valinnan ja vastuun näkökulma näyttäisi vahvistuvan myös survey-tutkimusten perustarkasteluissa jo 1990-luvun lopussa (ks. Saarela 1999). 1980-luvun alussa (Helsingin Sanomat, kuukausiliitteen tutkimus, helmikuu 1980) vähän yli 80 prosenttia nuorista uskoi, että ihmisen elämä ja menestys ovat enemmänkin kiinni yksilöstä eikä niinkään yhteiskunnallisista olosuhteista.
- 2 Vuonna 2005 suoritetussa kyselyssä nuorista reipas enemmistö uskoi, että ”kaikilla on oma portfolionsa, se ei ole yrittäjien yksinoikeus” ja lähes puolet kyselyyn vastanneista uskoi, että ”yrittäjiä ja aktiivisia kansalaisia kasvaa samoilla menetelmillä” (yli kolmannes jossain määrin kiisti ajatuksen). (Paakkunainen 2006.)
- 3 Vuosina 1945–1950 syntyneet määritellään tässä suu-riksi ikäluokiksi.
- 4 Osallistumisindeksitalukot 2 ja 3 on laadittu siten, että kansalliset erot muodostuisivat mahdollisimman selviksi. Osallistumistavat (Q13 – kysymyspatteri, ks. EUYROUPART 2006) voidaan helposti jakaa kahtia konventionaalisiin (vaali-, puolue- ja järjestöaktiivisuus, ”vanha politiikka”) ja epäkonventionaalisiin (yksilölliset ja radikaalit epäviralliset toimintatavat, ”uusi politiikka”) osallistumistapoihin. Kun jokin maa on aktiivisin jossakin osallistumuudossa, se saa neljä plus-pistettä, toiseksi aktiivisin kolme ja niin edelleen, viides maa saa

- yhden miinuspuolesta ja kaikkein passiivisin maa saa puolestaan neljä miinuspuolesta.
- 5 Vertailutieto Pesonen & Sänkiö & Borg 1993.
  - 6 Paloheimo 2005, 213–214. Kaikkien äänioikeutettujen ehdokaskeksinen vaalipuoluekulttuuri oli voimissaan vuosina 1995 (50 % preferoi ehdokasta) ja vuonna 1999 (59 % preferoi ehdokasta). Vuonna 1991 koko väestöä koskevassa otoksessa 51 prosenttia valitsi ensin puolueen ja 43 prosenttia toimi ehdokaskeksisesti. Puolueen merkityksen uudelleen korostumista 2000-luvun alussa on selitetty hallitusvaaleilla. Äänestäjät miettivät puoluetta, koska sillä on vaikutusta hallituspohjaan ja pääministerin valintaan.
  - 7 Naiset uskovat yksilölliseen poliittiseen arkitoimintaansa ratkaisevasti lujemmin kuin miehet (ks. Paakkunaisen & Myllyniemen artikkeli tässä kirjassa). Alueellisen, yksilöllistä vastuullisuutta koskevan väitteen kannatus on kiinnostava: Länsi-Suomen läänin pohjalaisnuoret ovat erityisen itsellisiä (83% hyväksyy väitteen); Etelä-Suomen läänin (81%) sekä Lapin, Oulun ja Itä-Suomen (75%) nuoret eivät ole yhtä suvereenia kansalaisia arkitoimintaansa.
  - 8 F. R. Ankersmit (2002, 110–112) ja Kyösti Pekonen (2006, 84–86) liittävät edustajan ja edustettavan välistä eroa ja etäisyyttä problematisoivat mallit ajatuksen kahdesta representaation traditiosta. Mimeettisessä perinnössä edustaminen ymmärretään toiminnaksi, jossa edustaja tavoittelee samankaltaista identiteettiä kuin edustettava. Esteettisessä poliittisessa representaatioissa ajatellaan, että vasta re-representaatio (uudelleen esittäminen) tuottaa edustettavan todellisuuden. Näin kohoa esiin perspektiivi, jossa todellisuus tulee käsiteltäväksi ja toimintavaihtoehdot tulevat mahdollisiksi. Paakkunainen (2002) on Ankersmitin pohjalta kehitellyt poliittisen puhumisen ja ironian tyylikategorioita osana nuorten poliittista kulttuuria. Tyyli avaa kriittisen etäisyyden poliittisten toimijoiden todellisuuteen ja luovat sille vaihtoehtoja.
  - 9 Suhteellisen neutraaliin väitteeseen ”Vallasta kamppaillaan sukupuolvien välillä” vastasi myönteisesti 56 % Etelä-Suomen läänin, 52 % Länsi-Suomen ja 46 % Lapin, Oulun ja Itä-Suomen läänin nuorista. Urbani kasvu-Suomi nostaa nuorten keskuudessa esiin sukupuolviipolitiikkaa.
  - 10 Taulukossa on haluttu popularisoida analyysin kulkua ja tuloksia. Faktoreiden muuttujien alhaisimmat lataukset olivat 0,35:n luokkaa, lähes säännönmukaisesti ne vaihtelivat 0,40:n ja 0,90:n välillä. Väitelauseiden hyväksyjien ja kiistäjien taustat selvitettiin faktoripistemäärien keskiarvojen vertailulla. Tilastollisesti merkitseviksi eroiksi faktoripistemäärien keskiarvoanalyyysissä muodostuivat itseisarvoiltaan vähintään 0,10:n erot; absoluuttisilta määriltään pienet taustaryhmät on jätetty huomioimatta tarkastelussa. Silti jotkut taustaryhmät

(muutamat tarkastelun työntekijä- ja puoluekannatusryhmät) jäivät aika pieniksi, ja tulkinta oli näin ollen spekulatiivista. Kari Paakkunaisen luokittelussa aineiston avovastauksia oli mahdollista pohtia tämän faktorianalyysin korrektiutta: miten avovastaukset varsinkin sukupolvikommenttien ja edustuksellisen vallan toteutumisen (ja sen luokittelun) suhteen liittyivät vastaajien faktoripistemääriin. Faktoriratkaisujen (niiden polarisoimien, faktoripistemäärien keskiarvojen kuvaamien ryhmien) ja tekstien välillä löytyi relevantteja riippuvuuksia ja merkitysyhteyksiä.

LÄHTEET

- Ankersmit, F. R. (2002) *Political Representation*. Stanford: Stanford University Press.
- Beck, Ulrich (1993) *Die Erfindung des Politischen. Zu Einer Theorie Reflexiver Modernisierung*. Frankfurt: Suhrkampf.
- Beck, Ulrich (1997) *Kinder der Freiheit: Wider das Lamento über den Wertefall*. Teoksessa Ulrich Beck (toim.) *Kinder der Freiheit*. Frankfurt: Suhrkampf.
- Beck, Ulrich & Beck-Gernsheim, Elisabeth (2002) *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: Sage.
- Brotherus, K.R. (1924) *Valtio I. Valtiotieteet. Valtiotieteiden käsikirja, osa IV*. Helsinki: WSOY.
- EUYOUPART (2006) Hankkeen keskeiset dokumentit ja loppuraportti on julkaistu itävaltalaisen SORA-tutkimuslaitoksen sivuilla: http://www.sora.at/wahlen/EU-YOUPART/download_area/. (Viitattu 15.12.2006)
- Foucault, Michel (1998) *Seksuaalisuuden historia. Tiedontabto. Nautintojen käyttö. Huoli itsestä*. Helsinki: Gaudeamus.
- Foucault, Michel (2005) *Tiedon arkeologia*. Tampere: Vastapaino.
- Hoikkala, Tommi & Paju, Petri (2002) Sukupolvi tutkimus ja Nuorisopolitiikka. Teoksessa Heikki Silvennoinen (toim.) *Nuorisopolitiikka Suomessa: 1960-luvulta 2000-luvulle*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 29 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 25, 14–31.
- Hoikkala, Tommi & Salasuo, Mikko (2006) *Prekaariuuska? Portfoliopolvi, perustulo ja kansalaisliikkeet*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/prekaariuuska.pdf>. (Viitattu 4.1.2007)
- Hoikkala, Tommi (2006) *Young Active Citizenships?* Discussion paper for Young Active Citizenships – EU expert meeting, Hyvinkää 1–4 July 2006. <http://www.citizenships.fi/>. (Viitattu 5.1.2007)
- Jansson, Jan-Magnus (1969) *Politikens teori*. Helsingfors: Söderströms.
- Jukarainen, Pirjo (2004) Aatteen on mun vaatteen – mitä

- merkitystä puolueilla kunnallispolitiikassa? Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon heikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46 & Kuntaliitto & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 29, 158–169.
- Jääsaari, Johanna & Martikainen, Tuomo (1988) *Nuorten poliittiset valinnat: tutkimus nuorten aikuisten poliittisesta sitoutumisesta*. Helsinki: Gaudeamus.
- Lappalainen, Pertti (2006) Ohjelmat poliittisessa toiminnassa. Teoksessa Jyrki Käkönen & Jukka Paastela (toim.) *Demokratia ja poliittinen osallistuminen. Scripta in honorem professoris Heikki Paloheimo sexagesimum annum complentis*. Tampere: Tampereen yliopiston laitoksen julkaisut, 49–63.
- Lash, Scott (1990) *Sociology of Postmodernism*. London: Routledge.
- Mannheim, K. (1928/1952) The Problem of Generation. Teoksessa *Essays on the Sociology of Knowledge*. London: Routledge, 276–322.
- Nurmela, Sakari & Pehkonen, Juhani (2003) Nuoret ja vuoden 2003 eduskuntavaalit. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *”Kyllä politiikalle mutta...” Nuoret ja eduskuntavaalit 2003*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 35 & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 27, 9–62.
- Paakkunainen, Kari (1991) *Yhteisten asioiden hoitamisesta likaiseen peliin. Empiirinen tekstiulkinta nuorten poliittikakäsityksistä*. Julkaisematon lisenssiattityö. Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitos.
- Paakkunainen, Kari (1993) The Apolitical Youth: A Re-examination of A Thesis. Teoksessa Kari Palonen & Tuija Parvikko (toim.) *Reading the Political. Exploring the Margins of Politics*. Tampere: The Finnish Political Science Association, 35–49.
- Paakkunainen, Kari (2001) *Nuorisotutkimuksen käytäntösuhde*. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisusarja. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sivu.php?artikkeli_id=263 (Viitattu 04.01.2007)
- Paakkunainen, Kari (2006) *Portfolio – sukupolvi – nuorisopolitiikan mahdollisuus*. Alustus ja luentorunko Suomen lasten ja nuorten säätöön järjestämässä seminaarissa Nuorille tehty maailma 3.10.2006 Ritarihuoneella Helsingissä. http://www.slns.org/etusivu/nuorille_tehdy_maaailma_seminaari_3_10_2006/puhujien_luennot.html (Viitattu 15.12.2006)
- Paakkunainen, Kari & Myllyniemi, Sami (2004) Ohut kuntakansalaisuus ja uudet linkittäjät: nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) *Nuorten ääni ja kunnantalon heikko kaiku. Nuoret kunnallisessa demokratiassa ja paikallisissa vaikuttajaryhmissä*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 46 & Kuntaliitto & Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 29, 10–111.
- Paloheimo, Heikki (2005) Puoluevalinnan tilannetekijät. Teoksessa Heikki Paloheimo (toim.) *Vaalit ja demokratia Suomessa*. Porvoo: WSOY, 202–228.
- Palonen, Kari (2006) Kairos ja korttitalo: spekulatiota v. 1905–1906 eduskuntaudistuksen retoriikasta. Teoksessa Jyrki Käkönen & Jukka Paastela, Jukka (toim.) *Demokratia ja poliittinen osallistuminen. Scripta in honorem professoris Heikki Paloheimo sexagesimum annum complentis*. Tampere: Tampereen yliopiston laitoksen julkaisut, 64–77.
- Pekonen, Kyösti (2006) Ovatko puolueet ja poliitikot ”liian kaukana” vai ”liian lähellä” äänestäjiä? Teoksessa Jyrki Käkönen & Jukka Paastela (toim.) *Demokratia ja poliittinen osallistuminen. Scripta in honorem professoris Heikki Paloheimo sexagesimum annum complentis*. Tampere: Tampereen yliopiston laitoksen julkaisut, 78–98.
- Pesonen, Pertti (1958) *Valitsijamiesvaalien ylioppilasäänestäjät*. Helsinki: Valtiotieteellinen yhdistys ry.
- Pesonen, Pertti & Sänkiäho, Risto (1979) *Kansalaiset ja kansanvalta: suomalaisten käsityksiä poliittisesta toiminnasta*. Helsinki: WSOY.
- Pesonen, Pertti & Sänkiäho, Risto & Borg, Sami (1993) *Vaalikansan äänivalta. Tutkimus eduskuntavaaleista ja valitsijakunnasta Suomen poliittisessa järjestelmässä*. Helsinki: WSOY.
- Saarela Pekka (1999) *Nuorisobarometri 1/99. Selvitys 15–29-vuotiaiden suomalaisten nuorten koulutukseen, työhön, työelämän muutoksiin sekä Suomen EU-puheenjohtajuuteen, koulutukseen ja huumeisiin liittyvistä käsityksistä*. Helsinki: Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 13. http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisosiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_1-99.pdf. (Viitattu 15.12.2006)
- Suurpää, Leena (1996) Yksilöllistä sosiaalisuutta vai sosiaalista yksilöllisyyttä? Nuorten yhteiskunnallisten identiteettien poluilla. Teoksessa Leena Suurpää & Pia Aaltojärvi (toim.) *Näin nuoret. Näkökulmia nuoruuden kulttuureihin*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 51–73.
- Yndigeegn, Carsten & Waara, Peter & Paakkunainen, Kari (2005) *Internet, Interaction and Networking. Post-National Identities of Youth in Cities around the Baltic Sea*. Aleksanteri-instituutti, papers 3:2005 & Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 58.

KIRJOITTAJAT

TOMMI HOIKKALA

VTT, kaksoisdosentti. Työskentelen Nuorisotutkimusverkoston tutkimusjohtajana. Teemojani ovat kansalaistoiminnan radikaalit kytököt, sukupolvitutkimus ja elämänvaiheiden sekoittuminen. Lisäksi tutkin nuorten miesten terveystajua armeijassa.

TAPIO KUURE

YTT, valtio-opin dosentti, Tampereen yliopisto. Toimin Nuorisotutkimusverkoston tutkijana. Tutkimusteemoihini kuuluvat nuorisopolitiikka, nuorisokulttuurit ja nuorten kansalaisuus.

ARTO LINDHOLM

YTT. Olen työskennellyt ympäristöpolitiikan kysymysten parissa Yhdyskuntasuunnittelun tutkimus- ja koulutuskeskuksessa. Muut tutkimushankkeeni ovat liittyneet yhteiskunnallisiin liikkeisiin ja kansalaisaktivismiin. Tällä hetkellä opiskelen päätoimisesti opettajaksi.

PIA LUNDBOM

YTM. Työskentelen tutkijana Kansalaistoiminnan opetus, tutkimus ja kehittäminen ammattikorkeakouluissa -hankkeessa Humanistisessa ammattikorkeakoulussa. Valmistelen valtio-opin väitöskirjaani ruohonjuuritason poliittiseen osallistumiseen liittyen.

SAMI MYLLYNIEMI

VTM. Toimin Nuorisotutkimusverkoston tilastosuunnittelijana ja vastaan muun muassa nuorisoa koskevien tietokantojen kehittämisestä. Olen mukana useiden Nuorisotutkimusverkoston tutkimushankkeiden käytännön toteutuksessa. Olen muun muassa kirjoittanut Nuorisobarometrin tilasto-osuuden vuosina 2004–2006.

KARI PAAKKUNAINEN

VTL. Työskentelen tutkijana Nuorisotutkimusverkostossa ja Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitoksella. Viimeaikaiset tutkimusintressini ovat koskeneet nuorten poliittista kulttuuria Suomessa ja Euroopassa. Lisäksi olen toiminut useiden nuorisohankkeiden arviointitutkijana.

MARJA PELTOLA

VTM. Työskentelen Nuorisotutkimusverkoston projektitutkijana maahanmuuttajien integraatiota käsittelevässä EU-hankkeessa. Muita kiinnostuksen kohteitani ovat nuorten kansalaisuuteen ja osallistumiseen liittyvät kysymykset.

HANNA WASS

VTM. Työskentelen tohtorikoulutettavana Suomen Akatemian rahoittamassa, professori Heikki Paloheimon johtamassa Vaalit ja edustuksellinen demokratia Suomessa -tutkimusprojektissa Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitoksella. Viimeistelen parhaillaan äänestysaktiivisuuden sukupolviefektiä käsittelevää väitöskirjaani.

KYSYMYSLOMAKE

(vastaa tai rastita vastaukseksi seuraaviin kysymyksiin ohjeiden mukaan)

1. Sukupuoli

1 nainen 2 mies

2. Syntymävuotesi on _____.

3. Äidinkielesi on

1 suomi 2 ruotsi 3 muu, mikä _____?

4. Missä kunnassa asut tällä hetkellä? _____

5. Mikä on perhemuotosi? (valitse yksi)

1 yksin asuva (myös soluasunto) 5 vanhempien/vanhemman/huoltajan luona asuva
2 avio- tai avoliitossa, lapseton 6 ”kimppakämpässä” ystävien tai sisarusten kanssa
3 avio- tai avoliitossa, lapsia 7 muu perhemuoto
4 yksinhuoltaja

6. Mitkä seuraavista tutkinnoista olet suorittanut? (merkitse kaikki suorittamasi)

1 ammatillisen perustutkinnon 3 yliopistotutkinnon
2 ammattikorkeakoulututkinnon 4 ei mitään mainituista

7. Oletko suorittanut ylioppilastutkinnon?

1 kyllä 2 en

8. Opiskeletko juuri nyt oppilaitoksessa tai ammatillisessa koulutuksessa? (merkitse kaikki)

1 en opiskele (kys. 11) 6 yliopistossa
2 peruskoulussa 7 työvoima- tai työllisyyskoulutuksessa
3 lukiossa 8 oppisopimuskoulutuksessa
4 toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa 9 kansanopistossa tms.
5 ammattikorkeakoulussa 10 avoimessa yliopistossa tai avoimessa ammattikorkeakoulussa

9. Pääasiallinen toimintasi? Oletko... (valitse yksi):

1 koululainen tai opiskelija 6 varusmies- tai siviilipalveluksessa
2 palkkatyössä 7 harjoittelija työmarkkinatuella tai työkokeilussa
3 yrittäjä tai avustava perheenjäsen 8 sairaus-, työkyvyttömyys-, tms. eläkkeellä yrityksessä
4 maanviljelijä 9 äitiys- tai vanhempainvapaalla
5 työtön tai lomautettu 10 muutoin kotityötä tekevä

10. Jos teet palkkatyötä, onko työsuhteesi? (valitse yksi)

1 täysipäiväinen vakinainen 3 osa-aikainen vakinainen
2 täysipäiväinen määräaikainen 4 osa-aikainen määräaikainen

11 Kuinka kiinnostunut olet politiikasta? (valitse yksi numero)

1 Hyvin kiinnostunut 4 En lainkaan kiinnostunut
2 Jonkin verran kiinnostunut 5 En osaa sanoa
3 Vain vähän kiinnostunut

12 Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? (jokaiseen kysymykseen valitse vastaukseksi yksi vaihtoehto, yksi numero viidestä)

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Kuka tahansa pystyy vaikuttamaan poliittisiin päätöksiin, jos vain haluaa	1	2	3	4	5
Äänestämällä voi vaikuttaa asioihin	1	2	3	4	5
Poliitikkojen tekemillä päätöksillä ei ole mitään vaikutusta omaan elämään	1	2	3	4	5
On ainakin yksi puolue, joka aina yrittää ajaa minun etuani	1	2	3	4	5
Puolueet ovat kiinnostuneita vain ihmisten antamista äänistä, eivät heidän mielipiteistään	1	2	3	4	5
Äänestäminen on kansalaisvelvollisuus	1	2	3	4	5
Ymmärrän melko hyvin tärkeitä poliittisia kysymyksiä	1	2	3	4	5
Taloudellinen valta hallitsee liikaa	1	2	3	4	5
Kolmikanta (hallitus ja työmarkkinajärjestöt) sopii liikaa asioista	1	2	3	4	5
Minulla ei ole mitään sananvaltaa siihen, mitä maan hallitus ja eduskunta päättävät	1	2	3	4	5

13 Mikä on suhteisi seuraaviin järjestöihin ja ryhmiin? (valitse edelleen jokaiseen kysymykseen vain yksi vaihtoehto, numero)

	Toimin järjestössä	En toimi järjestössä	En toimi, mutta haluaisin toimia
Jokin urheilu- tai liikuntaseura	1	2	3
Opiskelijajärjestö	1	2	3
Harrastuskerho	1	2	3
Luonnonsuojelujärjestö	1	2	3
Hyväntekeväisyysjärjestö	1	2	3
Eläinoikeusjärjestö	1	2	3
Globalisaatiota vastustava ryhmä	1	2	3
Globalisaatiota kannattava ryhmä	1	2	3
Ihmisoikeus- tai rauhanjärjestö	1	2	3
Maanpuolustusjärjestö	1	2	3
Poliittinen puolue tai nuorisojärjestö	1	2	3
Kehitysmääjärjestö	1	2	3
Ammattiliitto	1	2	3
Maahanmuuttajien oikeuksia ajava ryhmä	1	2	3
Ulkomaalaisten maahanmuuttoa vastustava ryhmä	1	2	3

14 Kuinka varmasti aiot äänestää tai jättää äänestämättä ensi maaliskuun eduskuntavaaleissa? (valitse yksi numero)

1 Varmasti äänestän	4 Varmasti en äänestä
2 Luultavasti äänestän	5 En osaa sanoa äänestänkö
3 Luultavasti en äänestä	

15 Jos äänestät tai voisit ajatella äänestäväsi eduskuntavaaleissa, mikä seuraavista ehdokkaan ominaisuuksista painaa valinnassasi eniten? (valitse yksi numero)

1 Ehdokkaan aate ja ideologia	6 ehdokkaan imago, kyky päästä julkisuuteen
2 Ehdokkaan kyky puolustaa etujani	7 ehdokkaan asiantuntemus
3 Ehdokkaan kyky päästä valta-asemiin	8 ehdokkaan kokemus
4 Ehdokkaan kyky puolustaa arvojeni	9 ehdokkaan tuttuus
5 Ehdokkaan puolue	10 ehdokkaan esittämät kannanotot ja mielipiteet

16 Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? (valitse yksi numero)

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Valtaa voi käyttää liikaamatta käsiään	1	2	3	4	5
Valta on suurten kansainvälisten sotilas-poliittisten voimien käsissä	1	2	3	4	5
Valta on kansainvälisen pääoman käsissä	1	2	3	4	5
Suomessa valta jakaantuu oikealla tavalla monille tahoille	1	2	3	4	5
Suomalainen vallankäyttö on reilua	1	2	3	4	5
Suomi on kansanvalta, jossa kaikki kansalaiset pääsevät käyttämään poliittista valtaa	1	2	3	4	5
Valta on näkymätöntä kasvatuksen kautta tapahtuvaa toimintaa	1	2	3	4	5
Valta on miehisissä arvoissa ja rakenteissa	1	2	3	4	5
Valta turmelee ihmisen	1	2	3	4	5
Vallan maailmassa käydään kiehtovia pelejä	1	2	3	4	5
Valta on niillä, jotka käyvät vakinaisessa työssä	1	2	3	4	5
Valta tulee aina olemaan harvojen, eliittien käsissä	1	2	3	4	5
Valta on hyödyllinen ja tuottava asia	1	2	3	4	5
Osaan menestyksellisesti itse kurittaa itseäni ja raataa koulussa ja/tai työelämässä	1	2	3	4	5
Vallasta kamppaillaan sukupolvien välillä	1	2	3	4	5
Valta on vanhojen 'patujen' käsissä	1	2	3	4	5
Valtakamppailu on likaista peliä	1	2	3	4	5
Vaaliehdokkaat Suomessa yrittävät liiaksi miellyttää kansalaisia ja eivät esitä omia tärkeitä periaatteitaan	1	2	3	4	5
Yksilölliseen kilpailuun ja valintoihin oppineilla nuorilla on vaikeuksia valita yhtenäisin ja ryhmäkurillisin tavoin toimivien puolue ryhmien välillä	1	2	3	4	5
Vaalipuolueiden ohjelmat perustuvat ikääntyneiden sukupolvien yhteisiin kokemuksiin	1	2	3	4	5

17 Kumpi sinulle on tärkeämpi äänestyspäätöksessäsi, puolue vai ehdokas?

1 Puolue	3 En osaa sanoa
2 Ehdokas	

18 Katsotko kannattavasi tällä hetkellä jotain puoluetta?

1 kyllä	3 en osaa sanoa
2 en	

19 Voin vaalien välillä hyvinkin vaihtaa kannattamaani puoluetta?

- 1 kyllä
2 en
3 en osaa sanoa

20 Kuinka paljon seuraavilla tahoilla on mielestäsi valtaa? (valitse yksi numero)

	Erittäin paljon	Huomatavasti	Jonkin verran	Vähän	Ei lainkaan
Eduskunnalla	1	2	3	4	5
Hallituksella	1	2	3	4	5
Poliitikoilla	1	2	3	4	5
Presidentillä	1	2	3	4	5
Virkamiehillä	1	2	3	4	5
Kunnanhallituksella ja -valtuustolla	1	2	3	4	5
Medialla	1	2	3	4	5
Talouselämällä	1	2	3	4	5
Talouselämän ja politiikan eliitillä yhdessä	1	2	3	4	5
Sivistyneistöllä (esim. yliopistot, kirjailijat ja muut kulttuurihahmot)	1	2	3	4	5
Kolmikannalla (hallitus ja työnantaja- ja työntekijäjärjestöt)	1	2	3	4	5
Mainoksia, ajanvietettä ja virtuaalipalveluita tuottavalla markkinamaailmalla	1	2	3	4	5
Kansalaisliikkeillä ja -järjestöillä	1	2	3	4	5
Yksittäisillä kansalaisilla	1	2	3	4	5

21 Äänestysaktiivisuus on jäänyt monissa edellisissä eduskuntavaaleissa alle 70 prosentin. Mistä äänestysaktiivisuuden lasku mielestäsi johtuu? Vastaa itse tähän: _____

_____

_____

22 Nuoret eivät käy äänestämässä yhtä todennäköisesti kuin heitä vanhemmat. Mistä tämä mielestäsi johtuu? Vastaa itse tähän: _____

_____

_____

23 Mitä mielestäsi pitäisi tehdä, jotta nuorten kiinnostus politiikkaan lisääntyisi? Vastaa itse tähän: _____

_____

_____

24 Minkä puolueen ehdokasta todennäköisimmin äänestät seuraavissa eduskuntavaaleissa?

1 Suomen Keskusta (KESK)	7 Kristillisdemokraatit (KD)
2 Suomen sosialidemokraattinen puolue (SDP)	8 Perussuomalaiset (PS)
3 Kansallinen Kokoomus (KOK)	9 Jokin muu puolue, mikä _____
4 Vasemmistoliitto (VAS)	10 En äänestä
5 Vihreä Liitto (VIHR)	11 En halua sanoa
6 Ruotsalainen kansanpuolue (RKP)	

25 Oletko Matti Vanhasen hallituksen toimintaan...

1 Erittäin tyytyväinen	4 Erittäin tyytymätön
2 Melko tyytyväinen	5 En osaa sanoa
3 Melko tyytymätön	

26 Suosikkisi seuraavan hallituksen pääministeriksi on... (valitse yksi numero)

1 Matti Vanhanen	6 Stefan Wallin
2 Eero Heinäluoma	7 Päivi Räsänen
3 Jyrki Katainen	8 Timo Soini
4 Matti Korhonen	9 Joku muu, kuka _____
5 Tarja Cronberg	

27 Kun teet kuluttajana ostopäätöksiä, ovatko poliittiset asiat ja arvot vaikuttaneet valintoihisi?

1 Kyllä, useasti	3 Eivät ole vaikuttaneet
2 Joskus	4 En osaa sanoa

28 Oletko käyttänyt nettiyhteyksiä tai sähköpostia eettisten ja/tai poliittisten kannanottojen välittämisessä tai yhteyksien rakentamisessa?

1 Kyllä, useasti	3 En ole käyttänyt
2 Joskus	4 En osaa sanoa

29 Aiotko kokeilla tai käyttää hyödyksesi ns. vaalikoneita omien vaaliehtokkaiden valinnassa ja arvioinnissa seuraavissa eduskuntavaaleissa?

1 Kyllä, aktiivisesti	3 En kokeile
2 Saatan kokeilla kerran	4 En osaa sanoa

30 Aiotko tutustua ehdokkaiden omiin nettisivuihin ennen eduskuntavaaleja?

1 Kyllä, aktiivisesti	3 En tutustu
2 Satunnaisesti	4 En osaa/halua sanoa

31 Voiko vaalien ja edustuksellisen demokratian kautta vaikuttaa vallankäyttäjien tärkeisiin ratkaisuihin? Voitko perustella kantasi? Vastaa tähän itse: _____

---

32 Mitä mieltä olet seuraavista väittämistä? (valitse yksi numero)

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Suomen tulisi turvallisuuspoliittista syistä liittyä Naton jäseneksi	1	2	3	4	5
Rikoksista on tarpeen antaa ankarampia rangaistuksia	1	2	3	4	5
Pätkätöitä tulisi rajoittaa lain voimalla	1	2	3	4	5
Yksi vahva johtaja voi ratkaista maamme ongelmat puolueita ja eduskuntaa paremmin	1	2	3	4	5
Suomeen pitäisi ottaa enemmän pakolaisia	1	2	3	4	5
Kansalaispalkkaa tulee kokeilla Suomessa.	1	2	3	4	5
Nuoretkin ovat koulutus- ja työelämäratkaisuihinsa vaikuttavia ja vastuullisia poliittisia kansalaisia.	1	2	3	4	5
EU:n jäsenenä Suomi on menettänyt valtaa	1	2	3	4	5
Puolustushallinnon ja maanpuolustuksen vapaaehtoisjärjestöjen yhteistyötä tulee edelleen lisätä	1	2	3	4	5
Politiikassa pitäisi olla enemmän naisia	1	2	3	4	5
Tasaveron mukaisesti rikkailta ja köyhiltä tulisi periä veroja saman prosentin mukaisesti	1	2	3	4	5
Suuryritysten omistajat rikastuvat työntekijöidensä kustannuksella	1	2	3	4	5
Suurten sukupolvien saavuttamiin etuisuuksiin tulisi puuttua ja huomioida paremmin nuoret	1	2	3	4	5
Vapaan markkinatalouden periaatteet antavat parhaat ratkaisut kaikkiin yhteiskunnallisiin ongelmiin	1	2	3	4	5
Hyvinvointivaltio tekee ihmisistä haluttomampia huolehtimaan itsestään	1	2	3	4	5
Ulkomailta meille muuttavaa työvoimaa pitäisi valvoa tarkemmin.	1	2	3	4	5
En tarvitse julkiselta vallalta mitään luodakseni itselleni hyvän elämän	1	2	3	4	5
Suurilla kansainvälisillä yrityksillä on liikaa vaikutusta politiikkaan	1	2	3	4	5
Globalisaation vastaisissa järjestöissä toimivat ihmiset ajavat oikeita asioita	1	2	3	4	5
Ilmastonmuutoksen torjuminen on tärkeämpää kuin mikään muu poliittinen kysymys	1	2	3	4	5

33 Mitä mieltä olet seuraavista Suomen turvallisuuspoliittista toimintaa ja linjaa koskevista väitteistä? (valitse yksi numero)

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Suomen tulee seuraavalla hallituskaudella pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana	1	2	3	4	5
Suomen tulee seuraavalla hallituskaudella pysyä sotilaallisesti liittoutumattomana, mutta säilyttää mahdollisuus liittyä Natoon	1	2	3	4	5
Suomen tulee seuraavalla hallituskaudella pyrkiä Naton jäseneksi	1	2	3	4	5
Nykyinen kaikkia nuoria miehiä velvoittava asevelvollisuusjärjestelmä on aikansa elänyt	1	2	3	4	5
Euroopan unionin ns. nopean toiminnan joukot ovat oiva toimintamahdollisuus suomalaisille	1	2	3	4	5
Suomi on onnistunut Euroopan unionin puheenjohtajanaan vuonna 2006	1	2	3	4	5
EU-puheenjohtajanaan, Suomen, rooli Libanonin kriisissä oli aktiivista ja poliittisesti taitavaa	1	2	3	4	5
Suomen tulisi lähettää moninkertaisesti enemmän kuin 250 rauhanturvaajaa Libanoniin YK:n tehtäviin	1	2	3	4	5
Suomi on liiaksi myötäillyt läntistä maailmaa islaminuskoista maailmaa vastaan kansainvälisten konfliktien yhteydessä	1	2	3	4	5
Suomella on nyt tarvittavat poliittiset keinot monipuolista kansainvälistä politiikkaa varten	1	2	3	4	5

34 Mitkä seuraavista perusteluista ovat mielestäsi niin merkittäviä, että muuttaisivat suhtautumistasi Suomen Nato-jäsenyyteen myönteisemmäksi tai kielteisemmäksi? (valitse yksi numero)

	Muuttuisin myönteisemmäksi	Kanta ei muuttuisi	Muuttuisin kielteisemmäksi
Ruotsi liittyisi Natoon	1	2	3
USA asettaisi maamme Nato-jäsenyyden ehdoksi hyvälle suhteille	1	2	3
Suomen muut vaikutusmahdollisuudet omaa turvallisuutta koskevilla asioilla vähentyisivät	1	2	3
Nato selvästi kehittyisi globaalina sovittelijana ja rauhanturvaajana	1	2	3
Kaikki muut EU-maat olisivat mukana Natossa	1	2	3
Venäjä selvästi uhkaisi Suomea	1	2	3
Saataisiin takeet siitä, että Suomi Naton jäsenenä voi itse päättää, mihin konflikteihin menee mukaan maan rajojen ulkopuolelle	1	2	3
Presidentti ja pääministeri katsoisivat Nato-jäsenyyden olevan tarpeellista	1	2	3

35 Seuraavassa esitetään useita nykyistä ja tulevaa hallitus- ja oppositiopolitiikkaa koskevia väitteitä. Kerro kunkin väittämän kohdalla, mitä mieltä olet niistä. (valitse edelleen vain yksi numero /kysymys)

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Opintotuen reaalisuutta on selvästi nostettava	1	2	3	4	5
Opiskelijoiden valinnanvapauksia on loukattu yksipuolisella valmistumisaikojen kiristämällä	1	2	3	4	5
Opintolainan verovähennysoikeus auttaa opiskelijoita valmistumaan nopeammin	1	2	3	4	5
Hallitus ensin päättää tärkeät asiat ja katsoo sitten, mitä jää jäljelle köyhyyden hoitamiseen	1	2	3	4	5
Nuoret sukupolvet joutuvat kärsimään pätkä- ja osapäivätyön haitoista kun sillä ei ole vahvoja järjestöjä tai valta-asemia	1	2	3	4	5
Hallitus on tehnyt parhaansa turvataksaan pätkätyöläisille paremmat asemat	1	2	3	4	5
Nuoret joutuvat suurten sukupolvien eläkkeiden maksutaakan alle, jos seuraavat hallitukset eivät muuta eläkkeiden rahoitusperusteita	1	2	3	4	5
Hallitus on taannut toimivat resurssit elämänhallinnan ongelmista kärsivien nuorten joustavaan ja räätälöivään tukemiseen	1	2	3	4	5
Yksinhuoltajaperheet on hyvin ja tarkasti huomioitu hallituksen tulonsiirroissa	1	2	3	4	5
Nuorten perheiden kotihoidon tukea on kehitetty tarpeiden mukaisesti	1	2	3	4	5
Kuntien ja niiden palveluiden uudistaminen on ollut hallituksen toimesta tarvittavan jämää	1	2	3	4	5
Valtion mahdollisuus pakottaa heikosti menestyviä kuntia yhdistymään vuosikymmenen lopulla on välttämätöntä	1	2	3	4	5
Suomessa on aivan liian paljon pieniä ja palvelutuotannossaan kalliita kuntia	1	2	3	4	5
Kunta-uudistuksessa näytävät unohtuvan paikallinen itsehallinto ja alueellinen tasa-arvo	1	2	3	4	5
Osana kunta-uudistusta hallitus on onnistunut aluekeskusten ja yhteistoiminta-alueiden suunnittelussa	1	2	3	4	5
Hallitus on taannut turvalliset ja lapsiystävälliset olosuhteet lapsiperheille ja lasten hankinnalle	1	2	3	4	5
Nuorten palkkojen alentaminen on tehokas keino heidän työllistämiseensä	1	2	3	4	5
Viime hallitukset ja niiden ohjelmat ovat liaksi joustaneet tasa-arvosta kilpailukyyn ja tulosvastuun suuntaan	1	2	3	4	5
Tavoite globaalista demokratiasta auttaisi EU-politiikkaa uuteen nousuun	1	2	3	4	5
Globaali kilpajuoksu sosiaaliturvan ja palkkojen alentamisessa tulee katkaista	1	2	3	4	5
Olisi kokeiltava kansalaispalkkaa	1	2	3	4	5

36 Seuraavassa on esitetty joitain väitteitä päivänpolitiikasta ja poliittisesta demokratiasta. Mitä mieltä olet väitteistä? (valitse edelleen yksi numero / kysymys)

	Täysin samaa mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
Opintorahan saannin epääviä tuloaroja on selvästi nostettava	1	2	3	4	5
700 €:n muuttoavustus työttömille työn perässä muuttaville on kiitettävä työllistämisteko	1	2	3	4	5
Voisin maksaa lisää veroja, jos olisin varma varojen sosiaalisesta ja ekologisesta hyödystä	1	2	3	4	5
Ympäristöveroja tulisi mitä pikemmin korottaa ja samalla alentaa palkkaveroa	1	2	3	4	5
Suomi tukee liikaa bioenergiaa	1	2	3	4	5
Pariskuntien yhteisverotus on askel eteenpäin	1	2	3	4	5
Alkoholiverotusta on kiristettävä päihteidenkäytön vähentämiseksi	1	2	3	4	5
Tuloverotusta on yleisesti alennettava	1	2	3	4	5
Nimenomaan pienipalkkaisten (pätkä)työntekijöiden tuloverotusta on alennettava	1	2	3	4	5
Pien- ja keskisuuren yrittäjien sivukuluja ja verotusta on alennettava, että he jatkossakin voivat perustaa taloutta ja työllisyyttä	1	2	3	4	5
Hallituksen on taattava, että tuloerot eivät saa enää kasvaa	1	2	3	4	5
Hallitus on onnistunut tukemaan kohtuuhintaista nuorten vuokra-asumista	1	2	3	4	5
Perintövero tulisi puolittaa ensi hallituskaudella	1	2	3	4	5
Rikkaiden ja köyhien eroja tasoittava varallisuusvero tulisi saada takaisin	1	2	3	4	5
Hallitus ja oppositio käyvät Suomessa kiivasta väittelystä demokratian parhaassa hengessä	1	2	3	4	5
Oppositiota ja arvostelijoita moititaan heti pinnallisesta populismista, jos ne esittävät kritiikkiä hallituksen toimintaa kohtaan	1	2	3	4	5
Suomalaiset puolueet – vaikka ne olisivat oppositiossakin – ovat niin ”hallituskipeitä”, haluavat mukaan hallitusvaltaan, etteivät ne oikeastaan halua ja uskalla kunnolla riidellä hallituspuolueiden kanssa ratkaisusta ja linjoista?	1	2	3	4	5
Parlamentarismilla tarkoitetaan, että eduskunta on kansanvaltainen peruslaitos, joka monipuolisesti ja aktiivisesti seuraa ja arvioi hallituksen toimia ja vetää pois luottamuksensa, jos tarve vaatii. Suomessa toimii tällä hetkellä tehokas parlamentaarinen demokratia?	1	2	3	4	5

SAMMANDRAG

UNGDOMAR MÖTER DEMOKRATI OCH PARTIER

Finska nätverket för ungdomsforskning har tagit fram aktuell information. Man vill på önskan av Delegationen för ungdomsärenden (Nuora) höja temperaturen på diskussionsklimatet inför riksdagsvalet 2007 med politiska forskningsresultat och tolkningar av dem. Ungdomsforskningsnätverket samlade under hösten 2006 in material genom en enkät om politik, makt och val bland finländare i åldern 18–30 år. När skribenterna gör en analys av ungdomarnas svar och en europeisk jämförelse gör de tolkningar av ungdomarnas inställning till politik, valteman och valparoller som rör ungdomar samt strömningar för ungdomars deltagande och politiska tänkande i bredare bemärkelse.

Även om artiklarna i denna publikation är skrivna under hård tidspress, ger de nya empiriska analyser en öppning mot betydelsen av representativ demokrati, generationspolitik, maktuppfattningar och säkerhetspolitik. Även den kanadensiska och svenska deltagandekulturen och informationen om deltagande blir måttstockar för materialet. Analyserna ser inte okritiskt på medelvärden och beteendemönster för unga genomsnittsmedborgare. Forskarna diskuterar sinsemellan och finner mycket olika aktörer, tänkare och åskådare bland ungdomarna. Ett av de viktigaste resultaten av analysen är att deltagande i så gott som alla olika former bland den unga generationen faller på en aktiv minoritet med många strängar på sin lyra.

Ungdomarna har ett osäkert och kritiskt förhållande till valdemokrati och parlamentarism. De partidrivna kandidaterna i val och ungdomarna för en väldigt undanskymd dialog i vardagen. Att bilda sig en uppfattning om demokrati är svårt i skuggan av globala nödvändigheter och ekonomisk makt. Ändå är många grupper av ungdomar bereda att agera individuellt och konkret på olika sätt i samhället, även i partiernas kulisser eller i stödgrupper för kandidater. Ungdomarnas valpolitik aktiveras av vardagens sociala tryck, det konfliktfyllda förhållandet till världspolitiken och universella värdegrunder samt särskilt generationspolitikens intåg.

Den aktuella generationspolitiken innebär inte enbart att teman som studiestöd och korttidsanställningar kommer upp bland ungdomarna, utan även en medvetenhet om motsättningarna mellan olika generationers intressen och maktpositioner. En majoritet av materialets ungdomar har gjort sig en bild av maktkampen mellan generationerna och vill inskränka de stora ålderklassernas förmåner. Enligt en uppskattning utgående från materialet tänker cirka 56 procent av ungdomarna rösta (det uppskattade valdeltagandet var 53 procent 1999 och 54 procent 2003). Valdemokratin klarar dock inte av att på ett tillräckligt trovärdigt och tydligt sätt fördela ansvaret för funktionaliteten i det politiska systemet. Det ger en antydning om politisk makt, som många ungdomar anser sig behöva följa och lägga sig i även på andra sätt än genom att rösta.

Enligt den analys som *Sami Myllyniemi* och *Kari Paakkunainen* gör för att kartlägga enkätens resultat kan avsaknaden av partiloyalitet och fasta relationer för ungdomarnas väljarstöd samt okunskapen och misstron gentemot demokratin även vara faktorer som aktiverar dem politiskt. En förändring är möjlig. Förändringar i valbeteendet kan gälla väljarstödet för olika partier och särskilt för olika kandidater och interna fraktioner – och förändringen kan vara snabb. Många uppgifter om ungdomarnas uppfattning om makt tyder på ett mer realistiskt förhållande

till politik. Bakom de politiska institutionernas makt ligger inte bara bindningar mellan ekonomi och politik, utan även det mediala spelet och mediernas maktresurser. Makt är inte längre bara ett föremål för moraliserande eller en vilja att upplösa den i idealistiska termer, utan även en personlig upplevelse av självbestämmande och självdisciplin, som kan ge olika frågor fart.

Enligt Myllyniemi och Paakkunainen tycks ungdomarnas säkerhetspolitiska åsikter inte avvika radikalt från hela folkets åsikter. Även om ungdomarna vill att Nato kvarstår som ett alternativ avfärdar en överväldigande majoritet av dem tanken på medlemskap i säkerhetsalliansen under nästa valperiod. Spekulationer om ett nationellt hot från Ryssland, Finlands möjligheter att påverka engagemanget i Nato-interventioner och en Natos roll som universell fredsbevarande organisation är olika utvecklingsscenarioer som skulle höja ungdomarnas stöd för medlemskap i Nato. Frågor om globala folkrörelser, synen på internationella maktstrukturer, kulturellt betingade krig, en nationell armé och ett gemensamt försvar delar ungdomarna i olika läger. Motsättningarna i den nya politiken – å ena sidan ungdomar som har sympati för tolerans, universell och informell pluralistisk lojalitet, å andra sidan ungdomar som vill ha en ny ordning, nationell säkerhet och strikta flyktingnormer – avspeglar sig även på globala teman. Drygt hälften av ungdomarna i materialet betraktar klimatfrågan som vår tids viktigaste politiska fråga.

Marja Peltola tar i sin artikel upp skillnader i politiskt deltagande mellan ungdomar och äldre generationer. Konventionella och mindre konventionella (inofficiella, radikala och individuella) former för deltagande utesluter inte varandra. Tvärtom: politiskt aktiva ungdomar kombinerar dem i sina aktiviteter. Bara en mycket liten minoritet av ungdomarna har övergett val som form för deltagande och tillägnat sig andra, klart kraftigare uttrycksformer. Deltagande i val har således bevarat sin ställning

som den vanligaste formen för politiskt deltagande. Eftersom den politiska aktiviteten tycks falla i vissa händer, intresserar sig Peltola för de bakomliggande resurserna och kompetenserna. Ungdomar som har en god självinsikt, en god uppfattning om sin egen kapacitet som medborgare, deltar relativt aktivt i olika funktioner i samhället på många olika sätt. Deltagandet har också samband med högre utbildning, högre ålder och aktivitet inom organisationer och nätverk. Även mjuka, postmaterialistiska frågor och värderingar har kommit upp till ytan vid sidan av traditionella politiska frågor.

Pia Lundbom och *Arto Lindholm* har för sin artikel läst ungdomarnas öppna svar på frågor om den politiska makten och hur man kan förbättra aktiviteten, och de gör tolkningar utgående från svaren. Svaren kan indelas i fyra grupper: tendenser mot ytlighet i dagens politik, motsatserna mellan det lilla och det stora i politiken samt kraven på utbildning i och uppfräschning av politiken. Enligt skribenterna är de mest kritiska ungdomar som deltagit i undersökningen mycket besvikna på ungdomars möjligheter att påverka och på det politiska ordprålet. Valdeltagande ter sig för många unga vuxna som ett skenbart sätt att delta i det samhälleliga beslutsfattandet. De tycker inte att riksdagsmännen håller de löften som de ger före val. Enligt respondenterna drunknar frågor som gäller människors vardag i flödet av ekonomiskt prat. En del av respondenterna kräver mer utbildning i och kunskap om påverkningsmöjligheter. Dessa anser inte att det är något fel på politiken, utan att problemet ligger i ungdomarnas svaga insikter i politik. Lundboms och Lindholms analys ger ingen antydning om att ungdomarna skulle ha politiska visioner som sträcker sig långt in i framtiden. De ungdomar som besvarat enkäten hade politiska ambitioner som närmast berörde frågor som studiepenningen och som inte innehåller några omstörtande krav. Ungdomarna söker ett samband mellan sin vardag och den politiska representationen – såväl egna som

politikernas göranden och låtanden borde ha konkret innebörd. Ungdomarna efterlyser ett slags resultatansvar för avgöranden i sakfrågor. De framför inga konkreta botemedel för demokratins trovärdighetskris. Utgående från analysen förefaller – något överraskande – som om ungdomarna inte kan säga var demokratin sist och slutligen ligger.

Tapio Kuure behandlar frågan varför svenska ungdomar har ett betydligt aktivare valdeltagande än finländska. I det senaste riksdagsvalet var skillnaden 17 procent till Sveriges favör, närmare bestämt var det uppskattade valdeltagandet bland finländska ungdomar 54 procent jämfört med 71 procent bland svenska. I tidigare val under de senaste 30 åren har skillnaden i valdeltagandet pendlat omkring 20 procent. Kuure söker en förklaring i den politiska kulturen. Finland utgör i geopolitiskt hänseende en speciell politisk gränstrakt, där ett särdrag har varit att eftersträva politisk konsensus genom att tuga. Det politiska spelutrymmet har inte varit stort i denna gränstrakt. Det lilla utrymmet har gett upphov till en snäv uppfattning om politik. Politik har snarare setts som en effektiv förvaltning än som en öppen diskussion om komplexa samhälleliga angelägenheter. De som ska verkställa den nya ungdomslagen vill Kuure ställa inför en utmaning. Hur skall vårt lands nästa regering bygga upp ett ungdomspolitiskt program, vilket ungdomslagen förpliktar den till, så att det stöder ett aktivt medborgarskap bland unga såväl i form av valbeteende som i fri medborgarverksamhet? Den nya ungdomslagen följer EU:s ungdomspolitiska riktlinjer, som Finland i egenskap av medlemsstat medverkat till. Jämfört med lagen om ungdomsarbete från 1996, där ordet ungdomspolitik var för radikalt, återspeglar den nya lagen ett nytt politiskt läge som ger ungdomar en möjlighet att göra sin röst hörd i vår tiggande kultur. I en diskussion om politisk kultur kan det vid en första anblick förefalla inskränkt att fokusera på ungdomars valbeteende och framhäva den nya ungdomslagen. Det kan dock hända att

den nya ungdomslagen upptar en stor del av vår politiska utvecklingshistoria efter ingången av 1990-talet.

Hanna Wass analyserar orsaker till nedgången i valdeltagandet, dels på ett generellt plan och dels speciellt den lägre aktiviteten bland ungdomar i förhållande till andra ålderskategorier. Modellen och materialet från valundersökningen i Kanada 2000 har gett inspiration till Wass studie. Orsakerna till den allmänna nedgången i aktiviteten som framkommit i denna enkät är i stor utsträckning de samma som i undersökningen som omfattade hela befolkningen i Kanada: å ena sidan har politiken fått ett sämre anseende i medborgarnas ögon, och val uppfattas inte som en meningsfull kanal för påverkan, å andra sidan har medborgarnas egna politiska engagemang gått ner. Dessutom skyller de finländska ungdomarna också sig själva för utvecklingen, dvs. de tycks mycket väl ha tagit till sig den ofta återkommande diskussionen om ungdomarnas passivitet. Finländska ungdomar är politiskt självkritiska: medan de finländska ungdomarna anser att den låga aktiviteten i deras ålderskategori till stor del beror på svagt politiskt engagemang snarare än faktorer som har samband med relationerna mellan generationerna, ser de kanadensiska ungdomarna integrationen av ungdomar i samhället som en väsentlig faktor och kritiserar förhållandet att ungdomar inte upplever sig bli representerade. I sina förslag till lösningar framhäver de finländska ungdomarna utbildningens roll i mindre grad än de kanadensiska. Däremot anser de att politiken i större grad borde ta upp frågor som rör ungdomar och utöka antalet kandidater och riksdagsmän som är unga eller driver de ungas sak. Svaren är överlag mångtydiga: å ena sidan tycks ungdomarnas socialisering ha gett dem en mycket stereotyp bild av politik, där bland annat retoriken om löftesbrott ingår, å andra sidan kan de göra en övergripande och analytisk prövning av de faktorer som ligger bakom nedgången i valdeltagandet.

Tommi Hoikkala och *Kari Paakkunainen* har

i sin artikel intresserat sig för den långsiktiga trenden mot mer individuella sätt för politiskt deltagande bland ungdomar och den intensivare generationspolitik som framkommit under senare tid, även i detta material. Att generationspolitiken blir ett allt hetare tema framgår såväl av ungdomarnas frågor om förmåner och korttidsanställningar som av resultaten som klarlägger generationsmotsättningen och dess drag av kamp. Står ungdomarna i ett läge av klassiskt *kairos*, en unik möjlighet att lära sig och verka tillsammans i termer av generationskamp och samtidigt ge politiken nya, dynamiska former för självorganisering? Det medelålders radarparet målar empiriskt upp en positiv möjlighet till lärande om politiken för ungdomarna. De finländska ungdomarnas världsbild ger nuförtiden individuella öppningar: framgång och misslyckande i livet är i stor utsträckning beroende av individen själv. Samhället ger individen

större möjligheter, men samtidigt större ansvar – man bär i sista hand riskerna själv och ensam i Finland. Alla har inte jämförbart kapital för att lära sig att välja ”rätt” och förmåga att uttrycka sin unika personlighet på olika forum där man ska klara sig i den livslånga konkurrensen. De unga generationerna kan på portfolio- och deltagandekulturens nivå indelas i vinnare och förlorare i modernisering. Situationen tycks dock inte leda till söndervittring av det politiska medborgarskapet. De ungdomar som deltog i enkäten definierade sig själva som individuellt ansvariga aktörer i det politiska systemet. Ansvar utgår från utbildning och arbetsfärdigheter samt egna val. Den unga generationens gemensamma politiska projekt kräver dock mod och att man tar sig an saker utan att sky risker. Samtidigt måste det individuella tvingande valets generation lösa och överbrygga den interna, tärande tudelningen inom generationen.

SUMMARY

YOUNG FINNS PRODDING DEMOCRACY AND POLITICAL PARTIES

The Finnish Youth Research Network is in touch with the times. At the request of the Advisory Council for Youth Affairs, the Network intends to contribute to the discussion climate of the 2007 general election with research data and interpretations. During autumn 2006, the Network compiled data concerning politics, power and elections by undertaking an interview study among young Finns between 18 and 29 years of age. Based on the interview data and European comparisons, the researchers reflect on young Finns' attitudes to politics, electoral themes concerning them and more widely youth participation and trends in political thinking.

Although the articles in this publication were written in a tight schedule, they offer new empirical analyses of the meaning of representative democracy, generational politics, conceptions of power and security policy. As a point of comparison some researchers also look at participation cultures and knowledge about it in Canada and Sweden. The articles do not stare blindly at averages or the behaviour of young "John and Mary Smith". The researchers discuss with each other, finding a great variety of young actors, thinkers and bystanders. Indeed, one crucial finding is that participation in all its forms is accumulated into an active minority of skilled players of the game.

Young people have an insecure, critical relationship with electoral democracy and

parliamentarism. The party-driven cadre of candidates and young people's everyday life have little discourse with one another. It is difficult for one overshadowed by constraints and the economic powers to perceive democracy. Yet many youth groups are ready to take individual and concrete action in society, even by working in the political background or in candidates' support groups. The social pressures in day-to-day life, a contradictory relationship with world politics and universal values and especially the rise of generational politics activate young electoral polemic.

Generational politics does not only mean that the rise among youth of issues such as student financial aid and pervasive temporal jobs but also an awareness of the polarity of the generations' interests and power positions. Most of the respondents recognise the power struggle between the generations and want to infringe on the benefits of the baby-boom generation. According to an estimate based on the responses, some 56 % of young people intend to vote (in the 1999 election their turnout was 53 % and in 2003 54 %). However, electoral democracy does not plausibly increase accountability in the political system. It hints at political power which young people think should be monitored and upset even outside elections.

According to the analysis of the findings made by *Sami Myllyniemi* and *Kari Paakkunainen*, lack of established affiliations and loyalties with political parties may also be politically activating. A change is possible. A change in political behaviour can be rapid – backing may shift between political parties and especially between their candidates and internal fractions. A more realistic relationship with politics is also indicated by various data on young people's conceptions of power. The backdrop to the power of political institutions is not only economic and political ties but also the power resources of the media and the games the media play. There is no longer desire to only moralise power or dissolve it on idealistic

grounds; power is also personal empowerment and self-discipline, which can get things in motion.

According to Myllyniemi and Paakkunainen, young people's security policy stances do not seem to deviate radically from the whole nation's views. Although they want to keep alive the option of joining the Nato, an overwhelming majority of young people repudiate the thought of joining the security alliance during the next electoral period. A security threat from the direction of Russia, Finland's possibilities to truly influence its participation in Nato interventions and the growing role of Nato as a universal peace keeper are world trends of ifs and buts, which – if realised – would increase backing for the Nato option among young Finns. Global movements, analyses of the international power structure, cultural wars, the question of a national army and communal defence divide opinions among young people. The polarities of new politics – those who are for tolerance and universal and informal pluralistic loyalties, on the one hand, and those in search of a new order, national security and stringent refugee norms, on the other – are also in evidence with regard to global issues. Over half of the respondents consider the climate question the most important political issue of the time.

In her article, *Marja Peltola* looks at the dissimilarities of young people's and older generations' political participation. Traditional forms of participation, on the one hand, and less conventional (informal, radical and individual) forms, on the other, are not mutually exclusive. On the contrary, politically active young people combine these in their own actions. Only a fraction of young people have turned their back to voting and adopted more in-your-face forms of participation. Voting has thus kept its place as the prevalent means of political participation. Since political participation appears to accumulate, Peltola is interested in the resources and competencies behind it. Young people who have a good understanding

of their own capabilities as citizens are socially engaged in a relatively active and diverse manner. Participation also correlates with higher education, age and organisational activities and networking. Similarly, softer post-materialistic issues and values have emerged alongside traditional political questions.

The article of *Pia Lundbom* and *Arto Lindholm* interprets the open-ended questions about political power and ways to promote activity. The answers fall into four categories: growing superficiality in contemporary politics, the polarity of major and minor politics, a demand for political education and a demand for fresher politics. According to the writers, the most critical respondents are fairly disappointed with young people's opportunities to influence things and with political verbiage. For many young adults, voting seems to have only a semblance of participation in societal decision-making. They do not feel that MPs keep the promises they make in their campaigns. According to the respondents, matters relating to people's own day-to-day life are drowned under an outpouring of economic matters. Some respondents demand more education and knowledge about opportunities to influence. These respondents do not think there is anything wrong with politics; the problem is lacking political understanding on the part of young people. Lundbom and Lindholm's analysis gives no indications that young people would have political visions extending far into the future. The respondents' political passions are limited to questions like the study grant, which entail no radical demands. Young people are seeking links between their own day-to-day life and political representation – their own and politicians' action should have concrete meaning. Young Finns are calling for some kind of accountability in problem-solving. They have no concrete remedies to suggest for the credibility deficiency in politics. The analysis seems to indicate – somewhat surprisingly – that young people cannot really say where

democracy is ultimately lurking.

Tapio Kuure puzzles over the question why young Swedes are more active at the polls than Finns. In the previous general election, the difference in the rate was 17 %, that is, the estimated turnout among young Finns was 53 % as compared with 71 % among young Swedes. Over the past 30 years the difference in the polling rate has been around 20 %. Kuure seeks the explanation in the political culture. Finland constitutes a special political frontier in geopolitical terms, where the tendency has been to achieve political consensus by keeping silent. In the frontier, the scope for political play has been narrow. In this narrow scope, the notion of politics has turned correspondingly narrow. Politics has been understood from the perspective of efficient governance rather than as an open discussion on complicated societal matters. Kuure challenges those implementing the new Youth Act. How will our next government compile its following, statutory, youth policy programme to support young people's active citizenship, as manifested both at the polls and in free civic activity? The new Youth Act follows EU policy, to the formulation of which Finland, as one of the members, has also contributed. Compared with the 1996 Youth Policy Act, in which the term youth politics was too radical, the new Act reflects a new state of affairs in politics, which gives room for some noise in our culture of silence. On the face of it, focus on young people's voting behaviour and stress on the new Youth Act might seem as a limited point of view. However, the new Act may contain a large portion of the political development that has taken place since the early 1990s.

Hanna Wass analyses reasons for the fall in the polling rate, on the one hand, and for the low voter participation among young people, on the other. Wass was inspired by the model and materials of the Canadian 2000 General Election Post-event Overview. The reasons for the decline in voting activity given in this Finnish review are largely the same as those

in the Canadian Overview: on the one hand, citizens no longer appreciate politics in the same way as before or regard elections as a worthwhile channel of influence; on the other, citizens' own commitment has been declining. Moreover, young Finns blame themselves for the development, that is, they seem to have internalised fairly well the public debate on young people's passivity. Young Finns are politically self-critical: where they see their low activity to be largely due to meagre political commitment rather than to inter-generational factors, the Canadians see that the decisive factor is young people's integration into society and condemn the fact young people do not feel they are represented. As to solutions, young Finns, giving less stress to the role of education, consider that politics should involve more matters concerning young people and that there should be more candidates and MPs who are young or who stand for young people and their cause. Overall, the responses are multi-layered: young Finns seem to have become socialised into a fairly stereotypical view of politics but are able to perceive the background factors for the decreasing voter participation comprehensively and analytically.

In their article, *Tommi Hoikkala* and *Kari Paakkunainen* focus on the long-standing trend among young people towards increasingly individual forms of participation and the more recent phenomenon of intensifying generational politics, which is also evident in this material. The heating generational politics is manifested in questions of young people's interests and temporary employment relations as well as in results that illustrate the polarity of the generations and the struggles involved. Do young people find themselves in a Kairos situation, a unique opportunity to learn and act together using terms of inter-generational struggle and at the same time to bring new, dynamic forms of self-organisation into politics? The middle-aged researcher duo sketch empirically an opportunity for positive political

learning. The world view of today's young Finns is individualistic: success in life and failure in life are largely up to the individual. Society has individualised, but also individualising – in Finland risks are ultimately taken individually and alone. Not everyone has the same capital for learning to choose “right” or is capable of expressing his/her own unique individuality in the forums of lifelong coping. In terms of portfolios and participation cultures, the young generations fall into the haves and the have-nots

as regards modernisation. The respondents in the survey themselves define themselves individually as responsible actors in the political system. The responsibility arises from education, work skills and choices. However, the political projects shared by the young generation entail courage and risk-defying initiative. At the same time, the generation of forced individual choices has to solve and calm down the intragenerational divide.